

Enarrationes, de aegrotis et morbis in Evangelio. Opus in miraculorum Christi Domini amplitudinem Ecclesiae Christianae elimatum / [Guillaume Ader].

Contributors

Ader, Guillaume, 1575?-1628.

Publication/Creation

Toulouse : R. Colomerius, 1620.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/rj7k9s8u>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

36

B x' 17/2

coll. complet cub

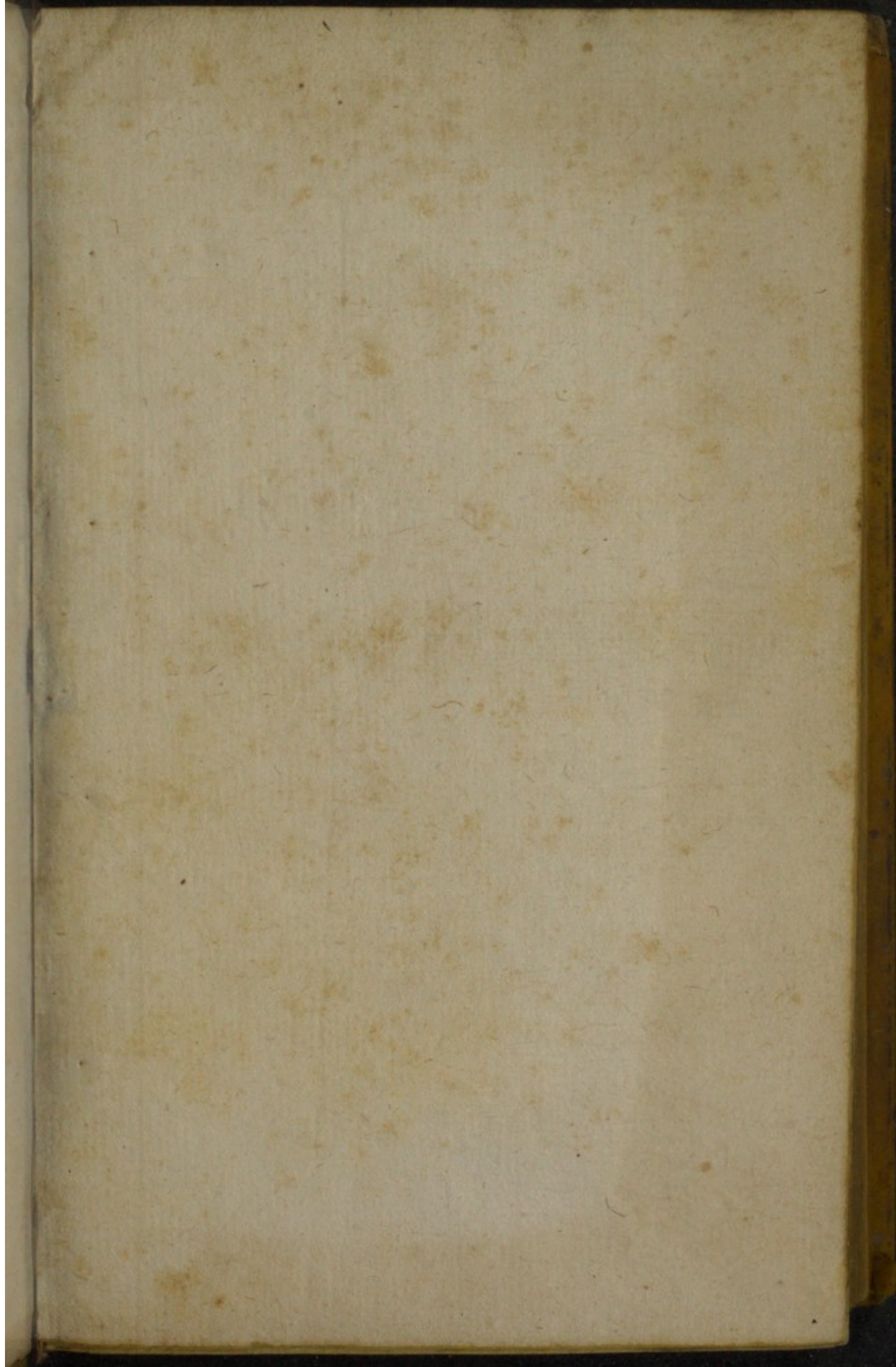

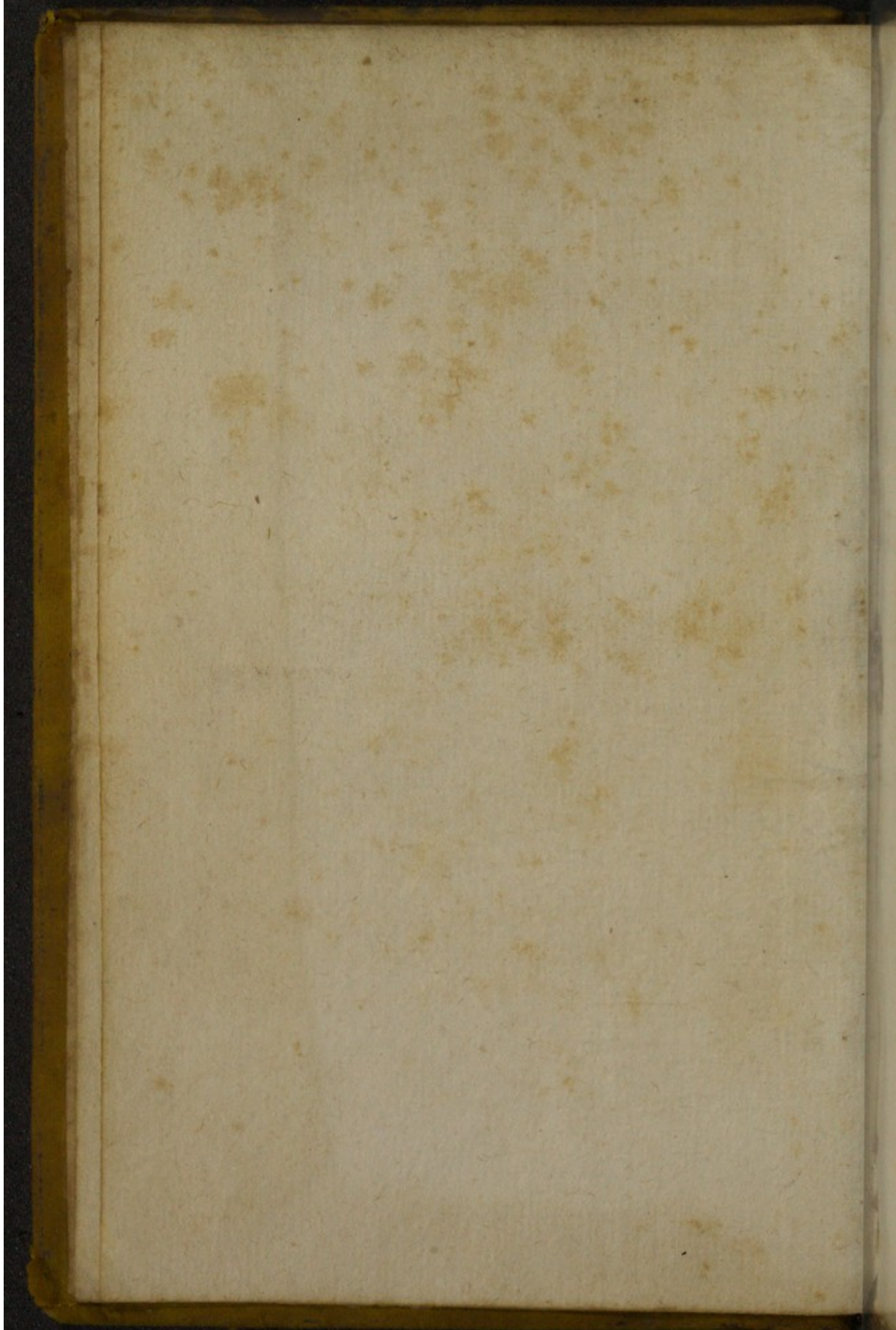
1788
1785

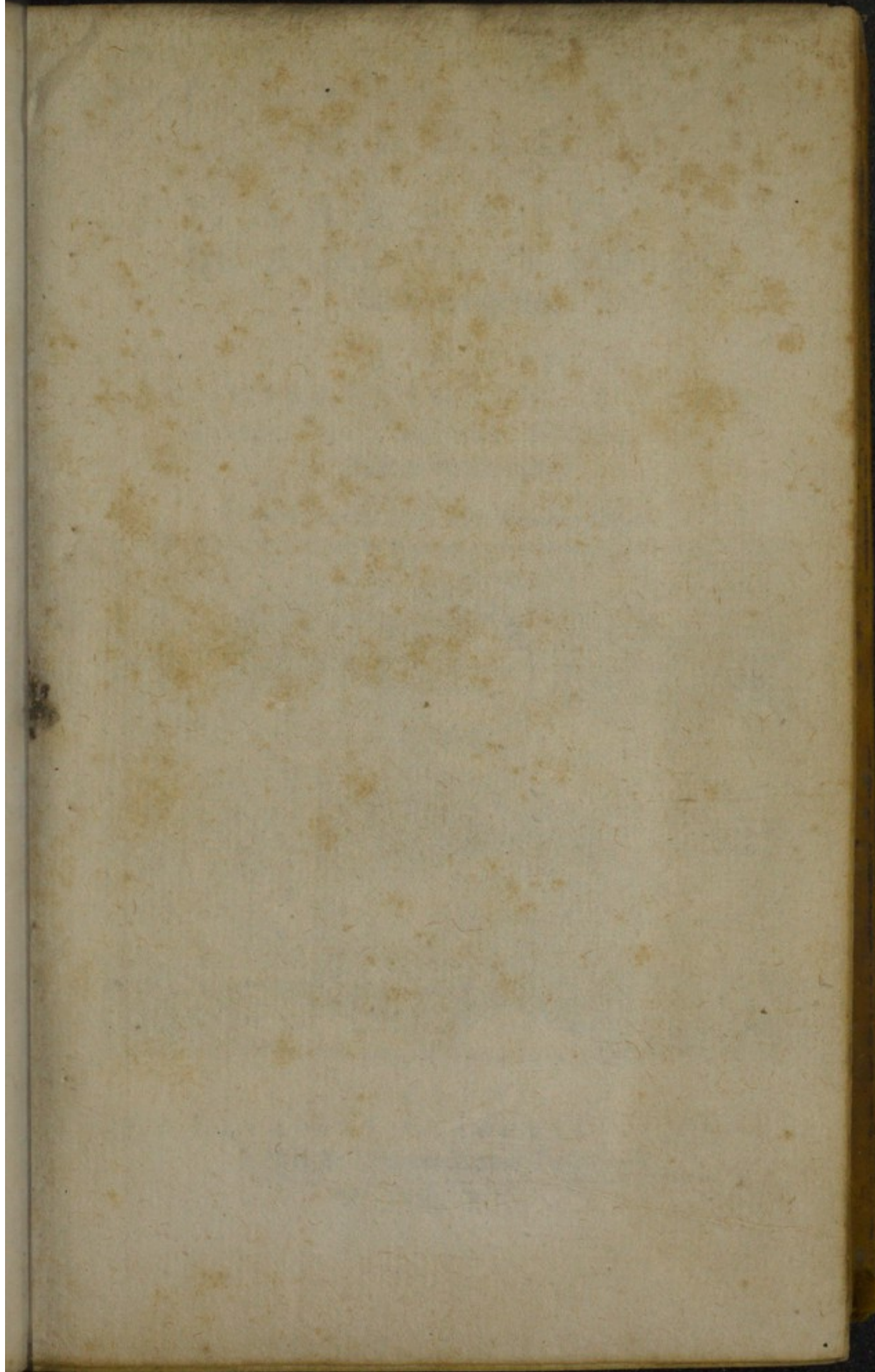
Guillem Ader estoit Medecin et poëte
nous avons de luy en langue du pays
lou gentilome Gascon publicé à
Toulouse en 1610.

Ouvrage curieux et rare, écrit dans le but de prou-
ver que les maladies dont J.-C. a délivré les hommes
durant sa vie, étaient au-dessus des ressources de
l'art, et ne pouvaient être guéries que par miracles.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and mostly illegible due to fading and the age of the paper.

64979
GVILLELMI ADER
M E D I C I

E N A R R A T I O N E S
DE ÆGROTIS, ET MORBIS
in Euangelio.

O P V S
IN MIRACVLORVM CHRISTI
Domini amplitudinem Ecclesiæ Chri-
stianæ climatum.

Operis partes indicabit sequens pagella.

TOLOSÆ,
Typis RAYMONDI COLOMERII, Typographi
Regij, & Vniuersitatis Tolosanae.

M. DC. XX.

TRES TOTIVS OPERIS partes.

IN prima enarrantur Aegroti, quorum dum explicantur morbi, eorum patria, temperies, etas & vitæ conditio inquiritur: hosque arte Medica incurabiles fuisse demonstratur.

In secunda proponuntur Medica principia ad propositorum morborum cognitionem necessaria, cum acurata Syria & locorum Terra sanctæ topographia.

In tertia Morborum, quibus Aegroti propositi detinebantur, datur cognitio, prædictio, & vniuersalis eorum curatio.

In finē operis continetur Oratio habita Tolosa, antequam has Enarrationes publicè diceret. Cum indice omnium partium copioso.

ILLVSTRISSIMO

REVERENDISSIMO

que viro Bernardo Daffis

Episcopo Lumbariensi.

GUILLELMVS ADER

Medicus. S.

CHRISTO Re-
demptori deuotum
opus ad te deffe-
ro (REVERENDIS-
SIME ANTISTES)
nouum sanè ædificium in antiquo
Ecclesiæ solo. Antiquum etenim
& nihil antiquius ægrotos ma-
gno numero sanasse Dominum:
Eos autem arte Medica incurabi-

EPISTOLA.

les omnino fuisse, adhuc à ne-
mine demonstratum. Miraculum
quidem & ubique magnum vel
in leuiter ægroto dicere, *Surge,*
tolle grabatum & ambula. Ad-
mirabilius tamen in desperato, &
ab omni spe remedij retro col-
lapso. Christo ergo Omnipotenti,
cuius solius est verè *ἰαματὸς* con-
secratū est opusculum, quod cura-
tos ab eo incurabiles ab arte cla-
rè demonstrat. Sit ad excellen-
tiam Miraculi hæc fidelis Coticu-
la. Ad aram redemptionis nostræ
eminus micet ista lucernula, il-
lámque tu Præsul Illustrissime,
virtutis & nominis splendore quo
coruscas, inflamma, & agita spi-
ritu pietatis, quo æternum incla-
rescat. Clara etenim tu nobis

EPISTOLA.

Deum soboles, magnum Daffinae
profapiae tota Gallia nobilissima
& augustissima incrementum, sa-
pientissimi totoque regno specta-
tissimi Protopraefidis Patris tui
symbolum, vigilantissimi Antisti-
tis Lumbariensis Patru tibi pra-
euntis, mihi vehementer corda-
tissimi, charagma, æquissimi
Praefidis fratris tui animae dimi-
dium. Qui demum totus es in
Ecclesiae nominisque Christiani
praestantiam, pietati infixus, iu-
stitiae & cultui deditissimus, fove
hanc scintillulam quæ de petra
Christi in qua tu sedes excutitur:
moue hos igniculos Apollineo
fomite è Christiano filice accen-
sos. Ita tibi prospera summæque
sit omnipotentis Christi D. remu-

EPISTOLAE.

neratio, vita nempe Nestoreis pro-
ducta annis. Viue diu, viue felix,
Lumbariensis deuotissimæ Eccle-
siæ nostræ princeps, decus & or-
namentum: Viue diu, viue felix, ter-
rificum vitiorum fulmen, magni-
ficum pietatis, virtutisque flumen
& culmen. Méque assiduum tui
cultorem, atque admiratorem ama
vt soles, & vt ego veneror.

PRÆFATIO.
IN QVA TOTIVS
OPERIS RATIO PRO-
ponitur.

Ad Christianum humanissimum lectorem.

*Q*UANTO QVAM in omnibus
egrotis à Christo Domino curatis
ratio miraculi sit illustris, dum ex-
tra naturæ genium & Medici in-
genium, suauissimo solo verbo, lenissimo tactu
suo cuiuslibet generis aegritudines curat Domi-
nus: sitque tam graue miraculum, ea forma, sa-
nabiles affectus quàm insanabiles delere: li-
berum tamen unicuique, pièque concessum in-
quirere, num præfati egroti, qui à Christo Do-
mino miraculosè curati sunt, potuissent arte
curari: ut si qui reperiantur à Natura & Me-
dicis incurabiles, illustrior & celebrior succe-

PRÆFATIO.

dat miraculi altitudo & immensitas. Magnæ quidem sunt cerebri & totius corporis affectiones miraculo curatae in ægrotis toto nouo Testamento propositis: nihilominus omissa demonum vi, quam solus potest frenare Deus, nullam intemperiem, nullum instrumentalem morbum ibi reperies, quem appositis naturæ remedijs, seruatis ab artifice legibus artis, in multis alijs ægrotis sæpe non exhiberint docti & experti Medici. Lepra etenim in exortu non confirmata, epilepsia, melancholia, mania, conuulsio, cæcitas, surditas, atrophia, hydropsque omnis, affectus curabiles sunt: & leprosos, epilepticos, maniacos, conuulsos, hydropicósque plures, surdos item & cæcos non paucos curant passim Hippocrates & Galenus, curarunt & Medici horum sequaces. Quid ergo in similibus toto nouo Testamento propositis, non potuerint Iudææ Galilææque Medici, ijsdem imbuti præceptis & arte? Nō ne Chaldæorum illa terra est, remediorum omnium feracissima, artium varietate ingeniosissima, artificum diligentia illustis? Verum quidem: nec ita hebetes tardi

PRÆFATIO.

& inscientes Medici Palestina habendi, quin
 similes quosdam morbos sepiuscule curauerint.
 Vna tamen iniqua sæpe Medicis, præceptis &
 instantanea medendi Occasio sola sufficiet ad
 demonstrandum, nominatos omnes quos repe-
 rio in testamento ægrotos, incurabiles ab arte
 & eorum Medicorum sagaci industria, exti-
 tisse, diuinæque manu omnipotentis ad sana-
 tionem hos omnes ægrotos indiguiffe. Occasio
 enim præceptis & momentanea, ὅδ᾽ ἔτι καὶ οὕτως
 diuinus ait Hippocrates. Vt enim in omni-
 bus rebus humanis, ita & in medendi arte
 præsidet vrgens & anceps agendi ratio, nec li-
 cet Medico sine Occasione mederi, in cuius sa-
 tellitio reperies & tempus, & ætatem, & re-
 gionem, aliásque similes conditiones, quas si non
 obseruet Medicus, in cassum ludit oleum &
 operam. In Occasionis comitatu adest etiam
 ægri conditio, & natura admodum diuersa,
 varij mores, & humores, quæque vnius pa-
 lato sapiunt, alteri sunt ingrata & iniucunda.
 Hic Medico obsequens est, ille morosè relucta-
 tur, isto in aëre & hac in ætate curabis affe-

PRÆFATIO.

etum, quem fouet alius aer, habet ad mortem comitem alia ætas. Immedicabiles deinde morbi suapte contingunt, aduersus quos ne hilum quidem remedia proficerent. Inuadunt alij contumaces qui semel in habitum versi nunquam pedem referunt, cum habitum prorsus mutatum immutare sola potuerit Medea non Medicus. Ita ergo de ægrotis & morbis in Evangelio campus differendi patet amplissimus, in quo copiosa seges demonstrationum cum splendore ridet & luxuriat, ad hos affectus incurabiles firmissimè demonstrandos. Hos enim solum reputare incurabiles, quia Christus Deus & Omnipotens curauerit, anile est: Miraculum etenim vel in Acaro verbis euulso reperiretur. Rationibus ergo cum Physicis tum Medicis decertandum. Maria aspera iuro me nullum pro me tantum cepisse laborem. Iubet enim artis nostræ summus Dictator Hippocrates videre, tangere, & audire: imò visu, tactu, auditu, naribus, lingua, & intelligentia sentire, ut circa ægrotum similia & dissimilia decernantur. Quæ certè omnia his in absentibus ægrotis

PRÆFATIO.

adesse mihi nequeunt. Qua ergo arte quæ tuta certaque sit incedendum dices, ut de ægrotis tam antiquis tam remotis & inuisis, vera resultet morbi cognitio & fida prognosis? Audi Galenum artificem maximum, qui sexcentis ferè post Hippocratem annis de ægrotis ab eo passim relatis iudicare decernit, tanta sanè coniectura, ut si præsentibus adfuissent, res neque melius neque certiùs dignosci ac iudicari potuisset. In sententiam ergo diuini Authoris quæ sic in lib. epid. legitur. Aestate iam & Autumno lienteria, &c. Galenus ait. Variè admodum ægrotabant Thasii quod in diuersos incidissent morbos. Quare communem rationem, quæ ad id conducit quo non omnes qui in ea fuerunt tempestate ægrotarent, primo loco exponam, deinde ad singulos morbos descendam. Attendes omnibus in statibus ætatem & naturam cuiusque hominis, ut sit ad statum appositus, mox genus vitæ applicabis, atque salubrem victus rationem uniuersam statui ipsi aduersariam. Ex qua Galeni sententia audire licet ipsum statui & constitutioni loci,

PRÆFATIO.

& temporis morbos velle conferre : ac de ipsis
 agrotis ab ætate, victus ratione, vitæ genere
 & conditione, decernere ac iudicare. Ars cer-
 tē subtilis & ardua, quæ Medici ingenium
 mirum in modum exercet & exacuit. Quis
 enim non videt in absentibus agrotis artem
 dignoscendi & iudicandi morbos ferè inuer-
 sam, retròque commeantem. Præsente etenim
 agroto dignoscendi & iudicandi regula pri-
 ma, ab illius temperie & habitu desumitur:
 qua visa & diligenter mente attrectata, de
 morbo & eius euentu iudicare difficile non
 est, ex recto enim desumitur obliqui ratio :
 At in absentibus agrotis arte inuersa, audito
 nempe à relatore morbo & accidentibus de
 temperie agrotantium ex isto relatu delibe-
 randum, unde postea acri animi coniectura
 euentus morbi ariolendus est & ineunda
 morbi curatio. Quantò ergo facilius est à prin-
 cipijs ad artis scopum componere, tantò etiam
 difficilius à scopo ad principia resolvere.

Eia tamen per Appollinem, per Christum
 nempe Saluatorem nostrum, Panacæam Hy-

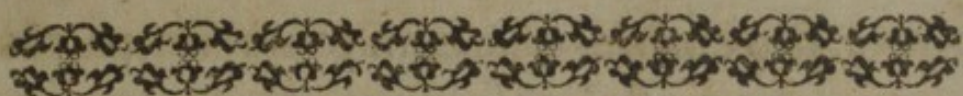
PRÆFATIO.

gæamque nostram Virginem matrem sacratissimam, si quid artis per triginta annos Medicinam discendo, docendo, faciendoque ingeniolo nostro comparatum est, grauissimo huic & religioso admodum subiecto dedicemus. In magnis voluisse sat est & in arduis periculum facere generosum: quid enim nobis non suppetet docta & acuta Hippocratis ars? Morbos (ait) dignoscimus docti ex communi omnium natura, & cuiusque propria, ex morbo, agro, oblati, offerente: Præterea ex uniuerso & singulari cæli statu, ex singulis locis, ex consuetudine, victus ratione, vitæ genere, ætate cuiusque: Et cætera quæ deinceps singula adamussim docet Medicinæ heros. Ad cuius normam nos de ægrotis in nouo testamento & eorum morbis dicturi, illorum ætatem, temperiem, patriam, & vitæ conditionem, cum ex diuino Euangelistarum contextu, tum ex Patrum Ecclesiæ commentarijs sedulò inuestigabimus, ut inde quo morbo quamque difficili laborauerint, ex loci, morbi, & ægrotorum natura, clarum fiat & aper-

PRÆFATIO.

tum. Adiungemus Christi Domini Itineraria à Religiosis doctisque viris quanta fieri potuit diligentia collecta: nec eorum, qui terram sanctam peragrarunt, aspernabimur diligentiam, & fidelem locorum in quibus celebrata fuere miracula, relationem. Ne autem forté lectores quibus Apollo noster ignotus est, aut remoretur morbi ignoratio, aut implicet rerum medicarum inexercitata cognitio: utile visum est & expetitum à multis, Medicæ artis principia in secunda operis nostri parte proponere. Eosque tandem in tertia enarrare morbos, quibus præhensos iam dictos reperiemus ægros.

Ah terret me altissimi & diuini subiecti grauitas. Magna petis Phaëton & quæ non viribus istis, munera conueniunt. Eloquar ergo an sileam? Confirma me Domine Deus Israël & respice in hac hora ad opera manuum mearum.

ENARRATIONVM

prime partis index.

E Elephanticis seu Leprosis.	fol. 1
De Paralyticis.	fol. 10
De Muliere inclinata.	fol. 18
De Lunatico.	fol. 22
De Lycanthropicis Gallicè, <i>loups garous</i> .	fol. 31
De Cæcis.	fol. 41
De Surdis & mutis.	fol. 48
De Socru Petri febriente.	fol. 53
De Filio Reguli febriente.	fol. 59
De Hydropico.	fol. 64
De homine manum aridam habente.	fol. 69.
De Muliere hæmorrhoiſſa.	fol. 76

ENARRATIONVM SECVNDÆ

partis Index.

DE effectiuo corporis nostri principio se- mine vtriusque parentis & hominis conformatione ex physiologia Medica.	fo. 89
De primo constitutiuo corporis principio Temperie & illius differentijs.	fol. 96

Explicatio eorum quæ cum temperie partes
corporis nostri absoluunt & integrant.
fol. 104

De temperamentis singularum corporis par-
tium & adnexorum. fol. 111.

De Altero constitutiuo corporis nostri prin-
cipio nempe de quatuor humoribus.
fol. 115

Partium humani corporis enumeratio ordi-
ne dissectionis & anatomico & primùm
de partibus ventris inferioris. fol. 127

Partium pectoris seu Thoracis enumeratio.
fol. 140

Partium capitis enumeratio. fol. 153

Artuum humani corporis & eorum partium
enumeratio. fol. 165

De facultate naturali & vitali. fol. 172

De facultate animali. fol. 179

De rebus non naturalibus ex ὁμηρικῇ secunda
Medicinæ parte. fol. 184

Vniuersæ Syriæ & Terræ sanctæ descriptio.
fol. 192

De temperie & particulari conditione Terræ
sanctæ. fol. 202

De particulari situ & temperie urbium & lo-
corum Terræ sanctæ. fol. 207

De rebus contra naturam, morbo, causa, &
sympto-

symp̃tomate ex Pathologia Medica.	f. 215
De cognoscendo ægroti temperamento & viribus ex σημειωτικῇ Medica.	fol. 230
De cognoscendo morbo.	fol. 240
De morbo & ægroto simul conferendis.	fol. 248
De Medendi ratione ex postrema Medicinæ parte quæ est Σεμειωτικῇ.	fol. 252

ENARRATIONVM TERTIAE
partis Index.

D E Lepra seu Elephantiasi.	fol. 266.
Summa morbi Lepræ & inquisitionis la- borantium ab illa.	fol. 301
De Paralyfi.	fol. 305
De Convulsione.	fol. 317
De Gibbositate.	fol. 330
Quomodo Dæmon externa fiat multorum morborum causa.	fol. 337
De Epilepsia.	fol. 343
De differentia Epilepsix ab Ecstasi diuina & ea quæ est à Dæmone, à furore, stupore,	fol. 359
De Melancholia morbo.	fol. 365
De Mania.	fol. 380

De Lycanthropia.	fol. 387
De Cæcitate.	fol. 391
De Surditate.	fol. 400
De Mutitate.	fol. 406
De Febribus.	fol. 414
De Hydrope.	fol. 430
De Muliebri profluuiio.	fol. 440

Errata Typographica.

Pag. 3. lig. vltima vbi hunc leprosum di-
 uersum, leg. *hos leprosos diuersos*. p. 14 l. 1. leg.
 βουδὸν ἔχουσα ἢ ὀφθαλμοῖς. p. 28. l. vltima leg. ad-
 fert. p. 40. l. 1. vbi curant leg. *curam*. l. 2. vbi ef-
 sali leg. *affati*. p. 60. l. 1. vbi regalis leg. *regulus*. p.
 61. l. 3. deme *in* p. 69. l. 4. post gratiæ leg. *à nobis*
 p. 71. post ἢ adde *χρεῖα*. p. 107. vbi ἀπὸν κρητὸν le.
 ἀπὸν κρητὸν. p. 109. l. 6. leg. *δὲ ξηραντὸν*. p. 127. l. 10.
 leg. *ἀνδρῶν*. p. 129. l. 11. vbi pubis leg. *pubes*
 p. 130. l. 12. post interni adde *totidem externi*. p.
 135. l. 2. vbi irrigis leg. *irriguis*. p. 186. vbi ve-
 nare leg. *venari*. p. 188. p. 23. vbi aliæ leg. *alij*. p.
 194. l. 16. vbi quintam leg. *quartam*. p. 230. l. 3.
 leg. *σημειωτικῇ*. Cætera beneuolus lector pri-
 mo obtutu dignoscet.


~~~~~  
SACRÆ THEOLOGIÆ PRO-  
fessorum Approbatio.

**N**os in Academia Tolosana sacre pagine  
Professores Regij fidem facimus librum cui  
titulus est. Enarrationes Medicæ de Ægro-  
tis & morbis in Euangelio, authore Guillelmo  
Ader Doctore Medico ea qua potuimus & de-  
buimus diligentia perlegisse, multaue in eo ob-  
seruasse quæ possint esse cum utilitate coniuncta  
nedum eorum qui facultati Medicinæ operam na-  
uant, sed & eorum qui ceteras bonas artes & dis-  
ciplinas toto pectore persequuntur. Nulla porro in  
eo fuerunt depræhensa, aut rectæ rationi, aut bonis  
moribus aut fidei orthodoxæ aduersa. Quare poterit  
liber hic typis mandari, obtenta tamen licentia à le-  
gitimis superioribus. Tolosæ Cal. Aug. anno 1619.

F. I. PUTEANVS Augustinus.

De PELISSIER.

~~~~~  
Viso superiorum Doctorum indicio prædictus li-
ber cui titulus est. Enarrationes Medicæ de
Ægrotis & morbis in Euangelio, authore Guil-
lelmo Ader doctore Medico typis mandari ac ve-
nale exponi permittimus. Datum Tolosæ die 7.
Augusti 1619.

I. RVDEE V.arius generalis.

IN DOCTISSIMI MEDICI

Guillelmi Ader opus, omnibus de verbo Dei orantibus perutile & necessarium.

EPIGRAMMA.

Qua fuit in pingui granum cereale nouali
Spica effert gravidas ubere messe comas
Ardua quæ medijs primus caput inserit astris
Virga manu facili flexilis ante fuit.
Sic tua paulatim fœcunda germina mentis
Sidera sublimi vertice celsa tenent.
Nam Medicis Christi cœlestia dogmata dictis
Iungere dum sacro captus amore paro,
Et doceas posco, quanta virtute ferocem
Sanarint Christi fortia verba lepram,
Cum tamen hinc nullam solers Medicina salutem
Spondeat aut docta subleuet arte malum.
Innumera amplexus docto miracula libro
Perfectum pleno munere mittis opus
Maçte! Dei aterni merita qui nomen adornat
Laude sibi aeternum nomen & ipse parat.

PETRVS de SVPLI Tolofas, Iuris,
& Theologiæ Doctor, Ecclesiæ
Lumbariensis Canonicus.

ΤΩΝ ΙΑΤΡΩΝ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩ

κυρίῳ τῷ Ἀθηναίῳ ἔργον ὀπισθημονέστατον
καὶ σεμνότεστον ἐκδόντι.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

ΜΕΐφα, τὸ ἀδένεισι χριστὸς μύθος ὥπας, ἀκεταῖς
Οὐκ οἷός τε φέρειν φῆς μάλα πολλὰ λέγων.
Μηδενὶ, πλαδέντας ὑποδείκνυς, ᾧ πρὶν, ἐλκέγχυς
Ἰσως τ' ἰδ' ἠμοσύνη δ' οὐ σεβίητε ζυφᾶς.

IDEM LATINE.

A Medicis, vires, Christus quos reddidit aegris
Multa docens reddi dum potuisse negas.
Argumenta moues nulli tentata priorum,
Nec minus ingenio, quam pietate nites.

Franciscus Gaussianus Gimontanus,
Subdiaconus, Iuris & Theologiæ
Doctor.

IN DIVINVM SAPIENTISSIMI

Medici & acutissimi Philos. Guillelmi
Ader opus, de Ægrotis & morbis
in Euangelio.

TETRASTICON.

Ader ades, quæ tanta tuæ par gloria laudi
Biblia qui Medicis sacra coire iubes?

Te prior hoc ausus nemo est, nemo hercule
Doctor.

Quippe sacris Medicis primus & Ader
ades? I. S.

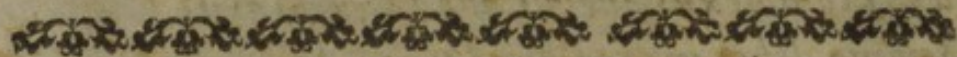
D. DOMINO SVO GVILIEL.

d'Ader Patri, nec non Præceptori reue-
rendo, omnique obseruantia genere plu-
rimùm colendo, hoc gratitudinis symbo-
lum dicat consecrâtque.

LAVRENTIVS ADER FILIVS.

Nauita qui placido subigens in flumine lēbum
Compositis dudùm remo ludebat in undis
Pauperiem metuens, lucrique cupidine captus
Ingreditur pelagus, notâque audatior Vrsa
Totum equor lustrat, qua latrat auara Charibdis
Quaque procellosa circumtonat ora Malææ.
Sic tu care Pater primis Heliconidas annis

Fælici complexus aue, ut quod Gracia vati
Mæonio debet, magno quod Roma Maroni
Debeat id fecunda tua Vasconia Musæ:
Vasconij dum equitis Mauortia prelia tollis:
Et veneranda graui fundis præcepta Catone.
Castaliæ insueto sublatus in ardua cliuo
Post tenues versus & cætera ludrica ponens
Aequora in immensum sophiæ tua vela dedisti.
Ut quicquid natura abstruso viscere claudit,
Detegens claro solertis acumine mentis.
Inde Machaoniam amplexus fæliciter artem
E medijs populos pererrantes, faucibus Orci
Eripis, infernūque iubes lugere Tyrannum
Fælix atque iterum fælix conscendere cælum
Ansus & in superos mentem euexisse piorum
Cælicolum cætus, summi præconia Christi
Ut caneres. Nam quæ maior tibi Christe paratur
Gloria, quam vires superantem & facta potentis
Naturæ perfectæ egros donare salute,
Quos nullis poterat Medicina iuuare medelis.
Ast ego quid tanto dignum præstabo Parenti
Non etenim virtutis amor monitore petendus
Externo. Hippocrates alijs docti, quæ Platones
Monstrentur: doctum satis est mihi discere Patrem
Tu genitor mihi pandis iter, tu subijcis acres
Exemplo stimulos menti, vestigia clara
Ut sequar, ostendámque mea virtute, feroci
Ex Aquila imbellem nasci non posse columbam.

A D E R.

*Pascit A D E R campis Iacob armenta gregesque.
Audit A D E R superum Christi ad cunabula catus.
Fundit A D E R magnâ Salomonis strage cohortes,
Prodit A D E R scriptis Christi miracula doctis.*

LE M E S M E.

Sur le coupeau d' A D E R Iacob paist son
troupeau.
Sur le coupeau d' A D E R l'Ange le Noel
chante.
De Salomon A D E R est en guerre le fleau.
De Iesus-Christ A D E R les miracles nous
vante.

l. H. A.

PRIMA PARS OPERIS.

*ENARRANTVR AEGROTI
noui Testamenti, quorum dum explican-
tur morbi, eorum patria, temperies,
etas, & vitæ conditio inquiritur,
hosq; arte Medica incurabiles
fuisse demonstratur.*

DE ELEPHANTICIS, SEV
Leprosi, à Christo Domino mi-
raculo mundatis.

ENARRATIO I.

ONGREDIOR, fer sacra
pater, & concipe fœdus.
A notioribus qui in extima
corporis facie splendent
morbis incipio, & leprosos à Christo
D. curatos, ad examen voco: quorum
quum lepra, naturalibus causis debuiſ-

A

*De quibus le-
prosis sit hic
sermo.*

Exod. 4.

2. Paral. 20.

4. Reg. 5. n. 14.

set originem, non abs re dubitatum est,
an arte Medica, quæ naturalis est, cura-
ri restituique posset. Nec de leprosis
in veteri Testamento relatis sermo est,
vt de leprosa Moyfis manu, fronte
Ozyæ Regis, corpore Giesi serui, aut
facie Mariæ: sed quos noui Testamenti
historia, & Euangelistarum fidelis nar-
ratio indigitat, hos ego persequor. Hi
etenim quæsitis vndique remedijs, nec
reperta salute, ad Christum properant:
cuius fama admirandis morborum cu-
rationibus, tota Syria erat illustris. Vi-
debant cæci, ambulabant claudi, lo-
quebantur muti, purgabantur leprosi,
infani & abrepti restituebantur. Sana-
bat Christus D. momento, quæ Medi-
ci naturam æmulantes, quatuor mor-
bi temporibus distingunt. Et quod illi
à viribus prædiuite natura, in sperabili-
bus morbis possunt cum remedijs, in
desperatis possunt Christi verba, potest
ilicò diuinæ manus attrectatio. *Cessit*

Homil. 25.

*Primus lepro-
sus in Caphar-
naum curatus*

*extemplo natura: ait D. Chrysostomus,
ubi Christus iussit.*

Leprosus in primis occurrisse Chri-
sto, cum descendisset de monte, ante-

quam ingrederetur Capharnaum, cen-
 fer Tostatus Abulensis. Dei enim man-
 dato extrà vrbes se continebant lepro-
 si, nec illis ad publicas plateas liber erat
 aditus, & concessus. Hunc Caphar-
 naum Galilææ metropolim habitasse,
 narrant D. Ambrosius & Beda. De isto In Luc.
In Marc.
 loquitur D. Matth. 8. D. Marcus 1. Lu-
 cas 5. *Cum Iesus deinde ex Galilæa iter*
ageret Ierusalem. ait D. Lucas, *Transibat* Cap. 17.
per mediam Samariam, & Galilæam, &
cum ingrederetur quoddam castellum, occur-
runt decem viri leprosi. Notat ergò Euan- Decem leprosi
in Samaria en-
 gelista, in quodam castello, aut pago rati nempe in
 Samariæ hos occurrissse, locum tamen castello Saba.
 non nominat. Qui terram sanctam per-
 agrarunt, ex indigenarum relatu, lo-
 cum hunc designant, inter Magedo, &
 Saruntam, & in castello Saba dicto, à
 quo planities Magedo, vocatur modò
 campus Sabæ, iuxta planitiem Galilææ,
 vt refert Brocardus monachus, ocula-
 tus loci descriptor. Longè igitur à Sa-
 maria metropoli vrbe, curatio hæc ini-
 ta est à Domino, in castello nempe Sa-
 ba Galilææ contermino. Vnde certò
 conijciendum, hunc leprosum diuer-

Ex Riccio.

sum à superiori in Capharnaum curato. Hic enim erat Capharnaïta, curatus post decensum à monte: Et vt ex Christi D. itinerario colligo, æstatis tempore, ad annum ætatis Christi D. fere trigessimũ primum. Decem verò in campo Sabæ autumnò, ad trigessimũ tertium eius annum, & cum descenderet Ierusalem, mortis pro nobis subeundæ causa. Horum autem decem, vnum fuisse Samaritanum, aut vt notamus Sabæ incolam, nouem verò fuisse Iudæos, narrat ex Theophilo D. Thomas. Hos ergo Iudæos, illum ex Saba sorte, & casu inuenisse, coniectura est. Nullo enim commercio, aut necessitudine vsos Iudæos cum Samaritanis, scriptura notat. Decem igitur accesserunt, animo quidem discordes, sed intima spe in Christo concordēs, vnàque ideo elata voce clamantes, *Iesu præceptor miserere nostri.*

Hi ergo sunt in testamento designati leprosi, quorum certa haberi possit enarratio. Eos igitur breui expedio, illorũque desperatam ab arte Medica curationem, sic demonstro. Plenos le-

pra ab vrbe pulsos scriptura indicat: *steterunt enim à longè* ait D. Lucas. A Medicis ergo iudicatos fuisse leprosos certissimū. *Sic expulsi sunt, ait Iosephus, omni à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis dissidentes.* Non equidem in sola morbi dispositione & *ἐν αἰσθησίν* (vbi spes quædam curationis scintillaret) iudicati sunt, sed in perfectissimo lepræ actu constituti, in quo cum nulla sperabilis sit curatio, iure leprosos ab hominum cœtu, & necessitudine explodendos, fanciuit antiqua lex. In leprosis enim contagium est, & cum seminario, quo fanos attactu, vlcerum foetore, & respiratione putida inficere possunt. His proinde à cōtagio & morbi labe deturpatur facies, pili decidunt, dilatantur nares, exeduntur ossa, lingua tumet, foetet respiratio: omne denique morbi genus omnéque symptoma in leproso comitatu & satellitio reperitur. Morbum ergo Elephanticum fucari quidem posse iure docent Medici, curari nunquam. Quomodo ait Auicennas, curabitur lepra, cum sit cancer vniuersalis, quando cancer particularis

3. Antiq. 6. 13.

Leuit. 13.

Medicinam nescit.

*Est Elephas morbus tristi quoque nomine
dirus,*

*Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cita precepitans funesto fata veneno.*

Libr. 1. de
diut. morb.
c. 13.

Magnum quidem potentia morbum,
iudicat Aretæus, & ad mortem inferen-
dam, omnium longè efficacissimum,
quod à nobis enarrat. 1. 3. partis vbe-
rius explicabitur.

Interim cum de leprosis in republica
Medici sint assertores, & iudices, maxi-
ma autem Lepre & Elephantiasis indi-
cia, in facie legantur, & eligantur, præ-
termiſſis à facie signis, de quib⁹ absens
iudicare nequit: coniecturis, à loco, vi-
ctu, & conditione vitæ ægrotantium
desumptis: æquam, iustamque, & ἡ
νόμος ἡ ἡ ἡ φείσιν, à Medicis Palestinæ,
de his prolata fuisse sententiam ita
decerno. Regio quæ calidissima est, in-
colarum humores impendio adurit: in-
æqualis autem in calido & frigido eos
habet ubiq. melancholicos. Addit Ga-
len. ad melancholiæ saburram crasso-
rum alimentorum vsum, vnde sic ille
concludit. *Itaque in Alexandria pluri-*

2. ad Glauc.

mi Elephantiasi tum ob victus rationem
tum ob regionis caliditatem laborat. Quod
ergo ille de Alexandria nos de Palesti-
na eodē iure colligimus. Capharnaum
in primis non longē distat à monte, &
est secundum mare Galilææ. Generatur
(ait) *Auicenna*, siccitas in aëre appropin-
quante vrbi, cuius terra, vel locus saxosus
est & falsus. Locus ergo hic, calidissi-
mus, siccissimus, falsusque est.

*Capharnaum
situs & tem-
peries.*

In Canticis.

Sic & de campo Sabæ ab oriente qui
cingitur mari Galilææ, & Iordane, ab
austro mōte Ephraim, & Samaria idem
coniectandū, cū nihil habeat in tē-
perie loci, & aëris dissimile. Capharnai-
tis ergo & Samaritanis Elephaticis, in-
fœlicissima fors, quorum nempe natiua
temperies feruida, & arescens, in æstuo-
so feruentiq; solo, huic fœdissimo mor-
bo admodū sit opportuna: Sintrophicis
autem, & connaturalibus morbis dum
facilius iungimur ab iisdem difficilius
seiungimur: & quas dat ægritudines
aër easdem fouet: Iudei autem inæqua-
lem habent temperiem. Etenim Iudæa
montosa est, caloribus & algoribus in-
qualiter impetita, morborū melancho-

*Campi Sabæ
situs & tem-
peries.*

*Iudea regio-
nis temperies.*

licorum feracissima, intemperiei partium corporis calidæ & siccæ curandæ tenacissima. Nec omittendum æstatis tempus, quo est in Capharnaum curatus ille & isti in campo Sabæ autumno. Quæ tempora, dum in ægrotis exustos concitant humores, graues hos affectus non solum exasperant, sed & manifestò adaugēt. Et ea maximè ætate, in qua istos fuisse conijcimus; nempe in cōsistente, qua iā viri sunt, morbis à bile retorrida opportuni. Sic & de illorū vitæ genere coniectandum, cum iaceant in historia sacra sine nomine, eos artes mechanicas, ac viles exercuisse: Quorūmq; victus ratio, sine dubio fuit improba, & incauta, vt vulgò victitant mechanici, & in Iudæa quam maximè: quos carnibus crassorum animalium, fructibus multis, leguminibus, piscibusque salitis victitare, fidem facit antiqua Iosephi, & omnium Geographorū cosmographia recens. Quod cum adeò verum sit, ad curationis illorum incommodū adde-
rē, quod est in arte præceptoris edictū; ne medicamentis agitentur maxime illi, οἱ πονηρῇ σοφῇ χερόμυοι, qui prauo

*Propositorū le-
proforum ætas
victus & con-
ditio vitæ.*

*Hippoc. Aph.
36.1.*

vtuntur cibo. In purgationibus enim vt Galen. ait in Comm. *Ἰσὺ δὲ ἀδυσίαν ἔμωχμεθ' ἡμῶν* facile exoluuntur.

Age igitur, vel paucissima horum *Inutilia omnia remedia Elephantosis confirmatis.* ægrotantium lepræ indicia facie designentur. Sit vel leuissimus morbi character in sanguine, pulsu, & vrina: (Quorum omnium ratione dubitandum non est hos leprosos Medicorum Palestinæ sententia fuisse iudicatos.) In re medica cæcutiret me herculè: qui hos curatu faciles iudicaret: quique vel maximis lepræ in remedijs, fidem adhiberet. Vini etenim Viperini, Theriaces, Hydrargiri, Auri potabilis, quæ maxima lepræ habentur remedia, ea certe ratio non est, vis, aut potestas, morbos grauissimos in habitu firmatos, vt restituant: leprosoque homines tota membrorum compage fœdatos, cute, & carne innouent.

In te ergo Domine Iesu, misericordiam mentem, oculosque conijciunt, qui eos tangere nec maculari, ipsos detergere, nec conspurcari potes: Domine si vis potes me mundare, qui Lazarum de monumento foetidum suscitasti. Ec-

Peroratio.

ce quem amas infirmatur, sufficit ut noueris, non enim amas, & deferis.

DE PARALYTICIS
Christo. D. miraculo curatis.

ENARRATIO II.

RES famosos toto nouo Testamento reperio paralyticos, quos arte Medica incurabiles demonstrandum mihi. Primus est cum (ut ait D. Matth. cap. 8. & D. Lucas 7.) Introisset Iesus in Capharnaum. Accessit ad eum Centurio rogans eum. Domine puer meus iacet in domo Paralyticus & male torquetur. Quibus verbis, duo inuoluta iacent, quæ si euoluam, ægri naturam, & ætatem demonstrabo.

Primus paralyticus est Capharnaum.

An paralyticus fuerit filius aut seruus Centurionis.

Quem in primis παῖδα id est puerum vocat D. Matth. modo δ᾿εἰς modo παῖδα vocat D. Lucas: seruum videlicet & puerum: παῖς enim vtrumque significat. Liberum est ergo propositum ægrotum, puerum Centurionis, aut seruum cogitare: Cum autem in sacra pagina notatum sit, Centurionem mi-

fuisse, ad Christum non ipsummet accessisse, ut faciet Regulus pro filio oraturus, filiū Centurionis nō fuisse conijcerem. Paterno etenim amore compulsus nō misisset, sed accessisset ipse, quo frequentius ad filium Christum vocasset. Servus ergo meo iudicio hic est, qui tamen quoniā seruiret liberaliter, amatur à Cēturione magistro, sollicitè etenim serui sui quæritat salutē. Conijciēdum deinde est seruū vtilem fuisse, & futurum: grandior erat ergo, & iam homo.

Sic & de morbi specie dubitandum, ubi ait, *puer meus iacet in domo, paralyticus malè torquetur*. Si malè torquetur Centurionis servus, hoc non à paralisi, quæ affectio est sine sensu & sine motu. Debebat ergo conuulsione conflictari, in qua motus & sensus, non aboleri, sed deprauari certum est. Est enim cōuulsio, celso medico insigni, in qua nervorū rigor importunus & acutus, modò caput scapulis, modò mentum pectori annectit, modò rectam & immobilem cervicem intendit: fit enim conuulsio, authore Galeno, cum inuolūtaria nervorum retractione, originem versus,

*An morbus
quo detinetur
hic servus sit
paralisis aut
conuulsio.*

Cap. 3. l. 4.

3. de Loc. aff.
c. 5. l. de Trem.
Palp. conuuls.

proinde comes est illi inflammatio principij neruorū cerebri videlicet, aut spinalis medullæ, vnde dolor. Nerui enim dum præter voluntatē contorquentur, aut distenduntur, grauissimos sanè excitant dolores, non leues, aut stupidos,

2. de loc. aff. vt aduersus Archigenem eleganter disputat Galenus. Tali autem affectu pressum Centurionis seruum, fida verba D.

κεφαλ. κ.

Matthæi personant, ὁ παῖς μὲ βέβλην ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φυλῆτος, λειπῶς βασανίζομαι. Quæ postrema verba conuulsiones, labores & ægroti dolores perspicuè significāt, βασανίζω per quæstionē extorqueo, & βασανίζόμενοι quæstione torti.

Cap. 17. Certum ergo centurionis seruum fuisse conuulsum: *malè habens* (ait D.

Lucas) *erat moriturus*. Loquebatur ergo Medicinæ imperitus Centurio, vt vulgus, qui quoslibet motu captos vocat paraliticos: aut fortè succedebat ad conuulsionem paralisis, aut utrūque aderat affectus. Insolens quidem est conuulsioni, & epilepsiæ successio paralisis, sed à nobis cum Auicenna, est aliquando obseruata. An si non à morbo, à tortore Dæmone male torquetur

Ib. 3. Fen. 2.

paralyticus hic? sed cum à nemine quod sciam cogitatum sit, aut literis mandatum, ad morbi prognosim diuerto.

Malè habens ait D. Lucas *erat moriturus*. Sit paralisis, sit conuulsio, quis non videt salutem in præcipiti? Conuocatos credo à Centurione Duce & claro viro, peritiores, & exercitatos medicos, sed quid illi possent, audite paucis. Locus in primis Capharnaum in quo degebat æger, & cui à Romanis præpositus Centurio custodiebat ciuitatem Galileæ metropolim, æstuosus, siccus, & retorridus est, in quo morbos à frigida causa grassari, qualis conuulsio est, & paralisis, funestum. Dissentaneus etenim toto genere affectus est loco, ætati, & temperamento afflicti. Sit adolescens, sit iam in ætate matura, spes est, in angusto. Edictum enim Hippocratis est. Eos in morbis grauius periclitari quorum naturæ, ætati, aut habitui, morbus est dissentaneus. Vbi Galenus ferè sic ratiocinatur. Si locus, aut anni tempestas, aut temperamentum ægroti, non potuit obsistere causæ morbi, dum sanitate firma frueretur, dumque ut ipse

Hunc paralyticum incurabilem esse.

Aphor. 34. 2.

loquitur *Βουτὸν ἔχουσι τὸ ὄψιον* haberet sanitatem sibi suffragantem multò minùs, ait ille, morbo iam factò superaucrit, non assistente sanitatis robore.

Pergamus, si paralytis est, quia vniversalis sine dubio & paraplegia est; Illa in Apoplexiam citò recurret, à qua fortè & illa successit: si conuulsio tetano correptus, vnde tam malè torquetur, experimento Hippocratis, intrà quatuor dies peribit, cùm enim, ait Galen. tetanus morbus peracutus sit, vt qui compositus sit ex emprosthotono, id est, ad anteriora tensione, & opisthotono, id est, ad posteriora tensione, citiùs in ipso sit iudicatio, nō tolerante natura longiori tempore, tēisionis laborem. Quò ergo se vertat ægrotans noster, horum quocunque morborum prematur pathemate, in præsentī vitæ periculo versari, luce meridiana clarius est.

*De paralitico
qui portabatur
à 4. homi-
nibus.*

Paralyticus alter oblatus est Domino in lecto qui portabatur à quatuor hominibus Matth. 8. Marci 2. Et alius est ægrotus hic ab eo quem curatum in probatica piscina proponemus. Hic enim in ciuitate Christi curatur, nempe

Capharnaum, quæ Christi ciuitas appellatur, Chrysostomo & Theophilo, In Marc. 2. ubi portabatur à quatuor, ditior ergo *testim. in 9.* ut par est, & è longinquo illuc transfue- *Matt. 9. 5.* ctus. Paraplecticus certè & sine dubio à Medicis deploratus, mortique vicinus: Sic præproperè inter medias hominum turbas, per tegulas submissum, & Christo D. infinitos ægrotos illuc curanti oblatum legimus. Periculum nèpe illi in mora. Paralifis enim illa grauis, & vniuersalis, in apoplexiam ubiq; *Quomode sit* & citissimè migrat. Apoplexia autè cita *funesta para-* morte funesta est, spirituum anima- *lisis.* lium absoluta interceptione, & omni obstructo com meatu. Vnde premuntur tandem, *ὑπο τῷ ὀρθοπνείας τε καὶ τῷ πέλχῃ* De ratione ab orthopnæa & graui spirandi difficultate, cum stertore grauissimo prædicente necem.

Paralyticus tertius in Euangelio diui *De paralytico* Ioannis c. 5. Curatur à Domino in pro- *in probatica* batica Piscina Hierosolymis. *Erat autè piscina.* diuus Ioannes quidā ibi triginta octo annos habens in infirmitate sua. Non explicat scriptura quod genus morbi esset, hominē tamen iacere paraliticum, dicunt

omnes interpretes. Hunc enim vidit Iesus iacentem & in grabato seu carabato, miserrimo pauperum lectulo, à κατὰ & βαρὺ, quod in eum solùm caput recumbant, vel ὅτι τὸ κεφάλαιον τὰς βάσεις. Quod ibi suspendantur pedes. Non mouebatur ergo homo hic, sed omnium partium infrà caput resolutus, & paraplecticus, omni & sensu & motu destituebatur. Vniuersali ergo totius corporis paralisi, & iam inueterata laborabat, quam si Medicus curaret, dealbaret Coruum, aut Æthiopem. Obsidetur enim in paraplegia tota spina dorsi, quæ suapte natura frigida, cum sua neruorum propagine, à morbo frigidissimo, & glaciali, paralisi nempe, aut conuulsione, nunquam vindicatur. Est enim frigidum vbiq̃ue neruis inimicum, & calori natiuo ipsum τὸ θανάσιμον. Multitudine deinde materiæ frigidaë, & crassæ in paralisi, obruitur partium viuus, & micans calor, collabiturque non animalitas solum, sed & partium nutritus: Cum è cerebro perennis irruat humorum decubitus, qui partium porulos

Quomodo paraplegia seu vniuersalis paralisis sit incurabilis.

Aphor. 18.5.

los obstruit, & alimonix, omnisque nutritatus vias præcludit: sicque tandem postrema symptomata inuehit, Atrophiam, nempe marcorem, ac maciem carniū insignem, quæ Paralyfi iuncta. Obruet ingentes ista procella viros.

Quid ergo de veterano isto Paraly- *Peroratio.*
tico triginta & octo per annos à morbo habito, sperandum? Imo quid in natura monstrosius? Quid in artis medicæ *εὐπειρία* & exercitatione rarius? Imo certè *κλάδοις ἀραιοῖς Ἀ.ρ.ῶς*. Rarissima ramis quercus. Portentosum tot annos viuere paralyticum. Credo Deum hunc reliquisse moribundum, vt in curatione tam difficili, impossibili, inaudita, & audita vi miraculi maxima: infidelibus omnibus, vel induratum, ferreumque cor habentibus; nefas esset de Christi deitate ambigere. Domine hominem nō habeo. Dicit ei Iesus. Tolle grabatū tuū & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Omnia ergo Domine excelsa tua, & fluctus tui, super me transferunt.

DE MULIERE INCLINATA
à Christo D. miraculosè erecta.

ENARRATIO III.

Roposita est mulier inclinata in Evangelio Lucæ, 13. cum ait. *Erat Iesus docēs in Synagoga eorum sabbatis, & ecce mulier qua habebat spiritum infirmitatis annis octodecim, & erat inclinata, nec poterat sursum respicere. Quænam autem mulier esset, nominatim non dicit scriptura. Sed cum tot annos morbo fuerit oppressa, & ob flagitia sua à Dæmone detenta, qui velut immanis tortor, spinam suapte natura in muliere antea erectâ, contorqueret: Coniectandum est illam ante morbum fuisse natu grandiore. Iamque longo morbi tractu senilem euasisse, muliebrem vigorem exegisse, nec longè à quinquagesimo anno distare.*

*Inquirir
mulieris ætas.*

*Patria eius-
dem.*

Fuit vt ex contextu sacro colligere licet, & in Capharnaum. Quo autem

morbi genere præhenderetur, dubitari potest. Erat inclinata græcè est *συγκύτωσα*. Est autem *συγκύτωσις* deorsum inclinari, & inspicere. Erat ne igitur vel conuulsa, vel gibbosa, simplici illa gibbositate vulgari, quæ fit à semotione & luxatione vertebrarum dorsi? Vtrumque enim vitium spinam dorsi inflectere, & inclinare potest. Si quidem Conuulsio *emprostotonos* dicta, tēsiō est flectentium muscutorū in anteriora, vt *opistotonos* in posteriora. In illa mentum pectori, in ista caput scapulis annectitur. In Tetano autem tertia conuulsionis specie, æquali robore ad vtrasque partes vergente, ceruix obriguit, rectaque & intensa manet immobilis, æquali nempè congenerum & antagonistarum musculorum, contentione violenta.

An gibbosa
vel Conuulsa
esset.

Gal. lib. de
trem. reig. pal-
pit.

Potuit ergò misera mulier conflictari *emprostotono*, & si tamdiu arcuata ac inflexa permanferit. Est enim Con- 3. de loc. aff.
uulsio musculorum affectio, quæ non est interrupta motibus, nec accessio- nibus distincta, vt epilepsia, quæ corporis conuulsio est non perpetua.

In Aph & lib.
de Articulis.

Potuit & eadem gibbosa detineri & cyphosa, dorsumque habere ad ity-cyphon, hoc est exteriùs atq; deforis conuexum, intùs verò depressum. Quæ figura gibbos post pubertatē detineri ad extremum senium, & Hippocrates, & experientia fidem faciunt.

Probat hanc
fuisse conuul-
sam.

De genere ergo morbi ambiguum est, sed hanc reuera fuisse conuulsam, duplici ratione mihi persuadeo. Prima quod mulier grauitè afficeretur à morbo, angeretur cruciatibus & dolore, qui sūt assidui, veræ, & primariæ cōuulsionis comites. Et ideò dicitur agitari à spiritu infirmitatis, id est à doloris, & morbi authore Dæmone. At illi qui simpliciter gibbi sunt, non ita urgentur. In iis etenim spinæ dorsi in situ solùm & naturali positu, afficiuntur: sed musculosæ illorum partes non cōuelluntur cum dolore, quanquam non rite suo fungantur officio & munere. Altera ratio est non laborabat mulier, vt notat Maldonatus à naturalibus causis, non defluxu humorum aut catharro, non flatu, vel tumore, à quibus Gibbositatem fieri & concitari, dice-

mus in tertia parte sequenti. Neque Medici, ait Theophilactus; eam curare potuerunt. Prorsus ergò à dæmone agitabatur. Quod indicant Christi verba, cum ait. *Hanc autem filiam Abrahe quàm alligauit Satanas : Ecce decem & octo annis, non potuit solui à vinculo isto sabbati?* Sed esto fuerit mulier à naturalibus causis conuulsa. Erat ait scriputra *συγκλίπτεσθαι*, vbi de interpretum sententia significat D. Lucas, mulierem præ longa infirmitate degra- uatam, & diminutam, quæ omnino fursum respicere non poterat. Inde duo colligo. Conuulsionem primo nō in fieri, & deprauato motu extitisse, quo sperari posset curatio, sed in facto esse, vbi conclamatum. Colligo secundò si imminuta mulier est, ergò marcida, & omni nutritia vi destituta hectica facta. At siccitatem conuulsio- ni iunctam curare, impossibile iudicatum Hippocrati. Imo tam lethalis & oletria, quàm sit ab helleboro conuulsio.

Eamque fuisse incurabilem.

Deinde præter conuulsionem erat tabida.

Aphor. 1. v.

Esto fuerit præter naturam gibbosa tot annis, non inconsultò ad senten-

Hipp. lib. de
artic.

Peroratio.

tiam Hipp. Qui gibbi ex asthmaute aut
tussi, ante pubertatem moriuntur, addes,
& qui post pubertatē non protrahunt
vitam diutiūs. Raro gibbosum post se-
xagesimum vidimus annum.

Quocunque ergo se vertat misercula
mulier, vndiq; moritur, viuere illi one-
rosum, stare molestum, repit serpentū
infima cōditione. Quid superest? mor-
dicus ad victū terram voret altera Io.
Gratiæ ergo tibi Christo. D. qui vindi-
cata muliere à dæmonū tyrannide pri-
stinæ formæ nostræ eam restituis.

*Os illi sublime dedit cælumque videre
Iussit Erectos ad sydera tollere vultus.*

DE LVNATICO A CHRISTO
D. miraculosè sanato.

ENARRATIO IV.

Vnaticus puer narratur in
Euangelio Matth. 17. Marc.
9. Luc. 9. Et cum venisset, ait D.
Matth. ad turbā, accessit ad eum homo ge-
nibus prouolutus ante eum dicens. Domine
miserere filio meo, quia Lunaticus est, &
malè patitur; nam sæpè cadit in ignem, &

crebrò in aquam. Addit D. Marcus, illum habere spiritum mutū, qui ubicunq; allidit illum, spumat, stridet dentibus, & arescit.

Interrogauit autem Christus D. Pueri patrem: quantum temporis esset, ex quo ei hoc accidit. Respondit illi, ab infantia. Hæc nobis præfanda erant: Et illud, factum post transfigurationem miraculū, cū à monte Thabor Iesus descendisset. Ex iis etenim manifestò ætatē ægroti, & patriam, & morbi cōditionem omnem conijcere licet. Vnde futura de illo prognosis, & prædictio.

Hunc ægotū non puerum sed adoleſcentem esse.

Puer ergo hic nominatur in scripturā, quē tamen cū diceret pater ab infantia laborasse, lōgaquē, & chronica facta sit illius ægritudo, nō ampliùs tenellus infās, aut puer, sed in pubertate cōstitutus, iudicandus est. Iam ergò ferè adoleſcens duos septenarios tranſegerat.

Eius patria.

Et erat Galilæus ægrotus hic: Post transfigurationē etenim in mōte Thabor curatus est, qui duab⁹ leucis distat à ciuitate Nazareth, in qua Christus D. conceptus est. Vnus erat, meo iudicio, hīc ægotās, illīc de turba, qui Christū, immedicabilia curantem, sequebatur.

Nec longiùs ergo , vt par est , distabat à patria moribundus ægrotans.

*Quo morbi
genere labo-
raret*

*Hipp. lib de
morbo sacro
Galen 3. de
loc. affect.c.7*

*Quomodo E
pilepsia per
Lunæ qua-
dras recurrat.*

*c. 147. in 17.
Matth.*

*Refellitur O-
riginis ca-
lumnia.*

Epilepsia autem laborasse , verba ipsissima patris , & Euangelistarum testimonia fidem faciunt. Conuellebatur , dentibus stridebat , cadebat frequenter, & interim spumabat ore. Quæ symptomata Epilepsiam consequi vt signa certa pathognomonica, & cōcomitantia, medicis est in confesso. Lunaticus deinde factus, & ad Lunæ motum compositus morbus est : solet enim Epilepsia per Lunæ quadras, eadem sæuitie , statis recurrere periodis. Surdo tandem, & muto spiritu correptus, arreptitius Lunaticus factus est. Vt loquitur Abulensis. Hæc igitur est summa morbi.

Acriùs sanè , & cum stomacho infurgit hic aduersus medicos Origenes, incredulitatis & erroris insimulans eos , *qui nec immundum spiritum arbitrantur (ait ille) sed corporalem aliquam passionem ab humiditate nempe mota à corpore Lunæ humidissimæ naturæ.* Medici sanè (parcant Origenis Manes) cum Philosophis, tales Lunæ in inferiora

corpora dominatus, arctè tenent, & accuratè deffendunt. Ac deinde cum Theologis, maxima vis Dæmonum, fide, & certis experimentis, explorata est, & approbata. Vt enim luculentius enarratione sexta, & octaua tertiæ partis demonstrabimus. Prauis corporis nostri humoribus dæmones se immiscunt, & Lunæ quadras appositè sequuntur, vt addicti corporali substantiæ, humorum nempè orgasmo, & apparatu morbifico, multo facilius egrotos diuexent, corpore contorqueant, & animorū falsa imaginatione, in absurda præcipitent. Iuratus est naturæ humanæ hostis dæmon: Et quod naturalium qualitatum commercio agit, id omne in hominis perniciem minitatur.

*Dæmones se
prauis humo-
ribus corporis
immiscet unde
fiunt mor-
borum causa.*

Hoc fanè in misero adolescente proposito certò certius, oculisque patet. Ait enim D. Cyrillus. *Quod nisi prudentia fuisset hic homo munitus dudum periisset. Dæmon enim qui ipsum in ignem, & in aquam mittebat interfecisset eum omnino nisi Deus refrænasset.* Hæc Cyrillus. Quis fanè mentis aduersus ipsissimam veritatem iret inficias? sed hunc etiam

à naturalibus causis morbo fontico laborasse, nemo contradicet. Nam præterquàm quod à dæmone agitare-
tur, & motui Lunæ subijceretur, ma-
nifesta aderat naturalis morbi causa.

In Matth.
*Quæ etiam
esset in Luna-
tico naturalis
morbi causa.*

Quæ sententia Caietani est. Crassa
etenim, viscida, & lenta pituita cere-
bri ventriculos anteriores quam maxi-
mè obsidebat, magna exundabat hu-
miditate cerebrum, & algiosa intem-
perie premebatur: Hac nempè ætate
puerorum, puberum, & adolescen-
tium, in qua ab incauto ciborum esu,
helluatione, & comestatione, non
mediocris fit pituitæ, humorumque
crassorum in corpore prouentus. Fe-

*De Galilæorū
victu.*

Lib. de mor-
bo sacro.

rax est Galilæa horariorum fructuum,
quibus dum se ingurgitant pueri, &
adolescentes, morbis à cerebro gra-
uissimis exponunt se: Aciditate enim,
& stipticitate, nocent cerebro fru-
ctus, & ea qua præstant dulcedine, ge-
nerant vermes: quorum tetrico vapo-
re capite perculso, graues epilepsias
pueri, iuuenesque incurrunt. Nec ad hoc
spernendum nobis, quod notat Hippo-
crates: Africanos morbo Epilepsiæ ob-

noxios maximè qui mediterranea inhabitant, & Galileã. Caprinis enim pel-
libus induuntur, & carnibus vescuntur,
nullum etiam stratum, aut pallium, aut
calceamentũ habent, quod non sit ca-
prinũ : Non enim alia ipsis sunt pecora
præter capras, & boues : at hæc admota,
& comesta morbum augent. Potuit &
melancholia præter naturam generare
morbum: Locum enim retorridũ Gali-
læam atrabilarios incolas habere, & in
magnum istũ morbũ procliues, non est
dubitadũ. Pugnaces Galilæos notat Io-
sephus. Ergo exusti, & iracũdi, ira enim lib. 3. de bello
Iudaico c. 2.
est appetitus vindictæ, vnde bellum.

Sed amplior est cacoehymia, & vitio- Galilæa tem-
porũ humorũ in Galilæis demõstratio, peries.
forũ humorũ in Galilæis demõstratio,
ab inæqualitate ventorum, quibus tota
Galilæa impetitur. Quæ etsi australis
sit, montosa tamen, frigoribus, calori-
bus, contrariis que ventis, inæqualiter
vrgetur : Inconstantibus temporibus
(adde & locis) inconstantes, & mali Aphor. 2. 5.
iudicij fiunt morbi, ait Hippocrates.
Quòd si ad aërem & locum addas
aquas, ex quarum usu, nõ minùs quàm
à cibo, aut ab aëre, conseruamur,

Hippoc. de
aëre aquis.
& loc.

aut de bono statu deturbamur: Inuenies Galilæam non fontanis, sed è montibus delabentibus aquis, potum, & alimoniam capefcere. Aquas autem quarum fontes è petris scaturiunt, duras effe necesse est. Nec præterea fluunt impermixtæ, tenues, & sinceræ aquæ ex locis vbi ferrum nascitur, ait idem Hippocrates, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum, & alia metalla, quæ à montibus copiosa petuntur. Data est ergo propositi Lunatici, naturalis & euidentis morbi causa, quam plerique ex doctoribus Ecclesiæ dum recipiunt, dæmonis iniuriam non ideò pernegant, vtramque enim causam adesse, manifestum est.

*Lunaticum
istum incurabilem istam
ostendit.*

Aphor. 45. 2

Sed, vt me de prognosi absoluam, in tanta causæ magnitudine, in tanta symptomatum varietate, & vehementia. Quid de præsentis ægroti salute expectandum? Quis vel extra omnem dæmonum insultum, difficilem curam non pronuntiaret? Audi in isto impossibilem. Finem Epilepsiæ, edicto Hippocratis, adferre ætatis, loci, &

victus mutatio. Sed cuiusnam Epilepsia? Ea enim triplex est, vna primaria. 3. de loc. aff.
 Cuius est causa in cerebro cumulata, altera per consensum, quæ duplex est, vel ab ore ventriculi elato vapore, aut ab externa & longinqua alia parte, fuscitata aura, quæ motus convulsivos, & epilepticos ad cerebrum compulsa, excitet. Duæ ergo in primis postremæ, mutatione ætatis, aut loci, aut victus, Medicinam nesciunt. Ergo si primaria est in cerebro nempe, & à cerebro: qualem fuisse in præsentî ægroto conijcimus, quia nempe fit à primis annis, iamque inueterata, nec manifestò ab alia quadam parte fuscitata dicatur. Cùm illa mutatione ætatis per septenarios non fuerit curata, prorsus fatalem ad interitum hanc Epilepsiam iudicare par est: Lege diuini Hippocratis. Aphor. 7. 5.
Quibus ante pubertatem fiunt comitiales morbi, curationem recipiunt: at quibus eueniunt vigesimo quinto, ferè commoriuntur. Addidit quidem τὰ πολλὰ quod aliquando fatifcente ætate solvantur, nempe cùm sympathicè vrgent. Vitium autem idiopathicum in

Lib. de aëre
aquis & loc.
& 6. Epid.

Lib. 1. fen. 1.
tract. v. c. 10.

*Epilepticum,
institutio mu-
tum etiam &
surdum.*

cerebro conceptum, coëctaneum, coë-
uum, & συτότροπον, immedicabile pror-
sus. Vocat Hipp. comitiales morbum
τὸ τῶν παιδῶν ἔσσην. Pueris enim est
admodum familiaris, & vernacula hæc
morbi species, idque ut doctè notat
Auicenna magis in australibus locis,
& calidis: quàm septentrionalibus, &
frigidis. Sed si τὸ ἐπιδεκπκόν epilepsia
est puerilis ætas, eius τὸ ἀπαλλακτικόν
& discussorium debet esse pubertas,
ὅθεν τὸ ἐκλαμψιν splendorem nempe,
& lumen caloris natiui, & viuifici mo-
dò micantis, quod antea naturæ clau-
stris detinebatur. Quod cum noster æ-
grotans non fuerit assecutus, omnis
cerrè curationis spes, retrò apud illum
collapsa refertur.

Sed & posteriores qui accedunt mor-
bi, maximis damnis dum augment ægrum,
omne salutis solamen detrudunt. Sur-
dus & mutus factus est miserabilis æ-
ger: à surdo & muto dæmone sollici-
tatur, qui omnem morbi agitatio ma-
teriã, eam è cerebro in vocis & auditus
instrumenta propagauit; omnis ergò
τῆ ἀκασηεῖς & sensorij effata est virtus,

omnis fandi sublata potestas, est mutus ut piscis. An ergo huic miserrimo in mutatione victuum speranda salus? An illi à remediis queritanda medela?

Ah! quomodo de cœlo cecidisti Lucifer qui manè oriebaris? Corruisti in terrâ qui vulnerabas gentes? ô Domine detrahe illum in profundum laci. Qui super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. Restitue animam meam à malignitate illorum, à Leonibus unicam meam.

Peroratio.

DE LYCANTHROPICIS,
Gallicè, loups-garous, à Christo
D. miraculo restitutis.

ENARRATIO V.

Eutura mihi cum Origene diffensio, idemque quod antea bellum, si ægrotos Gerasenos de quibus est futurus sermo, arreptitios à dæmone non dicam: quo nomine & Abulensis eos designat. In Matth.

Dum autem sacra pagella Lunaticos vocat, in quibus nempè dæmon, humorum & Lunæ motum obseruat, sequiturque: non erit absolum, aut à diuinis literis, & Euangelistarum mente alienum: si eos etiam à morbifica causa laborasse morbo intelligamus. Morbo equidem qui ægrorum temperamento, & loco, & tempori, ita consentiet, vt negari non possit, iis intellectis quæ circa ægrotos scriptura narrat.

Quo morbo laborarent ægroti Geraseni.

Designamus ergo Gerasenos istos abreptitios, vulgari mania melancholica affici, quam græci medici lycanthropiam, lupinam insaniam vocitant, gallicè *loups-garous*. Eam autem loci, & incolarum temperamento, non admodum dissimilem vt demonstrem, hæc sunt prælibanda. Factum est miraculum cum venisset Iesus transfretum eis τὸ πρὸς τὴν ἑρῆμὴν περὶ τῆς γερσενῶν in regionem Gerasenorum, ait D. Matth. D. Marcus, & Lucas habent τὴν γὰρ δὲ γερσενῶν. Quæ lectio interpretibus ambigua est: Sed eadem est regio Gergessa, Gerassa, aut Gadara, quæ est trans Genezareth, nesar,

Descriptio Genezareth.

seu Giuofar, vulgò Genezareth. Est autē Genezareth lacus limpidissimus & piscosus in Galilæa nomē habens à vicinæ terræ amœnitate, fructuū & arborum vbertate, vnde hortus principis appellatur. Dicitur & lacus Cynereth, figura enim citharam representat. Nec longè distat lacus hic à mari Galilææ, seu à stagno Tyberiadis, vt ex Rabano & Beda, vocatur à D. Thoma. Notant autem Euangelistæ Christum de nauī egressum, hoc fecisse miraculum: non tamen in Gadara, aut Geraza, metropoli ciuitate Gerasenorum, vt vult Titus apud D. Thomam: sed in vico Tella dicto, per leucam à metropoli Gerasa distante, vt notant Itineraria. Nec longè Tella distat à monte Galaad, in quo pascebantur porci, de quibus in Euangelij historia mentio est, nec lacus in quem præcipitantur longè diffusus est, & ab eo monte semotus.

An ne ergò locus hic stagnosus, maritimus, & montanus, calidus, & exustus, in humido & sicco inæqualis, cumulandis prauis humoribus atrabiliaris est opportunus? Generari ficci-

Abraham Ortelius in pargergo.

In cathena aurea.

Quo in loco factum sit hoc miraculum.

Incola Genezareth atrabiliarij.

3. de loc. aff.
cap. 6.

tatem in aëre circumfuso locis, in quibus saxa sunt, aut mare; antea ex Auicenna dicebamus. Et Galenus notat melancholiam in cerebro gigni, cum videlicet internus calor, aut flauam bilem, aut crassum, atrumque sanguinem, superassauit. *Quæ melancholicum sanguinem efficiunt*, ait idem Galenus, *sunt caprina, bubulaque caro, magisque hircina & taurina: sed maximè Asinorum Chamelorumque carnes, nam & his nonnulli vescuntur.* Hos autem fuisse Ægyptios Alexandrinos & his confines passim testatur.

Hos ægrotos
energumenos
lycanthropi-
cos etiã fuisse,
loups-ga-
rous, vulgò.

De concordia
Euangelist.

Hos autem huius loci propositos ægrotos energumenos Lycanthropica etiam melancholia vrgeri, apertissimis verbis declarat Euangelium. D. enim Matth. cap. 8. duos recenset, *qui seui nimis erant, de monumentis exeuntes, ita ut nemo posset transire per viam illam.* D. autem Marcus, & D. Lucas 8. solùm vnum Christo occurrisse ferunt. *Quoniam* ut ait D. August. *vnus eorum celebrioris persona, & maioris insanie fuit, ob quem regio illa maximè dolebat, & pro cuius salute populus satagebat, proinde eius*

curatio famosior. Energumenum autē istum, & à dæmone tantopere agitatū, verè etiam lycanthropicum à naturali causa extitisse intelligemus, si Medicos, de lycanthropia edifferentes, cū contextu sacro, verbo ad verbum conferamus.

De eo ergo sic D. Lucas (atque de altero idem crediderim coniectandum) *Habebat ait Dæmonium temporibus multis, & vestimentis non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.* Quæ verba eadem sunt cum iis quæ retulit Paulus medicus de signis lycanthropiæ. *Per noctem enim domo egressi, ait Paulus, per omnia Lupos imitantur lycanthropici, & quoad illucescat circà defunctorum monumenta vagantur.* Addit D. Lucas, *vinciebatur cathenis & compedibus custoditus, ruptis vinculis, in deserta agebatur à Dæmone.* Addit etiam Paulus, *perpallidi sunt, obtusè cernunt & imbecilliter vident, oculis & lingua arescunt, neque salinam expuunt, siti enecantur inexplebili, tibias quod frequenter impingant, aut à Canum morsibus per noctes, exulceratas habent, adeo ut sanari ne-*

Conferuntur verba Evangelistarum cū iis quæ de lycanthropia sūt apud Paulum Aeginetam.

lib. 3. cap. 16.

Humoris melancholici effectus.

Gal. 2. de nat. fac lib de a. trabile de tumor. præter nat.

queant. Quid per Deos oro similiùs in vtrorumque idea? Quis quos Paulus recenset non diceret à Dæmone prehenfos? Quis quos Euangelista, non lycantrhopicos? Quæ non potest ferina illa, & admodùm maligna melancholia in cerebro cumulata? Intùs in corpore pererrans, caneros occultos excitat, dolores implacabiles concitat, mentem excruciat, ossa exedit: exteriùs totam corporis faciem deturpat, exulcerat, tumefacit cum deformitate, terram item eructata rodit, bullas attollit, & fermentat. Calamitosius tandem, cùm hominis ingenium extra modum effera iactat, vno verbo, cùm perturbata, & alienata mente, ex homine omnium animalium sapientissimo belluam facit.

In deforme viros animal mutauit, vt iidem,

Dissimiles homini possent, similesque videri.

Sed vt ad obsessos & à Dæmone abreptos Gerasenos, redeamus: Eos lycantrhopicos vberiùs intelligemus, non solum ex loci temperie morbis hisce

melancholicis opportuna, sed & à tē-
poris occasione conuenienti. Inita fuit
horum curatio à Christo D. circa hye-
mis finem. Quod ex Christi D. Itine-
rario colligo, cum ait, *Tum tota hyeme*
illa peragrauit prima vice Galileam uni-
uersam, quo facto in regionem Gerasenorum
traïcit. Postrema ergo hyemis parte,
hoc fecit miraculum Christus: statim
enim de naui egressus ad terram, vt
notant D. Marc. & Luc. occurrit iste
formidabilis Lupus: Erat ergò circa
Februarium mensem: Quo tempore
notant doctissimi Medici Mercurialis
& Massaria à propria quadam huius
temporis constitutione, Lycanthro-
pnam contingere. Docteque Massaria
Lycanthropiam sub Mania compre-
hendit, & Lycanthropicos maniacos
vocat: Nec certè dissimiles à mania-
cis, Gerasenos istos diceremus, si quæ
de mania eleganter à Fernelio scripta
sunt, hic transcriberem. *Melancholia*
(ait) *succedit mania, nobis furor vel insa-*
nia dicta, quæ cogitatione, verbo, aut ope-
re melancholicorum quædam deliramenta
imitatur, sed iracundia, iurgiis, clamoribus,

Quo tempore
Christus D.
hoc fecerit
miraculum.

In praxi Me-
dica c. de Me-
lanis Lycant.

Lycanthropici
sunt maniaci

Lib. 5. de part.
morbis &
sympt. cap. 2.

horrendo aspectu, multò denique maiore corporis impetu, & mentis perturbatione laborantes exercet ac impellit, ut quasi fera & immanes belluæ in obuios dentibus, unguibus, & pugnis inusitata rabie petulanter inuadant. Quæ cum de lycanthropicis etiam dictum velit Fernelius, quid similis ornatissimis etiam verbis D. Marci & D. Lucæ, de nostris Gerasenis?

Qui laborant
licanthropia
serè sunt fla-
gitiosi homi-
nes.

Addamus denuò superioribus dictis causis, victus rationem eorum, ut omnibus numeris sit absoluta demonstratio. Idem Mercurialis notat inter externas melancholiæ lycanthropicæ causas, vitam flagitiosam & turpem. *Qui enim (ait) referuntur laborasse hoc morbo, omnes fuerunt impurissimi homines.* Hic sanè qui solus proponitur in scriptis. D. Marci & D. Lucæ famosus, & notus in Gerasa, diuitiarum & amœnitatum hortulo, non poterat nō esse aut diues, aut cum diuitibus versari. Vbi diuitiæ, ibi vitia: vbi affluxus, ibi luxus: vbi Plutus, ibi Venus.

De magnitu-
dinemiraculi
huius.

Quales ergo fuerint ægroti Geraseni, palàm est. *Lupi Marim vider e priores:*

vox tamen Mærim non fugit ipsa.
 Expauescunt dæmones ad Christi præ-
 sentiam. *Quid mihi & tibi Iesu fili Dei al-
 tissimi? Ne me torqueas*, Dæmon ait, imo
 legio loquitur, in qua dæmonū centu-
 riæ sexaginta, manipuli triginta, cohor-
 tes decē, vt in Romanorū militia fortè
 numerarentur. Vno tamen diuino ver-
 bulo, *Exi spiritus immunde*, eiectioni sunt
 ab homine Geraseno tot lupi feroces,
 & insidiosus. Introierunt in porcos, ma-
 gnoq; statim impetu ἀγέλη κατὰ τὰ κρη-
 μὲς εἰς τὴν θάλασσαν per præcipitia &
 prærupta mōtis in mare præcipitantur,

Aut. Gel. lib.
 16. cap. 4.

--- *Insequitur cumulo præruptus aquæ
 mons*

*Hi summo in fluctu pendent, his vnda
 dehiscens*

*Terram inter fluctus aperit, furit æstus
 arenis.*

Sed, (date hoc Christiano Medico in
 nefarios illos & impios nature aut Fati
 credulos quos tenet Epicurus.) Sint
 propositi Geraseni absque dæmone pu-
 rè melancholici, maiores essent Hipp.
 in re medica maximo, quiq; fallere nec
 falli potuit, si cū remediis horū tenta-

In lib. Epid. &
Apothris.
passim.

Peroratio.

rent Lycanthropicorum curant in quibus enim effali humoris melancholici, summa sunt omnia, & in quo humore tres lethales qualitates τὸ δριμύ, τὸ ὑγρῶν κόν, τὸ ὀξύδες, Acre, acidum, & erodens reperitur, sapientius & utilius Hippocracri iudicatum, non aggredi curam. Quia nempè effera bilis atra, omnis coctionis & pepasmi incapax, affectus omnes & effectus producit ubique funestos.

Sed ô Medice coelestis! ô Hercules
ἦος υἱὸς καὶ πτερότερος.

*Prima Cleonæi tolerata arumna laboris,
Alligatam à Sathana mulierem tu primò soluisti: Spumantem & stridentem
deinde Leonem domasti.*

Proxima Lerneam ferro & face contudit hydram.

Iam cadant à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. Ita Christe Deus Apostolis militibusque tuis, dedisti potestatem supra naturam ut eam curarent, supra Dæmones ut eos euerterent, supra elementa ut ipsa immutarent, supra mortem ut eam contemnerent, super Angelos ut corpus Domini

consecrarent. Ipse ergò liberabis me
de laqueo venātium, & à verbo aspero.

DE COECIS A CHRISTO
D. miraculo clarificatis.

ENARRATIO VI.

Infinitos & sine nomine
in Euangelio à Domino
curatos reperio Cæcos.
Variis enim obsessi mor-
bis, ait D. Hilarius, genti-
les infideles, à fidelibus Domino sa-
nandi adducebantur, vt eum adora-
rent. De nominatis solùm prædicere
animus est.

Reperiuntur ergò in primis duo Cæ-
ci, in cap. 9. D. Matth. qui sequuti
sunt Iesum, clamantes: *Miserere nostri
filij David.* Hoc autem miraculum fecit
omnipotens, suscitata filia Archifina-
gogi, & curata Hæmorrhoida, cùm
à Capharnaum veniret Nazareth, esta-
tis, ni fallor, tempore, circa 32. æta-
tis suæ annum. Ordinem miraculorum
habeo ex Euangelio, & præscriptum
tempus ex Itinerario, vbi ait. *Et susci-*

*De duobus
primis Cæcis.*

*De tempore
miraculi hu-
ius.*

D. Hieron. hic

tata filia viduæ Capharnaum rediit, ad initium deinde 32. anni Nazarethum petiit, ex quo profectus, multa vicina loca solus obit, tum iterum cum missis Apostolis, tota illa hyeme Galileam totam frequentat.

De aliis duobus Cæcis.

Alij duo Cæci sunt. Matth. 20. vbi ait. *Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa. Et ecce duo Cæci sedentes secus viam: &c.* D. Marc. c. 10. hoc in vno Cæco factum dicit, qui Barthimæus dicitur: De quo etiam loquitur D. Luc. cap. 18. vbi Maldonatus cum Theophilacto, dicit vnā & eandem esse historiam, quæ à tribus Euāgelistis narratur, omnia enim similia gesta sunt, sed fortè D. Luc. & Marc. nomināt famosiorē filium Thimeï Barthimæū, etiam si esset mendicans, nec mirum. Irus enim Ithacensis mendicus ac turpissimus in Odyssæa Homeri famosus est, nō minùs quàm Cræsus ditissimus in historiis, & Christus Dominus pauperes, suos vocat, atq; in locum sui nobis reliquit. Quicquid sit, hi postremi curati Cæci in Iericho, ex D. Matt. historia, diuersi sunt ab iis superioribus

in Galilæa, omnes tamen mendici, & pauperes, verèque Cæci. Salmeronius notat eū de quo loquitur D. Marc. nep̃e Barthimæum, in Bethsaïda patria Petri fuisse curatū: sed quotquot sunt sacri elogij interpretes, quos mihi perlegere cōtigat, dicūt omnes, miraculum hoc à Christo peractum, dum ex Galilæa iter ageret in Ierusalem, & Iericho transiret, paulò antequàm pateretur.

In Marc. to. i.

Sed ad rem, hi duo Cæci curati in Iericho, & illi duo in Galilæa; laborabāt vitio cæcitatiss vulgaris, quæ græcis medicis Amaurosis, Arabibus verò *gutta serena* vocatur, qua limpidissimi de foris enitent oculi, intus tamen nullā lucem capiūt, sed prorsus versatur in tenebris. Non autē erat simplex Amblyopia, visus quædā debilitas, qua aliqua lucis v-sura frui datū est, sic enim & ipsi christū vidissent, *at audierūt quia Iesus trāsiret*, ait D. Mat nō viderūt. Sed & de primis, ex sacro contextu, illud etiam vberius intelligitur. Tactis enim à Christo Domino, aperti sunt oculi eorū, ergo clausi prorsus à luminibus, & verè Cæci.

Que morbo
propositi Cæci
laborauerint.

Quòd si non Amaurosis, seu gutta

serena huius sit cœcitatis causa, sed *ὑπόχυμα*, seu suffusio, quam vulgus Chirurgorum Catharactam appellat, maius indè miraculum conijcies. Catharactam etenim quis medicamentis deleret? cùm nec ferro, aut acicula tutum sit illam deprimere. Quam proinde Circunforaneis relinquunt prudentiores Chirurghi.

*De causis cœ-
citatis.*

Sed & alij deindè affectus possent cœcitatem inducere: nulla enim est pars corporis, quæ tantis, tamque diuersis morbis infestari possit, ac obsideri. Quorum ferè omniū causas, vel in cerebro, vel in visili spiritu, vel in optico neruo, aut humore crystalloide reperiri, enarratione 12. 3. partis fiet apertum. Nos autem hîc communio-rem causam, *ἐμφραξιν*, & obstructionem nempè optici nerui, è cerebro ad oculum delati, ab humoribus crassis, viscidis, & lentis, illûc confluentibus, sensimque aut *ἀδρῶς* impulsis adducimus. Quam vt & aliam omnem causam in cœcitate chronica, & confirmata, desperatæ curationis esse certum, & ab experientia notissimum est.

Eamque & in horum ægrotorum exercitatione , cùm ex natura loci , tùm ægrotorum temperamento, victus & vitæ conditione , impossibilem fuisse demonſtrabo.

Hæc certè oculorum vitia familiaria animaduertes his locis australibus, ſi cæterarum regionum temperiem inſpicias. In borealibus etenim partibus, Flandria, Bohemia, Germania, ubi purus & tenuis aër eſt , perpaucos reperiſſas ſuffuſos , & quibus ocularia præſidio ſint : in Italia, ob aëris craſſitiem , per plures tùm cæcos , tùm obſcurè videntes : in tota Syria, & Paleſtina infinitos. Tanti refert aëris puritas , ad viſilium ſpirituum nitorem; ut non minùs in aëre turbido hebefcat viſus , quàm concidat in putido vitale robur. Galilæa, & Iudæa , maribus & ſtagnis intermediæ , aërem habent turbidum , craſſum , caliginofum , ac proindè oculis nocentiſſimum : ubi & frequentes ſunt aſtri, ἀχλωώδεις, & βαφίνοι. Nec meliùs expectandum de Iericho , non enim longè diſſitus locus eſt à mari mortuo , de quo ſic

Quibus in locis ſit familiaris viſus debilitas.

In descript.
terræ sanctæ.

Brocardus. Mare illud semper fumum reddit, & nebulam, in modum camini infernalis. Vnde tota illa vallis, quæ aliquando ob sui fecunditatem, & amœnitatem, illustris dicta fuit, ad spatium dimidiæ diætæ, tota facta est sterilis: ita ut nec vllum germen proferat, per spatium quinque leücarum, nisi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantur à fonte Elisæi, hæc Brocardus. Quæ ergò potest illic esse aëris serenitas aut puritas? Quid in tam caliginoso aëre videret Argus aut Lynceus? Multum etiam potest ad hebetudinem visus, victus ratio. Notat Mercurialis de Italis, notat Iosephus de Galilæis, & Iudæis, eos crasso admodum, crudoque cibo, fructibus, & herbis victitare: Quæ ratio victus capiti, oculis, spirituū que nitori vbique bellum indixit. Accommodanda hæc ægrotis nostris, mendicis, & pauperculis Cœcis, eleemosinis victum quærentibus. Vbi ergò regio, ambiens aër, victus ratio, & particularis locorum conditio, incolas oculis, & visu hebetes, & imbecilles denotat, humorumque crassorum in

Hos incurabiles cæcos ostendit.

capite congestorum cumulum quasi indigitat; Quis ibi Cæcos omni luce iamdiù orbatos, & in cœcitate confirmatos, curabiles ab arte diceret? An ne dices remediis ad visus aciem Palestina terra omnium remediorum feracissima, destituta est? Perfectæ me herculè cœcitatis, cœca medicina est.

Opportunè ergò ægroti Cæci, si non vident, ô bonum omen! nomen audiunt Christi Saluatoris. Ex templò cursitant, sequuntur, acclamant: Illos increpant, exclamant nihilominus, & importunos facit oportunitas. *Domine fili David miserere nobis, aperiantur oculi nostri.* Qui nempe potes non solùm restituere destitutos, sed non institutos instruere, in lapidibus oculos confingere, eosq; facere videntes. Dominus enim soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos.

Peroratio

DE SURDIS, ET MUTIS, A
Christo D. Curatis.

ENARRATIO VII.

*Surdos &
mutos mari-
timis in locis
abundare.*

VRDIS, & Mutis, abun-
dantes regiones mariti-
mas, si ratio non dicta-
ret, suaderet Cicero, in
somnia Scipionis, de
mira spherarum mundi, edifferens vo-
lubilitate, cum ita loquitur. *Hoc soni-
tu oppleta aures obsurduerunt, nec est ul-
lus in nobis hebetior sensus: sicut in illis
ubi Nilus, ad illa quæ Catadupa nominan-
tur, præcipitat ex altissimis montibus. Ea
gens, quæ illum locum accolit, propter
magnitudinem sonitus, sensu audiendi
caret. Tumultuosum sollicitat mare, ait
Horatius. En qua sonorum circuit
terras mare, Quintianus ait.*

Tyr & Sidon.

Non mirum ergo, si in partibus Ty-
ri & Sydonis maritimis regionibus, &
circà mare Galilææ, reperti sunt tot
Muti, & Surdi, qui oblatis Christo D. ab
infirmis

infirmirate curantur. Facto enim miraculo Cananæ, D. Math. ait *Et cum transisset inde Iesus, venit secus mare Galilææ, & ascendens in montem sedebat ibi, & accesserunt ad eum turba multa, habentes secum mutos, cæcos, claudos debiles, & alios multos.* Sed expressius D. Marcus ait. *Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sydonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos: & adducunt ei surdum, & Quid decapolum.* Est autem Decapolis, regio, à mari Galilææ ad Sydonem extensa, in qua sunt decem præcipuæ vrbes, Tyberias nempe, Cepheth, Cedes, Neptalim, Affor, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethsaida, Corosaim, & Bethsan, vt ex Iacobo Patriarcha Ierosolimitano describit Brocardus. D. autem Matth, in cap. 9. ait *Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, Dæmonium habentem, & eiecto Dæmonio, locutus est mutus.* Interpretes omnes vtrumquè dicunt à Dæmone obsessum: & eum quem mutum solum vocat D. Matth. & eum quem mutum, & surdum, D. Marc. Censent tamē plerique, vnum & eundem fuisse

In descriptione terræ sanctæ.

De propositis mutis

An mutus D.

Matth. sit diuersus ab eo qui mutus & surdus proponitur à D.

Marc.

De loco miraculi huius.

Horum agrotantiū patria.

ægrotum, quod mihi non persuadeo. Etenim qui à D. Matth. mutus proponitur, curatur cū Christus à Gerasa in Capharnaum rediret, vt notant hoc loco Interpretes, omnes enim in eo cap. 9. relatos, simul curasse perspicuum est. Surdus autem, & Mutus, qui à D. Marco cap. 7. cū Christus venisset per Sydonem ad mare Galilææ, restitutus est. Sic vt & in diuersis temporibus, sic & in diuersis locis, factam curationem, notant Itineraria. Mutum nempe illum de quo locutus est D. Matth. cap. 9. in vrbe Sarunza, non longè à Samaria habitasse, etiam si ad confinia Decapoleos, curatus fuerit. Alter verò qui surdus & mutus, erat indigena, & in Decapoli è Capharnaum. Est & alia ratio, qua persuasum habeo diuersos fuisse. Curantur enim diuersa admodum forma. Eiecto enim Dæmone, curatus est mutus, D. Matthei solo Domini verbo. Ille verò Marci impositione manus. *Misit diuina manus digitos suos, in auriculas eius suspiciensq; in cælum ingemuit, Epheta, ait, quod est aperire, vel*

Ephphata, vt est in versione græca, ex imperatiuo passiuo primæ coniugationis Chaldæorum, id est apertus esto. Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

Postremò curatus mutus eiecto dæmone, à dæmone muto, nullis adiunctis naturalibus causis obsessus, mutus erat, & fortè furdus Κῶφον vocat D. Matth. quòd furdum magis quàm mutum significare, notat D. Hieronymus. Disputant quidam, an dæmones muti, aut surdi, dentur à natura sua: Respondet Maldonat. dæmones non esse mutos, aut furdos, sed quod homines mutos, aut furdos efficiant, ita dici.

In Matth.

An Dæmones
muti aut sur-
di dentur.

In 9. Matth.

De illo verò qui curatus apud D. Marcum, etsi à dæmone correptum crediderim, à naturalibus tamen causis, & à dæmone excitatis laborasse certò coniectandum. Dicitur μογιλαλος, quæ dictio, vt notant Interpretes, non mutum, sed ægrè loquentem significat, quod nempè vinculo ligata lingua detineretur. Hoc autè vitij genus, à Paulo Medico vocari ancylion,

Quis horum
laborauerit à
naturalibus
causis.

*Ancyloglossi
causa.*

aut ancyloglosson, dicemus Enarratione 13. 3. partis. Cuius vulgares causas, vel à natura, vel à cicatrice ex ulcere sub lingua, recensebimus.

An ergò hic mutus, certis iis causis morbo mutitatis prehensus, curari restituique poterat? Certum quidem in pueris, vitium illud recens sub lingua, excisione cum scalpello, à Chirurgiæ peritis curari: At in grandioribus, & iam viris, aut ætate confectis, præsens est periculum. Membranae enim, & ligamenta, quæ linguam in tali affectu deuinciunt, & alligant, duriora facta & exsiccata, curationem respuunt.

Lib. 6. cap. 29

Paulus enim, graues indè hæmorrhagias quæ sisti nequeant subsequi, expertus est. Nec minùs ob loci, & ligamentorum naturam, mutitas perpetua, aut quod peius est, paralyfis, vel conuulsio, succederet: Ita ægrotus incideret in Syllam, cupiens vitare Carybdin. Imprudentis sanè artificis est, eam exercere curam, quæ grauiorem peioremque morbum, inuehit.

Peroratio.

Tu ergò Domine Iesu, qui mutis Apostolis, Discipulisque tuis, scien-

tiarum & artium ignaris, Diuinum
posuisti verbum in ore: qui his, *Epheta*,
dixisti & vinculum soluisti linguæ.
Aperi linguam meam, vt os meum
laudem tuam annuntiet, liberaque
animam meam à labiis iniquis, & à
lingua dolosa.

DE SOCRÛ PETRI, FE-
briente, à Christo D. Curata.

ENARRATIO VIII.

Reponuntur duo Febrient-
tes in nouo testamento.
Primus nominatim à D.
Matth. in 8. D. Marco i.
D. Luca 4. Alter est Ioan. 4. De pri-
mo sic D. Lucas. *Surgens autem Iesus
de Synagoga, introiuit in domum Simonis;
Socrus autem Simonis tenebatur magnis
febribus, & rogauerunt illum pro ea, &
stans super eam imperauit febre, & dimisit
illam, & continuò surgens ministrabat illis.*
Cuius mulierculæ diuina historia, vt
innotescat, quædam præfanda sunt,

quæ nos ad eius temperiei, & ætatis cognitionem ducere possunt, quæque faciunt ad morbi diagnosin.

Ætas mulieris laborantis inquiritur.

Arist. 7. Polit.

lib. 6. Epid. p. 8

Locus ubi mulier laborabat morbo. Cartusianus in 8. Lucæ. Num. 18.

In 8. Matth. Maldonat. ibidem.

Nominant illam socrum Petri, hoc est matrem vxoris Petri. Si ergo filia habetur ratio, & eius ætas spectetur à nobis: Cùm ex antiqua lege & cõsuetudine, filia antè decimũ octauum annum connubio non obiungerentur; eius mater, quæ est socrus Petri, non potest non esse ferè quinquagenaria, iamq; senex, & ea in ætate constituta, in qua non amplius potest mulier mulierescere, *γυναικωδὴν* dicit Hippocrates.

Dubium etiam est: an in Capharnaũ, aut Bethsaïda laborauerit: Multi censent Andream, & Petrum, in eadem domo Capharnaum habitasse. Andrichonius tamen, in tribu Zabulon, domum hanc in ciuitate Bethsaïda collocat, quæ Petri patria erat. Et ita Rhabanus apud D. Thom. *Bethsaïdam* (ait) *quia vicina erat Capharnaum, pransum iuisse Dominum, aut cœnatum.* Dicunt alij Petrum, in bethsaïda domum habuisse conductitiam, aut fuisse

domum vxoris Petri. Quicquid fit, etiam si Petri patria imò & Philippi, & Andreae esset bethsaïda : dum narrant Euangelistæ hanc mulierem, cùm descenderet de monte, & egressum de Synagoga Dominum curasse, certò testantur, illam fuisse Capharnaum, & ita censet Tostatus Abulensis.

In verb Matt.

Nec certè multùm refert : An bethsaïda laborauerit, si quid à loco sumendum est, aut iudicandum diuersum temperamentum : sunt enim & Capharnaum, & bethsaïda, ad littora maris Galilææ. Qui locus (vt non semel visum est) calidus, siccus, falsus, & retorridus est. Adde, hoc initum post sermonem Domini in monte, & post miraculũ curati Leprosi, & serui Centurionis : Quod in æstate contigisse, & feruente Sirio, antea in historia Leprosorum, ex Christi D. Itinerario colligebamus.

Quæ omnia si non oscitanter contemplemur, & acriùs medica statera ponderemus, inueniemus ex morbo ægrotantis naturæ nō dissimili, mulierem istam, pristinum temperamentum,

De ægrotō
tēperamento.

à primordiis naturæ , & à loco contractum , calidum nempe siccum & biliosum seruasse , eumque videlicet tale, quale ætas iam inclinata , & debilitata ferre potest. Quadragenariam ergò , aut quinquagenariam , si cum loci natura , & victu in regione affueto , conferas mulierem , succis retorridis , serosis , & pituita falsa , abundare certò conijcies. Appositissimum certè ad febres graues, continuas, & ardentes.

Qua febre detineatur mulier.

In epidem & com. 4 sec. 13 acut.

Magnis febribus est prehensa mulier hæc , ait D. Lucas *ὡς συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ*. Verbum sonat : erat in continente, seu continua febre magna. Euangelista loquitur vt vulgus, qui magnas febres vocat , quas Hippocrates dicit acutas , continuas , caissonides , ardentes. Quarum fecit duo genera Galen. exquisitam nempe , vel notham. Illa fit à bile flaua in maioribus venis , vnà cum sanguine effervescente, & putrescente. Notha verò, spuria, & falsa fit, quando bili, falsa pituita commiscetur. Huius autem febris ardētis, duo proposuit signa Hipp. cum

ait, Καὶ οὕτως cum detinuerit febris adest, & sitis inexhausta, lingua aspera, nigra, fit, hoc sanè à spiritus caliditate. Ardet, æstuat cor cum pulsu magno & frequēti, magna adest humorum perturbatio, quā confusa rubraque vrina demonstrat, tempora pulsant, adest delirium, & inquietudo.

Citato loco,
& lib de affe-
ctionibus.

Hęc omnia in præsentī muliere adfuisse, non est dubitandū. Laborat enim magnis febribus, vt loquitur Euangelista, æstuoso in cælo, & solo, vbi non poterat non esse sitibunda, pectore flagrante & lingua. Ad caniculæ ortū ait Poëta, ὅρα καλέπα, πάντα δὲ διψᾷ, ὅπῃ κάυματος hora difficilis, qua cuncta sitiunt, præ ardoris æstu.

Alciat. ad
Anacreont.

Fuerit autem excitata febris à bile, Incurabilem aut qualem incurrunt seniores, à pituita falsa: omni nomine non potuit non esse mulieri funesta, & exitiosa. His enim facilè stagnosis, palustribusque locis, quibus aër inquinari, putrescereque solet, accenduntur febres pestiferæ, mala qualitate, aut magna accidentium proteruitate, calamitosæ: Atque in his quàm maximè

fuisse hanc mulierem demonstrat.

reperiri solet, quod τὸ Θεῖον, vocat Hippoc. cū ait. *Quin etiam si diuinum quidpiam morbis inest, huius quoque prouidentiam perdiscere.*

Aph 19. 2.

Com. 14. 1.
Aphorism.

Mulierem demū fuisse vřam remediis, non est dubitandum. Ideo ait scriptura. Quia desperata à Medicis visa est, ob graues considerationes deprecatum fuisse Christum, vt illam curaret. Desperata certè illius salus à Medicis, & non iniuria, Hippocrates ait. Acutorum morborum, incertas esse prædictiones, salutis, aut mortis. At in ista ausim dicere certissimam esse mortis prædictionem. Laborant equidem mulieres suapte natura frigida, laborant & senes, à febre magna. Sed tunc in illis, tam certa desperatio salutis est, quàm quia incerta, non posset in iunioribus, ac robustioribus promitti. Senes, ait Galenus, *rarò febricitant acutis febribus, quæ tamen si acciderint, omninò ad egrotantis interitum terminantur. Iudicio enim est (ait ille) immensam quãdam esse causæ febrem facientis magnitudinem.* Cū ergò de mandato Galeni, Deploratos non oportet aggredi cu-

rare, sed relinquere, & morbi tantummodo finem prenuntiare, ne fortè infamentur præsidia, quæ multis fuere salutis: Bonam hanc mulierem cœlesti committamus Medico, & actutum Reguli filiolum acutè febrientem inuisamus.

DE FILIO REGVLI FEBRIENTE, à Domino miraculosè curato.

ENARRATIO IX.

FEbre etiam laborabat puer, apud D. Ioan. in 4. vbi sic est. *Venit ergò iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cùm audiret quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori.*

Erat ergò puer hic Reguli filius, græcè est, *βασιλικός*, vel *βασιλισκός*, regius *Regulus ille.* Quis fuerit

Citato in Ioā.

*Qui putant
hunc filium
Reguli fuisse
seruū predi-
ctum Centu-
rionis.*

Homil. 34. in
Ioan.

siue regalis. Quo nomine, non parui Reges, aut Regum filij solū significātur, sed alicuius vr̄bis, aut oppidi, aut ditionis Domini, aut Magistratus: & ita passim ab Interpretibus vsurpari, certum est. Et Carthusianus eos recēset, qui hunc Regulū Cæsaris fuisse Officialem, & ad custodiam vr̄bis Capharnaum deputatum, referunt. In quo admodum hæret Ireneus lib. 2. Existimabat enim huius Reguli puerū, Centurionis iam à nobis enarrati, fuisse filium. Quod Chrysostomus cæteriꝫ Interpretes impugnant. Puer etenim Cēturionis, laborabat Paralyfi, hic verò febr̄i, ille erat seruus, hic filius. Addo quod à nobis de Centurione assumptum est: cū pro seruo rogaret obuiā non iuisse Christo, sed ad illum misisse. Regulus autem, qui pro charissimo, forteꝫ vnico filio deprecaretur, adfuit præsens, quò citiùs, & amantiùs Dominum ad sui misericordiam impelleret. Diuersas ergò curationes, in diuersis locis, & personis, diuersifꝫ temporibus à Christo D. miraculose celebratas certissimum.

Hunc autem Regulum Iudæum fuisse, sed in Capharnaum modò inhabitare, certum est. Atque quod in illum increpat Christus. Iudæum fuisse testatur. *Nisi signa (ait Iesus) aut prodigia videritis, non creditis.* An verò filiulus hic fuerit, vt pater natione Iudæus dubitari potest. Quem tamen cum adhuc in infantia audio, crediderim faciliùs indigenam. Quì si non sit, non multum à temperie loci, dissonam pueruli naturam, ex morbi quo conflèctatur rumore conijcio.

Aegroti quæ patria.

Vrgebatur sine dubio maligna quâdam febre putrida, acutissima, & & lethali, fortè Variolis, aut Exanthematis comitata, cum grauitate accidentium, quibus malignas febres ea in ætate stipatas, cernimus. Aderat fortè & à vermibus corruptela ingens: qua in grauiâ symptomata, tremores, conuulsiones, pauores, vigilias, sopores, dolores, ploratus, & diarrheas lethales, pueruli nuperque nati incidunt. Iudicant Medici quidam, pueros faciliùs, synochas & sanguineas febres incurrere, alij biliofas:

Quis morbus.

Merca. Mercur. Leonel. fau.

Sed eos omni febrium genere prehendi, mille experimentis habeo confirmatum.

*De inscitia
mulierum in
pueris edu-
candis.*

Cùm autem de his edissero, videor mihi manu attrectare, delicatulum Reguli puerulum, eo genio, & voluptate educatum, quales modò intueor in nobilium, diuitumque familiis. Quos cibariorum multitudine, & varietate, cùm in sanitate, tùm in morbis, plena manu ingurgitant. Muliercularum hæc indulgentia est, quæ quo gladio enecare morbum tentant, eodem inscientes, misericulos iugulant pueros. ἡ δὲ ἀπειρία καὶ οὐκ ὀρθότης. Imperitia (ait Hippocrates) malus thesaurus est. Et qui sine cognitione causæ, aggrediuntur morbos, clausis oculis Andabatarum more depugnant.

Peroratio.

Sed ah! Regule mi, moritur infans, patitur expirat, cum luce luctatur, imò cum tenebris. Nihil aduersus morbum Medici, nihil pharmaca possunt, nihil magistratus imperium, aut diuitiæ. Quò se vertat, nescit miserabilis pater, moritur in filio, in dubio

illi animus est, hûc, illûc, impellitur. De Christo quoslibet morbos curanti fama est. Clamant præsentēs, testantur, affirmant se vidisse: fidat ne Christo hic dubitat, absenti medico non credit. Tandem quia spes est in angusto, dolor ancipitem elidit fidem. Ad Christum pater pedibus contendit, quo reperto, acclamat anhelus. *Domine descēde priusquàm moriatur filius meus.* O Regule fœlicissime! habes quod sperares vltro responsum: *vade filius tuus vivit.* An ne iam vides Regule? an ne credis? quia non est locus ubi Deus non sit. Gratias ergo tibi Domine Iesu, qui desperatæ salutis filium dum redintegras, in dubia fide patrem confirmas: Quo de fide in te deinceps non dubitet pōsteritas: aut in aduersis ab alio, quàm à te, omnium bonorum patre, & ægritudinum nostrarum vero medico, salutem non emendicet.

DE HYDROPICO DIVI-
nitus Curato.

ENARRATIO X.

Roponitur Hydropicus ab Euangelista & Medico D. Luc. in cap. 14. *Et factum est* (ait) *cum introisset Iesus in domum cuiusdam Principis Phariseorum, Sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam Hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus dicit ad Iurisperitos, & Phariseos, si licet Sabbato curare? & illi tacuerunt, ipse vero apprehensum sanavit eum.*

De tempore
curationis.
In Lucam.

Vt igitur in proposito laborante, ad eius prædictionem, de cognitione morbi, ægroti patria, temperie, & eius conditione, me breui absolvam, à postremis initium ducam. Curatum Hydropicum præsentem interim notamus, cum Maldonato, eodem tempore, quo cæteri, in præcedenti capite Matth. curati dicuntur. Erat & in eodem

dem loco nempè in Galilæa Capharnaum, & ibi notus ab omnibus, homo tamen minoris fortunæ, vt ex sequentibus colligere licet.

Ordinatione quidem diuina Hydro-
dropicum istum aduenisse, notat Car-
thusianus: Nec indè tamen dubitandi
ocasio delata est: An nempè cautè
homo hic à Phariseis fuerit accersitus,
quibus erat in animo, vbiq̃ue subfan-
nare Christum, & insimulare. An ve-
rò Christum sequeretur ille vocatus.
Sed esto, sint dolosi qui in fraudem: sit
Christus qui eludendi dolum causâ
Hydropicum vocauerit. Illum certè
Hydropicum fuisse, tempore, morbó-
que longo notum, coniectura est. Et
ea laborare Hydropis specie, quæ ma-
ximè oculis innotescit conspicua,
Lippis, vt aiunt, & tonsoribus nota,
Ascite, inquam quæ aquis, vtris in mo-
dum ventrem inflat, aut flatu tympani
more distendit, & amplificat: tanta
tensione, vt ad eius intuitum territi
homines toto corpore perhorrescant,
multiq̃ue exclament Dominus me-
liora.

Ibidem.

An à Christo
vel à Phari-
sæis, fuerit
hic Hydropi-
cus conuoca-
tus.

Qua Hydro-
pis specie la-
borauerit.

*Hunc fuisse
Hydropicum
confirmatum.*

Huius ergo miserandæ fortis, hunc fuisse Hydropicum dubitandum non est, non enim à Pharisæis, alius quàm vulgo nomine, & morbo notus, convocaretur. Aut si Christus vocauerit, ante sibi iuratos hostes, leuem, & curatu facilem ægrotum non tangeret. Agebatur ergò de homine noto, de morbo magno, cui sine dubio antè fuerint data remedia multa. Tentata, & experta in eo Hydragoga, quæ ad exhauriendas abs ventre aquas, vulgò nota sunt, & vsitata, eaquæ paratu facilia. Qualia sunt Cucumer agrestis, Iris, Ebuli semen, Tytimalorum species vulgò familiaris, Cataputia dicta, & alia ferè sine numero. Nec si fuissent induciæ, aut coniecturæ non exhausti genij in hepate, tam celebri, & populoso loco: antiqua ventris punctio Parachentesis, in homine vulgari & pauperculo, aut ab amicis in vrbe, aut in Xenodochiis non fuisset prætermissa.

*Causæ extrin-
sæ Hydropis.*

Sed nota sit ex præcedentibus Galileæ, & incolarum eius temperies, & habitus: Eorum itidem victus ratio

non ignorata. Cùm australis plaga, aëris exustio & impuritas, tetrorum vaporum concursus, crassorum & sal-
 forum alimentorum efus assiduus, si
 cui corporis parti, hepatis bellum in-
 dixerint: Hunc Hydropem, non per
 simplicem potatæ aquæ frigidaë syna-
 strismum, & cumulum: non per mor-
 bi cuiusdam apostasian, aut sudorem
 criticum in abdomen impulsam, & ibi
 stagnantem, aut per similem quandam
 leuem alienationem functionis hepa-
 ticaë (quam vulgares Medici vocant
 Hydropem per consensum) sed per
 ipsissimam hepatis ἀτονίαν introdu-
 ctum esse, rimandum est: eumque
 primarium, & ab hepate. Omnes qui-
 dem Hydropes læsum habere hepar,
 testatur Galenus. Sed qui per consen-
 sum Hydropes fiunt, aliquando leues,
 de illis non semel Medici triumphant.
 At in eo qui per atoniam, & primarius
 est sperare curam? sustinet cœlum
 humeris alter Athlas, qui tale onus
 Æthna grauius sibi imponit.

*Hunc fuisse
 Hydropē pri-
 marium &
 ab hepate.*

*Lib. 5. de loc.
 affect. c. 7.*

*Qui Hydro-
 pes curentur
 & qui incu-
 rables.*

Talis est me herculè proposita affe-
 ctio quæ suadente loci syngenæa tem-

*Hæc Hydropi-
 cū desperatū
 à curatione.*

perie cum ægrotò, victus syntrophica
 complexione, per frustrationem αἱμα-
 τώσεως ἐργῶ sanguificandi operis, gene-
 ratur. Cuius est ferè assidua causa, con-
 ceptus ignis in hepate. In illo inquam
 hydrope, nec viscera benè morata
 sunt, nec virtus nutritia lucet in con-
 coquendo, sed spiritus adest difficul-
 tas, fatigat tussis, aspera lingua est,
 corpus inæqualiter insuauiterque ca-
 let, extimæ partes liquefcunt, & con-
 tabescunt. Adsunt tandem phthisis, &
 hepatitis, quæ mutuò conspirāt in ægri
 perniciem, fitque quod literis prodi-
 tum ab Hippocrate ἐφ' ἡπατικῶ τῆξις
 καὶ ἅμα βράγχε, κακόν. In hepatico
 mala est colliquatio, cum raucitate &
 tussi.

Peroratio.

Sed ô admirabilis Christi D. potestas!
 Illi tacuerunt, ipse verò apprehensum
 sanauit eum, ac dimisit. An non tu Do-
 mine qui in factis passus es obseruato-
 res, in attonito isto curato, attonitas
 vides Phariseorum mentes? Sed qui in
 dictis habes contradictores. Quis mo-
 do illorum contradicet miraculo?
 Quis te mirabilia agere denegabit?

Quis te Christū non adorabit? Purgasti mundū ab aquis in Cataclysmo. Exhausti modò aquas in hydropico. Quid gratiæ nobis? vt aquæ tandē quæ super coelos sunt, laudent nomen Domini.

DE HOMINE MANVM
aridam habente, A Christo D. miraculo redintegrato.

ENARRATIO XI.

ON erit præter rerum medicarum ordinem, si ab Hydropico, ad hominem manum aridam habentem, enarrationum mearum filum deducam. Atrophia etenim, Cachexia, Hydropsque omnis, affectus sunt, qui aut alimentorum coctioni, aut distributioni, & anadosi officiunt, & incōmodant, proinde vna consequuntur se. Proponitur ergò in diuinis D. Matth. scriptis, cap. 12. Homo hic. *Et cū in de transisset, ait, venit in Synagogam eorum. Et ecce homo ma-*

num habens aridam. Et infra, tunc ait homini. *Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sanitati, velut altera.* Addit D. Lucas. *Et erat ibi Homo & manus eius dextera erat arida. Et ait illi Iesus. Surge, & sta in medium.* Quorum omnium diuino testimonio, & verbis, ita fideliter ægroti patriam, conditionem, partem affectam, affectus speciem coniicimus, ac si oculis nostris ægrotum ipsum intueremur.

Ægroti patria & eius conditio.

In Matth.

Que parte laboraret ægrotus.

Locus in primis, in quo erat mendicus homo, est antè Synagogam in Capharnaum. Cuius conditio nota est miserrima, quia Cæmentarius. De quo D. Hieronymus. *Iste homo (ait) qui aridam manum habet, Cæmentarius scribitur, istius modi vocibus auxilium precans. Cæmentarius, manibus victum queritans, præcor te Iesu, ut mihi restituas sanitatem, ne turpiter cibos mendicem.* Laborabat autem manu dextera. Et si homo solus, non mulier, ut vult Hippocrates, sit ἀμφιδέξιος, & ambidexter, vtræque tamen manus, est præcipuum agendi, & efficiendi instrumentum: ὄργανον ἀντιληπτικὸν, ὄργανον μεταβατικὸν, appre-

hensiuum, & flexile, organum ante organa Galen. vocat. Tanta nobilitate præditum, vt soli homini Deus, manus dederit exporrectas belluis denegatas, quibus facile persequatur quæcunq; mens iusserit. i. de usu par. Fernel.

An verò manus nomine in isto laborante, totum brachium, & ab scapulis ad summos vsque digitos, anatomico more sit intelligendum, dictu non est facile. Καὶ ἰδὲ ἄνθρωπος ὡς τὸ ἔχων ξηράν. Et ecce homo manum habens aridam. χεῖρ Hippocrati, à scapulis ad digitos protenditur. Sic enim 2. de morbis, ait de morbo nigro, ἄπο τῶν χειρῶν τὸ αἷμα τοῦ ἀφίεναι. De manibus sanguinem detrahito. Ergò per manum, totum brachium intelligit. Sic manus Anatomicis consuetum est diuidere, in brachium, cubitum, & extremam manum. Quæ postrema pars, in carpum, metacarpum, & digitorum phalanges, est subdiuisa.

Vidit Galenus, vidimus & nos non semel, quos brachium, & vniuersam manum, quos partem manus, quos solos duos digitos, obsidebat siccitas, Quid per manum intelligendum.

*Non solam
manum, sed
totū brachiū
in aegroto ob-
sessum.*

contorquebat conuulsio, resoluebat paralyfis. Atque in præsentī aegroto, totam manum cum brachio obsideri, multa sunt quæ mihi persuadent. Vt enim mox dicam de causis, non potuit non magna causa vrgeri homo mendicus, quæque in totum brachium grafata sit. Etenim si sola extrema manus afficeretur, valente brachio, non prorsus ab opere abstinuisset ille. Narratur autem sola manus ab Euangelista, quæ oculis tantum esset exposita, cooperto brachio, & ab indusiis recto. Ita vt dubitandum non sit, totum & vniuersum brachium dextrum fuisse ab historiæ Narratoribus intellectum.

*Quot morbis
laboret aegrotus hic.*

Obsidetur verò pars bicipiti morbo, Spasmo nempè, & Atrophia. Vocat quidem manum aridam, emaciatam videlicet, & excarnem Euāgelista. Solam ergò recēset atrophiam, & defectū alimenti in manu. Sed verba Christi in miraculo, ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου *Extende manum tuam.* Maximum vitium ἐν τῷ αἵματι, in tensione consistere declarant. Laborabat ergò manus Cæmentarij

duplici morbo, Conuulsione, & Atrophia, quod à nemine adhuc ex interpretibus cogitatū est. Est autem Conuulsio, perpetua neruorum, & musculorum originem versùs, retractio, quæ non nisi extensione curatur. Quare Christus. D. iubet in miraculo, quod operibus Medicis in Conuulsione cōsequi tentat ars. Atrophia uerò est nutritionis error qua totum corpus, aut sæpè pars quædam sensim absumitur, & ob defectum alimenti, exarescit.

Quid Conuulsio.

Quid Atrophia.

Mutuò certè hi duo grauissimi affectus ad perniciem conspirant. Obrigēs pars, exhaustis sensim venis, & arteriis, defraudatur alimento: vndè per inanitionem resiccata, & arida facta, nō possunt nō eius nerui & musculi obligere, contrahi, contendere. Altissimas certè radices egerat affectio, in homine misero: atque magna fuscitata causa, inusta est parti intēperies frigida, & *ἐνθερμία* in neruis. Quam si ab externis, & quæ sunt Hipp. *ὁπὸ τοῦ ἐξωτέρου* quæramus, eā in externo aëre frigido reperiemus, sed quàm maximè in rerum frigidarū attactu, vt in cæmenti ex aqua, &

Incurabilem fuisse demonstrat.

luto confecti, assidua contrectatione, sic etiam & à capitis, & brachij nudatione inter operandum. Scribit enim Galen. Hippocratem in Officina præcepisse, ne suprà cubiti gibbum retractus esset amictus: idq; non tantum quia turpe sit, Chirurgo operanti (de iis enim loquebatur Hippoc.) nudos habere cubitos: sed quia non tantum partes circa cubitum, quàm totum etiam brachium refrigeret. Vndè certè consecutione quadam, & quasi contagio, frigida cerebro inuritur intemperies: sed maximè parti spinæ dorsi superiori, ex qua in brachium nerui, ad motum, & sensum, fruticantur, & descendunt. Quæ quidem partes suaapte natura frigida, à fonte caloris nectarisque vitæ, corde nempe, remotissimæ congeneribus morbis, vt facileprehenduntur, sic ab illis tandem firmato, factoque affectu, restant incurabiles.

An verò ex alto ceciderit Cæmentarius, & à casu contracta fuerit hæc grauis affectio. An affectus quidam magnus, vt Apoplexia præcesserit, ex

quo nata sit clades tanta, non refert multum intelligere. Nec enim absens illa, quæque iam agere desit causa, Medicis ad curandum repetitur. Sat est ergo morbi in parte relictæ, immedicabilem fortem animo, & cogitatione perpendere. Quo certum sit, miserimum Cæmentarium tanto tamque excellenti medico indiguiffe.

Non potuit ergo *Christe Deus*, *Christe bone*, opera naturæ restaurari dextera manus arida, in pauperculo Cæmentario. Tu qui naturam rerum sub dextera tenes, coërces, conseruas & moderaris: Iunge dexteram dextræ, & omnipotentia tua, qui ad dexteram Dei sedes, dexteram hanc erige, ut dexterè operetur, dicereque possit, homo miser. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini.

Peroratio.

DE MULIERE HÆMORROISSA,
à Christo D. restituta.

ENARRATIO XII.

Ecce mulier (ait D. Matth.)
in cap. 9. quæ sanguinis flu-
xum patiebatur duodecim an-
nis: Accessit retrò. Et tetigit
fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim
intrà se, si tantum tetigero fimbriam vesti-
menti eius, salua ero. At Iesus conuersus,
& videns eam, dixit. Confide filia, fides
tua saluam te fecit. Et salua facta est mu-
lier, ex illa hora. Addit. D. Marcus 5.
Et fuerat multum perpeffa à compluribus
Medicis: Et erogauerat omnia sua: Nec
quidquam profecerat, sed magis deterius
habebat. Idem narrat. D. Luc. in 7.

Mulieris Christo deuotæ, tam cer-
ta desperatio salutis est, quàm vera est
illius historia: Explore quis, ægrotæ
naturam, patriam, tempus, ætatem,
morbiq̃ue conditionem omnem, om-
nia conspirant ad artis & Medicorum

iuſtam excuſationem, quandò illam curare non potuerunt.

Age igitur, Mulier hæc Martha non eſt, vt exiſtimabat D. Ambroſius. Incolitenim Martha Bethaniam, Hæmorrhoiſſa verò hæc, Cæſaream Philippi, quæ eſt in Decapoli, longè à Bethania, hæc enim in Iudæa eſt, illa in Galilæa. Hanc autem è Cæſarea eſſe oriundam, teſtatur elegans hiſtoria Euſebij, cum ait. *Dicunt hanc mulierem Panacæ quæ eſt Cæſarea Philippi vnde fuit oriunda, ſtatuiffe triumphos inſignes, collati ſibi beneficij à Saluatore.* Erat autem ſtatua lapidea Chriſtū D. repræſentās, ad cuius pedes herbula erumpebat cuius atactu ſanabantur infirmi. Cognita ergò erat, mulier, diues, & famoſa, in Galilæa: Quæ tamen præ pudore non eſt auſa ingredi Capharnaum, ſed extrà urbem cum immundis manſiſſe: non immeritò notat Abulenſis. Eiiciebant enim de caſtris omnem leproſum, & fluentem femine, eademque de menſtruofis ſancita lex.

Quoniam autem triplex mulieres

Cuias ſit hæmorrhoiſſa.
Lib. de Salomone.

7. Eccleſiaſt.
hiſt. c. 14.

D. Chriſoſt.
apud D. Thō.
in 5. Marc.

q. 43. in Matt.
Num. 5.

Quo fluxu laboret hæmorrhoida.

exercet fluor menstruus vnus, in partu alter, tertius inordinatus. De quo cōquereretur mulier, non est admodum difficile cogitare. Miror Carthusianū, qui sibi persuasit, hanc fuisse à nari- bus hæmorrhoidiam. Cū etenim nulla sit hæmorrhagiæ narium fœditas, aut turpitudine, nunquam ab eo fluxu explosas mulieres audiuius. Nullus certè tunc fuisset timoris locus, atque urbem esset ingressa mulier, & antè Christum facilè prodiisset. At accessit retrò tremebunda mulier, & occultè tangens fimbriam vestimenti, salutem quærit à Christo, quia immunda mulier, non ausa est ampliùs se dare in apertum.

Minùs erat hæmorrhoidia, à venarum hæmorrhoidaliū quæ sedē perreptant defluxu, non enim tanti momēti fluxus est, nec tam assuetus mulieribus, aut importunus, & meticulosus, quàm ab utero. Quacūque enim ratio ne præter modum, aut parciùs, aut vberius ab utero fluxus fiat, morbos eosque graues cōtingere narrant Hipp. & Galen. Non erāt etiam lochia, & à partu resti-

Aph. 57. 5.

bilis purgamenta : illam enim antea concepisse , aut non incertum est. Urgebat ergo $\rho\epsilon\varsigma\ \tau\acute{\iota}\nu\varsigma\ \upsilon\sigma\acute{\epsilon}\epsilon\varsigma$, fluxus muliebriſ, importunus , & odioſus : cuiusque iniuria mulieres , vitæ conditionem ſibi acerbam putant , & amariffimam , infimamque naturæ ſortem dedignantur.

Sed iam ita percepta & intellecta morbi ſpecie , audio in primis quæ in Medicos protrudunt multi ex Evangelio. *Et fuerat multum perpeſſa à compluribus Medicis. Et erogauerant omnia ſua , nec quicquam profecerat.* Hoc (ſi in errorem Medicorum ſit retorquendum) in Pſeudomedicos crudeles , & auaros dictum puta. Non enim Evangelistæ piiffimi medicos contemnunt, quos Deus honorare præcipit. Medicos inquam , qui fama , nomine , & opere (vt loquitur bonus Medicus Hippocrates) artem à Deo mortalibus ſumma beneficentia conceſſam , profitentur , & in quos præfata Euangelij verba quadrare minimè queunt. Hos enim ubique humanos , modestos , iucundos , ſagaces , prudentes , benè

In artis Medicæ calumniatores.

Vide Gal tom. 4. in 6. Epid. & in method.

Lib. de præ-
cept.

Lib. de lege.

operantis naturæ imitatores, & futura præuidentes, citò, tutò, & iucundè, curantes præceperunt veræ, & sapientis Medicinæ cultores, Hippocrates, & Galenus. A quibus & sancita lex est, ut Medici in exigenda mercede acerbiter deponant, sintque vbique Mercurio artium cultori addicti, nec temeritati fortunæ, & auaritiæ se committant. Sunt equidem fateor Medici, (ut ait Hippocrates) opere pauci, fama & nomine multi. Sunt & impostores, agitiæ, fumiuiduli, tortores, & tyrannicidæ infiniti, qui vanis pollicitationibus, credulos, & plebeculam miserè ludificant, ac muliercularum loculos exhauriunt. In quos iure & meritò retorqueas. *Et fuit multum perpeffa à compluribus Medicis, & erogauerat sua, nec quidquam profecerat.*

Conuocati tamen qui ad fidentem istam mulierem fuerint boni, & sapientes Medici, multis de causis excusari possunt, si minimè voti compotes, eam non curauerint. Tria etenim sunt quæ curam morbi cuiusdam aggredi, vetat Medicis.

Medicis. Primum est, cum ægrotus Medici præceptis non obtemperat, aut Sapienti Medico non fedit, imprudenti & temerario se committit. Imperent Medici ægrotantibus tanquam duces militibus, ait Galenus, Non potuit curari mulier hæmorrhoidia? noluit fortè curari delicatula Medicis nõ exercitata remediis. Quis nescit mulieres morosas, & palato studentes? Aut vult citò curari, in chronico longoque morbo: Diuturnum more, qui confisi bonis, & auro, quod à prævidenti Medico citò non obtinent, citissimi quærent à temerario, & vano pollicitatore. Malum certè consilium experiuntur cōsultori pessimum, sed hos missos faciamus, tanquam consilij inopes, adeamus alterum.

Secundū ergò, quod curam alicuius morbi interpellat, est, cū morbus tota sua natura incurabilis est: Sic Hipp. Aphor. 38. 6. caneros non curat: Curati enim ab iis citiùs pereunt, non curati diutiùs protrahunt vitam. Tertium & postremum est, si curâ illius morbi, peiorem inveni expertum sit. Hoc postremum in

Tria quæ curam alicuius morbi interpellant, in hæmorrhoidia. reperiuntur.

*Hanc hæmor-
rhoissam in
curabilem de-
monstrat.*

nostra hæmorrhoida, alterum inculcat. Etenim initio hysterici fluxus, tuta non erat illius suppressio. Vires enim mulieris, ætas quæ iuuetus est, in qua mulier mulierescere valet, vitæ illius conditio luculenter demonstrant illam eo fluxu initio laborasse à plenitudine sanguinis, eius tenuitate, & caliditate, cum apertione venarum vteri, referaris vasorum oris per anastomosis aut rexin. Minitatur Hippoc. sananti hæmorrhoidas antiquas, nisi vna supersit. Sic & importunè represso mulierum fluxu, non ne sanguis restagnat vlcera, tumores, scirrhus, cancri, syncope, conuulsiones, vertigines, hydrophas generaturus?

Sed vbi iam sistendus fuit, summissa omni sanguinis plenitudine, eius repressioni, refrigerationi & incrassationi obstitit prorsus, loci temperies, eius victus ratio, & vitæ conditio. Videas loci temperiem æstuantem, & feruidam, intueri incolarum Cesareæ complectiones melancholicas, & Galilæorum biliosos mores, in quibus dum chronici generantur morbi, quid

aliud nanciscuntur, præter ferini humo-
ris, & exusti, immedicabilem cacoëtiā?
Impuritas adest viscerum, cacochy-
mia in toto illustris, ardet bilis, tenua-
tur sanguis, aperiuntur, eroduntur
vasa: Accurrunt ad fomitem mali in-
quietæ mulieris, inconstans & inæqua-
lis aër, victus ratio plenior, forteque
intemperantior: multa fiunt præposte-
rè, multa mutantur inconstanter, inde
malum vires acquirit eundo, increfcit,
ad remedia exasperatur, desperatur tã-
dem de illorum usu. Quis vel Æscula-
pius his mederetur? *Non est in Medico
semper reuenietur ut ager.* Ὅτι καὶ μὴ ποιεῖν 1. Prog.
ἀπὸ πάντας τῆς ἀσθενείας ἀδυνάτου. Sanos
quidem reddere omnes ægrotos im-
possibile dicitur natura cum Hippocra-
te. In his ergò prædictione, & prouidē-
tia vtendum consulit, ne videamur oc-
cidisse, quem morbi magnitudo, aut
malignitas ipsa peremit.

Sed tu Domine! qui pro deuoto fe-
mineo sexu te implorante, in necessa-
riis non deficis, in vrgentibus præsto
es, fidentis hodie mulieris, magno
affectu remuneras fidem. Et vt maris

Peroration.

rubri feruidos, & exundantes æstus, fluctusque terminasti quondam ac dissipasti: vt currentis solis equos refrænasti, ac in medio diei decursu remoratus es: ita turgentis, ac decurrentis muliebris defluxus, potens Neptunus temperas æquor. Et perituræ animum Medice cœlestis erigis, & addis verbo planè cardiaco. *Confide filia.* O fœlicissima mulier! Non corporis elegantia, non bonorum affluentia, non amici, non Medici, sed fides tua saluam te fecit. Qui ergò confidit in Domino, sicut mons Sion non commouebitur in æternum.

Laus tibi Christe Medice cœlestis.

SECUNDA PARS OPERIS.

MEDICÆ ARTIS PRIN-
CIPIA AD PROPOSITORVM
ægotantium & morborum
intelligentiam necessa-
ria explicantur.

PRÆFATIO.

VLGARIS illa senten-
tia, *Vbi desinit Physicus,*
ibi incipit Medicus; falsa est,
si de theorico Medicinæ
principio intelligatur. Cū
enim è gremio Philosophiæ pullulent
scientiæ & artes: sitque Philosophia
artium & scientiarum mater, & domi-
na, certum est apud illam cognitio-
nis, & effectiōnis omnis, detineri prin-
cipia. Illamque pro tribunali in om-
nium artium, & scientiarum prouin-

ciam, ius dicere. Ab elementis, & temperamentis corporis nostri incipit ars Medica. An in elementis quieuit, finemque fecit Philosophia? Certè Physica, cui subalterna est Medicina, de elementis rerum edisserit, naturasque animalium omnium exquisitè rimatur, & inuestigat, quibus imbutus Physicus, facilè ad Medicinæ cognitionem descendit: Ea enim solam hominis salutem nititur conseruare, aut eius arcere imminentes morbos, factosque debellare. Quid aliud insinuat diuinus artis præceptor, cum Medicum φιλόσοπον ἰσότηον appellat? Quid Galenus Æsclepiadæ doctrinæ diligētissimus messor? Illo demonstrat aureo libello ὅτι ἄριστος ἰατρός, & φιλόσοφος. Vt igitur Plato imperitos rerum Geometricarum arcebat à schola: sic has Medicinæ fores nullus Philosophiæ ingrediatur ignarus. Medicinæ certè principia tanquam riuuli è Philosophiæ naturalis vberissimo fonte scaturiunt. Et quicquid est in rerum naturalium, nonnaturalium, & præternaturam, contemplatione ad vsum artis,

omnia habet Medicus, quia vir Philosophus est. Et eò loci spartam adornat, proprioque fungitur munere, cū corpore humano adamussim cognito, vel eius naturalia conseruat, & sanitatem tuetur aut morbos fugat, & ea demolitur, quæ saluti officiunt, & incommodant. Excellit & ille artificiosa & ἀνεξέτη coniectura, quæ quantum in discendo valet à signo demonstratio, tantum ille penitiores rei naturas explorat, & inquirat. Medicinæ autem principia, & præcepta, quinque partibus continentur. Physiologia prima est de rebus naturalibus, ex quibus aut compositum est corpus, aut effectum. Effectiua principia sunt, semen vtriusque parentis, & sanguis menstruus. Constitutiua autem, elementa, temperamenta, humores, corporis partes, in quibus sunt facultates, & ab iis functiones, & opera. Secunda pars ὑγιαίνε, seu de sanitate, quæ res vulgò dictas non naturales, modò homini salubres, modò aduersas, explicat. Eæ autem sunt, Aër, cibus & potus, somnus & vigilia, excreta & retenta, exercitationes

& animi pathemata. Adde quæ ἐξω-
θεν & de foris occurrant. Tertia est
παθολογικὴ, quæ de rebus contra na-
turam, morbo, causa & symptomate,
edisserit. Quarta est de signis σημειο-
τικῇ. Postrema de morborum cura-
tione θεραπευτικῇ. Nos igitur in gratiam
eorum, quos aut pietas & Christi
deuotio, ad vim miraculi in deplo-
ratis ægrotis ritè percipiendam, aut
rei Medicæ studium, ad intelligen-
dos morbos allicit: breui faciliq̃ue
stylo, ex singulis Medicinæ partibus,
pauca, sed puriora, delibare tenta-
mus. Quò demùm sit instituti nostri
ratio luculentior, nec aliquid in tam
celebri, pioq̃ue subiecto desiderari
possit.

DE EFFECTIVO CORPORIS
nostri principio, semine utriusque
parentis, & hominis confor-
matione, ex Physiologia
Medica.

ENARRATIO I.

AB effectiuo corporis no-
stri principio, semine v-
triusque parentis, enarra-
tionum nostrarum duci-
mus exordium. Homine enim de limo *Generationis*
terræ primùm edito, fuit creatoris edi- *nostræ ratio.*
ctum, vt vnumquodque creatum, se-
mine suo pullularet, & propagaretur.
Constabat autem terrena illa hominis
materia, quatuor elementis, igne, aëre,
aqua, terra, quæ certa crasi & tempe-
rie, in hominis corpore conuenerunt.
Semine ergò propagatur rerum spe-
cies, viuit pater in filio, & quod de
æterno in indiuiduo mancum est, re-
sarcit rerum continuata *γένεσις, καὶ*
φύσις.

Semen totius hominis, & partium

*De semine &
sanguine mē-
struo.*

*De morbis
hereditariis.*

2. porrh.

Lib. de aëre
aquir. loc.

corporis Ideam, in se continet : semen omnium corporis partium stamina defert. A semine fiunt partes, augescunt, & perfectionem nanciscuntur suam. Accedit maternus sanguis, quem provida natura copiosum indidit mulieribus, ut inde foetui conueniens alimentum in utero, & extra uterum ad dentitionis usque tempus, pararetur. Sensibilia ergo hominis principia sunt, semen & sanguis. De quibus paucula praemisimus, ut deinceps morbos ex prosapia, tanquam ex traduce, hereditarios fieri, à semine & materno sanguine : nosque ut possessionum, sic morborum fieri heredes intelligeremus : sunt autem hereditario iure acquisiti morbi, quorum character, in partium similitudinem maximeque nobilitatem, quæ à semine prodeunt, substantia relictus est. Qualis in cerebro est morbus facer, in pectore Tabes, in hepate Hydrops, in articulis Podagra. De quibus sic Hipp. τὸν γὰρ ξυγγονέα τῶν τῶν νοσημάτων ἐστὶν εἰδέναι δυσπαύλακτον ἔοντα, hoc est. *Qui hos morbos habet hereditarios, is aegrè ab ipsis liberari potest.*

Sicque alio loco concludit. *A sanis sanum, à morbidis morbosum, prodit semen. Et ex caluis calui, ex cæsis cæsi, ex claudis claudi generantur.*

Semen ergò in vtroque parente, à *Semen à toto* toto corpore fit deciduum. Totius *deciduum.*

corporis abstractum vocabat Democritus. Purissimi sanguinis spumam Pythagoras. Et defluit *ἀπὸ πάντες τῆ ὑγρῆ* lib. de Geni-
ἐν σὺματι ἔντος ab omni humido, quod est tura.

in corpore, ait Hippocrates. Vndè vim, & energiam omnem, ad morborum in gnatos propagationē, bibit semen. Magnam & vim habet maternus sanguis in generatione, & nutritu fœtus.

Quantitate autem ubique excedit in *De Menstruo.* muliere: Atque naturæ deliberatione, si nulla sit excusatio grauiditatis, aut morbi singulis mensibus excerni debet, alioqui sana non est mulier. Eius est *πλημυεῖς, καὶ ἀμπωτεῖς*, qualis est in Oceano fluxus, & refluxus. Non habet mulier quò transmittat hoc naturale excretum, vt cæterorum animalium fœmellæ, quæ abundantes sanguinis copias, in plumas, pilos, vngues, squammas regerunt, & aman-

Lib. de nat.
pueri.

dant. Figmenta sunt, quæ de menstruo edidit Plinius. Cum ait *Acescunt superuentu musta, sterilescunt tactæ fruges, moriuntur insita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum quibus insedere decidunt: speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, acies ferri præstringitur, eborisque nitor, alvei apum emoriuntur: æs etiam ac ferrum rubigo protinus corripit, odorq; dirus aëra, & in rabiem vertuntur gustato eo canes, atque insanabili veneno morsus inficitur.* Hæc Plinius. Menstruales etiam mulieres, aiunt, si concipiant, partus edere in Elephantiasim proclives. Quod verum est, si Elephantica, & Leprosa mulier, partum susceperit. Alioqui si sana sit mulier, ab omni labe immunem sanguinem habere, dictat naturalis ratio. Cum sanguis illi præsens sit in utero, & futurum extrâ uterum foetui alimentum. *Procedit autem sanguis (ait Hipp.) velut à victima, si sana est, & sana futura est mulier, statim congelatur.* Decebat certe temperatissimum animal & temperaturarum animantium regulam futurum, purissimo sanguine victitare: ne per

reliquum vitæ tempus, primo & radicali cibo inquinatū, & intemperatū, fordesceret.

Dum interim hominis generationē *Sententiæ Iobi explicatio.* mente peruolo, mouet me patientissimi Iobi ectasis, qui calamitoso opprobrio, à superciliosa muliere perculsus, miserculam sui generationem, nō quidem exprobrat, sed misellus Deo obijcit. *Manus tuæ Domine, ait ille, fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu. Memento quæso, quod sicut lutum feceris me. Nonne sicut lac mulxisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me.* O diuina conformationis nostræ Philosophia! ô ineffabilis foetus humani anatome! Interpretor sic diuini Iobi physiologon. Conformatrix diuina vis quæ in femine residet, symbolū & idolum generantis, Chalcodea quæ à Ioue est, Sol qui cuncta videt, qui cuncta facit, qui vbiq̃ue ludit etiam in sterquilinio. Et apes ex Tauro, Scarabeos ex Asino, vespas ex equo, Pulices, Vermes, ex sudore prolicat: Et hominē de luto Iobus ait,

Conceptus no-
stri in utero
matris, ratio.
Hipp. lib. de
nat. pueri.
Galen. 1. de
sanit. tuend.

Confirmatio-
nis nostræ ra-
tio.

hoc est de utriusque parentis semine, quod reuera lutū, quia hominis excrementum est. Utriusque ergo parentis semen in materno generationis campo simul conceptum, vnum fit, & amborum exurgit vis vnica. Partes seminis, quæ diuersi generis, & heterogeneæ sunt, distrahuntur, partes calidiores, tenuiores, spirituosæ, intus se recipiunt: crassæ & terrenæ, illas exterius ambiunt, & obuallant, indeque membranæ foetum ambientes secundinæ dictæ, formantur. Ita Domine *sicut lac mulxisti me & sicut caseum me coagulasti.* Elucet deinde intus partium familiarium rudimenta prima, & cum genituræ maternus affunditur sanguis, carnea moles sensim confurgit. Ac tandem ubi foetus absoluitur, cerebri cordis & iecoris, fit conspicua sedes, & partes ubique formatæ sunt. Ita Domine *pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me.* Ad perfectam *ῥῆσιν*, & conformationem istam, venit genitura quadraginta duorum dierum spatio, paulò longius aut breuius. Breuissimum tempus est triginta

dies in masculo, in femina triginta sex.
Triginta soles foetum formant, ait Hipp. lib. de Alimē-
septuaginta mouent, *ducentum nouemdecim* to.
perficiunt. Conformationis ergò
 motus, & partus, hanc omnes ducunt
 proportionem. Tempus motus du- *Motus & par-*
 plum ad conformationem, triplum *tus quando*
 motus ad partum. Absoluta ergò con- *contingat.*
 formatione trigesimo quinto, bis tanto
 mouet, hoc est septuaginta diebus: &
 & ter tanto deinde completis, hoc est
 ter septuaginta diebus, prodit in lu-
 cem quod erat in vtero. Vetus est illud
 Hippocratis. *Labores partuum, certis qui-* 2 Epid. sec. 3.
busdam periodis absoluuntur. Quicumque Galen. in lib.
enim mouetur septuaginta diebus, triplica- Hipp. de sept.
tione perficitur. Idest centum decem partu.
 diebus, qui septimestrem partum con-
 stituunt, eumque vitalem, qualem iu-
 ris antecessores ob magni Hippoc. au-
 thoritatem receperunt. Cum autem lib. 7. Men-
 antè trigessimū quintū non est descri- ff. de stat. ho-
 pta, τῷ πωσις, & expressa conformatio. min.
 Non antè puer in vtero mouebitur,
 quam eius temporis duplicatio nona-
 gesimum diem attigerit. Ex quo inita
 triplicatione partum edet, mensibus

nouem exactis. Hæc sunt tempestiua
humani partus tempora , hæc illius
meta , & carceris limen. Octauo men-
se proditus vitalis non est : ad vndeci-
mum vsque , Aristoteli placet , Hippo-
crati visum. Ad decimum quartum, vt
voluit Auicenna , insolens admodum
& suspiciosum , si non suspectum.

DE PRIMO CONSTITVTIVO
*corporis principio Temperie , &
illius differentiis.*

ENARRATIO II.

PRIMUM corporis nostri
constitutiuum principium
est temperies. Et temperies
est agendorum in Medici-
na regula prima. A temperie deflectit
homo in morbis , ad temperiem redu-
cere tentat Medicus cum remediis.

A qua sit in Non quidem ab elementis mundi inci-
arte Medica pit ars , sed à corporis elementis , quæ
incoandum. sincera non esse in corpore astruit Ga-
lenus. Sed omnis nostra natura , vt ait
Hipp.

Hipp. temperie, & elementorum sym-
metria constat. A temperamentis ergò
incipiendum est Médico. Et tempera-
ta natura, vt ait Galenus, cæterarum
omnium prima est, virtute, potentia, &
cognitionis ordine.

Lib. de Nat.
humana.

2. de temper.

Medicis autem iure potest definiri *Quid tempe-*
temperamentū, *mixti corporis forma*, ex *ramentum.*
quatuor primis qualitatibus cōstituta. Dici-
tur *mixtorū forma*, non quidem vt mixta
corpora naturalia sunt, hoc enim pla-
nè habent à forma substantiali, sed vt
sunt mixta, hoc enim habent ab ele-
mentis, nempè ab eorum qualitatibus.
Quod si Medici nomine formæ abu-
tuntur, id artis naturæ referendum:
cui minimè formale principium inest
quod illis sit ad vsum, sed solum sen-
suale, & αἰσθητὸν: sunt enim Medicinæ
artifices sensitiui. Ignota certè Medi-
cis anima non est, sed & illis cum Phi-
losophis, est actus primus & corporis
forma. At ad artis vsum cū parum fa-
ciat animæ cognitio, ab instrumento,
quo anima ad agendum vtitur, nempè
temperie, incipit Medicus, nec altiùs
conscendere iubet ars. Morti quidem

Cur Medicus
incipiat artē
à temperie.

& extinctioni, subiecta est elementaris corporis forma, dum corpus nempè dissoluitur. At substantialis corporis forma Anima, dum nec essentiam, nec existentiam capit à corpore, immortalis certò est, & æterna.

Sors tua mortalis, non est mortale quod optas,

Quis tam hebes, quis tam ignauè Physicus, temperiem diceret, animæ nostræ esse substantiam? securim esse ipsissimam manum artificis, aut manum animam eius? Sed quoniam fabro, cognitio nō manus sed securis necessaria est: Ita rei Medicæ studiosus, posthabita animæ cognitione, ad temperiem humani corporis diuertit. Sed ad rem.

Temperamentorum differentia, quæ maximè præuidendæ sunt nobis, ex Philosophorum & Galeni doctrina, nouem sunt. Vnum enim in primis datur temperamentum, quod cæterorum est regula, & veluti Polycleti norma: quicquid enim ab isto deflectit, intemperatum iudicatur. De hoc iterum sciendum est. Illud dupliciter cōsiderari. Vel scilicet in vniuersa rerum

Lib. 2 de Temperament.
De temperamento ad pōdus.

substantia, vel in singulis speciebus mixtorum. Cùm enim quatuor elementa in mixto, pondere, mole, & magnitudine, æqualia cōcurrunt, temperamentum nascitur *ἐυκράτων*, benè temperatum, & ad pondus latinis dictum. Quod dicitur quidem in vniuersa rerum substantia, sed vt altera Platonis idea, potius mente & cogitatione quàm sit reuera: vtilè tamē, & animo meditandū, vt in cæterorū cognitione supponatur tanquam rectum ad obliqui cognitionē, & vt regula prima.

In singulis autem rerum speciebus, *De tempera-*
 seu in quolibet mixto, licet *ἐυκράτων*, *mento ad iu-*
 reperire & temperatum in quo sit *stítiam.*
 nempe ea moderatio, mediocritas, & temperies elementorum, quæ cuiusque animalis naturæ maximè conueniat. Hanc vocant artis procures temperiem ad iustitiam, quæ non pondere, aut mole, sed virtute & energia estimetur. Atque ex hac vltima temperie ad iustitiam, ac si cœlum singulis animantibus suum cuique tribuisset: tam diuersæ hominum, & animalium naturæ, tamque diuersi eorum mores, re-

- sultant. Verum enim est, & mores, & perturbationes animi, corporum dispositiones & temperiem imitari, nisi Philosophia, & recta ratione regantur à nobis, moderenturque. Naturaliter ergo Equus velox natura sua est, 1ª πποι ελαφρότατοι θείειν, & κάρτος ἀεισοι. Equi celerrimi currendo, & robore fortissimi, Homero. Leones aut immanes, & κρατερόνυχες, præualidis unguibus. Homo mansuetus, prudens amicorum amans, Galeno.

2. de temp.

De intemperamentis.

Quandò autem temperamentum ab ea mediocritate, quæ ad iustitiam dicta est, deflectit: certè tunc in vnaquaque specie, fit intemperatum. Et tunc ab ea qualitate quæ maximè in mixto superat, denominatur mixtum. Ut in quo calor frigori præcellit, calidum dicitur, sicque de aliis in calido, frigido, humido, & sicco. In singulis ergò rerum generibus, ab excessu qualitatis prædominantis, quatuor fiunt simplicia temperamenta, calidum, frigidum, humidum, siccum. Quatuor itidem composita, calidum humidum, calidum siccum, frigidum humidum,

frigidum siccum. Quod ita tamen accipiendum est, ut gratia exempli, in mixto calido, seu in quo dominatur qualitas calida, cæteræ qualitates in eodem mixto mediocriter se habeant. Ita intemperies se habet in mixto, & ita mixtum, etsi in excessu sit, æquale tamen & temperatum in suo genere dici debet. Leo calidissimus animalium est, temperatus tamen in suo genere. Tale etenim unicuique animanti pro sua sorte, ingenitum, innatum, & naturale temperamentum inest.

Temperamentum innatum.

Atque cum ab eo partes corporis nostri dimanent, & consent eo, ad postremam vitæ periodum tale temperamentum nobiscum manet, & perennat. Est enim ex traduce & à semine, quod quidem alterari potest, mutari nunquam in integrum, & absolutè. Alteratur autem à rebus externis, ætate, aëre, victus ratione & vitæ conditione. Ut enim ætas testudineo passu, sic ferè aër subito nos immutat, victusque ratio diuersa sensim addit ad mutationem. Qui crescunt, ait Hipp. habent τὸ θερμὸν πλεῖστον τὸ ἐνφυτον. Pluri-

Temperamentum innatum non mutari sed alterari.

*De mutatione
innati tempe-
ramenti.*

*Mulieres cur-
tiant biliosæ.*

*Paulus Rhe-
tor.*

mum habent calidi natiui. Plurimo ergo egent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus verò parum calidi inest, γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμὸν. Paucis ergo fomitibus egent, cum à multis extinguantur. Sic qui à prima constitutione natiui sunt temperamento frigido, dum ad aërem calidiorem diuertunt, indulgentque vino & cibis calidioribus, haud cunctanter fiunt biliosi, totoque calent temperamento: non insito quidem quod frigidum est, sed ascititio quod est calidum factum. Sic & mulieres frigida natura, copiam bilis exaggerant, tum à corporis densitate, quæ fuliginosa excrementa intus detinet, tum à victus ratione, cum falsis, & calidis cibis victitant, & ab otio cum in domibus & aëre umbratili detinentur. Sic apud Galenum Paulus Rhetor, qui corporis habitu & temperie pituitosus erat, bilem copiosiorrem eructabat factusque est, πλεόχολος αἵνω.

Hac igitur ratione temperamentum natura insitum, casu & euentu diuerso mutatur. Ne autem temperamenti, &

humorum diuersa nomenclatura intricat, Galeno placet humorum nomina temperamentis accommodare. Sic temperamentum calidum & humidum sanguineum appellatur, calidum siccum biliosum, frigidum humidum pituitosum, frigidum siccum melancholicum. Quod multis difficile visum est, cum temperamentum, non ex humorum, sed ex qualitatum proportionem resultet. Dicendum tamen, ita posse ab humoribus temperamentum denominari, cum talis succedat humorum constitutio, quale à primordiis vitæ, est solidarum corporis partium natium temperamentum. Vt enim temperamentum natium est, sic & humores congeniti sunt. Calido enim & sicco (verbi gratia) temperamento qui sunt à natura, congenitos habent biliosos humores, & suapte natura biliosi sunt. Dico à natura, ne decipiamur in acquisito temperamento. Sic senes à natura sicci, temperamento tamen ascititio fiunt pituitosi, & humidis abundant excrementis.

An temperamentum nomine humoris vocari possit.

EXPLICATIO EORVM,
*quæ cum temperie partes corporis nostri
 absoluunt & integrant.*

ENARRATIO III.

*Quæ cum tem-
 peramētō par-
 tium corporis
 naturam ab-
 soluunt.*

NON possum abstinere ab enarratione eorum, quæ partes corporis nostri complent & absoluunt. Præterquam enim quod ex elementis constamus, in quorum temperie omnis nostra natura posita est, ut placet Hippocrati: Multa deinde cum temperie in partium corporis nostri constitutione, Physici & Medici considerant, ac contemplantur. Hæc sunt anima, natura, calidum nativum, humidum radicale, spiritus, facultas, calor, & spiritus influens. Quæ omnia intricata in multorum lectione, extricare, & evoluere animus est. Dicamque breuiter quid sentiam.

*Anima, na-
 tura, calor* Anima ergo forma corporis substantialis, non immerito natura nobis ap-

pellatur. Anima enim definitur, *actus nativus, tem-*
primus corporis organici: Causa prima om- *peramentum.*
nium actionum corporis nostri. Natura au- *Cur eadem*
 tem, est causa motus & quietis per se, *sint Medicis.*
 causa prima quæ nos efformavit, atque
 conseruat. Hæc autem in quibus diffe-
 runt præterquàm in verbis? Prima ergò
 vis, qua efficimur, à qua formati su-
 mus, & actiones edimus, anima si di-
 catur, aut natura, quid erit flagitij?
 Calidum etiam nativum, naturam aut
 animam dicere, quid obstat Medico?
 cū vt sensualis artifex, nomine instru-
 menti præcipui, animam ipsam, aut
 naturam designet. Ac proindè ani-
 mam esse accidens concludere, fatua
 esset consecutio. Sic cū temperamē-
 tum formam mixti vocamus, ani-
 mam esse temperamentum, nunquam
 concludet bonus Philosophus.

Admirabilis ab omnibus iudicata est lib. *Ὁ δὲ αἰσ-*
 summi Medici Hippocratis sententia. *χὼν.*

In qua de anima nostra probè illum *Hippocratem*
 sentire iudicant. *Ὁ δὲ αἰσ- & Galenum*
Δοκέει δὲ μοι ὁ καλέο- *sensisse ani-*
μεν θερμὸν ἀθάνατον τε εἶναι, καὶ νοεῖν *mam nostram*
πάντα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μέλλουσα ἔσεσθαι. *esse immorta-*
Hoc est & videtur sanè mihi id quod lem.

calidum vocamus immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia, tum praesentia, tum futura. Quid expressius? Quid enim calidū illud quod cuncta intelligit, & videt, praeter ἐντελέθειαν corporis organici esset? Vera quidem sententia, & ita probata multis, ut & Galenum probè de anima nostra sensisse existiment, cū non semel animam vocet ipsum calidum nativum. Esto igitur cum anima nostra, aut calor natiuus, aut spiritus, aut temperamentum Medicis dicitur: nomine instrumenti praecipui, ipsamet anima designatur, nec absurdum sentio. Mihi tamen vera & pia credenti, nusquam calor natiuus, & temperamentum, anima dicetur.

Nemesius.

Calidum nostrum nativum non esse coeleste probat.

Vt nec mihi vnquam persuasi calidum illud naturale quo vivimus, pure coeleste esse, & prorsus specifica differētia ab elementari & temperamento quod in nobis est, & quo nos constamus alienum. Omne etenim vivens calidum est, & Salamandra animal, & Mandragora herba, calore vivunt, & à calore vitam ducunt, qui viribus &

energia, cœteris qualitatibus in mixtione præpollet. Comparata tamen illa Leoni animali, & gummi Euphorbio, aut calci, frigida sunt toto temperamento. Negamus deindè nostro calori natiuo non aduersari frigus. In frigidis enim temporibus & regionibus, extincto calore à frigido, animalia moriuntur, vt Insecta, & Aues, quibus innatus calor paucus est, & substantia corporis minimè robusta. Moriuntur & homines à frigido per hyemem ingenti, quod in bello & exercitu Romanis, & Gallis sæpè, multoties Germanis & frigidis in regionibus obseruatum. Imò cùm & à febribus perit homo, cor illi antè mortem frigere Galenus asserit. Sed cùm calor mixtionem commoueat & efficiat quæ ratio poterit esse mixtionis, si calor non est ab elementis? Descendat ergò è cœlo necesse est. At cœlum ex Aristotelis sententia, est impropotionatum elementis, nec communicat in materia, sed est ἀσύνηκτον. Cœlorum enim materia loco mobilis est, non mutabilis vt illa elementorum, nec adiunctam

In 6. Epid.

I. Metheor.

habet priuationem. Qua ergò ratione poterit cum elementis misceri forma illa cœlestis caloris? *Est ex necessitate quidem contiguus iste mundus superioribus lationibus, ut omnis ipsius virtus inde gubernetur*, ait Aristoteles. Quia nempe immixtum cœlum ut efficiens energiticos, non ut forma aut materia, ut externum, non internum principium concurrit ad mixtum. Ea igitur ratione, & Philosophiæ moderamine, calor noster internus (quem suis verbis vocat Hippocrates *ἐμφυτον θερμόν*) cœlestis nuncupari potest. Tale est istud Astronomorum. *Causæ agentes sequuntur Solem, materia Lunam, fecunditas causarum agentium Iouem, fecunditas materierum Venerem, velox expeditio ad effectum propter vehementem calorem à Marte, & propter virtutem multiplicem Mercurium, & cunctarum continuatio permanens sequitur Saturnum.*

De humido
radicali.

Cæterum verum non solum est, quod ait Hippocrates, calidum frigido moderato nutriri, hoc est, temperari: sed etiam humido sui pabulo delectari, foueri que. Sic longioris, aut bre-

uioris vitæ, duas assignabat causas Aristoteles. Quantum nempè, & quale. Quia non solum copiam humidi necessariam dicit, sed & ut calidum neque facile gelabile, neque facile resiccabile sit, *εὐπηκτον καὶ ἐξηρατόν* vocat. Nec aliud est quod astruit Galenus, substantiam innati caloris aëream esse, & aqueam. Aquea, inquam hoc est, non frigida, tenuis, aut fluens ut aqua, sed humida ut aqua, verum calidi & humidi pinguis, & aërei, ac oleaginosi multum in se continens. Ab hisce succedit spiritus ætherea & tenuis substantia, caloris natiui vehiculum, & delator, quique essentiam calidi natiui absoluit. Vnde doctissimo Fernelio, calidum innatum est humidum primigenium, insito spiritu, & calore vndiquè perfusum.

Triade ergò illa, humido primigenio, spiritu, & calore, partes nostri corporis constare, sic meditamur. Viuimus calore illo innato viuifico, humido temperato & substanciali, quibus partes corporis pro rata portione, vna cū elementorum crassi, diuersam molem sustinet &

1. Aph. com.

14.

*De Spiritu.**In Physiologia**Superiorum
epilogus.*

adeptæ sunt. Accedit spiritus humoris illius & caloris soboles, quo & esse partis & illius vita absoluitur. In quibus anima, perfectio, & complementum totius nostræ naturæ diuersatur. Vires autem animæ nostræ, facultates appellamus. Effectrix enim quæpiam causa facultas est Galeno, sita in proprio partium corporis temperamento. Indè trium maximarum partium varietate, animæ facultates se produnt, naturalis ab hepate, vitalis à corde, à cerebro animalis.

*Quibus vita
nostra con-
seruetur.*

*lib. de Vtilit.
respir.*

Iam vt quæ in partium constitutione innata, & singula diximus, à prima vitæ periodo ad extremum senium conseruentur, cibo, potu, & aëre indigemus. Ita solidam substantiam cibo, humidam potu, spirituosam aëre conseruari, concors est Medicorum sententia. Hæc ergò humorum corporis ab alimento ratio, hinc indè spiritus, & calor à partibus præcipuis influens, vt infixos in partibus, si non augeant & amplificent, saltem conseruent, & analoga quadam nutritione reparent. Vetus est illud Hippocratis. Princi-

pium alimenti spiritus, os, nares, guttur
pulmo, & alia respirationis organa.

DE TEMPERAMENTIS SIN-
gularum corporis partium, &
adnexorum.

ENARRATIO IIIL.

VEtat Galen. ne ex vnica cor-
poris parte, de totius tempe-
ramēto pronuntiemus. Cor-
pus enim aut æqualiter in-
temperatum est, aut inæqualiter. In
inæquali intemperamento, singulis in
partibus notanda est temperamenti di-
uersitas. At in æquali, tres partes præ-
cipuæ, Cerebrum, Cor, Iecur, quia con-
formes, totius corporis temperamen-
tum ferè expromunt, & exhibent.

*De corpore æ-
qualiter &
inæqualiter
intemperato.*

*i. de Tempe-
rament.*

Ita cū omnium temperies ad v-
num concentum conspirat: ex habitu
corporis qui ex illa temperie resultat,
& ex colore, caractere, & mole, de
totius corporis statu & temperamento
pronuntiandum. Habitum autem cor-

poris inuestigamus, in crassitie, in gracilitate, venarum latitudine, & tenuitate.

Calidi temperamenti signa.

Sic qui temperamento sunt calido, carnosio bono habitu, & suavi præditi: venas habent latas, molles si humidi, duras si sicci: pilosum ventrem, minùs in humido, plùs in sicco. Frigidi verò

Frigidi signa.

qui sunt, venas habent tenues, suntque macri si sicci sunt, adiposi si humidi, in colore pallent, aut liuent. Atque ita de temperamentis in cerebro, corde, hepateque rimandum. Quæ Galeni philosophica meditatio est in lib. Artis

Critirion temperamenti relatione fit.

paruæ. Quoniam autem temperamenti partium corporis critirion iudiciumque fit, relatione partium inter se: Pars quædam corporis temperatior exhibenda est, quæ cæterarum regula fit, & ad cuius comparisonem reliquarum partium temperies inuestigetur.

Quæ pars corporis reliquarum norma fit.

Summus artis dictator Galenus exhibet nobis temperatam volæ manus cutem, aut quæ in acinis digitorum est: Ad quam initâ comparatione, de reliquarum corporis partium temperie iudicat, hâc ferè serie.

Cute

Cute magis calet simplex caro, deinde magis renes, deinde lien, iecur, magis adhuc sanguis, ac flaua bilis, sed maximè spiritus & cor. Cute autem magis in frigidum deurgit adeps, magis cerebrum, deinde spinæ medulla, nerui, venæ, arteriæ, membranæ, tendones, vincula, cartilagines, ossa, pili. Siccitate cutem superat, pilus, subsequuntur os, cartilago, vinculum, membrana, arteria, vena, neruus, flaua-bilis, & atra. In humiditatem abeunt, neruus sensituius, cor, renes, iecur, lien, caro, pulmo, spinæ medulla, cerebrum, medulla ossium, adeps, sanguis, & puita. Ad lancem igitur cutis, sic librata est partium corporis temperies, vt ad hominis corpus *εὐκράτου* generum & specierum facta fuit ex Galeno cōparatio & omnium proportio.

Vellem, vt alter Apelles hominem exquisitè temperatum delineare, ad cuius normam, de intemperatis non esset obscurior. Huius esset corpus genuinâ partium proportionē concinnum, non acri quodam à calore macrum, aut siccitate rugosum & aspe-

*Calidarum
partium cor-
poris series.*

Frigidarum.

Siccarum.

Humidarum.

*Temperati ho-
minis descri-
ptio.*

complent. In censu ergò calidorum & humidorum sunt ordine, aër, pueritia, sanguis, vernum tempus, pars diei matutina, orientis plaga, & indè venti. Calida siccaque sunt, ignis, bilis, virilis ætas, æstas, meridies, australis mundi pars, & indè venti. Frigida autem & humida sunt, aqua, pituita, senectus, hyems, pars noctis media, occidens, & indè venti. Quadraturam complent in frigida & sicca temperie, terra, melancholia, declinans ætas, autumnus, septentrio, & indè venti.

DE ALTERO CONSTITUTIVO
corporis nostri principio, nempe de
quatuor humoribus.

ENARRATIO V.

Humores animantium sanguine prædiorum elementa vocat Galenus, quod de humoribus congenitis est intelligendum.

Humores enim alij sunt congeniti, alij acquisititij. Congenitos proportionem

De humoribus insitis & acquisititiis.
2. de Elemēt.
8. de placitis.

temperamenti consequi, antea dicebamus, nobiscum autem nascuntur ex traduce & à semine. Acquisititij autem humores sunt substantiæ humide, ex eorum quibus vescimur, & poculentorum mixtione genitæ. Cibi enim & potus ea præcipua ratio est, ut exhaustum in corpore resarciatur.

Quæ diu vivunt sine alimento.

Et quantò plus viscidus lentusque humor in nobis abundat, tantò minus nos cibo & potu indigere certum est: sic diuersæ plantæ, ut Telephium, Semperuiuū, aliæque multæ, succositate sua contentæ: absque nouo alimento prolecto etiā è terra diutiùs euulsæ, virescunt. Ita Glires, & Serpentes ob humorem viscosum intrà corpus collectum, aquis aut terra sepultæ, sine nouo alimento hyeme pinguescunt. Multa in latibulis degunt, quorum paucocalori alimenti interni respondet sufficiens visciditas, ut de Chamæleonte philosophantur, quem aëre victitare multi falsò sibi cum Plinio suadent, decretū enim est ab Aristotele aërem nullo se exhibere alimento.

lib. 8 nat. hist.
cap. 33.

Quæ causa sin

Concurrunt & aliæ causæ in anima-

libus, maximeque in hominibus, quos *cur multi diu*
 sine cibo & potu, longo vixisse tempo- *vixerint nul-*
 re historiæ referunt. Inter quas non *lo prorsus*
 spernenda causa est, quæ à pororum *sumpto alia*
 cutis adstrictione, adhæsione, & ob- *mento.*
 structione petitur, quæ tanta tamque
 pertinax in illis, ut per poros nihil eva-
 porent. Moderatus etenim, qui in eo-
 rum corpore stabulatur calor, interno
 succo sibi æquali ita contentus est, ut
 nihil è potu aut cibo sibi de foris inge-
 sto emendicet. Satisque sit & sufficiens,
 si vitalis eorum spiritus aëre per tran-
 spirationem adacto recreetur, quo vis
 cordis viriliter micat, vitamque sat
 prosperè ducit atque conseruat. Cau-
 sam verò adhæsiōis, adstrictionis, aut
 obstructionis in cutē & musculis, quæ
 tanta esse possit, ut omnem à corpore
 effluxum intercipiat, nec excitet putre-
 dinem, alio loco quærere præter-
 quam in cœlorum & astrorum pecu-
 liarem in *ὑποσίτις* istos influxum, diffi-
 cile ubique iudicio. Sed redeamus ad
 pensum.

Ab humoribus, ait Hippocrates, con- *Humorū di-*
 stituimur, & alimur: sunt autem qua- *visq.*

lib. de natur.
humana.

De generatio-
ne Humorū.

2. de nat. fac
4. de usu part.

tuor, sanguis, pituita, bilis flaua, & bilis atra, quæ melancholia dicitur. Quos humores omni ætate & omni tempore in homine reperiri demonstrat Hipp. quanquam certo quolibet tempore & ætate, vnus vel alter humor in corpore dominetur. Omnes autem humores in hepate generantur: Et quantum natura alimenti ferre potest, similes vbiquè iam innatis & congeneratis. Materia autem humorum omnium chylus est, succus videlicet prima coctione in ventriculo elaboratus. Chylus enim per venas ventris mesaraicas ad hepatis portas contendit, has semel ingressus: ab hepatis parenchymate pars in chylo temperatior fit sanguis purus, pars quæ admodum in caliditate excellit, fit bilis flaua, seu sanguis biliosus: Sic quæ à mediocritate deflectit, pituita: vt illa, quæ crassior in chylo subsidet, melancholia. Hanc humorum γένεσιν Gal. vino musteo appositè comparat, in quo pars, quæ florescit respondet bili, pars subsidens melancholiæ: quod autem in vino crudum est, pituitam æmulatur,

vinosa substantia, quæ probè cocta est, sanguinem purissimum.

Sanguis autem in facienda Medicina biffariam vsurpatur. Aut enim sanguinis nomine, quatuor humores adæquatè in venis contentos intelligimus, aut solùm sincerum, purumque sanguinem. Hic substantia mediocris est, colore ruber, sapore dulcis, à calore moderato genitus, calidus & humidus vel tēperatus. Hunc autem in corpore abundare vt notum sit, quædam signa lustranda sunt, ab his quæ præcesserunt & sanguinem generare nata sunt, & ab iis quæ sanguinis dominatum consequuntur. Quæ præcesserunt, causæ simul & signa dicuntur, quæ verò subsequuntur, signa solùm.

De sanguine

*Prædominantis
sanguis causæ*

Sanguinis ergò causæ & signa sunt hepatis temperies calida & humida, prima hominis ætas, pueritia, pubertas, cibi euchymi & fucci boni, vitæ curarum expers, gaudiorū plena, aëris clementia & vernum tempus. Ad sanguinis autem prædominium in corpore sequuntur: faciei & corporis color rubicundus, aut ex albo rubroque mixtus,

Signa

Plethora.

habitus carnosus, firmus & sine multâ adipe. Illum autem abundare, & plethoricam constitutionem demonstrât, venarum tensio ab exercitatione, pulsus fortis, magnus & plenus, respiratio difficilis, somnus profundus. Cæterum sanguinei bonis moribus præditi sunt, hilares & iucundi, quibus somnus est placidus & insomnia iucundarum rerum plena.

De Pituita.

Post sanguinem ferè abundat Pituita. Eius quæ naturalis est & sincera in massa sanguinis contenta, talis est constitutio, substantia lenta est, colore alba, gustu insipida, temperamento frigida & humida. Nullum est eius, in corpore receptaculum, sed vnâ cum sanguine fertur, partes frigidas & humidas corporis alitura. Hæc in hepate, ut cæteri humores, generatur, non in vëtriculo aut intestinis, vbi si quid crudum & incoctum cumulat, non naturale excrementum est, diciturque pituita nonnaturalis & superuacanea. Quæ certè omninò inutilis non est, impedimento enim est, ne intestina acriori bilis incurfu nimium quàm par

fit stimulētur ad excretionē, aut mor-
fu rodantur exulcerenturque. Contra 2. de diff. Feb.
cap. 7.

naturam autem Galeno Pituita qua-
druplex est, vitrea, dulcis, acida, falsa.
Acida & falsa in venis, & extrā genera-
ri possunt. Dulcis autem, vitrea, & quæ
aquea dicitur, solū extrā venas. Pitui- Dominantis
pituitæ causæ
tam itidem vt causæ procreatrices cu-
mulant cor, iecur & ventriculus, cū
algiosa intemperie & humida constāt:
frigidorum etiam & humidorum ali-
mentorum vsus, cibus plenior & inor-
dinatē ingestus, ætas senescens & im-
becilla, pueritia, & omnis ætas quæ
comestationibus indulget: aëris etiam
conditio frigida & humida, vita seden-
taria, somnus profundus longusque
nimis. Pituitam autem adesse testan- Signa
tur, faciei corporisque calor pallidus,
moles ampla, & intumescens, sensus
hebetes & tardi, motus corporis se-
gnes, & cum socordia, insomnia iti-
dem aquæ & submersionis pauida.

Bilis naturalis, quæ cum sanguine De Bile flaua
in venis est, substantia est tenuissima,
leuissima, veluti flos vini reliquis parti-
bus supernatās, calore flaua aut citrina,

2. de nat. fac.
li. de atra bili.

*Dominantis
bilis causa.*

saporem amaram, temperamento calidam & siccam. Nonnaturalis autem & excrementitia tanquam superuacanea ab hepate proprio ductu in vesicam felleam hepatis adnexam contendit, ubi paululum aceruata alio ductu in intestina exprorecto descendit. Ea quotidie proluit aluum, ac tanquam naturalis clyster loca nutritia omni expurgat colluie, & quotidianas cibi reliquias deturbat. Bilis autem contra naturam quatuor sunt vulgares species. Vitellina, quæ Galeno dicente, in hepate & venis generatur, tum colore, tum consistentia, ouorum vitellis simillima. Porracea alia à porri colore. Æruginea tertia ab æruginis similitudine. Isatidis postrema glasti nempe colorem repræsentans. Quæ bilis posteriores species ab ingluvie & vitiosorum ciborum esu, magna ex parte in intestinis & ventriculo generantur. Cæterum qui hepate sunt calidiori, bilis copiam exaggerant, ab alimentis calidis, inedia, victu parco, in ætate iuuenili & æstuoso cælo, ut & à vigiliis, intentis cogitationibus & graui studio. Bilem autem adesse

testatur, faciei, oculorum totiusque color pallidus, aut exflauo & albo citrinus, corporis habitus ficcus, macer & gracilis, venæ amplæ, pulsus velox, frequens & durus, animi mores audaces prompti & expediti, in iracundiam & vindictam propensio, vigiliæ, insomnia belli & furoris ardentissima.

De Melancholia restat, quæ, ut superiores humores, triplex etiam est.

De melancholia.

Naturalis in primis melancholia *μελαγχολικὸς χυμὸς* Galeno quarta pars sanguinis in massa, alimentaria ea & ad nutricatum partium syngenearum apta nata, substantia crassa, gustu acerba, temperamento frigida sicca: sicca (inquam) potestate, ut aqua marina, quæ vda cum sit & liquida, potentiam tamen habet exsiccandi. Qui melancholico sunt corporis habitu, hancque naturalem melancholiam prædominantem habent, ingenio & prudentia valent. Indè Galenus τὸ ἐδραῖον, καὶ βέβαιον, ἐν τῇ ψυχῇ, διὰ τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν ἔστι. Quod in mēte cōstans firmumque est, id à melancholico

Qui sunt melancholici naturales.

in lib. de nat. humana.

lib. quod ani-
mi mori.

Melancholico-
rum signa.

Melancholia
non naturalis.

Hypochondria-
ci qui sunt.

Aph. 43.6.

humore proficiscitur. Heracliti erat illud ænigma. *Splendor siccus, animus sapientissimus*. Melancholicos autem naturales iudicamus ex colore, habitu, & mole. Color eorum obscurus, aut niger, & fuscus, habitus ficcus & macilentus, assidui labores & intentum studium. Non naturalis verò melancholia est crassior & fœculentior pars sanguinis, quæ à Liene proleçtatur, in hunc nempe usum, ut ventriculo ad cibi coctionem conferat, cuius & appetitum concitet. Ea igitur per vas breue, Anatomicis dictum, in ventriculi fundum eructatur, & inde per intestina egeritur delabiturque. Qui melancholia non naturali, abundant, sinistrum hypochondrium habent distentum & flatibus turgidulum: atque cum humor magna copia, in hypochondriis luxuriat, obscura anathymiasis ad cerebrum elata, in falsa traducuntur, eaque cogitatione, verbo & opere adimplent, quæ eos mente errare certò demonstrant. Ad quos hoc Hippocratis pertinet. *Ἡ δὲ ὀβόρῃ ἐκ τοῦ θυμῦν, metus, ac mæstitia, si longo tempore perseuerauerint, me-*

lancholicum signum est. In coaca sic est. Αἱ μετὰ σιγῆς, & ἀπανθρωποῖαι, ἐπεικὼς αὐτῶν κατεργασίαν μελαγχολίαν σημαίνει. *Abiectionis animi taciturna & solitudo quæ sita, ipsæ sui per se authores & modicæ melancholiam ostendunt.*

Sequitur melancholia contrà naturam, quæ, Galeno teste, cæterorum humorum affatione fit, aut putredine. Fit autem sic, exuritur sanguis, bilis etiam flava maximeque vitellina, & melancholia naturalis melancholicus succus dictus. Pituita autem ad affationem nullam habet naturalem dispositionem. Iam ergò melancholia ab humorum exusto prodita, atra bilis nuncupatur, quæ calore differt, prout vario humore à quo generatur, constat. Quæ fit à melancholico succo non naturali in liene contento, est quasi fæx vsta, terram acritudine sua fermentans. Malignior tamen & seuerior est, quæ à vitellina bile retorrída nascitur, hæc enim fermenti more terram attollit bullasque excitat, &, auctore Hippocrate, in ægri perniciem ubique excernitur. Dissenteria, ait,

De Atra bile.

*Atræ bilis
causæ & signa.*

quæ fit ab atra bile, lethalis. Effera enim est & omni suo sero spoliata ab æstu, vnde nigrorem sibi comparat lucidissimum: Hæc & cancos solet efficere desperatos, quos non curare præstantiùs iudicavit Hippocrates. Sed huius malignas efficientias vberiùs dedimus & copiosiùs in consilio de Licanthropicis. Generandæ autem melancholiæ opportuni sunt, quibus hepar friget, in vñu ciborum crassorum, ætate inclinante, & autumno. Ad exustionem autem humorum & atræ bilis generationem paratissimi sunt, quibus impendiò calet hepar, Atrabilarios vocant, quorum mores sunt pertinaces, ad iracundiam, avaritiam, suiq̃ue studium admodum propensiores. Sed de his scitis

*PARTIVM HVMANI COR-
poris enumeratio ordine dissectionis &
Anatomico. Et primum de
partibus ventris
inferioris.*

PRÆFATIO.

Enè Hippocrates, impossi-
bile dictat Medicinam co-
gnoscere, qui non nouit

τί ἐστὶν ἄνθρωπος & ὅπως ἐγεί-
νεται & ποῦται. *Lib. de Veter.*

Medicina.

*Quid sit homo, & quomodo
factus, ac compactus sit:* Corporis enim
cognitio Medicæ artis principium est.
Non alienum ergò nostro ab institu-
to, si cùm de principiis artis breui dis-
serere propositum sit, vastum & im-
mensum illud Anatomes opus pau-
cis præstringamus. Et ad subleuan-
dam in tam longo opere memoriam,
solas corporis partes & earum vsum
breui designemus, eo ordine, quo eas
in publicis sectionibus nos sæpè demō-
stramus, pleniorẽ earum enarrationẽ

ad opus Anatomicum Galeni, aut recentiorum, Vessalij, Syluij, Laurentij, vel alterius qui erit ex voto & ad manum, referentes.

De partibus Ventris inferioris.

Ventris inferioris diuisio externa.

Epigastrium.

Missas facio corporis & partium eius diuisiones theoreticas, quas luculenter proponunt recentiores, aut habere possunt ij, qui Anatomē in Theatro publicè proponunt. Infimæ ergò corporis nostri regioni, ventri nempe & Abdomini do manum, quæ quia cœnosa, & excrementorum sorditie putida, eximi solet primùm in sectione. Iam igitur toto cadauere in caput, pectus, ventrem, & artus diuiso, incipit Abdomen seu venter inferior ab inferioribus costis pectoris seu thoracis ad ad inguina vsque, cuius externa superficies, in supremam, mediam & inferiorem regionem diuiditur.

Superior pars ventris Epigastrium nominatur, cuius latera hypochondria sunt. Stat autem in dextro hypochondrio Hepar, in sinistro Lien, in medio

medio autem epigastrij inter duo hypochondria iacet ventriculus cibi & potus receptaculum, ac primæ coctionis officina. Media ventris pars umbilicalis est, cuius latera lumbi, in quibus renes siti sunt. Inferior pars hypogastrium dicta ad latera inguina habet, qua parte bubones, cum venerei tum pestilentes, tum & simplices in febre diaria intumescunt. In media parte regionis hypogastricæ pubis est seu pecten, ubi pili sub primam veneris pruriginem efflorescunt, pubertatis & virilitatis indices. Intestina toto ventre & abdomine circumuoluntur: colon tamen ad latera magis, Ieiunum circa umbilicalem regionem. Et in hypogastrio sunt intestinum ileum, vesica, & uterus in muliere.

*Umbiculus.**Hypogastrium.*

Ita diuisa ventris extima facie, internam diuidimus in partes continentes & contentas. Continentes subdividuntur in communes & proprias: Continentes communes, quod per totam corporis faciem, ut in capite, pectore, & artubus reperiantur, ita dictæ sunt. Ubiquè enim reperies cuticulam seu

*Ventris inferioris diuisio interna.**Quinque communia integumenta.*

*Partes ventris
continētes pro-
pria.*

*Musculi epiga-
strij.*

Peritonæum.

*Umbilicalia
vasa.*

epidermida, veram cutem, adipem, panniculum carnosum, & membranam, quæ commune tegumentum est musculis. Continentes autem propriæ sunt, quæ hîc solùm reperiuntur, sunt autem Musculi epigastrij seu totius ventris, & Peritonæum.

Musculi epigastrij à natura dati sunt, cùm ad ventris robur, tùm ad eius cōpressionem, vt primæ coctionis excrementa & reliquię cibi pellātur facilius: Sunt autē decem, duo obliqui interni, duo recti, duo transuersi, duo succenturiati, quibus si duo Cremasteres addātur, erunt numero duodecim, sed duo Cremasteres sunt testium suspensores.

A musculis epigastrij succedit Peritonæum, quod membrana est tenuissima, telis araneorum simillima, quæ totum ventrem inuestit, commune partiū internarū tegumentū, & quidam paries inter musculos & intestina medius.

Inter duas Peritonæi tunicas, ferūtur quatuor vasa umbilicalia, quæ olim omne alimentum ad fœtum in vtero matris deferebant: cùm scilicet adhuc per umbilicū sugeret, & illâc alimoniam

capesceret infans: sunt autem vasa illa, duæ arteriæ, & totidem venæ, quæ in umbilico simul cōcurrunt. Arteriæ ad ramū magnæ arteriæ descendentes, qui dicitur Iliacus, hinc inde descendunt. Vna vena embrij nutricula ad hepatis rimam & scissuram contendit, estque veluti hepatis suspensorium, quo resecto statim cōcidit hepar, vitæque priuatur animal. Altera vena, quæ ouracos dicitur, ad vesicæ fundum fertur, & ab ea foetus urinam deponit in membranam allantoidem, ubi, dum est in utero asseruat urinam. Quatuor hæc vasa, edito foetu extra uterum, in ligamenta resiccata degenerant, nec amplius primo funguntur officio.

His ita apertis, sequuntur partes ventris *Partes ventris contentæ.* cōtentæ suntq; triplices, aliæ enim coctioni, aliæ expurgationi, procreationi aliæ dant operam. Coctio autem duplex est, vna *χύλωσις* dicitur, quæ est alimentorum mutatio prima in chylum seu succum, & fit in ventriculo; *Αἱμαγίωσις* altera seu sanguificatio, quæ fit in hepate, ubi chylus in sanguinem decoquitur. Ventriculo

subseruiunt ad χύλωσιν intestina & Epiploon: Hepati verò ad αἱμάτωσιν vena porta, vena caua, vesicula fellea, lien, renes: harum enim alia coctionē perficiunt, alia culinam istam ab omni expurgant colluue. Hoc autem ordine hæ omnes partes in dissectione demonstrantur.

Epiploon. Subleuato peritoneo, prima pars quæ visui se offert, est Epiploon, Arabicè, *Zirbus*, est veluti rete venulis, arteriis, neruulis & adipe copioso intextum, partium ventris veluti tegumentum, earum calorem fouens, & concoctionem iuuans.

Intestina. Post Epiploon, veniunt intestina à fundo ventriculi & pyloro vsque ad anum, multis plexibus, labyrinthis & miryadibus circumuoluta. Est autem omnium intestinatorum vnum solum corpus cauum & rotundum, septies ferè totius corporis longitudinem æquans: Pro varietate tamen substantiæ, officij, figuræ & situs in sex intestina diuisum. Tria sunt ἀραιὰ καὶ λεπτά, tenuia & gracilia, totidem crassa. Primum est duodenum, dodecadactilon

& duodecim digitos longum. Secundum Ieiunum seu vacuum *ῥήστις*, rubicundum, vasis pluribus refertum, attamen vacuum, ob perpetuum iecoris ab illo ductum. Tertium est Ileon pluribus anfractibus inuolutum, ad ilia & coxas extensum, cuius est frequens in scrotum prolapsus, vnde fit vulgaris hernia Enterocele. Fit & in eo ileos morbus, vulgò *Miserere* dictus.

*Ieiunum.**Ileon.**Cæcum.*

Crassorum intestinorum primum est cœcū *πρόλον* Monoculus, quia vno tantum ductu peruius, nec bina habet orificia vt cetera intestina: eodem enim quo excipit eodem remittit orificio. Saccus etiam dicitur, si quid enim restat à chylo non distributum, eo conseruatur, vt tandem sugatur ab hepate & mesaraicis venis. Colon à *κολάξαι* & contorquendo dicitur, incipit suprà renem dextrum, & per caua iecoris, ventriculi fundum, in lienis cauum cui firmiter alligatur, contendit, illinc ad ilium finistrū descendit. In homine solo ad superiora reuoluitur, in brutis totum in hypogastrio consistit. In colo autem detentæ fæces figu-

Colon.

Rectum.

figurantur ubi flatus velut in claustris cumulantur, colici enim cruciatus sedes est. Postremum intestinū Rectum est, quod rectā ad anum contendat, cuius extremitas clauditur sphinctere musculo, ne præter voluntatem emittantur flatus, & excrementa descendant, quod esset fœdissimum.

Mezæroon.

Cūm intestinis videtur Mesenteriū seu Mezæreon: eo enim ut vinculo alligātur intestina: corpus est membranofum duabus tunicis, venis & arteriis quamplurimis, adipe copioso & adenibus contextum. Hic sunt venarum mesaraicarū propagines, quæ chylum in hepatis portas vehunt, & reuehant sanguinem iam factum, ad illarum nempe nutritum.

*Venæ Mesaraicæ.**Pancreas.*

Sequitur Pancreas seu Callicreas, corpus glandulosum, ventriculo & duodeno substratum, venæque portæ ramos quosdam, ut puluinar quoddam, sustinens.

Vena porta.

Antequam eximantur intestina Vena porta demonstratur: Est enim illa insignis vena è concauo hepatis multis ramificationibus, sed dua-

bus maximis, Splenica & Mesenterica
in totum ventrem irrigis. Quas an-
tequàm spargat, quatuor furculos è
trunco emittit, chyfticum, gastricum,
gaftre piploicū & intestinale. E sple-
nica vena deindè fruticantur quatuor
furculi, gastricus minor, epiploicus
dexter, coronarius ftomachicus & epi-
ploicus posterior. E mesenterica verò
tres, hæmorrhoidalis, cœcalis & me-
sentericus.

His ita omnibus ingeniosè diffe- *Ventriculus.*
ctis, ostenditur Ventriculus cibi &
potionis receptaculum, chyli prom-
ptuarium & officina, totius corporis
penus, & singularum partium promus.
Huius tres partes, os superius, os in-
ferius, & fundum lustrant Anatomici.
Superius orificium cor vulgus vo-
cat, vbi, vel leui ftimulo, fit fynco-
pe ftomachica, & lypothymia, hoc-
que perpetuò adapertum patet. Infe-
rius pyloron & ianitorem vocant, ex-
actè enim clauditur, nec nisi probè
confecto chylo, si sanum fit animal, de-
hifcit. In fundo autem ventriculi fit
concoctio prima & chylus, vbi & copia

caloris adest cum proprietate quadam insigni coquendi cibos : Struthiocamelus creditur concoquere ferrum, & auiculæ grana vorant integra, ingerunt & coquunt, quæ nec minimum alteraret Leo calidissimus.

Hepar.

Ventriculo succedit Hepar, venarum radix & origo, officina sanguinis, thesauri vitæ custos, concupiscibilis facultatis sedes, amoris emporium. Situm est hepar in dextro hypochondrio, calidum & humidum viscus, cuius parenchyma & carnosa substantia probè sanguinem conficit, & eum ab omni coluie expurgat. Eius enim carnis usus est, separare, fulcire vasa, eorum fovere calorem, sanguinem formare & colorare.

Vesica fellea.

Huic adnexa est vesicula fellea, quæ dextera in parte hepatis resimaque propendet. In hanc hepar per propriū ductum bilem amaram expurgat à sanguine, quam & vesicula per alium ductum in duodenum intestinum amandat, ut amarore quo pollet, excrementa deturbet, & ab intestinis pituitam expurget. Ab eadem vesicula emanat

aliquando tertius ductus quidam, qui
aliàs in vètriculi fundum, aliàs in prio-
ra intestina regurgitat. Si in ventriculi
fundum ductus ille permeat, stoma-
chum mouet, bilemque eructant ferè
quotidie qui hanc conformationem
nacti sunt, hosque vocant *πρεχόλες*
ἀνω, defursum bilem vomentes. Si verò
vas illud ad intestina prorepit, mouet
diarrhæam, hos vocat *πρεχόλες κατω*,
deorsum bilem deijcientes.

Sequitur Lien in sinistro hypochon- *Lien.*
drio, viscus cuius parenchyma, rarum,
fungosum, spongiosum est & arterio-
sum, linguæ bubulæ similitudinem re-
præsentans. In lienem hepar fœculen-
torem sanguinis partem, & melancho-
licum succum deponit. Quem arte-
riarum pulsatione attenuat lien, quo
familiarior naturæ reddatur hic alio-
qui immitissimus succus.

Indè ab hepatis conuexo vena ma- *Vena caua.*
gna, quæ Caua dicitur, exsurgit, à qua
tanquam flumine insigni & Nilo fœ-
cundissimo, tota corporis vniuersitas
irrigatur. Diuiditur autem hæc sangui-
nis scaturigo ingens, in venam cauam

superiorem ascendentem, & illam quæ descendens, partes hepate inferiores nutrit & irrorat.

*Vena caua
descendens.*

A vena caua descendente hîc incipiunt, eaque cum arteria magna, quæ per lumbos excurrit, demonstratur. Diuiditur autem vena caua descendens in duos insignes ramos Iliacos, per crura & tibias disseminatos, quos antequam spargat, quinque quasi furculis fruticatur: Adiposo, Renali, Spermatico, Lumbari, Musculoso. Hinc in iliacos distracta ramos vena caua descendens, ab utroque quatuor riuos emittit, Sacram nempe venam, Hypogastricam, Epigastricam, & Pudendam. Quæ omnes venæ partium quas perreptant nomina ferunt. Cum autem Arteria ferè ubique sit comes venis, has faciliè cum venis demonstramus. Sed nolo irrigare agellos meos tantis fluminibus, esto hoc Anatomicis in Theatro negotium. Ad renes accedo, vreteres, & vesicam.

Renes.

Renes ergò ad latera vmbilicæ regionis positi sunt, & musculis lumborum incubant, illi maximè qui $\psi\omicron\alpha\varsigma$ dici-

tur, cuius ope femur flectitur. Vnde in calculosis & nephriticis non est facilis femorum inflexio : signum enim est mansionis calculi in renibus, *βάπην τῶ* Hipp. 6. epid.
μυρῶ κατ' ἰξιν. Stupor cruris è directo. In renes autem glandosa corpora, hep-
par serosum humorem è venis & sanguine expurgat, nempè in duos illorum sinus internos, quorum canaliculos, & fistulas, certis quibusdam papillulis obturatas admiraberis.

Vreteres sequuntur renibus adnexus, *Vreteres.*
meatus videlicet, per quos serosus humor & vrina in vesicam allabitur.

Vesica autem in hypogastrio sita est: *Vesica.*
pars duplici tecta membrana & triplici villorum genere intertexta. Cuius partes officiales duæ sunt, fundum & cervix. In fundo continetur vrina, Cervix autem musculo cingitur qui Ianitoris vicem gerit, ne vrina præter volutatem exeat: *σφιγμένη* hunc musculum vocat.

Absolutis partibus, quæ coctioni alimentorum & expurgationi dant operam, sequuntur in iisdem hypogastrij locis vasa generationis. Duæ nempè venæ & totidem arteriæ, quæ in testes

Vasa generationis.

& partes generationis è vena caua & arteria magna descendunt, Admirabilis est natura in horum propagatione. Sed quia fanum in quo sumus, pudoris & castitatis lege illa attrectare vetat, Anatomicis relinquamus. Huius ergo terrenæ partis in homine levis hæc sit *καταγραφή*, & adumbratio. Adeamus pectus, cœlumque hominis in quo sol micat, in quo Cor lucet & coruscat, conscendamus.

PARTIVM PECTORIS SEV
Thoracis enumeratio.

ENARRATIO VII.

Thorax.

Secunda est pars corporis nostri Thorax, Pectus vulgò. Cuius superior pars claviculis, inferior cartilagine xiphoides, antica sternum, postrema dorso, lateralis costis clauditur. Constat totum pectus ossibus, ad cordis nobilissimæ partis tutelam,

carne item & membranis, ad facilitatem dilatationis pulmonum, qui in Thorace respirationem edunt cum dilatatione seu diastole, & cum compressione seu sistole. Diuiditur etiam *Thoracis diuisio.* Thorax in partes continentes & contatas. Continentes iterum aut sunt communes iam explicatae, Cuticula, Cutis, Adeps, Panniculus carnosus & communis membrana muscutorum: aut sunt hic solum propriae, quae vel carnea, vel membranosa, vel ossea sunt. Carnosae sunt Mammæ & Musculi respirationis. Membranosae, pleura, diaphragma, & mediastinum. Osseae sunt anticae, στήθος sternum seu pectus, posticae ὠστών dorsum seu tergum, cuius latera sunt omoplatae, σέπρα seu costae, quae & πλάγας dicuntur. Partes autem contentae in Thorace sunt, Cor, Pulmones, Vena caua ascendens, Arteria magna, Vena arteriosa, Oesophagus, & Nervus sextae coniugationis cum recurrente.

Inter continentes partes carneas *Mammæ.* primò explicantur Mammæ, glandosa corpora in externa pectoris facie sita

hominibus ad ornatum, mulieribus ad nutricatum & delitias, vtrisque ad cōtentorum in pectore robur. Mammæ plurima habent vasa, nervos maximè conspicuos è costali ramo, vndè exquisitus earum sensus & titillatio.

Musculi scapularum.

Musculi deinde thoracis sese efferunt inter partes continentes carneas: quorum alij sunt communes brachio & scapulis, qui primi sunt subleuandi, deinde alij proprij sunt Thoracis. Communes illi, sunt duo, Pectoralis vnus qui brachium & Serratus minor alter, qui scapulam mouet antrorsum. In posteriore parte siti sunt, Trapezius qui fursùm & retrorsùm scapulam mouet, Rhomboides qui retrorsùm, portio Latissimi qui deorsum.

Musculi Thoracis.

His sublati accedunt proprij Thoracis, quorum alij dilatationi, alij contractioni Thoracis suam dicant operam. Respiratio enim fit distēctione & contractione. In distentione ducitur & inspiratur aër, & pulmones ingreditur: in contractione fit expiratio, qua cor per pulmonis vasa se expurgat à fumi- dis & fuliginosis vaporibus. Disten-

dunt Thoracem triginta duo muscu-
 li. Primus Subclavius 2. Serratus ma-
 ior. 3. Obliquus superior epigastrij. 4.
 & 5. Serrati postici, & vndecim inter-
 costales. Hi sunt ergò 16. & totidem
 in altera parte, qui 32. inspirationi
 destinantur. Et totidem Thoracem
 contrahunt, vndecim nempè interco-
 stales, 12. Triangularis 13. Sacrolum-
 bus, & tres musculi Epigastrij. Quibus
 si iungamus Diaphragma, quod expi-
 rationi inseruit, cōpletus erit numerus
 sexaginta quinque musculorum Tho-
 racis. Qui omnes prædicti, validæ &
 violentæ respirationi inseruiunt.

Diaphragma solùm placidæ respira-
 tionis est instrumentum, cuius est situs *Diaphragma,*
 in pectore transuersus, & veluti qui-
 dam interiectus paries inter vitalia &
 naturalia organa, figurâ suâ piscem,
 quem Rhaiam vocant, repræsentat.
 Quod in hoc musculo admirandum est,
 præter vsus quos habet in pectore ma-
 ximos, tū ad liberā respirationē, hypo-
 chondria ventilanda, & ad excretionē
 vētris iuuandā: Admirabile, quod ubiq;
 sit *σφόδρος*, vt Luna medio orbe cæta.

Duobus enim constat circulis membraneo & carnofo, duabus venis, duabus arteriis, totidem nervis & tunicis, duobus foraminibus quorum vnum stomacho, alterum venæ cauæ ad cor ascendenti aditum præbet.

Pleura.

Sequitur Pleura succingens membrana, quæ subtus in pectore costis adhæret. Et ut peritonæum in abdomine, sic pleura omnes partes thoracis succingit & amplectitur, omni ex parte duplex, verum pulmonis propugnaculum. In hac fit morbus ille vulgaris à pleura pleuritis, cum venæ, quas habet ab azygo & intercostali ramo venæ cauæ ascendents, in pectore aperiuntur.

Mediastinum.

Vbi autem pleura ad mediam ferè Thoracis partem peruenit, hinc indè duplicatur, & à spina dorsi fertur ad sternum partem anteriorem pectoris, dextram eius partem à sinistra dirimens, visceraque suspendens & vasa, ideoque Mediastinum dicitur.

Vena caua ascendens.

Iam vena caua ascendens demonstranda est, quæ ex gibba hepatis parte in thoracem & iugulum conscendit.

Hæc

Hæc enim trunco patentissimo in dextrum cordis sinum tanquam in vitæ cisternam sanguinem influit, futuram vitalis spiritus materiam. E' trunco quatuor insignes fluuij, cor, diaphragma, & costas proluunt. Vena nempè phrenica, Coronalis, Azygos, & Inter-costalis. Quorum ora duo regurgitant flumina, Subclauias nempè vtrinque venas quæ infrà clauiculas perreptant, sed vna intrà Thoracem, altera ad axillas iter agit.

Quæ ad Thoracē fertur, in quinque furculos diffinditur, Mammariā, Thy-micā, Capsularē, Ceruicalē, Musculā. Thoracica ergò talis est. Axillaris autem habet tres ramos, vnum ad Thoracem, duos ad brachium, quo loco in Basilicam & Cephalicam diuiditur, ex quarum coitu in cubito fit vena, quæ Practicis nostris Mediana dicitur. Ramus qui in Thoracem distribuitur, geminus est, vnus in mammas & musculos externos aut antiquos pectoris, alter in posticos fertur. Idem autem ramus subclauius cū suprà clauēs conscendit, Superclauius dicitur, à quo

duo oriuntur, Iugularis interna & Iugularis externa, hæc in brutis maior, illa in homine insignior. Quæ duæ ad cerebrum contendunt, illudque totum irrorant.

Arteria magna.

Describitur hîc Arteria magna, quæ à sinistro cordis sinu profiliens, statim duas Arterias in basin cordis & eius ambitum reflectit, Coronarias dictas. Mox in duos finditur ramos prægrandes, quorum vnus secundum lumborum vertebrae inflectitur, quem suprà in abdomine dicebamus comitari venas. Alter fursùm ad iugulum fertur, vbi in insignes duos subclauios dictos diuiditur. A Subclauio dextro quinque arteriæ emergunt, Intercostalis superior, Mammaria, Ceruicalis, Muscula, Carotis, *λυσταρμηκὴ & ὑποπληκτικὴ* dicta, quæ per latera asperæ arteriæ cum interna iugulari ascendens, si intercipiatur, & multa sanguinis plenitudine offerciatur, denegato spiritui vitali ad cerebrum aditu, & animali è cerebro exitu, fit Apoplexia. Similis est subclauiae sinistrae distributio, præter Carotidem quam non emittit. Quod

reliquum est rami subclauij, ad axillas perueniēs dicitur axillaris, à quo Thoracicæ arteriæ & illæ quæ sunt in brachio, prodeunt.

His omnibus ita bellè demonstratis, se offert capsula & inuolucrum cordis, quod Pericardium dicitur, cordis propugnaculum & vagina, in cuius spatio intrà cor, aquæ non minùs explicatu difficiles & admirabiles continentur, quàm quæ Daudico celebri verbo narrantur. *Et aquæ, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini.* Illic autem fieri autumant, resudatione feri humorum, cùm ne quid esset vacuū, tùm ne Cor, quod perenni motu citatur, flammam conciperet, aut marcesceret loco sicco detentum.

Enitet statim diuina illa pars, quæ omnium in corpore prima viuit & moritur vltima, Cor viscus nobilissimum medio in Thorace regia sibi domo situm: Cuius si dignitatem, necessitatem, compositionem, motum, & naturam spectes, verè de illo dicas.

Regia solis erat sublimibus alta columnis.

Clara micans auro flammâsq; imitante

Pyropo.

*Sinus cordis.
Septem me-
dium.*

Auriculæ.

Vena caua.

*Vena arterio-
sa.*

Aorta.

*Arteria ve-
nosa.*

Valuula.

Quid admirabilius? Mitto pyramida-
lem illius figuram non sine magno usu
inuersam. Si illius duos sinus introspi-
cias, vbi fabricantur spiritus, Septimum
medium attrectes multis foraminibus
peruium, vt ab vno ad alium sinum
facilis & expeditus sit sanguinis com-
meatus: Auriculas duas Cor ventilan-
tes, & aëris derepentè irruentis remo-
uantes iniurias inspicias: Quatuor eius
insignia vasa lustres, duas scilicet ve-
nas, Venam cauam, quæ ostio paten-
tissimo in dextrum sinum hiscit, & è
iecore sanguinem refundit, Venam
arteriosam, per quam in totam pul-
monum substantiam, idem sanguis
transfunditur, duas item Arterias,
nempè Arteriam magnâ seu Aortam,
quæ quoquouersùm vitalem spiri-
tum è sinistro Cordis specu distribuit,
Arteriam venosam, quæ aërem in
pulmonibus præparatum defert in si-
nistrum sinum, & fumidos è corde va-
pores expellit: Valuulas vndecim foris
intrò, & intrò foris adapertas claudas.

& claufas aperias, admiratione raptus,
coactus eris dicere, materiam superaffe
opus: quod de admirabili folis regia
canit Metamorphosis.

Succedunt cordi Pulmones, in spi- *Pulmō:*
rationis & expirationis instrumentum,
cordis flabellum & refrigerium, aëris
præparandi officina, vocis organum:
Cuius est parenchyma leue, rarum,
spongiosum, vt citò dilatari imbibi que
possit: Cuius vasa è corde ad ipsum
delata, vena nempe arteriosa, arteria
venosa, & aspera arteria, sibi per col-
lum ab ore communicata: aut aëris
elaborationi ad spiritus inferuiunt,
aut sunt viæ expurgationis fuliginum
cordis: Vasa prorsus ad vitam neces-
saria, quicquid enim respirationem
adimit, vitam tollit.

Ita absoluta Thoracis admirandæ *Collum:*
partis historia sequitur illi adnexa
Collum, in quo partes anticæ & po-
sticæ contemplantur. Anticæ variæ *Tracheia ar-*
sunt. Aspera in primis arteria, quæ Tra- *teria.*
cheia dicitur, cuius gratia videtur
esse constructum: hac enim formatur
vox, & per illam animalia inspirant

*Larynx.**Eius musculi.**Epiglottis.**Os hyoides.**Lingua.*

& expirant, descendit enim illa in Pulmones. Huius autem asperæ arteriæ caput Larynx dicitur, vulgò Adami morsus, pars in collo conspicua, tribus cartilaginibus Tyroidi seu scutiformi, Cricoidi seu annulari, & Arythenoidi infundibuli labro non dissimili, constituta. Ad huius autem arteriæ motum, quia constringitur & dilatatur, quatuordecim musculos dissecant, communes nempe quatuor, & proprios decem. Suprema Laryngis parte est operculum Epiglottis dictum, perpetuò ad respirandum inhians, nisi cum cibo detruditur in os: tunc enim descensu cibi clauditur, alioqui inaduertentes magna tussis fatigat, si nempe vel micula in Laryngem contendit, aut guttula potus in illum delabitur.

Scutiformi cartilagini Laryngis proximus est os hyoïdes, ypsilon græcam literam repræsentans, cui lingua adhæret. Huius dinumerantur musculi octo.

Lingua deinde gustatus & ratiocinationis iustrumentum cum suis decem musculis hîc enarrantur. Sic etiam

& fauces, quarum sunt decem mu- *Fauces.*
sculi.

Simul & ad latera Laryngis duæ *Amigdalæ.*
glandulæ Amigdalæ dictæ & Ton-
fillæ adhærent, quæ saliuoso humore
os & adiacentes partes vbique irrigât,
& aliquando *πυελυσμόν* excitant.

Simul etiam & sub sterno antè visa *Thymus.*
est glandula Thymus dicta gallicè *la*
fagouë fulciendis ibi vasis dicata.

Explicatur etiam in ore Vuëa, pars *Vuëa.*
quæ tanquàm vocis plectrum in fini-
bus faucium propender.

Nervus hic etiam est è tertia *συζυγία* *Nervus re-*
& coniugatione arteriæ caroditæ con- *currens.*
tiguus ad iugulum ascendens, qui per
axillarem arteriam vno ramo reflexus
recurrentem seu reflexum ramum v-
trinque facit, quibus dissectis vocem
in cane deperire sumus experti.

Visuntur & hac antica colli parte *Venæ iugula-*
Venæ iugulares & Carotides arteriæ, *res.*
atque tandem Oesepagus seu Gula *Oesepagus.*
ab ore & faucibus ad vētriculum def-
cendens, per quem cibus ab ore man-
sus delabitur, vbique Asperæ arteriæ
contiguus, vnde becchica nostra re-

media, quæ sensim deglutiuntur, aliquid opis ferunt Asperæ arteriæ & pulmonibus, cum duæ hæ partes, Aspera arteria & Oesophagus, sint contiguæ.

Posteriores tandem & posticæ partes colli sunt musculi caput & collum extendentes: de quibus in myologia copiosè edisserunt Anatomici. Vt & de singulis dorsi vertebra in Osteologia.

Admonitio.

Instituti ratio non patitur fusam & copiosam enarrationem eorum, quæ sunt in vasto Anatomæ opere, de ossibus, cartilaginibus, vinculis, musculis, tendonibus, venis, arteriis, nervis. Propositum enim solum est in rudiorum gratiam præcipua viscera, & partes in corporis trunco præcipuas delibare. Si qui sint, qui hoc dulci sed admodum laborioso studio magnoperè delectentur: sciant inchoandum opus ab ossium diligenti inspectione, deinde accedant ad partes propositas singulares, idque sedulò, assiduaque sectionis exercitatione & partiù in diuersis corporibus *ἀνθρώπων*. De his enim legere solùm, aut audire, somnium est: At videre & tan-

gere est rem ipsam, ut est, cognoscere. Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, ait Christus apud D. Ioan.

PARTIVM CAPITIS

enumeratio.

ENARRATIO VIII.

IAM sequitur tertia corporis humani pars dignitate & elegantia omnium princeps & regina. In capite sedet Pallas pro tribunali, & è capite ut è regia, utrumque tempus & bellorum & pacis rectè ducit atque gubernat. Caput ergò vocamus quod colli prima vertebra & vertice seu extrema capitis superficie circumscribitur. *Capitis diu-*
 Diuiditur autè in partem capillatam & partem capillitio nudam, hoc est, in Caluariam & Faciem. Dicamus *sio.*
 primò de Caluaria, post de facie. *Caluaria par-*
 Caluariæ ergò partes sunt, aliæ continentes, aliæ contentæ. *tes.*
 Continentes

iterum, alia communes, alia propria. Communes sunt, pili, cutis, & panniculus carnosus. Propriae sunt ossa cranij, & duae meninges, crassa & tenuis. Iam de singulis.

Pili.

Anterior Calvariae pars *ἄνω* dicitur seu sinciput, posterior *ὀπίον* occiput, media *κορυφή* vertex, laterales *κεῖται* seu tempora. In primis ergo explicantur pili, quorum materia fuliginosus vapor, tertiae coctionis est excrementum. Causa efficiens, moderatus calor, color humori praedominanti similis: factique pili sunt ad subiectarum partium tutelam, capitis expurgationem, sed ad ornatum quam maximè.

Panniculus carnosus.

Panniculus carnosus hic peculiaris est & in fronte. Partes enim istae in homine corrugantur, senectutisque sunt indices. Reliquo autem corpore Panniculus hic membranofus est & adherens, non musculosus & carneus, ut in, equo, asino, belluisque aliis, quæ dum se succutiunt sepe fessores incautos excutiunt.

Pericranium.

Continentium autem partium pro-

priarum prima est Pericanium mem-
brana, quæ os caluariæ extrinsecus in-
uestit, hæc ab interna dura meninge
habet originem, fit enim ex illius fila-
mentis per rimas & futuras ossis cal-
uariæ exeuntibus.

Cranium autem seu os Caluariæ est *Cranium.*
veluti galea cerebri, os quidem cras-
sum, rarum, leue, multisque futuris
distinctum, quod totum cerebrum ob-
uallat tegitque, de quo in Osteolo-
gia.

Ad aperto caluariæ osse, prima mē- *Dura mater.*
brana sese offert, quæ dura mater &
crassa meninx dicitur: cuius figura &
magnitudo ossibus caluariæ vndiquè
equatur, vndiquè etiam duplex est.
Reduplicatur in capitis vertice, diui- *Falx.*
ditque supremam cerebri partem in
dexteram & sinistram. Quæ redupli-
catio à falcis similitudine, qua segetes
demeti solent, falx dicitur, falcata
Lunæ quid simile. Reduplicatur, imò
quadruplicatur iterum, in postre-
ma cerebri parte magnum cerebrum à
cerebello determinans.

Inter istas duræ meningis *διπλόα Torcular.*

apparent quasi sinus quatuor, in quos sanguis è iugularibus effunditur, ex quibus in cerebrũ diffunditur. Fit enim ex quatuor dictis sinubus quasi riuus quidam ad longitudinem future sagittalis vsque ad ossa nasi cribrosa, quã facile sanguis allabatur, Torcular seu Cisterna vocatur. Dura ergò meninx tegit, conseruat, fouet cerebrum, & illi suppeditat alimentum.

Pia mater.

Succedit Pia mater, λεπτή μίνη, quę est veluti cerebri secundina myriadibus intexta plurimis, totum illa cerebrum ambit, illique adhæret. His ergò duabus membranis tegit Natura cerebrum, ne scilicet molle duro collideretur: esset & cerebri substantia compacta, & quia mollis est, ne offenderetur ossis duritie & siccitate.

Medulla cerebri.

Leuiter sublata Pia meninge, magna illa & amplissima cerebri medulla se dat oculis, magnitudine duobus boum cerebris grandior: substantia alba, cineritia, molli, fluxili, pinguedini simili, minimum tamen habet pinguis glutinosi multum. Hęc est omnis animalitatis sedes, sensus, iudicij, mo-

tusque omnis ergastirion : spirituum
animalium thesaurus, animæ nostræ
tribunal, Palladis & sapientiæ emporiū,
hîc illius arma, hîc currus fuit. Vni-
uersum ergò cerebrū caluaria conten-
tum, & si vnicum, duabus tamen parti-
bus diuisum intuemur in anterius vi-
delicet & posterius. Anterius Εἰς κεφα-
λὴ Cerebrum, posterius παρεκκεφαλίδαι Cerebrum.
Cerebellum nuncupatur. Cerebrum Cerebellum.
item in partē dextram & sinistram, re-
duplicatione meningis & falce à nobis
superiùs descripta, dirimitur.

Ad huius finē, cumque falx desinit,
trium nempe aut quatuor digitorum
profunditate substantiam cerebri si ex-
scindas, reperiēs in primis callosū cor-
pus τὸ καλῶδες σῶμα durū corpus, & sub-
stantiam cerebri iam suprā à falce diui-
sam cōtinuans, vnde deinceps æquale
cerebrum est. Callosum ergò corpus in
medio cerebri, hoc est, inter supremū
& imum, geminis ventriculis, dextro &
sinistro excauatum videbis, quos an-
teriores seu superiores vocant, auriculæ
humane aut falcate lune non admodū
dissimiles, sunt spiritus animalis ἐπὶ τὰς ἡ-

Callosum cor-
pus.

Ventriculi su-
periores.

esa, expirationis & inspirationis cerebri canaliculi, odorum receptaculi.

Plexus choroides.

Ibi plexus choroides reperitur, venularum & arteriarum labyrinthus, in quo maximè elaborantur animales spiritus. Rete etiam mirabile dici potest.

Processus mamillares.

Ab his sinubus duo processus, quos mamillares vocant, ad narium cribrosa foramina mittuntur, odoribus excipiendis dicata, & odoratus ideo instrumenta. Recta etiam per eosdem processus ad nares, mucosa cerebri excrementa deturbantur.

Septum lucidum.

Non est autem discedendum ab hisce ventriculis intacto eorum interstitio, quod Septum lucidum, aut lapidem calaminarem vocant.

Tertius ventriculus.

Iam ab istis duobus ventriculis tertius se offert, cui substratum est corpus quoddam cameratum fornicum edificiis non absimile, ideo Fornix, & Testudo vocatur, quod Athlantis more cerebrum sustinet. Et de subdito sibi ventriculo gemini emittuntur ductus, quorum alter in cerebri basim, alter in quartum ventriculum se insinuat.

Fornix.

A primo ergò sinu, contendimus in *Infundibulū.*
 cerebri basim, vbi reperitur Infundi-
 bulum seu peluis *πύελος κορυφή* vocant,
 per quod tanquàm per Hippocratis
 manicam, quâ vulgò vinum dulcora-
 tur, cerebri pituita transcolatur in
 glandem pituitariam huius excre-
 menti bibulam, qua tandem per os pa-
 lati Cuneiforme dictum seu Basilare *Os basilare.*
 os, in palatum stillat: vnde *πύελος* &
 sputum.

Ad latera apophyseon Basilaris ossis,
 toto detracto cerebro animaduertunt
 plexum & Rete quoddam, quod vul- *Rete mirabi-*
 gus Anatomicorum Rete mirabile vo- *le.*
 cat, in quo censent multi, spiritus ani-
 males fabricari. Alij quibus facilè as-
 sentior, tale munus impertiunt supe-
 riori Reti in ventriculis cerebri reper-
 to. Adhuc sub iudice lis est, liberum
 sit vnicuique in campo naturæ spatium,
 eiusque miranda secreta pro cuiuslibet
 captu detegere.

Pergamus ad quartum sinum seu *Quartus si-*
 ventriculum, quo nos manu ferè du- *nus.*
 cit tertij ventriculi ductus: sed illa via
 offendimus primo, Conarium seu *Conarium*

glandulam turbinatam pineæ nuci non
abfimilem.

Nates.

Conario vtrunque contigua sunt à
tergo, corpuscula quædam rotunda &
dura, Nates dicuntur à forma, sub qui-
bus duo testes apparent seu didimi.

Didimi.

Sunt certè admirabilis structuræ, partes
hæ omnes, illasque Anatomici censent
à natura ita formatas ad facilita-
tem transitus spiritus animalis à tertio
ventriculo ad quartum.

Calamus.

Quartus autem finus cerebro &
spinali medullæ communis est, ita
efformatus, ut initio amplior, tandem
abeat in acumen, hunc Calamum vo-
cant.

Cerebellum.

Hinc inde Cerebellum patescit, de-
cuplo magno cerebro minus. Est enim
eius quasi fulcrum aut appendix, quo
partes posticæ cerebri fouentur.

*Septem paria
neruorum.*

His ita distinctè & quasi acu tactis à
Dissectore, septem paria & coniuga-
tiones neruorum, quorum venit scatu-
rigo à postrema cerebri parte, demon-
strantur: de his vulgare distichon est.

*Optica prima oculos, mouet altera, ter-
tia gustat.*

Quartaque

*Quartaque, quinta audit, sexta vaga,
septima linguae est.*

Sexta illa vaga abundè corpori toti *Sexta vaga.*
communicatur. Nulla enim vel minu-
tissima corporis pars est, quæ ab ea ner-
uorum furculos non mutuatur, si non
ad motum, saltem ad sensum: ad mo-
tum enim maiori indiget subsidio.
Ideoque natura *μελὸν ἐχέτω* spinalem *Spinalis me-*
medullam erexit, quæ ut in nauigio ca- *dulla.*
rina, trabes & funes, sic hæc in humano
corpore costas ac nervos sustinet. Al-
terum est cerebrum spinalis medulla,
σῶρυξ ἱερὰ sacra fistula quia magna, &
toti corpori vsui futura, infiniti etenim *Nervi.*
nervi ab illa propagantur. Conspicui
tamen septem ceruicis, duodecim dor-
si, quinque lumborum, sex ossis sacri
dinumerantur. De quibus ampliùs in
syndesmologia & sermone de nervis,
quod Anatomicis relinquamus. Sat igi-
tur de iis, quæ in caluaria reperiuntur,
descendamus ad faciem simili stylo,
& eadem breuitate.

In continentibus faciei sunt ossa *Facies.*
quædam, sunt & muscoli, de quibus
in osteologia & myologia. Contentæ

*Organum ta-
ctus.*

autem in facie partes sunt maximè
quinque sensuum organa. Verè tamen
Tactus organum habet diffusum per-
totam corporis cutem, ita enim neces-
sariò dispersus est sensus hic, cui nem-
pè corporis tutela delegata est, & ab
omnibus externis iniuriis præservatio.

*Organum ol-
factus.*

Olfactum faciunt duo iam expli-
cati mamillares processus, in anteriore
cerebri parte ad ossa cribrosa narium.
Allicit ad se aridorum odores cerebrū.
miro naturæ artificio quia humidū est

*Organum gu-
stus.*

& sicco indigens. Instrumentū Gustus
est lingua aut eius tunica cum nervo
ex quarta combinatione deriuato, per
quem spiritus animalis ad linguam de-
fertur.

*Organum vi-
sus.*

Sequuntur duo nobilissimi sensus,
Visus, & Auditus. Organum visus ita
fabrefecit natura, vt seipsam supera-
uerit. Constat enim omni genere
partium, quarum aliæ visionem pri-
mò faciunt, aliæ iuuant, aliæ conser-
uant: quæ ratio veri organi est, cū
partium varietate instruitur. Constat
Oculus, musculis, tunicis, & humori-
bus: Et muscoli constant carne, nervis,

venis, fibris, arteriis, & tunicis. Nulla est ergò simplex & similis pars toto corpore, quæ in paruulo orbitæ centro, ad diuinam oculi fabricam, non reperiatur. A musculis incipit demonstratio anatomica. Sunt Musculi in oculo sex, quatuor recti, duo obliqui. *Musculi oculorum.* Rectorum primus attollens & superbus, mihi superciliosus dictus: secundus deprimens oculum & humilis, mihi terrenus: tertius adducens & bibitorius, mihi studiosus: quartus abducens & indignatorius, mihi excubitor. Sex etiam Oculorum tunicæ enumerantur. *Tunica.* Prima Coniunctiua seu Adnata dicitur, quæ oculum orbitæ adnectit. 2. Cornea, pellucida & polita, ut cornu. 3. Vnea, quæ vna acinum representat, hæc variè colorata est, & eius ambitus dicitur Iris. 4. Aranea 5. Reticularis. Quæ duæ crySTALLINUM humorem inuestiunt, ut postrema, quæ Vitrea dicitur, vitreum calorem. *Humores.* Tres etiam sunt oculi humores, in externa parte est Aquæus, in postrema Vitreus, in media sedet & visionis author CrySTALLINUS humor.

*Organum au-
ditus.*

*Quatuor eius
Camerae.*

Tympanum.

¶ Pelvis.

Aër insitus.

Officula tria.

Sed iam ingrediamur lapidosum Os temporū, in quo omnis auditio perficitur. In meatu auris sunt quatuor Camerae. Prima deforis patet & est obuia, meatus nempe auditorius externus: in cuius fine Tympanum seu membrana pellucida siccaque reperitur, quæ multis auditus organum reputatur. Huic secunda succedit cavitatis, Pelvis vel cochlea à conchiliorum similitudine nuncupata, in qua continetur aër ambientis consocialis, insitus tamen & auri ingenitus: hunc censet Aristot. organum auditus. Sed dictu mirum, sunt in hac camera officula tria, veteribus minimè nota, quorumque usus fat incertus est: eadem tamen magnitudine, tam in infantibus, quàm in senibus reperiuntur. Imposita est illis nomenclatura à forma Incus, Stapes, & Malleolus, quæ ad firmandum tympanum efformata omnibus ferè creduntur. In huius secundæ cavitatis extremo duæ sunt fenestellæ, per quas species audibiles ad alios sinus seu cameras traduntur, & exitum præbent cerebri excretis. Tertia camera dicitur labyrinthum.

tus. Quarta cochlea. Omnes flexuosæ *Cochlea.*
multisq̃ue meandris anfractuosæ, per
quas delatus sonus acutior fit, vt exa-
ctiùs ad cerebrum deferatur.

Ita breui penicillo totius trunci cor-
poris, triumq̃ue maximarum partium
Ventris, Thoracis & Capitis, adumbra-
ta est historia. Ad partes externas tran-
seamus.

ARTVVM HVMANI COR-
poris, & eorum partium
enumeratio.

ENARRATIO IX.

S Equitur quarta Ana-
tomes corporis huma-
ni pars, quæ artuum &
partium extremarum
historiã continet, ma-
num nempè & pe-
dum. De manu differendum primò, ea- *De manũ.*
dem serie & stylo. Manus græcis χεῖρ
dicitur, quæ vt dicebamus, cum de ho-
mine manum aridam habente loque-

Et eius diuisione.

remur) totum brachium à scapulis ad summos vsque digitos significat Anatomicis. Manus enim illis diuiditur, in brachium, cubitum & extremam manum. Hæc autem in carpum, metacarpum & digitorum phalanges.

De ossibus brachij.

In brachio ergò seu in tota manu, partes simplices nobis hîc cõsiderandę sunt, ossa, muscoli, venę, arterię, nerui. Fundamentum diuisionis brachij ab ossibus desumitur. Brachium enim diuiditur à cubito, & cubitus ab extrema manu, & hæc etiam in se ab articulatione, quę maximè in illis differt. Brachium ergò vnum tantum os habet, idque magnum, *os adiutorij* vulgò dicitur. In cubito duo sunt ossa maius & minus: maius dicitur vlna seu Focile maius, & est inferius: minus superius Radius dicitur. In manu extrema sunt tres partes. Carpus, Metacarpus & digiti. Carpus seu brachiale habet octo ossicula. Metacarpus seu postbrachiale quatuor, digiti quindecim.

De scapularũ musculis.

Vnaquęque deinde pars brachij suos habet musculos, quos antequàm

demonstremus, quoniam brachium nō potest moueri sine scapularum adiumento, prius videndi sunt scapularum musculi. Scapula igitur mouetur sursum, deorsum, antè, retrò. Sursum mouent duo, Trapezium & Leuatores proprii: Deorsum duo, portio vna Trapezij & portio latissimi: antrorsum serratus minor: retrorsum Rhomboides.

Brachium mouetur sursum, deorsum, antè, retrò, & in orbem. Mouent sursum duo, Deltoides & Supraspinatus: deorsum duo, Latissimus & Rotundus maior: antrorsum vnus, Pectoralis: retrorsum tres, Infraspinatus, Rotundus minor, & Subscapularis. Cubitum deinde mouent quatuor musculi, duo flexores, Biceps & Brachieus: totidem extensores longus & brevis. Radius item duo musculi pronatores, Rotundus & Quadratus, & totidem supinatores.

*De musculis
brachij.*

*De musculis
Cubitus.*

Carpus flectitur, extenditur & mouetur ad latera, flectunt duo, extendunt duo, omniū simul opera mouetur oblique ad latera: quibus addunt Palmarum, qui est in vola manus. Digiti etiā

*De musculis
Carpi.*

*De musculis
digitorum.*

suos habent musculos, flectuntur, extenduntur, adducuntur & abducuntur. Digitos flectunt duo, Sublimis & Profundus. Extendunt digitos muscoli quā plures, quos ad vnum redegit Siluius. Adducunt quatuor, lumbrici seu vermiculares. Abducunt interossei sex. Pollex digitus suos habet etiam musculos, duos flexores, duos extensores, tres adductores, & totidem abductores.

*Venę vniuersę
se manus.*

Venę, arteriæ, & nerui plures sunt in brachio, omnes tamen venę brachij vnā habent scaturiginem, nempe ab axillari vena, quę est ramus venę cavae ascendētis subclauię, de qua superius diximus. Non notauimus tamen ex ramis cephalicę venę ad externas manus partes, inter paruum digitum & annularem, reperiri vulgarem venam Arabibus Medicis, ad curandam quartanam & melancholicos affectus, Saluatellam dictam. Hanc autem vsui profuturam crediderim, cū agenda est reuulsio ad distantes partes: alioquin electio vnus, vel alterius venę in brachio, tanquā ad hunc vel

illum affectum commodior, somnium est, cum harum omnium vna Axillaris sit origo.

Arteriæ autem plures sunt, vsus tamen solas quasdam profundas, alias cutaneas notat, omnes ex axillari ramo prodeuntes. Cum basilica vena, etiam basilica arteria aliquando infectione venæ concurrit. Quæ micat in carpo arteria est furculus quidam subcutaneus. Per manum etiam sex paria neruorū disseminatur, omnes ferè cubitum perreptant, & ni attactu periti Chirurghi distinguant neruos à venis, periculum est ne loco venæ neruum vulnerent, vnde periculosa brachij conuulsio cōtingit. Sic incautè sauciatum neruum in brachio Henrici 2. Galliarum regis, à chirurgo sectionem venæ in illo, ex Medicorum præscripto celebrante, narrat Pareus.

Arteria manus.

Nervi manus

Historia.

Sequitur artuum inferiorum narratio, quæ eadem absoluetur breuitate. Pes igitur græcis πὸς partem illam cōprehendit, quæ est à coxendice & ventre inferiori ad extremos vsque digitos. Pedis igitur vt manus sunt partes.

De pede.

Prima est femur, in quo est vnum os magnum cum coxendice articulatum, Femur dictum. Secunda Tibia, in qua sunt duo ossa, tibia seu focile maius, & fibula seu focile minus. Tertia est propriè Pes quo gradimur, in cuius tarso sunt ossa septem, in metatarso 5. in digitis 14. & duo pollicis. Constat etiam Pes iisdem partibus, quibus manus.

*De musculis
femoris.*

Femur in primis flectitur, extenditur, adducitur, abducitur, & circumagitur. Flectunt duo, Psoas & Iliacus, extendunt tres, totidem adducunt, & sex abducunt, musculi quadrigemini & duo obturatores, circumagitur verò omnium dictorum

*De musculis
Tibiae.*

musculorum opera. Similiter Tibia flectitur, extenditur, adducitur, abducitur, flectunt quatuor postici appellati, extendunt totidem Rectus, Vasti duo & Crureus, adducunt duo Longus & Popliteus, abducit vnicus, qui dicitur membranofus. Pes etiam flectitur, extenditur, flectunt duo, Tibieus anticus, & Peroneus, extendunt quatuor Gemelli duo, So-

*De musculis
pedis.*

leus, & Plantaris. Ex tribus primis dum coeunt fit corda Hippocratis, cuius vulnus est cum magno periculo retrò malleolum. Digiti pedum habent etiam suos musculos quibus flectuntur, Magnus & Minor. Quatuor digiti, vno musculo extenduntur, adducunt quatuor Lumbrici, abducunt Interossei. Pedis pollex ab vno musculo flectitur, ab alio extenditur, adducitur vno, abducitur alio.

De venis pedis.

De venis, vt venæ brachij, ex axillari ramo ascendentis cauæ oriebantur, sic descendens venæ cauæ ramus iliacus, vbi à lumbis descendit, in crura contendit, & ramos Crurales progerminat innumerosa sobole per Femur, Tibiam, & extremum Pedem. Describit Laurentius ex Siluio, sex famosiores pedis venas, quas vsus notauit, Saphenam, Ischiam minorē, Musculam, Popliteam, Suralem, Ischiam maiorem. Nerui etiam quatuor insignes per totum pedem fruticantur, ex tribus postremis partibus lumborum & osse sacro.

Ita fauente Christo, absoluta est

breuis & compendiosa Microcosmi
historiola. Non sum soluendo in inte-
grum. Quis persoluit ?

DE FACVLTA TE NATVRALI
& vitali.

ENARRATIO X.

*Quibus facul-
tatum corpo-
ris nostri sit
necessaria co-
gnitio.*

Arum prodesset Me-
dicæ artis vidisse prin-
cipia, & omnes corpo-
ris partes figillatim
lustrasse, nisi earundē
partium facultates &
actiones in dinumerato haberentur.
Hoc quidem est opus Physicum, sed
Medico & iis omnibus quibus de re-
bus naturalibus studium est apprimē
necessarium. Non enim potest cognos-
cere morbos, & eorum symptomata,
qui hæc ignorat. Actiones enim læsæ
morbos ostendunt, cū sint earum
præcipua signa. Et excrementa, dolo-
ris proprietates, & propria partium
accidentia, ferè ab actione læsa depen-

dent. Vide ergò quanti sit momenti actiones singularum partium dignoscere.

Tres vniuersas nostri corporis regiones vidimus. Caput, Pectus, & Ventrem : in quibus tres præcipuæ, & nobiliores partes locantur cerebrum, Cor, & Iecur. Quarum tres facultates maximas functiones edunt. E cerebro prodit omnis animalitas, micat in pectore, Cor ad vitam, & in ventre iecur omnem nutritiam, & naturalem facultatem continet. Cerebro eiusque facultati animali, omnes nervi & musculorum propagines inseruiunt. Pulmones & arteriæ vitalem cordis facultatem promouent. Ventriculus, intestina, lien, renes, & venæ omnes, iecori & nutritiæ facultati opitulantur. Datur & facultas conseruandæ speciei testibus, in quibus seminis conficiendi & generandi residet vis, cuique vasa multa spermatica, cum deferentia, tum preparantia deseruiunt.

Tres esse facultates præcipuas.

Quarta princeps facultas.

Incipiamus iam à Nutrice, minus omnia proponere. Etenim naturalis facultas cæterarum omnium facultate.

De Naturali facultate.

tatum radix est , & naturæ instituto
prima. Diuiditur autem in alias tres,
Procreatricem seu generantem , Au-
tricem, & Nutritiam.

*De procrea-
trice.*

1. de nat. fac. 6

Procreatrix iterum , Alteratrice &
formatrice constat Galeno. Procreatio
etenim motio est ad nouam substantiã
ducens, quod non posset sine commu-
tatione & alteratione fieri. Ita forma-
tio alterationem sequitur , quæ est ge-
niti animalis congrua delineatio , &
partium eius in situ , cavitae, figura, &
connexu , decens positio. Non est er-
gò generatio simplex viri cum mulie-
re commixtio , sed in vtriusque semi-
ne , formæ de potentia in actum pro-
motio. Quæ vis è testibus primum
exorta in materno campo vires suas
exerit , vbi conceptus naturalitatem
omnem , vitam, motumque adornat.
Hæc autem procreatrix facultas , cum
suo functa erit officio in effingen-
do foetu , tunc feriata silet , ac nutri-
tionis officium sagax Natura init.

De nutrice.

Vegetat ergò , & circa alimentum
negotiatur *πρεπιτική* , & naturalis fa-
cultas : Cuius inceptum est conco-

quere, sed intentum omne partibus
 assimilare nutrimentum. Ad conco-
 ctionem & *πέψιν* concurrunt subser-
 uientes facultates quatuor. Attraetrix,
 Retentrix, Concoetrix, & Expultrix.
 Concoetrix calore utitur ut instru-
 mento: Cæteræ fibris indigent, &
 Attraetrix longis, Retentrix obliquis,
 Expultrix trāsuerfis omne opus confi-
 ciūt. Attrahitur à partibus corporis ali-
 mentum, attractum retinetur, reten-
 tum coquitur, vbi coctum est, resi-
 duum coctionis & excrementum om-
 ne expellitur. Id perspicuum est in om-
 ni coctione. Nam in prima quæ fit in
 ventriculo, & dicitur chylosis, attrahi-
 tur à ventriculo cibus ab ore & denti-
 bus præmansus, attractus retinetur, nec
 inde incoctus excidit aut descēdit, nisi
 cū chylus bene elaboratus est, quo tē-
 pore expultrix reliquias cibi amādat in
 aluū. Ita & Hepar, vbi fit sanguificatio,
 & *αἱμάτωσις*, quæ est 2. coctio, attrahit à
 venis mesaraicis chylū, in sāguinē mu-
 tat, & statim per venas, tāquā per tubos
 & canales distribuit in corp⁹ vniuersū.
 Iam incipit tertia coctio, quæ veram

*De prima co-
 ctione in ven-
 triculo.*

*De secunda
 in hepate.*

*qua fit in ha-
bitu corporis.*

nutritionem absoluit in singulis parti-
bus, à quibus manifestò fit attractio,
non promiscuè & indifferèter, sed sin-
gulæ trahunt sibi familiare & amicum
alimētum, nutrientis enim cum nutri-
to necessario intercedit similitudo.
Aliæ enim partes puro alimento, aliæ
crasso & turbido, aliæ tenui & halituo-
so, nutriuntur. Fit autē in tertia hac co-
ctione diuersa denuò alimēti mutatio.
Cùm enim è venis sāguis excedit, alla-
bitur partibus, vt ros. Allapsus adhuc
exquisitiùs tenuatur, & fit quod Ara-
bes vocant cambion. Id agglutina-
tur, & tandem incrassatur vt gluten
tuncque assimilatur, in quo tertia co-
ctio, imò vera nutritio consistit. Ex-
cernit & in ista coctione naturalis fa-
cultas superflua, cùm per insensilem
transpirationem, tùm & per manifesta
cutis spiracula.

*Hipp. enig-
ma explica-
tur.
Lib. de Alim.*

*1. de Natura
lib. facultatib.
cap. 10.*

Hinc clarum habebis Ænigma Hip-
pocratis. *Alimentum verò (ait) quod
hoc nutrit, alimentum est; & quod velut
nutrimentum est, & quod nutrimentum fu-
turum est.* Eius habes perspicuam ex-
plicationem apud Galen. Si quidem
(ait)

(ait) quod iam assimilatur, nutrimentum appellavit, quod verò tale est quale illud, nempe appositum agglutinatumque veluti nutrimentum, reliquum omne, siue id in venis, continetur, siue in ventre futurum nutrimentum. Tandem eo loci concludit Gale-

Quid nutritio

Post nutritiam, sensu se dat in apertum Auctrix facultas: cuius officium est quod iam natum est & generatum, manente eadem forma, in omnem distentionem efferre. Hoc autem solius naturæ munus est, nec est in arte hominū, servata eadem continuitate, aliquid extendere: fit autem accressio secundum omnes partes solidas, tuncque corporis sistitur incrementum, cum nempe ossa robur omne adempta fuerint. Accrescendi autem limites apposuit natura, certo & determinato singulis rebus confinio.

De Auctrice facultate.

De Generatrice facultate, paucula quædam initio huius 2. partis à nobis enarrata sunt. Reliqua quæ possent desiderari, passim reperies. Absoluta ergò

naturali facultate ad vitalem transire
dictat ordo naturæ.

*De facultate
Vitali.*

Vitalis autem facultas, quæ sedet in
pectore, è corde per arterias, spirituum
vitalium ope, in omne corpus traijci-
tur. Atque huius viuificæ facultatis
tres sunt functiones, quæ vitam com-
plent & absoluunt. Affectuum conci-
tatio, Pulsuum effectio, & Spirituū vi-
taliū generatio. Vt enim actio nutriendi
& *τρεφίν* fuit in iecore, ita *θύμω-
σις* & irascibilis in corde. Pulsus, Dia-
stole id est arteriæ eleuatione & disten-
sione, Systole & depressione constat,
in quo facultas vitalis elucet, cuius
De generatio- munus est, spirituum vitalium ope, da-
ne Spirituū. re vitam, eamque cum pulmonibus,
inspiratione & expiratione conserua-
re. Hoc vt dicatur apertius, de spiri-
tuum vitalium generatione adeunda
est iucundissima contemplatio. Vim
creandi spiritus vitales natura posuit
in sinistro cordis ventriculo, ex tenuio-
re sanguinis parte qui ex dextro in il-
lum, miro naturæ opere, per septum
medium transcolatur. Causa spiritus
efficiens, est constans & perennis præ-

dictus motus cordis & arteriarum. In spiritu autem calor inest, isque vitalis *De calore nativo.* & viuificus, qui ad sui tutelam flabel-
 lum pulmonis exposcit, ut aëris frigidi occursum accersat: Calidum enim, ait Hippoc. frigido moderato nutritur, eoque conseruatur: & ut scribit. Galen. 6. Epid. Calor, ne euanescat euaporatione, perpetuo redintegratur frigore. In dilatione enim cordis allicitur frigidus aër: In constrictione & systole, fuliginosa ab officina spirituum excluduntur, sicque ab iniuria tutatur author vitæ spiritus, & natiuus noster calor. Sed de his fatis.

DE FACULTATE

Animali.

ENARRATIO XI.

Aggredior facultatē animalem, quæ habet in cerebro functiones principes, & è cerebro per nervos omnem vim sensus & motus uni-

*Animalis fa-
cultatis diui-
sio.*

uerso corpori impertit. Diuiditur enim ea facultas in sentientem, & mouentem. Sentiens in internam & externam. Externa iterum in quinque sensus, visum, auditum, gustum, odoratum, tactum. Interna in sensum communem, imaginationem & memoriam. Quibus si intellectum addas, hominis erit Anima suis facultatibus instructa & ornata. Facultates omnes internas quas rectrices, & principes vocant gratia breuitatis ad Philosophum anamnesticum remitto: Et de motrice ac illius diuisione practica fiet enarratio in 3. parte sequenti, vbi de conuulsione. Sufficiat ergò hîc cerebrum sensus & motus omnis principium intelligere: Et quoties de facultatibus internis læsis, vt de memoria aut ratiocinatione erit sermo, absque vlla distinctione partium cerebri, totum cerebrum læsum esse intelligere: Etiam si multis visum sit lædi memoriam in posteriore cerebri parte, alias autem facultates in medio & anteriori parte.

De sensibus externis differere nobis necessarium, fuit enim discursus de

cæcis, surdis, mutis, qui antè à Christo miraculosè sanati, incurabiles arte nostra iudicati sunt. Sensus visus & auditus sunt nobiliores, & vt dicit Baldus, reddunt certiores homines. De iis ergo primò, sed breuiter dicamus.

*In præm. de
cretal.*

*De instrumē-
to, obiecto, &
medio visus.*

Sensus autem externos ita fieri breuiter intelliges, si supponas & apponas singulis obiectum, ad quod per medium influit facultas. Sic obiectum visus duplex est, commune & proprium. Commune est quod & aliis sensibus competere potest: Quod est quintuplex, motus, quies, numerus, magnitudo, figura. Proprium autem est, lux & color. Medium autem, per quod repræsentatio obiecti sensibilis nempe coloris aut lucis ad oculum deferretur, est aër aut aqua. Instrumentum autem est oculus, sed præcipuè humor CrySTALLINUS, qui per opticum neruum species visiles acceptas ab obiecto ad cerebrum defert.

Obiectum auditus sonus, est vel re-
ctus & simplex, vel multiplicatus & re-
flexus, vt Echo. Medium est corpus
simplex, personabile & sonans, vt ignis,

Sic de auditu.

aër, aqua, & omnia quæ transmittuntur. Organum autem est aër auribus ingenuus, de quo supra in anatome. Fit auditio sic. Cùm ab aëris ictu inuehitur sonorus aër ad auris aërem ingenuum, ea motio pulsat Tympanū, quod strepit, ac personat, & per neruū quinti paris auditæ species ad cerebrum euehuntur, vnde auditio & ἀκοή.

De Odoratu.

Non longè distāt ab aure nares, quibus allicit ad se aridorū odores cerebrum miro Naturæ instituto, quia est humidum, & à bonis odoribus superflua cerebri humiditas euanesceat: quoniam exsiccando & illustrando spiritus mirè recreant & oblectamento expergefaciūt. Obiectū ergo Olfactus odor est. Mediū, per quod animal odoratur, primum est Aër, secundarium Aqua. Instrumēta sunt processus mamillares ab anterioribus cerebri ventriculis, instar mamillarū prodeuntes. Fit ergò odoratus cū halitus aut vapor ab obiecto corpore per nares ad meatus mamillares & inde ad cerebrum euehitur.

De gustu.

Obiectum gustus est τὸ γευτὸν, id est, Sapor. Medium gustus est humor seu

saliva in carne linguæ musculosa & fungosa. Instrumentum gustus est lingua, aut eius tunica cum nervo ex quarta combinatione deriuato, per quæ spiritus animalis ad linguam defertur. Fit ergò gustus sic. Cùm liquidum spongioso corpori linguæ admouetur, eius imago vi spiritus animalis ad communem sensum defertur.

Restat Tactus ordine vltimus, sed *De Tactu.*
 omnium certè necessitate primus. *Sine enim tactu demonstratū est* (ait mirus Aristoteles) *quod impossibile est animal esse.* 3. de Anima c. vltimo.
 Organum ideò Tactus habet diffusum per vniuersam corporis cutem, & ita necessariò dispersus est sensus hic, cui nempè corporis tutela delegata est ab omnibus externis iniuriis. Obiectū autem Tactus est τὸ αἴτιον qualitas afficiēs, seu patibilis tā prima, calor, frigus, humiditas, siccitas: quàm secūda. durities, mollities, asperitas, lubricities. Medium Tactus est cuticula & cutis. Eius instrumentū nervus est per cutem disseminatus: est enim cutis, veluti sanguine præditus nervus, quòd mediā inter carnem neruumq; naturā sit adepta, & ex

paribus eorum portionibus quodammodo composita. Fit ergo tactus, cum qualitates sensibiles calida, frigida, mollis, dura, & similes, sensiles & nervosas partes feriunt, quibus est magnum cum cerebro commercium.

Quid ad sensationem desideretur.

Ita certè singuli sensus de suis obiectis syncerè & integrè pronuntiant, dum hæc tria bellissimè concurrunt. Organum benè temperatum, medium non impeditum, legitimè & ex æquo distans obiectum. Quorum vnum si desideretur, sensus non potest esse æquus Iudex & æstimator eorum quæ percipit.

DE REBUS NON-NATURALIBUS, ex *ὁρίων* secunda Medicinæ parte.

ENARRATIO XII.

NON reperiet sanitatis tutelam, nec morborum externas dignoscet causas, qui rerum non-naturalium vsum ignorabit. Ab

his enim, si moderatæ sint, conseruamur, si excedant, destruimur. Has *Rerum non naturalium* senario numero describit Galen. sunt *numerus.* ergò aër, cibus & potus, somnus & vigilia, excreta & retenta, exercitationes, & animi pathemata. Quas tamen alij ex Hipp. in aëre & cibo breuius designant. Ab aëre enim & à cibo acrius citiusque immutamur: non minus tamen cæteræ aliquando vrgent, & pariunt morbos.

Τῶν γιγνῶντων ergò quædam summæ leges *Leges ad sanitatis tutelam.* proponuntur, vt in singulis sit exercitatio. *Lib. de Salub. dieta.* Prima fit. *Similia similibus cōseruātur.* Corpus enim nostrum cū benè constitutum est, similibus gaudet, & à contrariis afficitur. Similitudo etenim amicitiam, amicitia desiderium & attractionem parit. Quæ autem contraria sunt copulari simul non posse, physicum est Aristotelis pronunciatum. *1. degener. c. 3 tom. 16.* Altera lex fit. *Cibus, potus, somnus, Venus* *6. Epid. f. 6. v.* *omnia sint mediocria.* Hæc est Hippocratis, vt & tertia quæ sic est. *6. Epid. f. 4. 20.* *Studium sanitatis est non satiari cibus & impigrum esse ad labores.* Quibus certè legibus non ægroti solum, sed & sani se obli-

Lib. I.

De Aëre.

1. Prog.

De cibo & potu.

gare debent. *Varium quidē vitæ genus hominem sanū decet* (vt ait Celsus) *modò rur-
esse, modò in vrbe, sapius in agro, nauigari
venare, quiescere interdum, sed frequen-
tius se exercere.* Modò scilicet temperat-
rationes & limites non excedat. Atque
de cæteris rebus, quæ sanitatem ser-
uant aut eam demoliuntur, solliciti sint.
Quis enim tam firma sanitate cõstitu-
tus est, quem insolens aër & impu-
rus substantiâ, aut qualitate immode-
ratus nō euariet? Quos venti insolētes,
& aura grauis, fœtida, è loco impuro ex-
halans, contagiosa & pestilens non im-
mutant? Est in multis, idque si fieri po-
test, citò præcauendum, longè fugien-
dum, & tardè redeūdum. Illud rē theō-
Hippocratis, quod ab aere petitur Ga-
leno, quoties epidemicos illos insul-
tus, & pestilentes tēporū constitutiones
excitat ac impellit? Inspiram⁹ necessa-
riò vbique, & aërem de cœlo ducimus,
& qualis aër, talis spiritus, vitæque au-
thor calor insitus noster.

Cibi etiam nos conseruant & immu-
tant, etsi seriùs aëre, qui si à laudata
eorum substantia, qualitate, quanti-

tate, ordine, & vtendi ratione deuiant, indè sanè grauis morborum foetura est & ilias. Vitandos iubet Socrates cibos & potus in vniuersum, qui vltra sedandam famem & sitim, appetentiam producant. In his ergò sit summus delectus & parsimonia. Audi Scho- lam.

Maccrob. 7.
Saturn. c. 14.

*Si cupis esse sanus, sit tibi parca man-
nus.*

Audi sermonem sapientissimum. Quo- tidiano dilectissimi experimento probatur, potus satietate aciem mentis obtundi, ciborum nimietate cordis vigorem hebetari, ita vt delectatio edendi etiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantia obsistat illecebra, & quod futurum est oneri subtrahat voluptati. Quæ sententia hac lege firmatur. Vbi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. Et ista quæ temperandi cibi leges alias omnes claudit, totam- que vitæ rationem comprehendit. Non satietas, non fames, neque aliud ali- quid quod modum natura excesserit bo- num.

De Leon. Ser-
mo.
8. de Ieiunia.

1. Aphor. 17.

2. Aphor. 4.

Iam de Somno hæc fit ratio. Magis

De somno & vigilia.

dormire quàm vigilare Glirium hæc vita est, de quibus Martial.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Præstat, contra voluptuosorum & aulæ modo inhabitantium non tam mores quàm amores, noctu dormire, vigilare die. *Qui malè agit, odit lucem.* Luce ad vigilandum hortantur cœli, dehortantur tenebræ, quæ suadent somnum.

6. ep. sec 5. 11.

Quod est somnus visceribus, idem labor articulis & musculis. Hic luce & die, ille verò noctu appositè fit. Lex est *Somnus atque vigilia, utrumque si modum excesserit, malum.* Post pastum etiam dormire, onerosum est: Nestori senî accommodum, qui

Ex Homero
apud Galen. 1.
de san. tuend.

Vt lauit sumpsitque cibum dat membra sopori:

Namq; hæc iusta seni.

Omni tamen aliæ ætati & tempori incommodum.

De exercitatione.

6. Epid. 4.

Neque statim à pastu venies ad exercitium: *Labores cibum præcedant*, ait, Hippocrates si contrà feceris, morbi

generabūtur. Fatigatus etiam ab exercitio protinus cesset, ne plus æquo extenuentur spiritus & dissipentur. Cū lassari, sudare aut dolere corpus cœperit, de mandato Hipp. desistendum. *2. de dieta.* Caue etiam, ne impura corpora exercitationē subeant. Vt & impura corpora quò magis nutries, eò magis lædes. Extenuatos etiam à ieiunio, aut animi merore, aut labore, exercere non oportet. *2. Aphor. 10.* *Vbi fames, laborandum non est*, ait *2. Aphor. 16.* idem. Hipp.

Sed iam ab exercitationibus ad excreta & retenta veniamus. Quam periculosa sit sanguinis & humorum plenitudo, aut impuritas & cacochymia demonstrat Hipp. qui haud cunctanter talem plenitudinem soluēdam esse præcipit. Studium Athletarum erat saginare corpus: sed ut ridebat Philopemenes apud Plutarchum, quantò illis plùs cibi accedit, tantum sanitatis & vitæ recedit. Concludit enim Hipp. refectiones & ἀναστροφὰς cū extre- *De' excretis & Retentis.* mæ fuerint, periculosas admodum esse. *1. Aphor. 3.*

Tandem ut de rebus non-naturali-

De animi per-
turbationibus

bus me absoluam. Cùm nemo possit esse ἀπαθής, quia nobiscum insunt, & connatae animi perturbationes & pathemata. In his summoperè est necessaria moderatio, magnumque robur animi, ad domandos & frænandos impetus, quorum primos in nostra non esse potestate asseuerant. Hinc Euripidis Medea.

*Cognosco quàm nefanda nunc patro mala,
Sed ira consilio est potentior meo.*

Hector & Achilles succumbebant iræ, cui viriliter obsistunt, Vlysses, Polidamas, Nestor armati ratione & mentis iudicio, ergò

*Fortius est qui se quàm qui fortissima
vincit*

Oppida, nec virtus altiùs ire potest.

Acutè ille: Irasci non est morbus, sed esse iracundum, morbus est. Qui enim iracundus est, etiam cui non debet, aut cum non oportet irascitur. Sic in metu futuri mali quantum frigescit corpus & horret? In dolore præsentis mali quantum extenuatur? in cupiditate futuri boni quantum ardet cor? in gaudio præsentis boni ut æstuat

& gestit immodicè.

Gaudia non remeant, sed fugitiva volant.

Ita breuiter de rebus sex non-naturalibus philosophamur, quarum cognitio quàm sit necessaria Medicis suadet ratio, testatur experientia. Alimentorum quidè & aeris vbiquè nobis primum adeunda cognitio, sed iis in locis precipuè vbi Medicinam facimus. Mihi ergò, Iudæos & Galilæos ægrotos à Christo D. curatos, enarranti, quocerta sit nobis illorum vitæ ratio & conditio, tum cæteræ omnes ad benè medendū indicationes se dent in perspicuum, necessaria est sedula & exquisita locorum Terræ sanctæ inuestigatio, cùm in vniuersum, tum & in particulari. Atque de singulis aperienda cognitio.

icenda proponit.

VNIVERSAE SYRIAE ET
Terra sancta descriptio.

ENARRATIO XIII.

Syriae termini

Ncapiemus à descriptione Syriae integræ, in qua terra sancta continetur, cuius longitudinem & latitudinem explicabimus, quæque in zona sit ac Climate dicemus. Continetur ergò Syria integra in zona nostra temperata, quæ est intra Tropicum Cancræ & Circulum antarcticum. Eius autem fines sunt à Tygride fluuio vsque ad Ægyptum. Habet nempè ad orientem Tygrim, versùs meridiem Ægyptum, ad septentrionem Natoliam, & versùs occidentem mare mediterraneum.

Eius diuisiones.

- I. Syriae autem vniuersæ tres famosas reperio diuisiones. Prima est antiquissima Salomonis tempore, cùm nempè data terra est in distributionẽ duodecim Tribus Israëli. Tuncque in duo Regna

Regna diuidebatur, Iudæ nempè, quod duas cōplectitur Tribus Iudæ scilicet & Benjamin. Altera autem erat regnū Samariæ, à Metropoli Samaria seu sebastē reliquas decem Tribus continens.

Secunda diuisio erat Christi D. tempore. Huius tunc tres erant partes. Iudæa versùs meridiem, Galilæa versùs septentrionem, & Samaria in medio duarum. Tertia diuisio exactior modò est, quam tradit Brocardus monachus qui totam hanc sanctissimam terrā felicissimè peragrauit. Hæc ergò in quinque partes seu prouincias diuidit.

Prima est Syria fluuiorū Mesopotamia dicta, quia inter duos insignes fluuios sita est Euphratem & Tygrim: cuius metropolis est Edessa, nunc Rages dicta. Secunda est Selesyria seu Syria sele, ab Euphrate fluuio ad riuum vsque Valaniæ, qui in mare exoneratur. In hac sunt nobiles ciuitates, Anthiocena, Laodicæa, Apamia, & aliæ similes. Tertia pars est à riuo Valaniæ vsque ad montem Carmely, & dicitur Syria Phœnicis, in qua sunt magnæ ciuitates, Beritus, Trypoli, Sydon,

N

2.

3.

In descript.
terræ sanctæ.

Huius quin-
que partes.

1.

2.

3.

*Quomodo
Brocardus ter-
ram ab Aco-
ne diuidat.*

4.

5.

Tyrus, Acon, Capharnaum. Habet quoque castrum peregrinorum & mōtem Libani. Brocardus diuidit terram sanctam à ciuitate Acon certis suis limitibus & leucis versùs partes mundi cardinales, Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem: Et quædam carthæ vulgares incipiunt Terræ sanctæ descriptionem à parte ista tertia, sed persequamur. Quarta pars est Syria damasce, in qua Damascus est metropolis, quæ & Syria Libanica dicitur, à Libano monte. Quæ pars continetur multis sub præcedenti Syria Phœnicis: & Brocardus etiam describit istam partem quintam, statim post Phœnicem. Quinta autem pars dicitur Palæstina, quæ est postrema pars Syriæ versùs meridiem. Hæc iterum in tres diuitur.

Prima nomine totius Palæstina dicta, cuius metropolis est Ierusalem & ad mare mortuum vsque extēditur. Alia est Palæstina Cesaræ à Cesaræa vrbe maritima. Tertia est Palæstina galilææ. Hæc igitur est vniuersa illa Sācta terra, non terra, sed salutis cœlum, non co-

cœlum, sed verè thronus in quo dominus suas exercuit dominationes, in quo Saluator tot & tâta salutis indicia demonstrat, monstrat iter cœlestis Paradisi hunc terræ paradisum ipse suis sacris pedibus pererrans. *Ad dandam nempè scientiam salutis plebi suæ in remissionem peccatorum*, vt de illo piè canit Zacharia. De hac ergò mensuram, zonam, & clima Geographorum more inuestigemus, eius naturam, temperiem, & conditionem omnem exploremus: quo facilior præfatorum ægrotantium & ægritudinum cognitio obrepit. In aëris enim conditione quo viuimus, totius vitæ nostræ ratio ferè posita est, vt diligenter libros diuini Hippocratis euoluenti, ac omnem conditionem vitæ meditati, notum esse potest & perspicuum.

Quid de terra sancta meditandum.

Longitudo ergò alicuius loci, ex *De longitudi-* descriptione meridiani per Æquino- *ne terra san-* ctialem mensuratur. Describitur autem Æquinoctialis in sphæra ab oriente occidentem versùs, & meridianus intersectat Æquinoctialem à septentrione ad meridiem, ita vt meridianus tran-

seat per verticem capitis nostri, quocunque in loco simus, & nobis sit vnus meridianus hic Tolosæ, alter sit & ab isto distans Romæ, alter Venetiis & sic de ceteris locis. Sumitur ergò lōgitudo vnius loci ad alium per longitudinem æquinoctialis, rectà ab occidente ad orientem. Quare longitudo ciuitatum, ait author de sphaera, est arcus æquinoctialis interceptus inter duos meridianos. Vt autem limitari posset lōgitudo in æquinoctiali, à certo meridiano incipienda fuit mensura, nempe ab insularum fortunatarum meridiano. Distat autem Meridianus terræ sanctæ versùs orientem, à meridiano Insularum fortunatarum versùs occidentem, per sexaginta sex gradus ferè. Talis est ergò lōgitudo Terræ sanctæ, nempe sexaginta sex graduum, vt mēsuratur à Iunctino in tabulis. Vnde patet Terram sanctam seu Palæstinam nobis admodum esse orientalem. Solùm enim Tolosa nostra ab Insulis fortunatis habet longitudinem septemdecim graduum, ergò Palæstina Tolosa orientior per quadraginta sex gradus singulis autem

gradibus si des triginta leucas gallicas, distabit Palestina à Tolosa versùs orientem, per mille quadringentas septuaginta leucas.

Latitudo autem alicuius regionis, aut loci, sumitur ab Æquinoctiali versùs polum arcticum nostrum: & tanta est latitudo vnius loci ad alium, quanta nempè est distantia ab Æquinoctiali. Latitudo ergò Palestinæ est per triginta vnum gradum: Et cum latitudo Tolosæ sit quadraginta trium graduum, Palæstina erit magis meridionalis quàm Tolosa per duodecim gradus, hoc est ferè per trecentum sexaginta leucas.

Ex his apparet integram Palæstinam esse in zona temperata, vt & Gallia nostra cum tota Europa, magnaqué Asiæ parte. Zona autem ista temperata sumitur extrà Æquinoctialem circumulum versùs polum nostrum arcticum, idest, intrà tropicum cancri, & circumulum polarem arcticum. Limites tamen Palæstinæ ferè tangunt Tropicum cancri. Ægyptus enim, quæ confinis est Terræ sanctæ seu Palestinæ,

*De latitudine
Terræ sanctæ.*

*De zonis
in qua sit terra
sancta.*

est sub Tropico cancri. Non longè ergo distat Palæstina à zona torrida, quæ scilicet Sol peragrat perpendiculariter, vnde æstiosa, & torrida dicta est illa zona: quemadmodum nostra dicitur temperata, quia scilicet Sol nusquam tangit nos perpendiculariter, sed obliquè. Radij autem Solis vibrati perpendiculariter sunt ardentiores, quales emittuntur in zona torrida. Radij autè quò obliquiores, eò remissiores. Magis obliqui sunt cum sol est in puncto Capricorni, minùs verò obliqui cùm est in cancro. Ergò cum certa causa, calor Solis in æstate seuerior est nobis, quàm in hyeme.

Palæstina est ergò in zona temperata, comparatione tamen ad Galliam est maximè Oriëntalis & australis Tropicoque cancri proximior, feruidior ergò, vt potè quæ minùs obliquè imo ferè perpendiculariter tangatur à Sole, non multùm scilicet à zona torrida distante, longèque semota sit à zona frigida quæ est ad polum arcticum.

5. Zone describuntur.

Quinque autem zonas per quinque circulos in sphæra describunt cosmo-

graphi. Nempè Circulum arcticum, Tropicū cancri, æquinoctialem, Tropicum capricorni, & Circulum antarcticum. Inter duos arcticos sunt duæ zonæ frigidissimæ: Inter duos Tropicos est zona torrida, hanc enim Sol tangit ubiquè perpendiculariter: Inter Tropicum Cancrī & circulum arcticum est nostra zona temperata: Inter tropicum Capricorni & circulum antarcticum est altera zona temperata. Sed de his pleni sunt libri Geographorum & Astronomorum, ideoque iam de climate dicamus: multum enim refert ad temperiem Palæstinæ, etiam cognitio climatis.

Clima autem à zona differt. *De Climate.* Quinque enim zonæ, mundi tam habitabiles partes quā inhabitabiles diuidunt. Clima autem solum habitabiles partes designat. Est enim clima, spatium terræ habitabilis inter duos parallelos, id est, inter duos circulos æquidistantes, & nunquam in se coeuntes. Describuntur autem paralleli ab æquatore ad polum arcticum, quoniam extensione ab æquatore ad polum semper

fit maior inæqualitas dierum artificia-
lium : & prima æquidistantia sumi-
tur à circulo æquinoctiali , in qua
sensibiliter ad semissem horæ muta-
tur horologium. Quotum autem fue-
rit aliquod Clima , tot semihoris
dies eius longissimus , diem nocti æ-
qualem , hoc est horas eius duodecim
superat.

Climata autem eandem minimè
latitudinem habent : Quò enim sunt
Æquinoctiali propinquiora , eò latio-
ra , angustiora verò quò magis ab eo
recedunt , proximioraque fiunt Aquil-
loni. Habet autem vnumquodque
clima , principium , medium , & fi-
nem. Medium dicitur, vbi æstatis dies
est longissima.

Primum clima.

1. Ita primum clima est Diamæroës,
vbi major diei prolixitas est horarum
duodecim. Secundum est Diaciene à
Ciena ciuitate Ægypti , vbi maior
dies est horarum tredecim cum di-
midia & quarta parte vnus horæ.
3. Tertium est Dialexandrias , ab Ale-
xandria Affricæ vrbe , vbi dies est ho-
rarum quatuordecim : & eleuatio poli

Suprà ozizonta triginta graduum cum
dimidio. In hoc autem tertio clima- *In quo clima-*
te est maior pars Syriæ, & ferè tota *te sit Terra*
Terra sancta. In quarto climate Diar- *sancta.*
rhodos est mare mediterraneum, & 4.
si quid reliquum est à Syria & Terra
sancta, in isto continetur. In quin- 5.
to climate Diarromes continetur
Roma, tota Hispania, pars Galliæ
Narbonensis & Tolosa. Vasconia *Tolosa in 5.*
nostra est in sexto Diaboristeneos. De *climate.*
reliquis non est ad institutum. Eo *Vasconia in 6*
enim animo de his differendum fuit,
quò certiùs esset Terræ sanctæ lon-
gitudinem esse sexaginta sex gra-
duum, latitudinem verò ad triginta
vnum, illamque esse in zona tempera-
ta, & in tertio climate.

DE TEMPERIE ET
particulari conditione Terra
sanctæ.

ENARRATIO XIII.

ERRÆ nobilissimæ & sacratissimæ longitudine, latitudine, zona & climate descriptis, sequitur vt eius temperiem vniuersam inuestigemus. Periucundum me-herculè & vtile nobis in hac contemplatione diuersari. Inquirendum ergò quo aëre animam è cœlo ducant huius paradisi terrestris incolæ, calido ne an frigido, humido an sicco, puro an impuro, maritimo an terrestri, montano an valloso. Indè & patere potest ventorum illius regionis natura, indè & aquæ & alimentorum conditiones. Ex quibus omnibus ægrotantium cuiuslibet loci naturam expiscari consuetum est Hippocrati. Quis enim non cernit (vt doctè Galenus ait) omnes homines sub septentrione de-

Incolarū terra sanctæ temperies vnde meditanda.

Lib. quod animi mores.

gentes corpore & animo prorsus contrarie affectos iis, qui torridam propè habitant zonam? Aut quis nescit qui inter hos medijs regionem benè temperatam colunt, & corpore esse & animi, & ingenij fœlicitate atque prudentia illis hominibus præstantiores? Superiora ergò omnia bellè inuestigare conuenit, atque ex iis Palestinæ & inhabitantium omnis deducenda naturæ cognitio.

Innotescit ergò nobis alicuius regionis aut loci aër duplici via, aut in vniuersum secundum vniuersam regionis positionem, in eius nempe longitudine, latitudine, zona & climate, aut in particulari secundum cuiuslibet loci in ea regione situm. Nemo enim dubitare potest, quosdam etiam locos temperatissima in regione esse, qui admodum calidi sunt aut frigidi. Sic notant Geographi in quarto climate Diarrhodos alioqui temperatissimo, Rhodum insulam esse calidissimam. Diuersitas ergò temperiei loci cuiusdam ab vniuersali regione, dependet primò ex loci positura, quæ particulari situ vel ad meridiem, occasum, aut septentrionem

Aeris alicuius loci cognitio.

Rhodos Insula calidissima.

Locorum alicuius regionis diuersa temperies, unde.

deuergit. Dependet secundò ex positione particulari, vel ad mare, vel ad montes, vel ad aquas palustres, vel ad nemora. Sciendumque ad hoc esculentorum & poculentorum usum, non parum conferre, cum in legibus Medicorum sit, ab aëre & cibo, etiam si ferrea esset nostra natiua temperies, immutari tandem & de pristino cadere statu.

De vniuersali temperie terræ sanctæ.

Iam ergò ad temperiem vniuersalem Terræ sanctæ totiùsque Syriæ iudicandam, regula ex præfata longitudine, latitudine, climate, & zona peti debet. Atque cum præcedenti enarratione constitutum sit, totam Palestinā esse orientalem & australem, in zona temperata, non longè semotam à zona torrida (est enim in tertio climate Dialexandrias) certum est totam illam esse æstuosam valdeque calidam: ad quam nempè Sol demittit radios ferè perpendiculares vbiqùè, & quolibet tempore.

Partes sub æquinoctiali non esse temperatas aduersus Iunetinum.

Si huius loci esset de singulorum climatum temperie differere, non probarem quod sibi persuadet Iunctinus, partes nempè sub æquinoctiali esse temperatas. Temperata enim pars illa iudicari

debet, in qua quatuor anni tempora
suam seruant temperaturam naturalē:
Atqui hoc fieri nō potest sub æquino-
ctiali, nec sub zona Solis torrida: Ete-
nim sub præsentia solis vbiq̃e directi,
frigus adesse nō potest sufficiens ad cō-
stituendam hyemem, nec proindē fieri
potest tēperatio cōtraria, quę ex aduer-
so æstatis calori respondeat. Quod ta-
men necessariū adstruit Galen. vt qua-
tuor fiant diuersi temperamenti, diuer-
sæ anni tempestates ver, æstas, autum-
nus & hyems. Nec sufficit frigus no-
ctis vt argumentatur Iunctinus, ad
temperandum solis ardorem, & vt in-
dē quatuor anni partes sua proportio-
ne temperata exurgant. Sic enim
duas solū concluderet, æstatem ab
ardore diei, & hyemem à frigido no-
ctis. Ita iudicatam ab Hippocrate, *De temperie*
temperaturam insulæ Co, in qua ille *insula Co in*
habitabat, coniectandum est: quoniam *qua erat in*
pars illa ab oriente in occidentem, quę *Hippoc.*
parallelum ducit per Coūm & Gnidiū
insulas, habet quatuor anni tempesta-
tes æquabili quadam proportione, &
propria cuiuslibet temperie cōstantes.

*Quartum cli-
ma tempera-
tum est.*

*Palestina est
admodum ca-
lida.*

Idque ob loci naturam, & compara-
tione factâ ad æquinoctialem, polumq;
arcticum. Nam cum sint in quarto cli-
mate non vruntur vt qui sunt in pri-
mo, secundo, aut tertio: nec ita friges-
cunt vt qui sunt in quinto, sexto, &
septimo. Quartum ergo clima, si toto
suo ambitu generaliter consideratur,
temperatum est, in partibus verò suis,
non est dubitandum locos quosdam
habere calidissimos, qualem esse Rho-
dum insulam antea notabamus.

Conclusum ergo sit Palestinam seu
terram nobis verè *φυσικῶς* necessaria
nobis producentem, non ad victum,
sed ad æternam vitam: habitâ ratione
climatis sui admodum calidam esse,
feruentem, & exurentem: huius tamen
loca singulatim spectata, multa repe-
rientur in temperie, & à temperie vni-
uersa prorsus dissona & diuersa. Et
quanquam ventus vniuersalis sit illuc
auster, sunt in illa tamē & vrbes, & loci
ab Austro tuti, ad aquilonem verò pa-
tentes & expositi. Alias item ibi re-
peries vrbes maritimas, alias in plano,
alias palustres, alias deserto in loco,

in amœnissimo & fertili solo quamplures easque ditissimas.

*DE PARTICVLARI SITV
& temperie urbium & locorum
Terra sancta.*

ENARRATIO XV.

IAM ergò paululùm circa diuersa loca Terræ sanctæ nobis salutiferę spatiemur, vt illorum diuersam temperiem attrectemus mente. In vna etenim & eadem regione prout situs loci diuersus est, sic & aër & victus ratio diuersa, imò certè & inhabitantium diuersi mores & humores. Mensura autem huius varietatis à diuerso loci & soli ad Solem aspectu desumitur. Orientalia etenim *Orientalia* dicuntur loca, quæ Solem orientem *loca.* respiciunt, & ab occidente occultantur monticulis, aut insigni nemore quodam, vel omninò sunt aprica &

cuilibet exposita vento. Quæ autem loca montosa sunt frigent, quæ in loco plano temperantur, aut sequuntur dominantis venti assiduoque efflantis temperiem. Orientalia verò loca & ab aquilone tecta & occasu, calida sunt, aliorumque relatione temperata.

Occidentalialoca.

Similiter occidentalia dicuntur quæ tecta, orientis solis non excipiunt radios, hæcque frigidiuscula sunt matutino maximè tempore, à vaporibus nempè nubibusque algescentibus, quibus aurora frequentissimè horrescit.

Meridionalia

Meridionalia verò & tecta à septentrione, calida sunt & æstuosa, cum potissimum radios Solis die vident integra, paucosque frigidos admittunt ventos. Septentrionalis è regione sita, cum non ita Solis radiis illustretur, ferè semper friger. Ita sanè de urbium & locorum omnium temperie & positura iudicandum. Atque diligenter notandū non solum in loco quodam, vrbe, aut pago, ob enarratas causas diuersam temperiem à tota regione, & illius vniuerso situ reperiri: sed vnum & eundem locum, urbem, aut pagum variare:

Septentrionalia.

ob

ob diuersum nempè Solis & cœli aspectum, varium Soli situm ac posituram, diuersum item aëris & ventorum afflatum.

Exemplum sit in antiqua Palladi & *Tolosa temperies.* Musis sacra Tolosa: cuius caput ad orientem Solem hybernum positum, à Sole & æstiuo oriente quibusdam monticulis tegitur. Ea pars quæ meridiem spectat, & qua patent radij Solis, magno Garumnæ fluuio proluta, calida & humida est, austro frequenter impetita, proindeque arscens & salsa. Pars autem quæ ad Diui Stephani fanum orientem Solem & aquilonem inspicit, paulò temperatior est in humido & sicco, in calido autē & frigido inæqualis. Inferior verò vrbs pars à communi nempè domo & platea porta arietis dicta, tota ad septentrionem & occasum exposita friget, & aliarum comparisonem siccessit. In vniuersum autem Tolosa ob situm decliuem & humidum aquis & puteis irriguum, humescit: in calido autem & frigido se habet inæqualiter. Quare & catharris, & febribus putredinis, dysenteriiis, &

Lib. de aëre
aquis & loc.

morbis à melancholico sanguine opportuna est tota Tolosa. Cæterum (quales in simili temperie præditos iudicat Hippocrates) homines habet breuioris staturæ, non magnos, nec admodum erectos, sed benè carnosos & multum agiles, acutissimos certè ingenio, & ad literarum studia maximè promptos & expeditos. Tolerantia quidem laboris non ipsis à natura inest, studio tamen & honoris stimulo laboriosi fiunt: atque cum ætate ob prædictam loci temperiem dum euadunt melancholici, magna iudicii & animi constantia pollent.

Maritimi loci
temperies.

Liceat igitur ad exemplar magnificæ urbis Tolosæ, de cæteris locis maximeque nobis de urbibus Palestinæ edisserere ac iudicare. Vbi cum loca magna ex parte maritima sint, sicciora & calidiora sunt æstimanda. Calor enim in loco mari finitimo à reflexione radiorum Solis emanat, siccitas autem à maris falsedine. Sic ibidem loca, quæ aquis dulcibus sunt propinquiora, humidiora iudicentur. Quæ si stagnantes & palustres aquæ sint, ut quæ

non longè à mari mortuo dissident,
quia nubibus & imbribus sæpiusculè
obscurantur, humidissimi loci iudi-
centur. Aquis carentia loca sicca sunt,
montosa frigent, vt & ea quæ aquilo-
nem spectant.

Descripsit partes antiquissimæ terræ
præcipuas Iosephus olim, easque de-
pingit populosas, ditissimas, opimas, &
fertiles, restant proh dolor! (Animus
enim meminisse horret luctuque refu-
git) Restant?

*Descriptio
Terræ sanctæ
à Iosepho.*

----- *Iuuat ire & dorica castra
Desertosq; videre locos, littusq; reli-
ctum.*

----- *Tenedos notissima fama
Insula diues opum Priami dum regna
manebant,
Nunc tantum sinus, & statio male fida
carinis.*

Sed audiamus antiquissimum terræ,
incolarum, rerumque eius, Historio-
graphum. *Pugnaces sunt (ait) Galilæi &
omni tempore plurimi, neque aut formido
unquam viros, aut eorum penuria regio-
nes illas occupauit: quoniam totæ opimæ ac
fertiles sunt, omniumq; generum arboribus*

*Lib. 3. de bel-
lo Iudaico c. 2*

consita, ut etiam minimè agricultura studiosos ubertate sua prouocent. Deniquè exculta sunt ab incolis tota, nec pars vlla est earum otiosa: quin & ciuitates ibi crebrae sunt, & ubiquè multitudo vicorum propter opulentiam populosa, ut qui sit minimus, suprà quindecim millia colonorum habeat. Et paulò post, Samariensis (inquit) regio inter Iudæam quidem & Galilæam sita est: incipiens enim à vico in planitie posito, cui nomen est Ginea in Acrabatenam desinit Toparchiam: sed naturâ nihil à Iudæa discrepat. Nam & utraque montosa sunt & campestres, agroque colendo molles atquè opimæ, nec non & arboribus plenæ: pomisq; tam siluestribus quàm mansuetis abundant, eo quod natura sunt arida, imbriumq; satis habent. Dulces autem per eas aquæ sunt, bonique graminis copia, præter alias earum pecora lactis abundant: quodque maximum virtutis atque opulentiae specimen est, utrâque viris referta est. De Iudæa idem statuit nobilissimus author. Media eius est (ait) Hierosolima unde quidam non sine ratione umbilicum eius terræ eam urbem vocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa deliciis

caret, ad Ptolemaidem usque locis extenta maritimis. Hæc Iosephus.

De singulis restat locis, sed in singulorum ægrotantium enarratione, prima pars huius nostri operis continet loca, in quibus Christus dominus patrauit miracula, & in singulis est apposita peculiaris descriptio & topographia. Ne igitur recocta crambe nauseam pariat, siquid est quod ad absolutam loci historiam desideretur, hoc sit breuiter de singulis urbibus famosi loci. In Galilæa nobiles vrbes sunt, Beritus, Sidon, Thir, Acon, mari mediterraneo finitimæ. Capharnaum, Bethsaida in quibus frequenter erat Dominus, sunt ad lacum seu mare Genesareth, non longè à terra Gerasenorum, de qua in enarratione de Lycanthropicis loquebamur. Cana Galilææ ubi Christus D. fecit aquam vinum, non multum à mari mediterraneo distat. Cæsaræa illa quæ non longè à Iudæa maritima est. Altera enim Cæsaræa est ad originem Iordanis, quæ Cæsaræa Philippi dicitur, & est in decapoli, ut notatum est in enarratione de surdis &

*Quidam loci
terræ sanctæ
præcipui.*

mutis. Samaria sat distat à mari, sed montosa est. Ita Iericho & Bethleem Iudæ quæ sunt in Iudæa non longè à Hierusalem, medias inter terras ambigunt.

Admonitio.

Sed de his cùm vulgares extent Cosmographiæ, & religiosus Brocardus oculatus sit loci descriptor, ex quo omnes recentiores Cosmographi omnia quæ habent de sancta terra mutuati sunt, non ampliùs nec vberius de his edisseremus. Sat enim & ad pensum superque sufficient, quæ de his à nobis notata sunt. Vulgaria sunt etiam Itineraria quibus in ægrotorum enarrationibus vñ sumus. Horum enim authores, aut sanctissimam ipsam terram peragrarunt fœlices, aut illud habent ex assidua diuini Euangelij, aut sanctissimorum patrum & doctorum interpretum lectione. Intento ita animo, & mira in Christi D. itinera meditatione, doctissimus & reuerendus pater Bartholomæus Riccius è societate Iesu, Itinerarium Christi D. ex ipsismet Euangelij verbis concinnauit, typisque mandari Romæ curauit, adiuncta fin-

gulorum locorum distantia per millia-
ria, & omnium ferè peculiari igone.

*DE REBUS CONTRA NA-
turam, morbo, causa, & symptomate
ex Pathologia Medica.*

ENARRATIO XVI.

aturalia & non-natu-
ralia medica principia
visa sunt, sequuntur
pathologica de affecti-
bus contra naturam,
morbo, causa, & sym-

ptomate, quæ non minùs quàm supe-
riora, ad ægrotantium & morborum
in Euangelio propositorum cognitio-
nem habendam sunt necessaria. Mor-
bus ergò à causa proficiscitur, sympto-
ma nascitur ex morbo: & naturaliter
causa antecedit morbum, & hunc ubi-
què sequitur symptoma. Sic in Thio-
ne, qui ab insolatu, aut intemperante
victu in febrem inciderit, cum magna
siti, capitis vehementi dolore & vo-

mitu : causa morbi est insolatus, aut copia cibi potusque : morbus est ipsa febris, quæ est ardor seu calor præter naturam : accidentia verò & symptomata quæ talem sequuntur morbum, sunt sitis, dolor capitis, & vomitus.

Definitio morbi ex Fernelio.

Dicamus primò de morbo. Morbus est *affectus parti insidens, & actionem ladens*. Hæc definitio dicit naturam morbi, notat enim morbum insidere parti ut subiecto, talis enim accidētis natura est ut sit in subiecto. Nomine etiā *affectus* dicit causam, quia non potest esse affectus præter naturam, nisi cum causa aliqua externa vel interna. Dicit demùm, *actionem ladens*, tanquam sit effectus causæ contra naturā, quæ morbum facit. Ita certè theoria huius definitionis reperietur in lib. posterior. Arist. ubi accidens est in subiecto per certam quandam causam.

Lib. de sympt. diff.

Bona est ergò data definitio. Sed apertior hæc Galeni. *Morbus est affectus præter naturam primò & per se actionem ladens*. In qua duo illa verba, *primò & per se*, emphatica sunt. Nam causa morbi etiam lædit actionem, imò &

symptoma lædit actionem: sed si causa lædit actionē, non quidē per se, sed interuentu morbi. Sic si symptoma lædit actionē non primò, quia solus morbus primò & per se lædit actionē. Item dum causa morbū producit, quia causę actio fit cum motu & successione, morbus à tali causa productus, dum est *in fieri*, nō adhuc verè dicitur morbus, donec cessante actione causę, morbus omninò sit in parte fixus, & vt dicitur *in facto esse*. Illud dicunt Græci ἐν ὄψει, hoc ἐν ἔξει. Vidisti exemplum suprà in enarratione de Leprosi seu elephantici, videbis in subsequenti enarratione de Lepra.

Morborū autē differentię generales, quarum ambitu particulares omnium partium morbi continentur, tribus è fontibus hauriūtur præcipuè. A partium nostri corporis in quibus hærent naturâ: vel à morbo ipso, aut ab adiunctis. De prima diuisione, cū alię partes corporis nostri similes sint & vnius naturę, alię verò sint dissimiles & ex similaribus compositę, quas vulgo vocant organicas, prima

Morborū generales differentię.

Differentia à parte obsessa desumpta.

*Partium simili-
lariū morbi.*

morborum differentia est partium si-
milarium, secunda est partium or-
ganicarum, tertia vtrarumque. Par-
tium similarium morbi consistunt in
temperie vel simplici, vt calida, fri-
gida, humida, sicca: vel composita, ca-
lida humida, calida sicca, frigida humi-
da, frigida sicca. Iterum quælibet
intemperies vel simplex est & solitaria,
vel humore aliquo stipata. Ita febris
tertiana, gratia exempli, est intemperies
calida sicca cum bilioso humore su-
perfluo, & contra naturam. Sic oph-
thalmia est oculi inflammatio cum san-
guinis aut bilis affluxu.

*Aduersus
Fernelium.*

Probatur autem partium similiariū
morbos non esse alios præter intem-
periem: Quoniā morbus sanitati con-
trarius est, at sanitas partium similiariū
est proba temperies: ergo illarum mor-
bus debet esse intemperies. Nec admissa
est in scholis trimembris illa diuisio
morborum in parte similiari à Ferne-
lio machinata, cum alios esse morbos
materiæ, alios temperamenti, alios for-
mæ adstruit, omnesque in similiari &
vniformi parte. Certum enim est mor-

bos materiæ, quos vocat, ad intemperiem pertinere, mollescit enim pars ab humida intemperie, durefcit à ficca. Morbos autem venenatos, pestilentes, & contagiosos quos formæ vocat, occultæ conditionis sunt, nec se in arte produnt, nisi cum intemperie, aut alio genere morbi cognito. Obscura enim & abdita non sunt artis. Veras & sensu notas obtrudit nobis Galenus morborum differentias, quas aperto Marte, & cognitis cum indicationibus tum remediis certò oppugnamus. Amuleta & abdita remedia aut ab experientia pendent, aut non sunt tuta.

Ita etiam de morbis partium organ- *Partium organicarum morbi.*
carum venit statuendum: harum enim sanitas in conformatione, magnitudine, numero, & situ: & conformatio in conuenienti figura partis, iusta cavitatem, asperitate aut leuitate consistit. Ideoque partium organicarum quatuor sunt species morbi, mala nempe cōformatio partis, aucta illius aut imminuta magnitudo, deficiens aut abundans numerus, vt sextus in manu digitus, indecens situs, vt cum exerti dentes

prominēt, aut vnus alio supernascitur. Mala iterū cōformatio est in deprauata figura, vt in vatiis quibus foras, & in varis quibus intrò crura contorquentur. Est in cauitate & capacitae partis, vel immoderata amplitudo, vel coarctatio immodica: est etiā in meatu obstructio, vt cūm vretes & viæ vrinarū à calculo intercipiuntur. Tādem asperitas aut leuitas partis potest esse vitiū cōformationis, sic in liēteria læuigatur contrā naturā interior tunica ventriculi, quæ paulò rugosior à natura est, ideoque in hoc affectu talis cibus egeritur qualis ingeritur, nulla coctione mutatus. Sic asperæ arteriæ interior tunica, quæ leuis esse debet, exasperatur destillatione acri, vnde raucedo.

Morbus vtriusque partibus communis.

Vtrique tandem parti & similari & dissimilari cum sit vnio & continuitas cōmunis ad salutem, sic vnitatis diuortium & solutio, vt vulnus, constituit quoddā genus morbi, quod *solutionē continui*, vulgo vocāt. Ampla certè materia & vberima seges Chirurgis. In solutionis enim continui vastitate, quinque summa morborum genera in-

includunt, circa quæ tota occupatur antiqua certè ars Machaonia, hominibus tantoperè necessaria.

Adde ad superiores morborum differentias quosdam morbos reperiri parti cuidam proprios, quibus est indigena generatio: alios esse etiam quæ ab una parte ad aliam transferuntur & communicant affectum, illos idiopathicos & parti proprios, hos verò sympathicos & per consensum Galenus vocat. Ita lib. de loc. aff. dolor capitis aliquandò vrget ventriculi, vteri, & infernarum partium sympathia. Sic & suffusio visusque obscuritas momentanea, ventriculi vitio nō semel suscitatur. Vulgaris est hypochondriaca melancholia quæ è liene, sinistrique hypochondrij consensu cerebrum perturbat: cum vapor ater & obscurus obrepit in mentem, quam in falsa & absurda, longèquæ à ratione abhorrentia præcipitat.

Secundæ morborum exurgunt differentia à morbo ipso. Sic alij morbi sunt acuti simpliciter, quorum historia vel decimo quarto, vel vigesimo absoluitur. Alij peracuti, quales sunt, qui septē

*De morbis
idiopathicis
& sympathi-
cis.*

*Differentia
morborum ab
ipso morbo.*

Historia.

*Differentia
ab adiunctis.*

dies vt plurimum durant, alij perperacuti, qui citissimè enecant intrà tertium aut quartum ad summum. Acutæ sunt febres continuæ tertianæ, aut quotidianæ, peracuta est synochos, sed perperacuta Cynanchi Apoplexia & Conuulsio. Alij sunt etiam morbi chronici & longæui, vt quartana febris intermittens, quam nouem annos durasse in quodam Fernelius vidit. Nos ab ea vidimus conflictatum statò & certo typo octodecim annis iuuenem melancholicum: incepit ferè vigesimo anno ad trigessimum octauum vsque. Alij sunt etiam morbi à manifesta causa, alij ab occulta, vt venerei, & pestilentes. Alij endemij, & epidemici, quorum est causa in aëre communis. Alij sporradici regionales & patrij, qui ab intemperata ratione victus originem ducunt. Tertia superest morborum generalis differētia quam ab adiunctis peti dicebamus, vt & à tempore, aut tempestatis constitutione, ab ætate, & similibus conditionibus. Hi sunt morbi diurni, nocturni, æstiuui, autumnales, pueriles, seniles. Sed de his satis.

Causas morborum in externas & internas, has in antecedentes & coniunctas diuidunt. Externe morborum causę procatartice dictę, à rebus non-naturalibus peti solent: quarum alias necessariò incurrimus, aërem nempe, cibum & potum, somnum & vigiliam, excreta & animi perturbationes: alias deuitare possumus si cauti prouideamus lapsus, casus, & ictus, quanquàm fato sepè contingant.

De causis morborum externis.

Antecedentes autem causę *ὑποκείμεναι* dictę interne sunt & abditę, quę tamen non solùm morbos gignunt, sed vt in lib. aduersùs Iulianum scribit Galen. eos etiam augent, fouent, & conseruāt, aut præsentibus illis curari non potest affectus. Sunt autem illę in humorum constitutione positę. Humorū autem duplex in vniuersum ratio est & status. Vel enim ex equo quatuor humores sanguis, pituita, & vtraque bilis flaua & nigra, in venis abundant: vel iidem humores inęqualiter se habent: & in corpore quodam plus bilis inest, in alio plus pituitę, plus melancholię in alio. Cum omnes

De antecedentibus causis.

*Quid plethora
ex lib. 2. se-
cun. loc. c. 3.*

humores ex æquo abundant, plethora dicitur, Est autem Πληθὼρ αὐτῶν τῶν ὁμοτίμως αὐξηθέντων ἢ τῶν αἱμάτων μόνον πλεονεξία. Omnium humorum æquabiliter adauctorum, vel solius sanguinis plenitudo. Duplex autem plethora est, vna *ad vasa* quæ tensionis & grauitatis sensum inuehit, altera *ad vires* quæ tanquam ac si pungeret spinis vlcerosam lassitudinem Galeno facit. Et si enim in ea vasa nec tument, nec distenduntur, plus tamen in illis reconditum est sanguinis, quam à natura regi gubernarique possit. Ergò in hac plenitudine sanguis quantumuis paucus, facultatem aggrauat, & eius incommodat functionibus. In vtraque autem plenitudine periculum esse discriminis, ne venæ dehiscant, testatur Hippocrates, qui haud cunctanter talem plenitudinem soluendam præcipit.

Quid cacochymia.

Cùm autem inæqualiter se in venis habent humores, & bilis aut pituita in corpore luxuriat, cacochymia & succorum vitiositas nuncupatur. Κακοχμία ἐστὶ τῆς ξαροῦς, ἢ μελαινῆς, χολῆς, ἢ τῶν

τὸ φλέγματος πλεονεξία flauæ, vel atræ
 bilis, aut pituitæ redundantia. De ho-
 rum omnium signis, vel cum plenitu-
 do sanguinis, vel cacochoymia in cor-
 pore succrescit, in præcedenti enarra-
 tione quinta dicebamus.

○ Causa restat συνεκτική, continens
 vel coniuncta dicta, quanquam Medi-
 cis hæ inter se differant. Continentem
 enim causam definiunt, qua præsentē
 ponitur affectus, sublata tollitur. At
 coniuncta causa posita ponitur affe-
 ctus, sed sublata non tollitur, imo re-
 manet affectus. Exemplo res fiet aper-
 tior, faciamus lapillo vreterem & vias
 vrinæ obstrui, quo tēpore cœpit lapil-
 lus obstruere, cœpit morbus in via, qui
 morbus est organicus. Cū autem la-
 pillus obstructionis istius sit causa con-
 tinens, sublato lapillulo protinus ces-
 sat morbus, nec aliquid obstructionis
 eo sublato remanet. At in febre pu-
 trida non sic est. Febris enim est in-
 temperies calida, cuius causa est hu-
 mor putridus qui febrem accendit,
 sublato autem & euacuato humore
 putrido nō illico cessat febris, remanet

*De continēte
 & coniuncta
 causa.*

enim intemperies calida quæ formaliter febris est suo cōtrario curāda. Certum itaque est humorem putridum nō esse causam febris continentē sed coniunctam. Inde tale datur axioma. Omnis causa continens est coniuncta, sed non è cōuerso omnis coniuncta est cōtinens. Queres? qui morbi habent causam continentem, & qui coniunctam? Respondeo, morbi qui in successiuorū genere sunt, & quorū essentia prorsus est in fieri, qualis est obstructio, ij causam habent continentem. At morbi in permanētium genere, quorum essentia est in facto esse & habituales sunt, ij dicuntur habere causam coniunctam: sublata etenim illorum causa remanet affectus, vt in febre hectica videre est, maximè si ab externa suscitetur causa. Neque negandum est morbos dari in fieri & in facto, quidā enim morbi perenni causæ fluxu fouentur, & fiunt, qui tandem in factum morbū incidunt: atque tunc reuera morbus est & dicitur, & quod peius est incurabilis sepiusculè, propter insignem mutationē habitus partis, vt de febre hectica, in qua equa-

lis toto corpori intemperies sicca facta est, edisserunt Medici: hancque curare non solum difficile, sed impossibile pronunciat Galenus.

*1. de diff. feb.
c. 8. de alibi.*

Fuit ergo morbus, fuit & eius causa, restat de symptomate quod est morbi

*De sympto-
mate.*

consequens: sequuntur enim symptomata morbum, ut umbra corpus. Ut autem unius causæ plures possunt esse effectus, sic morbus infinita potest edere symptomata, quæ tamen ad tria summa genera reducit Galenus. Primum

*lib. de diff.
sympt.*

genus est actio læsa, secundum excrementorum vitium, tertium simplex corporis affectus. Ab actione læsa duo postrema symptomatum genera ferè pullulant. In ictero, gratia exempli, tria illa elucet, fœdus enim & flauus color est, à flaua bile excrementitia per corporis cutem diffusa, contractus: sed illa duo symptomata & excretum & color ab actione læsa in iecore dependent: omnia autem symptomata illa, à morbo, puta intemperie hepatis vel vesicæ felleæ obstructione.

Actio autem tribus leditur modis, abomnitate, deprauatate, diminute. Ut cæcis

*De primo
symptomatum
genere.*

visus aboletur, luciosis minuitur, strabis
deprauatur & iis quib⁹ oculi aut flauo
aut rubro colore suffunduntur. Abole-
tur coctio vētriculi in cruditate & ἀπε-
ψία, in βραδυπέψια minuitur, in δυσπε-
ψία deprauatur. Et hæc de actione læsa.

De tertio.

Secundum genus symptomatis est
in excretis, exiens mutatum vocant
cū videlicet quæ à corpore exeunt &
excernuntur, à pristina quantitate ac
qualitate aut excernendi modo diuer-
sa sunt & admodum mutata. Vt excre-
tum in substantia præter naturam est
cū aliquid (exempli gratia) bronchi
ab aspera arteria tussiendo extunditur
aut ramenta intestinorum per dysen-
teriam abrafa deiiciuntur. In quantita-
te excreti est longa diarrhea, aut plena
manu profusior hæmorrhagia. In qua-
litate verò peccat exiens, cū fœtida
& vitiosa delabuntur ab aluo.

De secunda.

Symptoma autem tertium, quod est
in simplici corporis affectu, versatur
circa sensus, & à numero sensuum ex-
ternorum diuisionem capit. Vt visibil
symptoma est, color fœdus, flauus au-
niger in cute, qualia per morbos acce-

dunt eclymata & exanthemata, morbilli. Sic audibile est, rugitus intestinorum, borborigmi, & flatus. Odorabile symphoma est foetor anhelitus, odor insuavis & foetidus. Gustatum exercent ingrati sapes & iniucundi: vt tactum asperitas, leuitas, similesque tangibiles qualitates prater naturam & insuetæ corporibus. Hæc itaque breui de morbo, causa, & symptomate dicta sufficiant.

Sequeretur vt singulas morborum & symptomatum species, suis subijceremus præfatis generibus, atque singularum partium corporis nostri morbos designaremus: cum tamen institutum nostrum sit de morbis Euangelicis solum edifferere, cæteri morbi aliò quærendi sunt. Nullus est, meo iudicio, in cognitione singulorum morborum Fernelio nostro præferendus, ille enim singulis corporis nostri partibus singulos appinxit morbos, tanta elegantia & sermonis lenocinio, tamque clara & lucida breuitate, vt illius opus verè possit Apellis Diana vocitari, quam nemo felicius depinxerit.

Admonitio.

DE COGNOSCENDO AEGROTI
temperamento & viribus, ex
σημειωτικῇ Medica.

ENARRATIO XVII.

*Duellum na-
tura cū mor-
bo.*

*De cognitione
naturæ.*

Hic est apex & culmen præ-
 fatæ doctrinæ, hūc om-
 nia tendunt Medica prin-
 cipia, Ægrotum nempè &
 morbum disgnoscerè : in quorum
 duello aut citam mortem, aut victo-
 riam lætam præuidet Medicus. Duo
 sunt ante iudicem Medicum, qui de
 palma contendunt. Morbus vt alter
 Ajax insultat in Vliffem bonum, natu-
 ram nempè nostram quæ nos cōserua-
 re nititur. Hos dum luctantes inspicit
 Medicus, naturæ vbique partes se-
 quitur, illique arte & ingenio oppitu-
 latur. Habet autem naturæ ægrotantis
 cognitionem, ex corporis qualitate, &
 actionum energia, de quibus hic nobis
 differendum.

Qualitatem corporis habitum vocāt

in colore, ~~g~~haractere, & mole positum. Actiones autem spectantur maximè vitales, quæ è corde sunt & in pulsu leguntur. Sunt etiam naturales & animales vires ex propriis actionibus dignoscendæ. Benè non semel à Galeno dictum est naturam nostram esse temperamentum & in temperamento vel insito vel ascititio omnē nostrā naturā positam esse, omnes nostras vires ibi locatas. Enarratione secunda i. partis quæ de tēperamentis est, duplex à nobis constituebatur temperamentum, insitū nempè & ascititium. Ita duplex se Medico offert natura ægroti ubique dignoscenda: Et illa quæ natiua à primordiis vitæ suscepta est, aut illa quæ immutata est ab ætate, victus, & vitæ conditione. Sed ad faciliore immutatæ naturæ captum, sit exemplum ita animo & cogitatione meditatum.

Accedant è montanis locis, editis, & perflatis, qui bilioso sunt & sicco corporis habitu, ad hanc populosam urbē Tolosam magna ex parte calidam & humidam, in qua crassus & humidus aër vaporibus nubibusque multis sæpè

Immutati tēperamenti exemplum.

inquinatur : celeres certè illorum animi mores, corporisque motus, hîc breui torpescunt : atque tandem mutato prorsùs victu & vitæ conditione, mutant & temperamentum biliosum, & fiunt melancholici. Imo certè & cum humoribus mutant mores, tepefacto etenim bilioso humore, & corporis robore aliquantulum infracto, circumspectiores, prudentioresque euadunt, inualidi tamen & valetudinarij : donec inuestito loci temperamento acquisitiam naturam & temperamentum induerint, quo deinceps sani victitent. Sunt tamen nonnulli, quibus est perpetua lucta cum aëre urbis, dum altas scilicet seruant primi & innati temperamenti radices, quibus ascititio sibi contrario reluctantur.

*Quid agendū
medico in cognitione
naturæ agrotantis.*

Ita ergo Medicus ægrotum curandum suscipiet, vt primum diligenti consideratione intueatur, sit ne ægrotans in pristino suo & natiuo temperamento à morbo prehensus, sitque ne morbus prorsùs tali temperamento dissimilis, an verò ægrotans iam ante morbum mutauerit temperamentum,

vel ab ætate, aut aëre ambiente, victus ratione aut vitæ conditione priori diuersa. Et videat num morbus quo conflictatur, cum ascititio temperamento conueniat aut cum natiuo, an verò vni vel alteri dissentiat. Reffert enim admodum tum ad prædicendum in morbo, tum & ad remediorum indicationes capiēdas, vtrumque temperamentum in singulis magna animi meditatione perpendere.

Ad remediorum inuentionem & *Temperamētī* curam morbi in primis, etenim regula *cognitio ad* est, & à Galeno diligenter seruata. In *curādum ne-* ægrotante suo temperamento non im- *cessaria.* mutato, vbiquè seruandum temperamentum, & contrariis cum morbo agendum. Quando verò immutatum est temperamentum, quoniam & ipsum ferè morbus est, dubitatione non caret, an illud etiam cum morbo debeat expungi, & ita profligari, vt ad pristinam naturam seu primariū temperamentum redeat ægrotans. Certè si ab ætate aut vitæ conditione immutatum sit temperamentum, longoque usu & assuetudine introductū, difficile

nec sine periculo detrudi potest & euelli: consuetudo enim altera natura est. Si tamen altas non egerit radices, sitque de nouo & à paucis diebus, vel ab aëre aut victus ratione immutatum, non est dubitandum mutatione aëris & victus, cito tutoque imo & iucundè depelli posse.

*Curati morbi
cum ascititio
temperamēto
exemplum.*

Erant in vrbe à duobus annis studiosi duo adolescentes, bono corporis habitu, temperamento moderati, & sanguine præditi, qui dum per annum studiis & sacris contemplationibus animum immanè quantùm applicassent, immutato natiuo temperamento & habitu melancholico in vrbe contracto, in maniam inciderunt. Hi vinciebantur catenis & compedibus, vt de Gerasenis olim loquebatur D. Lucas, & tamē cōtineri non poterant: iracundia, clamoribus sepiusculè estuabant: modo fletu, modo risu Heraclitum democritūque vicissim agebāt, indecorè corpus omne cōponebant, multa eaque absurda animo & cogitatione fingeant, & ridicula loquebantur. Qui dum infinitis remediis à peritissimis quibusdam vrbis

Medicis non possent curari, vocatus ad consiliū, meditatione ascititij temperamenti, cepi de mutatione victus & aëris consulere. Nostro ergò cōsilio in patriā reuerſi probè & in integrū curati sunt, ac sublato ascititio temperamēto feliciter restituti. Ita ergò cum morbo illa lege depugnet Medicus, vt seruet quātum possit insitam naturam, & ascititiam demoliatur: quæ tamen si firmiter fixa sit & iam habitualis, ea relicta aduersus morbum generosè insurgat.

Reffert etiam horum temperamēto-
rum cognitio ad prædicendum. Hoc
enim indicat Hipp. cum ait. *In morbis
minus periclitantur, quorum natura aut
atati, aut consuetudini, aut anni tempori,
magis cōgruit morbus quam vbi nulli istorū
congruit.* Quo in loco Hipp. vtrumq; tē-
peramentum & natiuum & ascititium
intelligere, notat Galen. dum eius mē-
tem ita aperit in cōmento. *At si ita di-
ceret Hipp. (ait Galen.) In morbis minùs
periclitantur quorum prima corporis tempe-
ratura, vel ei quæ ratione præsentis atatis,
aut consuetudinis, aut temporis superuenit,
magis congruit morbus, quam quibus nulli
istorum congruit.*

Temperamētū
cognitio nē-
cessaria ad
prædicendum.

Ad prædicendum ergò regula sit. Siue in natiuo temperamento sit ægro-
tans, siue in ascititio, si morbus vtri-
que cõuenit res est in tuto, facile enim
à morbis congeneribus vindicamur: si
verò morbus his disconuenit, res est
difficilis & periculi plena: nempè ob
causæ acerbicatem, quæ maior est in
dissimili morbo & egrotantis natiua
temperie, quam in simili.

*Ex quibus de
viribus ægroti
iudicamus.*

Hæc igitur dicta sint de cognoscen-
do ægri temperamento tam naturali
quam ascititio, ex quo de viribus ægri
ampla se offert deinceps cognitio. Qui
enim naturam ritè nouerit, is etiam fa-
cilè de eius viribus iudicabit & decer-
net. Cum quibus etiam tunc feliciter
morbum conferre potest & eius ma-
gnitudinem. Duo enim sunt in mor-
bis ad prædicendum summa capita.
Morbi magnitudo, & virium robur:
quæ doctrina Galeni est in lib. de Cri-
sibus, alibique passim. Constantibus
viribus ægrum perire impossibile est.
Metimur autem vires ab actionibus.
Bene memorari, sentire, iudicare, aut
vt loquitur Hippoc. bene se habere

Aphor. 33.2.

ad ea quę offeruntur, animale facul-
tatem validam denuntiant. Probè con-
coquere cibos, statutis naturę horis
excrementa deponere, beneque mora-
tam habere alium, naturalis faculta-
tis benè valentis dotes sunt.

Sed omnium virium radix in corde *De vitali fa-*
est, vbi nempè vitalis illa facultas resi- *cultate di-*
det, vndèque singulis partibus per ar- *gnosceda.*
terias genium naturę viteque nectar
impertit. Multa eam viuendam flori-
damque demonstrant, sed duo quam-
maximè, pulsus nempè, & respiratio:
quę duo vnanimi consensu, mutuas
sibi ad vitam conferunt operas: iisque
solis constare vitam, non semel Galen,
pronuntiauit. Atque dum priuatos re- *De respiratio-*
spiratione ne momento quidem nos *ne.*
viuere videt, concludit respirationem
ipsam ad nullam particularem actio-
nem, sed ad solam vitam conferre:
confutatque eorum opinionem qui
nutriendi spiritus animalis gratia, nos
respirare contendunt. Suffocatio ete-
nim respiratione cohibita, non ob pau-
pertatem spiritus animalis, aut eius
alimenti defectū contingere perspicuū

De diastole & fistole.

est. Inspirationis enim & expirationis necessitas è corde est, cui vt & pulmōni, dilatio & constrictio inest. Diastole enim seu dilatatione cordis ingreditur aër arcem cordis sinistram, qui spiritus viuifici futura est materia. Cōstrictione, & cōpressionē eiusdem, fuliginosa excrementa ab opere edificandi spiritus relicta, ex eodem sinistro cordis specu expirant, & per arterias pulmonum in fumos & tenues abeunt auras.

De pulsu.

Inde clara fit Galeni doctrina, tres nempè esse causas pulsus continentēs, facultatem, instrumenta, & vsum. Facultas enim vitalis author est pulsus, arteriæ sunt instrumenta: vsum verò cuius causa hoc aut illo modo mouetur & impellitur triplex est, vitalis spiritus reparatio, contemperatio caloris, & excretio fuliginis. Benè autem à Celso dictum est mille res pulsum turbare, vt explicat enim de pulsibus ad tirones Galenus, res naturales, non-naturales, & omnes contra naturam pulsum interturbant. Quid ergò ex pulsu de viribus ægroti conijciemus, si quid certi

non est à pulsu? Quid ex vrina de co-
 ctione humorum prædicendum, in cu-
 ius cognitione incedendum est cum
 cautela, vt loquebatur bonus olim
 Gordonius? An vt discipuli Herophili,
 & Archigenis ob difficultatem digno-
 scendi pulsus præceptores deferendi
 nobis? An Aristophanis poëtæ, & nebu-
 lorum quorundam calumnia *ἔργονό-*
μος perterrefaciet? Dij momos per-
 dant, valeat mendicus poëta.

*In artis ma-
 ledicos.*

*Nam si dolosi spes refulserit nummi
 Coruos poëtas, & poëtridas picas
 Cantare credas pegaseium melos.*

Nobis, (ita Deus abdicet istos) pulsus
 & vrina signa salutis & auguria valetu-
 dinis habentur, quibus certò de morbo
 & ægroto pronūtiāmus, tutò & iucun-
 dè remedia paramus. Non equidem
 sufficit Medicis ab vno signo solūm &
 semel morbi cognitionē repetere, vna
 enim hirundo non facit ver, sed vt di-
 citur, cumulata iuuant: multorū enim
 signorum quæ se ad morbos offerunt
 visa *οὐδ' ἐγὼ*, ea seligunt, in quibus
 est *τεκμήριον* signi nempè certa veraque
 ratio.

DE COGNOSCENDO

Morbo.

ENARRATIO XVII.

*De acciden-
tis cognitione
ex 2. post.*

SÆuiensis morbi cognitio est secundum caput Medicæ prognoseos. Morbus autem accidens est, cuius cognitio in tribus consistit, genere, subiecto, & causa. Essentia enim accidentis est, ut per certam quandam causam inhæreat subiecto. Cum igitur morbum in parte quadam corporis herere, & à causa sua dependere certum sit, accidentis certè in modum cum definiri tum demonstrari debet. Scimus enim eorum accidētium, quorum certa causa dari potest, esse demonstrationem, imò & de iis solis reuera dari demonstrationes, quas mutatis terminis vertimus in definitiones. Inde vulgò, definire est rem per causam cognoscere idemque de demonstratione apodictica dicendum.

Tria

Tria ergo sunt in accidentis cognitione, genus, subiectum, & causa: eadem tria in morbi cognitione reperiemus: Et in morborum diagnosi, affectus speciem, partem affectam, & causam recensere sufficit: quibus cognitis & defines morbum, & iisdem ferè terminis demonstrabis. Sic, definiemus in tertia sequenti parte lepram, morbum contagiosum ab insigni affatione humorum in partibus externis corporis nempe cute. Si ex hac definitione texenda tibi esset $\alpha\pi\omicron' \delta' \epsilon\iota\chi\iota\varsigma$, mutabis speciem morbi in attributū fillogismi, cuius partem affectam subiectum facies, & causam pro medio assumes, sic.

Vbi fit insignis humorum affatio, ibi est contagium,

At in corporis partibus extimis fit insignis humorum affatio,

Ergo in corporis partibus extimis est contagium.

Hoc autem erat demonstrandum, nempe fieri contagium in cute corporis ab affatione humorum. Quod genus contagij lepram & elephantiasim vocari certum est. Et tale nomen arbitrio

Q

*De mutanda
definitione in
demonstrationem
est contrarium.*

fuisse tali contagio impositum. Hincque patet quam sufficiens sit & integra morborum cognitio & diagnosi, quæ per affectus speciem, partem affectam, & causam morbi habetur. De singulis ergò breuiter dicamus.

*Quibus signis
pars affecta
morbo dete-
gatur.*

Præcognoscenda in primis est pars affecta in morbo, deindè affectus species, & causa. Magnum enim morbum Galenus metitur, propriæ essentiaæ magnitudine, partis afflictæ præstantia, & malignitate atque cacoëtia causæ & morbi. Declarant autem & aliquam partem morbo obsessam in corpore demonstrant. 1. actio læsa, ut cæcitas oculum esse affectum. 2. excrementa partis, aut quid in illa contentum, ut chylus exiens à vulnere aut alio morbo, ut in coelica affectione, ventriculum affectum esse denotat, aut si prodit vrina vesicam. 3. Situs, cum enim dextrum hypochondrium dolitat, hepar criminatur, cum sinistrum lien. Doloris etiam proprietas pro 4. signo expetitur, significat enim dolor pulsans arterias, pungens membranas, conuellens neruos, contundens ossa. Tandem

accidentia quæ singulis partibus propria sunt clarè ostendunt *ἡσυχία καὶ κίνησις*,
 vt singultit ventriculus, deliramus à cerebro. Hæc est Galeni doctrina in lib. de loc. aff.

Iisdem signis innotescit morbi species, sola actio læsa hic parum facit: *Quibus morbi species.*
 Illa enim quæ pars affecta sit, non quis in ea sit affectus exprimit. Docet Galenus quo pacto quis vel prima morbi inuasionem speciem morbi dignouerit. *2. de Crisib.*
Morbus (ait) aut est simplex aut ex pluribus mixtus, simplices cognosci facile possunt primo die, habent enim propria indicia & signa. Ille verò qui mixtus est, non ab omnibus per initia intelligitur. Neque absurdum est ad duplicis morbi cognitionem duobus esse diebus opus, sicuti si triplex fuerit tribus. At verò vnā simplicem ignorare dispositionem absurdum est maximè ac turpe. Oportet ergò se exercere in simplicibus digoscendis. Hæc Galenus.

Cæterum in specie morbi quatuor *Quatuor in specie morbi*
 assignat, quæ vbique & in omni morbo, *observanda.*
 sed maximè cum acutus morbus est, *rimanda sunt & animo perpendenda.*

Idea morbi.

Illa autem sunt, idea morbi, eius magnitudo, motus, & mos. Idea morbi in primis seu species morbi, ut si acutus morbus sit, aut chronicus seu longus, si lethalis à natura sua an non: An sit simplex morbus in intemperie, aut in conformatione mala, aut in unitate soluta, an causam habeat popularem, communem, eamque occultam & à cœlo, sit ne quid in illa π $\theta\epsilon\iota\omicron\nu$ ut ait Hipp.

Magnitudo.

Magnitudo deinde morbi contemplanda. Potest autem spectari morbus vel in se, vel viribus ægroti collatus. Hoc postremo modo, nihil spernendum, nihil parui ducendum Medico prudenti. Morbus etenim mediocris, lapsis collatus viribus, magnus posset æstimari. Item

---- *serò medicina paratur*

Cum mala per longas inualuere moras.

Per se autem magnus morbus est, aut quia seueriora habet symptomata, aut sedet in parte nobili, aut à causa maligna procedit. Habet autem magna symptomata, ut cùm præter ea quæ de affectus natura procedunt pathogno-

monica dicta, alia superueniunt grauissima. Solent autem turgente morbi causa multa superuenire. Sic in pleuritide, ordinaria & assidua signa sunt, dolor lateris punctim laceffens, tussis irritans & inanis in principiis, sæpius cum sputo cruento, spiritus & respirationis labor, febris eaque sæpè acuta quæ nullas habeat manifestas intermissiones, cum cumulata inflammationis soboles sit. Multa alia solent incidere in hunc morbum symptomata, quæ non morbi naturam, sed ægroti prauam constitutionem sapiunt. In multis enim cum pleuritide, vidimus capitis dolores graues, sitim inexhaustam, diarrheas, sudores, & irritas inutilesque hæmorrhagias: vidimus & cum ea conuulsiones, mutitates, deliria & attonitum morbum. Consuetum tandem & in praxi obseruatum, superuenire morbum morbo, vt pleuritidi peripneumoniã, & Cynanchy.

Motus autem morbi in celeritate aut *Motus morbi.* tarditate consistit. Quatuor autem cuiuslibet morbi tempora dignoscenda sunt, principium nempe, augmentum,

status, & declinatio. Quolibet tempore morbi videnda diligenter quæ apparent accidentia, atque maximè in statum morbi figendus animus: quo tempore vel morbus crisi iudicatur, aut lyfi soluitur, vel tandem in aliud morbi genus per metathesim facescit & trāsmutatur. His etiam temporibus ad humorum coctiones & cruditates animum applicemus, ne fallaci iudicio decepti, laudemus inutiles humorum excretiones quæ accedunt, necquæ succedunt infidas leuationes ægroti: vndè in peiorem morbum, & recidivam sæpè funestam deducuntur.

Admonitio.

Inutile esset, & enarrationibus nostris minimè commodum edisserere de pulsibus & vrinis, ex quibus magna morborum iudicia ferè petuntur. De absentibus enim ægrotis nobis in opere nostro sermo est: his itaque non multum indigemus. Vt nec de signis à facie petendis, quæ in acutis fecit magni momenti Hipp. Externas coniecturas à loco, tempore, victu, vitæ conditione, morbi natura & essentia, tanquā nobis sufficientes, in medium dedu-

imus. Qui curiosius & exactius horum
meditationem desiderabit adeat, neo-
thericos scriptores notissimos, aut anti-
qua Hipp. & Galen. monumēta diligē-
tius perlustret. His nos sumus cōtenti,
sed interim breuiter de more morbi.

Vt homines omnes, & animalia ex
humoribus mores trahunt, sic à causis
& humoribus mores morbi deriuātur.

*De more mor-
bi.*

Quidam morbi sunt mali moris, quo-
rum nempè causa minimè morigera est
& remediis obediens: Alij sunt boni
moris, qui causam habent cognitam,
obsequētem, sunt in loco facili, cedunt
remediis, & breui extinguuntur, horum-
que, si obediat æger, sperabilis sit &
certa curatio. Sed audi verbum notatu
grauē. *Malignius est morbus* (ait Galen.)
qui facultate magnus est difficilisque, specie
tamen apparet perexiguus, nec statuta ad
iudicandum habet tempora. Sed de his
oracula Hipp. summi in Medicina va-
tis consulenda sunt.

Finem facio si de causa morbi dixe-
rim, quæ præfatis etiam signis se dat
in apertum. Quocirca (Fernelius ait)
post affectā sedem, & morbi speciem,

*De causa
morbi dignos-
cenda.*

causâ omnis interior peruestiganda. Primum quidem continens & proxima, flatus ne sit, an aquosus aliufue humor, pituita, sanguis, bilis atra, aliudue præter naturam: vt calculus, grumus, lumbricus, excrementiue genus. Id autem indicant partis color & natura, doloris species, excrementi genus, & quæ de humorum dominio allata sunt. Sed de his pro compendioli nostri ratione fatis.

DE MORBO ET AEGROTO
simul conferendis.

ENARRATIO XIX.

T ergò futuram cladem in morbis, aut victoriam lætam denunties, causarû morbike potentias cum viribus ægri conferre debes. Ægroti vires dignoscebamus ex actionum maximequè vitalium energia, ex bono corporis habitu, colore, caractere, & mole, ab ætate, loco,

tempore, victus ratione, vitæ conditio-
ne, & sexu. Atque interim cum fran-
guntur vires & debilitantur, meditari
secū oportet, num à morbo prægresso,
aut insigni quadam euacuatione per
sudores, diarrheas, & hæmorrhagias,
aut à labore, dolore, inedia, vigiliis lan-
guidæ vires extiterint: quæ distinguan-
tur ab oppressis, quales initiis præcipuè
morborum, ab humorum plenitudine
& sarcina animaduertuntur.

Conclusiones.

Sit igitur prima conclusio. Langu-
idæ vires ægrotantium, ne rursus inani-
tione aut euacuatione per medicamē-
ta fatigentur, oppressæ contrà euacua-
tione subleuentur & recreentur. 2. Dif-
fitendum vbique de morbis qui sua
sunt specie lethales, vt de apoplexia,
lepra, similibusque, quorum cura non
ab arte sed à Deo petenda & expe-
ctanda: qui solus non indiget succis,
per quos renouata senectus in florem
redeat. 3. Animaduertatur morbi ma-
lignitas, ex morbi vehementia, motu,
& more, cum virium debilitate si sit
coniuncta, tunc enim conclamatum.
Debilitas etiam virtutis in morbo spe-

rabili etiam suspecta, si cum cruditate humorum maximè iungatur: & morbi etiam magnitudo ac malignitas viribus in optimis timenda metuendaque. Natura enim longo itinere non potest ferre iniuriam morbi. 4. Occulta est natura ægrotantium in multis, maximèque in pueris, & mulieribus, in quibus sæpè natura sufficit ad domandos morbos specie graues, & symptomatum vehementia desperatos: sitque cognitum naturam curare morbos, ut testis est Hippocrates. 5. Minus periculosè laborant, quorum naturæ, aut ætati familiaris morbus est, quam cum horum nulli affinis est & connatus. 6. Tam in acutis quam chronicis, coctiones celeritatem portendunt iudicij certamque salutem: cruda verò & incocta, atque in malos abscessus conuersa, aut acrisias, aut dolores, aut diuturnitatem, aut recidiuas, aut mortem. 7. Curatio tribus constat, morbo, ægrotato, & medico. Ægri est vna cum medico morbo reluctari, quod siquidem ægrotus medico sit audiens, ait Galen:

In 1. Epid.

& faciat imperata, socius efficitur medico, & morbo hostis: qui si ab eo deficiuerit, & quæ dictat morbus exequatur, morbo adiungitur ægrotans: suntque duo qui vnus erat aduersus medicum. At ne quidem Hercules contra duos. 8. Quorum morborum alter superuenit alteri, maximam ille partem interimit. Cum enim infirmo iam corpori, maleficientia morbi præsentis alter morbus incidit, prius ab imbecillitate moritur, quam morbus de nouo adueniens cursum suum cōfecerit. Adiungā tandem pro 9. conclusione & coronide omnis prognoseos, quod ubique consulendum & diligenter inspiciendum medico: hoc autem est quod est Hipp. τὸ ἐξωθεν & ab externis, cum ait, Oportet inspicere & tempus, & ætatem, & regionem, & morbos, in quibus conueniant, vel non.

Aphor. 2. 1.

DE MEDENDI RATIONE
ex postrema Medicinæ parte quæ
est de ægrotantibus.

ENARRATIO XX.

Lib. de arte.

*Quid ars Me-
dica supra
naturam pos-
sit.*

EDICO quid agen-
dum natura demon-
strat, ait Hippoc. Est
enim Medicus natu-
ræ minister & adiu-
tor, imo sæpè oppi-
fex primarius. Multa enim molitur
Medicus, quæ natura vi insita qua pol-
let, non ageret: vt ossa luxata reponere,
vulneris disjuncta labra adducere,
& similia, quæ Chirurgia manuum
ope perficit. Neque fortè natura pos-
set contrarium morbo opponere, vt
æstuantī febrē frigidam, aut veneno
alexicacon, quod pharmacia arte pa-
rat & industria. Neque non immutata
victus ratione, qua quis vititur, dum
morbo corripitur, restitueret ægrotos
natura. Iure ergo ars Medica omnium

certè agendi præstantia & vtilitate prima, tria instrumenta hominum aptauit salutis, Diætam, Chirurgiam, Pharmaciam. Violatam leuiter salutem sola potest aliquando reparare natura, at grauiter obsessam tanta absque arte nusquam. Est igitur sanatio quæ fit ab arte, recta atque conueniens remediorum vsurpatio. Remedia dicimus, quæcunque corporis affectus præter naturam depellunt.

Vt autem probè rectaque cum ratione & ægroti salute vsurpentur remedia, indicationibus opus est. Est enim indicatio agendorum insinuatio, vel comprehensio artificiosa iuuantis & nocentis. Offerunt se primæ quædam indicationes, quæ remedij genus, quantum, & quale, quomodoque debeat esse, demonstrant. Desumuntur autem à morbo, eius causa, & accidentibus, vnà cum parte morbo obseffa. Quas vt famosiores & ditiores in arte aliæ coindicant quæ tanquam assentatores, aiunt aio, negant nego, & concedunt quod a primis indictum est. Eadem sæpè morosiores, & quod non ipsæ

*Quæ nam sint
indicationes,
coindicatio-
nes, & con-
traindicatio-
nes medendi.*

*Hæ sunt, vires
aër ambiens,*

ætas, consue-
tudo. & simi-
les.

afferunt inimicæ, contraindicāt, & im-
pediunt quo minus fieri possit quod
aprimis factitandum proponebatur.

In focru Petri, gratia exempli, superiùs
proposita est febris ardens seu causus,
cum siti inexhausta, nigredine linguæ,
vigiliis cæterisque accidētibus quibus
stipatam fuisse hanc febrem non est
dubitandum. Quis non videt à morbo,
causa, & symptomatis indicatam esse
venæ sectionem? hancque coindicatam
à temperie ægrotæ, & aëre ambiente,
vtrisque calidis. Quam tamen dissua-
debant & contraindicabāt ægræ vires,
ætas, sexus, morbi longitudo, solemnes
quædam sed symptomaticę euacuatio-
nes, & astrorum fortè influxus. Ita er-
gò est in ordine indicationum, sed di-
camus de singulis.

Quod curetur
primo.

In art. part.

4. Meth.

Morbus, causa, & symptoma de pri-
matu curationis decertant. Curatio
ait Galen. vnā communissimā ha-
bet intentionem, ad id quod est dispo-
sitioni & morbo cōtrarium, ergò mor-
bus debet curari primo. Sed contra ait
etiā Galen. In omnibus omnino mor-
bis in quibus effectrix causa adhuc

manet, ab ea incipienda curatio est, ut quæ ergo causa debet primum excindi. At idem Gal. theorema magis necessarium dicit. Illa prius curari præcipiens quæ magis vrgent. Atqui symptoma, ut dolor, frequentius vrget nos, prius ergo summouendum?

Ibidem.

-- *Sed motos præstat componere fluctus.*
Concurrentibus multis indicationibus, exordiendum ab ea est quæ cæteras vincit, vel sine qua nihil effici potest. Si ergo concurrunt prædicti affectus simplices, naturali ordine, causa morbi primum excidenda est quam morbus aut symptoma, & inter causas illicò externa, dein antecedens, mox continens. Si hæc non ita se habent sed impliciti affectus sint, temperatione quadam remediorum studendum vordine submoucantur, oculis in vrgentiores coniectis. Ita enim symptoma sæpè ordinariam præfatam curam extraordinariè interpellat, quia cum vrget leniri debet, non neglecta tamen morbi causa, ad quam statim in curatione deueniendum, morbus ergo alteratione curatur à contrario. Principiū

est enim Medicum. τὰ ἐναντία τῶν ἐναν-
 τίων ἐστὶ ἰατρὰ. Causa scilicet per eua-
 cuationem fugatur à medicamentis
 electione purgantibus. Sedantur sym-
 ptomata, alias à contrariis, dum
 oppugnamus morbum, alias à purgan-
 tibus excindendo causam, sepiuscu-
 lè ab anodinis & contemperantibus.
 Hæc itaque omnia in affectibus prædi-
 ctis contraria fiunt, vel positiuè vel pri-
 uatiuè. Quæ ergo rerum ignoratio
 suadet Paracelsistis morbum curari à
 simili. Res non alterari & expugnari à
 contrariis, seruari à similibus qui non
 censent, more Gigantum mehercu-
 lè bellant cum diis, & naturæ repu-
 gnant. Frigida vbique pugnant calidis,
 humentia ficcis.

*Quid referemus enim quod nobis cer-
 tius ipsis*

*Sensibus esse potest, quo vera ac falsa
 notemus?*

*De secunda
 indicatione.*

De cæteris etiam indicationibus bre-
 uiter differendum. Secunda ergò indi-
 catio quæ desumitur à temperie totius
 corporis

corporis ægrotantis, omnino contrarium superiori suadere videtur. Illa enim docebat per contraria abigendos esse morbos, hæc suadet sui custodiam à simili: imò tam religiosè vt Galen. de illa dixerit, vitiosum etiam temperamentum, tanquam rem consuetam esse seruandum. Non pugnant tamen hæ duæ indicationes inter se: Etenim si morbus ad sui profligationem contrarium exposcit, hæc etiam indicatio quæ sumitur à temperie totius, idem suadet: Contrarietatis solùm mensuram definit, & limites posuit, ne vel intra modum calidum refrigerando, aut frigidum calefaciendo, mali reliquum faciamus grauius, vel modum excedendo contrarium morbi genus inducamus. Rationali ergo coniectura, corporis natura adamussim cognita, rimandum quantum sit calidum, frigidum, humidum, aut siccum antè morbum, & quantum excedat in morbo. Quod enim plurimum à naturali recessit habitu, validioribus eget contrariis. Exemplo inclarescet ars. Sit Inclinata mulier, in prima huius operis

11. Meth.

R

parte proposita, decem gradibus inficcitatē lapsa, in frigiditatem septem; qui arte tentasset illam reducere, indigeret auxiliis septem gradibus calidioribus, humidioribus verò decem. Et ita de cæteris à proprio temperamēto recessibus ponderandum. Agere tamen hoc Medicū, hoc opus hic labor est. Nec iniuria bacculo nodoso nittitur Æsculapius, abdita enim artis qui explicat, indissolubiles nodos soluere tentat. Ἡ κείσις καλεπὴ, & benè ille. Si mihi adamussim ægrotantium natura esset cognita, & perspectæ remedium omnium vires ac potestates, non minus mederer morbis quam Æsculapius.

De tertia indicatione.

2. ad Glauco

Tertia est indicatio à parte corporis obfessa morbo, locos affectos Galen. vocat, magni momenti in curatione est hæc indicatio. Sit tibi ait Galen. in curando scopus partis natura. Hæc autem non vt superiores solum ideam remedij, & eius mensuram docet, sed etiam & vtendi viam, per qua loca nempè abigendus morbus sit. Nihil autem magis expetendum Medico vt

ad imitationem naturæ se componat
quam τὰ ζυμώεστα χρεία Hipp. cele-
brata loca conferentia intelligere. Me-
ditatur Galenus in parte obfessa tem-
peraturam, conformationem, positum,
& facultatem, quæ literis elegantissi-
mis Fernelius persequutus est. Hi ergo
de his perlegendi.

Ibidem.

Lib. i. method
cap. 8.

Hæ ergò primæ sunt indicationes
curandi morbi. Quarta sequitur à viri-
bus desumenda, quæ tamen cum non
ad medendum, sed ad viuendum pro-
posita sit, iure necessitatis cum supe-
rioribus de primatu contendit: quo
nomine prima dicitur indicatio à Ga-
leno. *Nam neque ut valeamus (ait) ne-
que ut à morbis liberemur, ab ea quicquam
primum desumimus, sed ut vivamus:*
*Quamvis ex accidenti interdum virtutis
roboratio ad affectus curationem conducat.*
Hæc est Galeni de viribus meditatio.
Sed quis non videt vires ægroti non
simpliciter indicare, sed ceteras omnes
indicationes terminare? Curare ete-
nim, aut præcauere morbum, sedare
symptomata, quid aliud est quam tue-
ri vitam & vires? De conseruandis au-

De quarta in-
dicatione.

9. meth.

tem viribus ars est Diætetica, quæ non minima pars est therapia. Consistit autem præcipuè in aëris & cibi gubernatione cum hic de ægrotis sola sit mentio. De sanis enim non iniuria dici potest, omnia sana sanis. In ægris ergo accommodanda est victus ratio morbo.

Aphor. 16. 1.

In primis, qualitas cibi pugnet cum morbo eiusque causa. Ita febricitantibus frigida & humida, forbilia, & liquida damus ut præcepit Hipp. lib. de diætâ & in Aphor. *Victus humidus febricitantibus omnibus confert maximè verò pueris & aliis qui tali victu uti consueverunt.* Quantitas autem cibi vires inspiciat & morborum tempora:

Aphor. 9. 1.

de primo Aphor. est. *Coniectari autem oportet an ager cum victu sufficiat perdurare donec morbus consistat.* De secundo.

Aphor. 8. 1.

Quando morbus in suo vigore constitit tunc victu tenuissimo utendum. Tempus

Aphor. 11. 1.

cibandi est, cum à paroxismo abest longissimè morbus. *In accessionibus abstinere oportet nam cibum dare nocuum est, & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet.* Ad hæc etiam circulantia sunt in cibo obser-

tuandæ, ab ætate, consuetudine, & aëre
 nos ambiente. Qui facile aut difficile
 ieiunium ferat & quo tempore docet
 Hipp. Senes (ait) facillimè ieiunium fe- Aphor. 13. 1.
 runt, secundo loco qui ætatem consistentem
 habet, minùs adolescentes, omnium minimè
 pueri præsertim qui inter ipsos sunt viui-
 diores. Et in sequenti æstati & autum- Aphor. 18. 1.
 no cibos difficilimè ferunt hyeme facile, se-
 cundum locum ver habet. Sic igitur con-
 seruantur vires, quas simus fitas esse in
 humido radicali solidarum partium;
 calore natiuo, & spiritibus. Has aëre
 recreamus etiam contrario morbo. Il-
 læ refarciuntur cibo & potu vt enarra-
 tū est. Cæteras omnes indicationes ab
 aëre, ætate, consuetudine, naturæ pro- De cæteris in-
 prietate, sexu, morbi circumstantiis, re- dicationibus.
 mediis & sideribus prætermitto lu-
 benter. Qui Medicinam faciunt, vt
 qui nodum in scirpo ad salutem que-
 runt, has omnes contemplantur exa-
 ctius. Res mihi cum iis quos scientia
 ad ægritudinum cognitionem, magis
 quam ad vsum delectat. Hic artis quæ-
 dam rudimenta ponuntur, Medicinæ
 studiosis, vt credo, non infœcunda.

Scimus Medicos non vt boletos vnā
nasci vel altera die, sed longa scientia-
rum & artium cognitione, vsu & ex-
perimentis confirmari. Audi quos fu-
turos probet Medicos summus artis
præceptor & nostrorum omnium bo-
norum pater Hippocrates. *Quisquis
ait Medicina scientiam sibi comparare
volet eum his ducibus voti sui compotem
fieri oportet. Natura, Doctrina Moribus
generosis, Loco studiis apto, Institutione
à puero, Industria, & Tempore. Sed de his
hactenus.*

Laus tibi Christe Medice cælestis.

TERTIA PARS OPERIS.

SINGVLORVM MORBO-
RVM QVIBVS PROPOSITI
ægroti detinebantur datur
Medica Diagnofis, Pro-
gnofis, & Therapia.

PRÆFATIO.

PROPONENDA est mor-
bi diagnofis, progno-
fis, & medela, apodi-
ctica ſciendi arte ex
ſubiecto, affectione,
& cauſa, quibus nem-
pè ſillogiſmus demonſtratiuus conſtat.
Et ex quo facile poteſt concinnari de-
finitio, mutatis videlicet terminis. Ita
vt diagnofis morbi ſeu cognitio nihil

aliud sit quam aut definitio morbi, aut demonstratio: cum plura tribus terminis in his tribus non reperiantur. Ordine igitur resolutiuo in cognitione morborum incedentes, a definitione erit exordium, quam in suas partes resoluendo, dicemus primo de affectus specie, de parte affecta & subiecto morbi secundo, tertio de causa: in quibus tanquam in cardine vertitur morbi essentia, eiusque cognitio. Succedet deindè prognosis quæ ex iisdem fontibus præterfluit. Qui enim affectus speciem, partis affectæ naturam, & causam morbi probè dignouerit, is certò de morbi euentu prædicere potest. Magnitudo enim morbi, & virium robur, suis adiunctis conditionibus, duo sunt prognoseos summa capita. Sic à prognosi dabitur ordinaria morbi curatio, à causæ nempè summotione ad affectus profligationem, & curam. In singulis interim eam proponemus naturæ imitationem in expūgendis morbis, quam vbique suadet, cuique maxime studet, summus artis Medicæ dictator Hippocrates precipue in ea lege

quæ sic est. Quæ ducere oportet, quo
maximè vergunt, eo ducere *ὅθεν τῷ*
συμφέρει πρὸς σωτηρίαν per loca conferētia.
Et cum alibi ait, *ἀκτῖνα ἢ ῥέπει* ducen-
dum quâ vergūt: spectata partis videli-
cet natura, & humoris morbifici pro-
pensione & inclinatione. Quæ sanè
longo artis vsu & exercitatione ab
Hippocrate, & senioribus Medicis
sunt diligenter obseruata. Exulent er-
gò ab arte Empirici nebulones, men-
dicent perpetuò Agirtæ & nugiuendu-
li Chymistæ, qui vno calopodio omnes
calceant: nullaque morbi aut naturæ
habita ratione, quæ non vbiquè simi-
lis est, similibus tamen illi indulgent,
& similia omnibus cum ægrotis tum
morbis remedia propinant Simiæ artis
nugacissimi. Ita enim in medendo se-
gerit bonus & rationalis Medicus na-
turæ minister & imitator, vt intellecta
cuiuslibet ægroti particulari natura &
tēperie, cognito in specie morbo & eius
causa, remedia optimis experimētis &
cum ratione cognita, benigna & natu-
rę accōmodata exhibeat, ad imitatio-
nem naturæ causam morbi deturbans

per ea loca, per quæ nulla corporis aut virium perturbatione & iactura, solet natura in bona crisi coctos humores amandare, eosque fœliciter deijcere. Non enim absolutè Medicus, sed Medicus cum natura curat morbos. Νοσῶν φύσις ἰντεγὶ ait Hippoc. Magno etenim adiumento adest naturæ Medicus, minuendo id in primis quod naturæ onerosum est, præparando corpus & humores, aut per ἐπιχειρεῖν eos expurgando, in quibus videlicet natura non sufficit, & eam roborando cum deficit. Sed vt Æneas ad aurigam suum. Age nunc scuticamque manu depictaque lora corripe.

De Lepra seu Elephantiasi.

ENARRATIO I.

FACIT ordo scriptorum D. Matthei qui à Leprosis miraculosas Christi D. incipit sanationes, facit & ars quæ de externis morbis tanquam faciliori-

opus primum agere dicat, ut nos etiam
 has nostras enarrationes incipiamus
 à Lepra seu elephātiasi. Est enim mor-
 bus hic cutaneus cuius essentia & si-
 gna in cute sunt conspicua. Cum au- *Lepræ nomen*
 tem Lepræ nomen in scriptura sacra *æquiuocum.*
 fœdissimum & turpissimum morbum
 significet, quo affecti ab hominū cœ-
 tu & necessitudine excluduntur, in
 scriptis autem Græcorum fœdam so-
 lum scabiem sine contagio: ut omnis
 vitetur æquiuocatio nec obscuris irre-
 tiamur vocabulis, eadem nobis dein-
 ceptus utriusque verbi erit potestas &
 Lepra & elephantiasis idem significa-
 bunt.

Lepræ autem nomen *ὑπο τῆ λεωεί- De nomini-*
veδα quod scabrum fieri & albescere *bus Lepræ.*
 significat, aut *ὑπο τῆ λεπισῶν* à squāmis
 quibus sæpè corpus Leprosus scatet:
 latinè cum in Lepra fœsimæ fiant na-
 res, ironicè Lepra à lepore nasci. Sic &
 elephantiasis ab elephante. *Elephanti*
morbo. (ait Aretheus) *Et fere Elephan-*
ti multa sunt communia in specie, colore,
magnitudine & victu. Et cum malum
 fulcauit frōtem rugis qualem in leone

cernimus Leontiasis etiam vocatur : vt
 & Satyriasis ob faciei saturatum rubo-
 rem & inexplabilem coeundi libidi-
 nem qua vt satyri percelluntur Lepro-
 si. Vbi cadunt à capite pili Alopecia,
 quo morbo detinetur vulpes quæ græ-
 cis est ἀλωπηξ. Tandem cum morbus
 hic contumacissimus inexpugnabilis
 & indomitus euasit , vt fortissimus ho-
 minum habitus est Hercules, sic ille &
 Herculeus nuncupatur. Mihi Mar-
 pesius homo Leprosus iure dici posset,
 durescit totoque corpore insensilis est
 vt marpesia cautes : aut alter Lychas
 quem Hercules furens in saxum dedit:
 sic torridus feruensque ab hepate
 ignis , saxeos efficit elephanticos.

*Ille per aërias pendens induruit auras;
 Vtque ferunt imbres gelidis concrescere
 ventis*

*Inde niues fieri : niuibus quoque mole
 rotatis*

*Astringi, & spissa glomerari grandine
 corpus.*

*Sic illum validis iactum per inane la-
 certis.*

Exanguemque metu nec quicquam humoris habentem.

In rigidos versum siles prior edidit ætas.

Cæterum crassè philosophantur qui *Definitio Ele-*
ex propositorum animalium nomine, *phantiasis.*
diuersas huius mali species faciunt.

Sed proposita methodo morbum à
definitione auspicemur, quæ postea
per partes exarata omnem morbi co-
gnitionē expandat. Definiebatur Aui- *Lib. 4. Fen. 2.*
cenæ *Infirmetas mala ex diffusionē cholerae* *tom. 3. c. 3.*
nigra in corpus totum, ex qua temperies
membrorum & forma corrumpitur, ita
ut tandem partes carnosæ solutione conti-
nui excidant. Cauliacensis Guido Chi- *Trac 6. doc. 1.*
rurgiæ magnus hodiè magister, defi-
nit Lepram *maximum errorem virtutis*
assimilatricis, qua forma corrumpitur in
toto. Alij alio modo finunt. Ego sic.
Elephantiasis seu Lepra est omnis
morbus totius corporis, sed maximè
cutis & externarum partium, ex hu-
moris melancholici non solum exu-
stione & assatione, sed etiam conta-
giosa Lue infecti. Hæc definitio & affe-
ctus speciem, & partem affectam, &

omnem exprimit causam, in quibus vera morbi cognitio consistit.

*Quomodo Lep-
pra sit omnis
morbus.*

Leptra ergo est omnis morbus, in ea enim reperitur primò intemperies calida & sicca, cum qua maximè humores feruescunt. Inde ut Aretheo visum est, efferuescentia cessante & fatiscente incendio, in frigidam abit intemperie morbus hic. Reperitur etiam in Leptra morbus conformationis, totum enim corpus intumescit, rugis asperis excavatur, scissuræ descendunt veluti nigri in corio sulci. Atque tandem manifestò tertium morbi genus in ea se ostendat, cum partes inter se dehiscunt & earum soluitur continuitas. Ut ergò gravissimis visum est Medicis pestem omnem morbum esse, sic de Elephantiasi pronuntiare ausus sum, in qua & omnia morborum genera, & infinita eorum symptomata conspicua sunt.

*In Elephan-
tiasi esse con-
tagium.*

Contagium etiam habet cum seminario Leptra, quo alios tactu & respiratione olida inficere potest Leprosus. *Omni tempore quo Leprosus est & immundus solus habitabit extra castra* ait in Levitico. *Expulsi sunt*, ait Iosephus, *omni*

Leuit. 13.
3. antiq. c. 13.

ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes,
 & nihil à mortuis dissidentes. Notaban-
 tur Leprosi proprio amictu, lacera-
 veste & pannosa, & nudato capite in-
 cedebant: modo solis crepitaculis se-
 nouentur à sanis. Contagiosus ergo est
 hic morbus. Notat tamen Galen. qui-
 busdam locis vernaculum esse & pa-
 trium, vt ob insignem loci caliditatem
 in Ægypto. Nec mirum tamen si aliis
 in locis contagio communicetur: scri-
 bunt enim luem veneream quibus-
 dā Indiæ locis, vt in Scytia fuisse popu-
 larem & endimiā, & à postremis naui-
 gatoribus apud Europeos trāsuectam.
 Ita canit in syphilide doctissimus, &
 Poëta, & Medicus Fracastorius.

i. ad Glanc.

*Sic Elephas sacer ausoniis incognitus
 oris.*

*Sic lichen latuere diu, quibus incola
 nili*

*Gens tantum regioque omnis vicina
 laborat.*

Quæ sit deinde pars affecta in Ele-
 phantiasi inuestigatione secundum est. *De parte affe-*
 Paulus cum Elephantiasis sit cancer *Et in Lepra*
 quidam vniuersalis, totum corpus in *tiasi.*

illa iudicat esse obsessum. Sed cum maximè cutis & externa corporis facies in hoc morbo, tuberculis, pustulis, scissuris, tumida carne, & cadaueroso colore deturpetur, iisque præcipuè se in cute faciei prodat, iudicarem faciliùs partem obsessam musculosum esse genus & cutem, quæ totius corporis commune tegumentum est. Quod vberius ex ratione formalis morbi, quæ in errore virtutis assimilationis consistit, mox in causarum explicatione demonstrabitur.

*De causis ele-
phantiasis*

Post affectus speciem & partem affectam de causis dicendum. Has in diuinas & humanas diuidunt. Diuinæ dicuntur quæ à Deo: cum, vt in veteri testamento, peccata hominum hac turpi corporum lue vindicantur. Vt factum in Moyse, Ozya, seruo Giësi, & Maria enarration. i. de Leprosi dicebamus. Humanas autem morbi causas, vt Auicennæ mos est, sic Medici, in primitiuas, antecedentes, & coniunctas diuidunt. Primitiuæ seu procatartice à rebus non-naturalibus & externis peti solent. Sic contrahitur, generaturque

*De causa eius
procatartica.*

neraturque Elephantiasis seu Lepra ab aëre & cibo. Vtramque enim hanc causam incusasse Galenum ex iis quæ protulit ad Glauconem palam est, vbi sic ait. *Itaque in Alexandria plurimi Elephantiasæ tum ob victus rationem, tum regionis caliditatem laborant. In Mysia verò & Germania rarissimè affectus is grassari visus est. Et apud lactipotas Scytas nunquam ferè apparet. Sed in Alexandria ob victus rationem frequenter generatur: vescuntur enim pulte, lenticula, cochleis, multisque salsamentis: nonnulli verò & asinina carne, & id genus aliis crassam ac atram bilem generantibus. Quemadmodum si ambiens aër calidus sit horum humorum impetus ad cutem fertur. Hæc Galenus de causis Elephantiasis procatareæticis, vbi notum est regiones calidas, & crassorum alimentorum victum, huic morbo dare opportunitatem, quod & à nobis notatum est in consilio de Leprosi.* Ratio euidentissima est, incenduntur enim locis illis calidis corporis partes, vruntur humores, & calore alliciuntur ad cutem: quibus tandem mala qualitate affectis inquinatur aër quem

In calidis regionibus frequens hoc mali genus.

inspirando ducimus, & à tetra ac putrida exhalatione vlcerumque foetore, fit mali seminarium & contagis.

*Quomodo etiā
in frigidis sit
regionibus.*

Sed & in frigidis generari etiam regionibus non dissuadet Galen. sed ait rarissimè in illis generari, certum tamen adesse: nec temerè his in locis Leprosos separari. Ratio tamen difficilis est. Intemperantia victus his in locis, vt Gallia, Germania, hybernia, ceterisque similibus accusatur, vbi indulgent vino meraciori, carnibus vescuntur assiduè & salsamentis: sunt enim à prima compagine *μεγαλόσπλαγχοι* grandioribus & amplis visceribus, in quibus ab externo ambiente frigido & per *ἀντιπερίστασις*, concipitur coëcus ignis quidam ardens & exurens, qui fouetur *ὑπο' τῆς κρεοφαγίας κρεῶν βοείων, καὶ οἰνοφλυγίας* .i. ab edacitate bubularum carniū, & liberalissima potione vini. Atque hic hepatis & venarū grauis ardor, humorē gratiosum arescendo indurat, qui è suauerubenti fit niger, aut cineritius, quiq̃ue partibus corporis appositus, nequit probè in earum substantiam facescere & assimilari.

Est in externis etiam numeranda prolapia, ex parentum semine simili lue infecto: hereditarium enim malum Lepram existimavit Auicenna. *Contrahitur etiā hic morbus hereditario iure.* Contagiosus est etiam cum leprosis concubitus: quique scortum elephanticum subegerit, non effugiet contagionem. Nota est & ferè in paræmiam versa de baccalaureo Monspeliensi historiola, qui cum nobili muliere leprosa, quæ illuc remediorum causa appulerat, rem habuit, eamque gravidam fecit, à qua & mutiō ille immedicabili Lepra, in omnem vitam gravidus factus est. *Historia.*

Causæ antecedentes lepræ sunt humores exustioni apti, & qui in atram bilem facile migrant, de quibus superius in physiologicis diximus. Causa coniuncta est, ab humoribus istis alimentum naturæ morosum & inobediens, crassum, exustum, incineratum, quod nequit assimilari. Cùm nequit apponi partibus alimentum (Galenus ait) fit hectica, & atrophia seu alimenti defectus: Cùm apponitur & non agglutinatur, abit in aquas & fit hydrops: *De causa antecedente & coniuncta.*

cum apponitur, agglutinatur, sed non assimilatur, lepra est in procinctu. Error ergo reuera virtutis assimilatricis est Lepra, ut Guido magister dicebat.

De errore virtutis assimilatricis.

Lib. de Alim.

Sed vnde dices, quod parti alimentum non assimiletur, partis ne, an alimenti vitio? Id certè in vtriusque dissimilitudine positum censeo. *Assimilat pro viribus* (ait Hipp.) *cum id quod superingeritur superatur, id verò quod prius inest superat.* Et postea (ut est ferè ubique *αὐτὸν καὶ τὸν* magnus ille medicus & philosophus.) *Alimentum non alimentum si nutrire non potest, nomen est alimentum non opus: opus est res & alimentum non nomen.* Sed quam incoepit diagnosis morbi definitio, eam pro iure & ratione claudat. Sitque conclusum Lepram seu Elephantiasim esse omnem morbum & contagiosum totius corporis sed maximè externarum partium musculorum nempe & cutis, ex humoris melancholici affatione, exustione, & mala qualitate affecti.

De signis.

Iam ergò suis signis plenè & planè innotescat affectus præsentia. Sed ne nos interturbet aliorum morborum

similitudo, antiquum Hippocratis & Platonis sciendi crytirion imitemur: Quidque in re simile sit, quidque dissimile expendamus. Conuenire videtur in multis affectus hic Elephantiacus cum Lepra antiquis Medicis descripta, cum Lichene seu mentagra, & cum Lue venerea quammaximè. Ponderemus hoc statim Medica.

Conuenit quidem affectus hic cum Lepra antiquis Medicis descripta, in scabie, squammis, furfuribus, pruritu, & omni ferè impetigine: sed differt ab illa, veneno, communicatione, contagio, vlcera forma, & doloribus. Neque enim vlcera ita formidabilia sunt in Lepra antiquorum, nullaque ferè internarum partium labes, nulla formæ immutatio, nullusque dolor vt in Lepra contagiosa seu Elephantiasi, de qua nobis hic est sermo.

Conuenit etiam cum lichene & mentagra, contagio, & foeditate, quæ tanta erat, narrante Plinio, vt multis mors videretur optabilior. Differt tamen morbi caractere, colore, corporis immutatione & doloribus, quæ om-

In quibus Lepra hæc conueniat & differat cum Lepra antiquis Medicis descripta.

Cum lichene & mentagra.

nia & mitiora erant in lychene & omnino dissimilia. Cadebant è mento pili ab humorum corruptela in Mentagra, nutritu deficiunt in Elephanticis. Sola facies in Mentagra conspurcatur, hîc totius corporis nitor perit. Ibi nulla internarum partium labes, hic internarû & externarû clades summa.

Cum lue venerea.

Sic & in lue venerea omnia ferè quæ sunt in Elephantiasi comparent. Ideò superioribus annis, & cùm lues venerea grassaretur initio, graue fuit Medicis hanc ab illa seiungere. Vtrarumque affectionum idea nihil aliud tandem habuit dissimile, præter dolores, febres, & vlcerum formas, quæ in Elephantiasi non sunt, superueniunt tamen in venereis. *Pustulae quidem*, ait Fracastorius, *in elephantiasi per totum corpus sparguntur duræ, & purpurascetes: quæ tractu temporis exulcerantur, & pus emittunt, verum non multum ac siccus quam in syphilide.* Deinde Elephantiasis sedem habet in melancholico humore, lues verò in phlegmate fordido, eoque tenacissimo: quod nec fomite afficit, neque halitu in obuios exha-

lat, sed solo contactu, eoque non leui: sed tum solùm aiunt Fracastorius & Fallopius, cùm duo corpora contactu mutuo & confricatione plurimum incalescunt, vt in congressu libidinoso, in quo purus cum impura & scorto salacissima, aut impurus cum pura, foedissimè volutatur.

Impia sub dulci melle venena latent.

Dolores item non excitat Elephantiasis, nec vt in morbo veheris conuulsiones fiunt: consistit enim Elephantiasis in sicco magis & terreno. Et si quæ materia peccat & in vitio est, non vt in lue circa neruos & lacertos, sed per summa corporis oberrat: magis enim cutaneus affectus est, lues verò profundior & osseus. Eademque ratione cùm neque materia fluctuet in venis, sed solidas partes perreptet & cutem, febrem in Elephantiacis non accendit aut quam rarissimè. Tandem lues illa & contagies primis insolita sæculis, quæque mox è cælo delapsa.

--- Sese in terras diffuderit omnes.

Vt sæpè in stipulas cecidit, cum fortè fauilla.

*De face, neglectam pastor quam liquit
in aruo.*

*Illa quidem tenuis primùm similisque
moranti*

*Incedit : mox ut paulatim increvit
eundo*

*Tollitur, & victrix messem populatur
& agros.*

Contra quam fecerit in Elephantiacis
que primùm è cæco internarū partium
igne, in extimas corporis partes effera-
tur. Lues autem ab externis incipit,
primordiaque ducit.

*Paulatim caries fœdis enata pudendis,
Hinc atque hinc inuicta locos, aut in-
guen edebat.*

Ex his ergò quæ ὁμοία καὶ ἀνόμοια sint
perspicuum est, patetque luem vene-
ream, quæ ferè ab anno decimo su-
pra 1500. in Europa grassatur, non
esse mentagram Plinij temporibus assi-
duam, & vernaculam, nobisque modo
inuitatam. Pater & Elephantiasim
ab iis omnibus dissidere tum idea,
tum & symptomatum natura. Quod
vberius clariusque fiet ex singulo-
rum signorum Medica & Philoso-

hica explanatione.

Pauca equidem signa Elephantiasis *De numero*
 a græcorum Medicorum lectione re- *signorum luis*
 merio : viginti duo sunt inuulgata neo- *venerea.*
 mericis, quæ passim reperies. Horum
 tamen certissima & morbo propriissi-
 ma, quæ pathognomonica & assidua
 vocantur, sunt sex, quæ vulgus Chi-
 rurgorum vniuoca appellitat, vt cate-
 goria omnia æquiuoca, quæ videlicet in-
 certam de morbo & ambiguam fidem
 præstent, cum lata tamen & cum certis
 signis coniuncta, nihil dubij relinquât.
 Horum rationes sigillatim lustrare
 summooperè necessarium est Medicis,
 & Chirurgis, quibus commissa est iu-
 dicandi de Leprosi integra potestas &
 imperium. De his ergò ordine edisse-
 rendum, ab æquiuocis & communio-
 ribus ducto exordio.

Durities & carniū tubercula, in- *De signis æ-*
 ter æquiuoca signa primas tenent, vt *quiuocis.*
 censet Valeriola, nec iniuria. Fit enim
 cum coniuncta Lepre materia crassa
 & duriuscula nequit à virtute assimi-
 latrice domari, & in partis substantiam
 inuinci : vnde horrida, aspera, & inæ-

qualis remanet pars. Tument quidem partes in psora, lue venerea, & lyche-
ne, non tamen illa duritie pertinaci,
quæ est in Elephantiasi.

Tenebrosus color secundum signum
est, Morpheatum vocat Arabum Me-
dicorum schola. Qualis autem co-
lor ille sit animaduertes ex vocabuli
interpretatione. Significat enim Mor-
phea vitiliginem, quæ affectio est mo-
dò cutanea, modò profundior. Vbique
tamen vel alba, vel nigra, vt ex Celso
7. Epist. c. 2. habet Manardus. Inde hunc colorem
conijcies modò album, modò nigrum,
modò mixtum, obscurum nempe aut
citrinum. Est autem color ita varius,
ὡς ἡ χυμῶν. pro humorum improba coctione, &
In Aph. 2. l. 1. cutis diuersa temperie. Nam, vt Galen.
ait cum Hipp. τὸ κερμα τῶν χυμῶν εἰς ἑνὸς
ἀνθρώπων. Color similis efflorescit humo-
ribus contentis. Color quidem non fit
ab intemperie, sed illam vbique se-
quitur ex dispositione materiæ mixti.
Talis enim est actus perspicui, lumino-
si, aut tenebrosi.

Pilorum casus & decidentia 3 si-
gnum est. Decidebant etiam in men-

tagra sed ab humorum corruptela. In Elephanticis verò neque gignuntur, nec aluntur pili, generandis enim pilis ineptum est alimentum, ut etiam & pediculis. Ideo non generari pediculos, signum est Elephanticum huic affine, nec unquam pthiriasi Leprosos infestari visum est.

Musculorum manus maximè pollicis consumptio & tabes 4. signum est. Enarratione 9. 2. partis ubi de artubus, 10 musculos videbis cōstituere motum pollicis. Qui horum tabescant in leprosis dubitatur. Eos esse qui inter pollicem & indicem excurrunt putat Lauren. Ioubert. pag. 229. Cōment. in Guidonem. Tres musculi qui constituunt monticulum veneris & Tenat, cæteris carne magis abundant: credo igitur illorum tabem maioris esse momenti in signis Lepræ. Tabescunt autem musculi digitorum facilius, cū nervulis fibrisque constant quamplurimis, & paucula carne: suntque omnes natiua constitutione ficci: hoc autem ita factitatum ut natura robore non mediocri firmaret pollicem, cui

tota manus innititur. Nec ineptè pollice excisos poletruncos vocant, sed commodè in eos retorquent non qui pollice, sed qui animosa vi cordis carent, timidique sunt vt Cerui, Lepores, Cuniculi.

Stupor & abolitus sensus externarum maximeque extremarum partium ꝑ. signum est. Commune quidem pathema nervosis affectibus, vt in paralyſi conspicuum est, quæ affectio est sine sensu & sine motu. Sed in Elephanticis suspectum, si careant sensu partium, certumque de malo si adest aliud quoddam principale signum. Iubebis, ait elegans Medicus Riolanus, vt oculis clausis locum acu punctum digito designent, hoc si non possunt & cætera concurrant, confirmatus est morbus, contagiosus, & insanabilis. Puncti autem cur non sentiunt? An quia crasso & attrabilario succo infarcti nerui refrigerantur? An quia animalis spiritus qui partes calore fouet, aditu prohibetur? Perit autem in illis sensus non motus, quando nerui non per musculosum genus sparsi, sed cutanei

solum afficiuntur. Nec inconsultò ergo à nobis, pars affecta in hoc affectu dicebatur cutis, Non enim in Elephanticis profundiores afficiuntur nerui, raroque in illis fiunt conuulsiones, aut musculorum retractiones & spasmi. Incurrunt quidem aliquando affectum vulgarem quem græci *φυσώδης σπασμὸν*, sgrampum vulgò & callicè, *goute-crampe*, appellitant : cuius causa crassus, & nubilus vapor est, è ventriculo ferè per cruditates in musculosas nervosasque partes crurum & tibiarum exhalans. Sed hoc parui momenti est.

Scabies & impetigines 6. signum solitariè & incomitatum nihil certi designat. Septimum tamen signum, grandines & tubercula sub lingua, à retorrido calore humido ex humore crasso congesta, vt & illac varicosæ venæ vnde lingua intumescit, hæc inquam ominosa sunt.

Ardor & cutis punctura, octauum signum, minus certi quid habet, aliis enim morbis à cacochymia & humorum vitiositate familiare est. Nonum

signum est, cutis crispa, cutis qualis anserum, sed cum in pfora & vulgari scabie etiam adsit, minus certi quid adfert.

Decimum signum est, vinctuosa cutis, quæ respersam aquam citò respuit. Vitium familiare Mauritanis & Æthiopibus, in quibus obducta cutis ab humoribus, & calore externo liquante, redditur olida.

Infebricitatio vndecimum signum est, quod ratione mali intelligendum est: non enim in illis facilis est pororum cutis obstructio, cum iam cutis induruerit: nec proinde facilis est putridæ febris accensio, ab ea causa Galeno & Medicis habita: quanquam accendi possint in Elephanticis spiritus, vnde ephemera, & humores acres biliosi & mordaces, vnde tertiana & intermittēs, & cōtinua generari possunt, imo & quartana ab atra bile: quanquam hoc rarò visum sit, & quartana apud Hipp. liberet nos à morbis magnis cerebri, & melancholiæ.

Astutos esse, dolosos, mendaces, & furiosos 12 signum est. Insomnia

cum pauore formidolosa 13. Paruum habere pulsum exilem & crebrum tardumque 14. signum est. Sed tria illa omnibus melancholicis quadrant,

Decimum quintum sat graue est, qualitas nempè sanguinis. In Elephantis enim arenosus, liuidus, plumbeus, & niger est sanguis. Hoc tamen parum refert, neque huic fidendum signo, cum talis sit etiam melancholicorum hominum sanguis. Sed celebre artificium antiquis fuit in detegendo sanguinis contagio. Mittatur è vena maiori in brachio sanguis, optimaque quantitate in tria infundatur vascula, interiecto panno lineo molli per quẽ fluendo transcoletur. Vasculum deinde primum respergatur sale. 2. vrina. 3. aceto acerrimo. Quod si neque sal dissoluitur, vrina & acetum exquisitè non permiscentur, iacta mehercule est alea, & sanguis prorsus Elephanticus iudicari debet.

Quod ab vrina tenui, alba liuida, petitur 16. infidele est, nec nisi vel obstructions viscerum, aut eorum

imbecillitatem, & atoniam testari potest.

*De veris &
certis Lepre
signis.*

Adeamus modò Tribunal veritatis adducamus testes fideles & innocuos ne innocenti & iusto fiat iniuria, vel peccatori & contaminato iniusta misericordia concedatur. Faciei omnium iudicium Lepre delatū est, est enim faciei cutis tenellula, internorum omnium cum morum tum humorum dominantium speculum & character. Pallet bilioforum facies, nigricat melancholicorum, rubet sanguineorum: gaudio splendet, ira rubet, sub pallet à metu, tristitia collabitur, mœrore cadaverosa euadit. In facie ergò comparent & elucent omnia quæ intus in corpore geruntur.

Atque de hoc morbo fancita lex. *Nullis in facie apparentibus Lepre signis, nefarium esse de illa statuere.* Noluī exercitatissimus Gordonius eum Elephanticum pronuntiare, cui articuli ferè omnes putrida labe exciderant, cum nihil haberet Elephantici in facie.

Sex uniuoca

Primum ergò signum uniuocum est

est in oculis & auribus, harum nempe partium rotunditas: corrumpitur enim piramidalis natiua in oculo figura, carne scilicet in osse lachrymali ad radicem nasi iacente, siccitate marcida, & oculorum musculis contabescantibus, quorum deformitate in orbem fastigiatur oculi figura. Eademque de causa rotundantur aures, absumpta nempe pinnula quæ *αὐτίλα* dicitur.

Secundum signum est in supercilijs, quorum depilatione & tuberibus, Simiarum faciem representant Leprosi. Hūc accersenda eadem quæ in superioribus causa. Cū enim nutrimentum præ fæculentia exquisitè in partis substantiam non migrat & assimilatur, appositum intumescit, attollitur, & induratur.

Tertium est in dilatatione narium, in qua nempè narium partes (quæ *ῥινοειδῆ* Ephesio alæ & pinnulæ dicuntur) exteriùs amplificantur & dilatantur, interiùs comprimuntur & subsident. Illud ab humorum influxu, hoc autem à carie & interstitij narium putredine dependet.

T

*Sex vniuoca
signa lepræ.*

*Lib 1. de par.
hom. c. 6.*

Quartum in voce rauca, clangosa, & tubarum more sonora contingit.

Classica raucifonos disclangit buccina bōbos.

Auicenna vocat, *in naso gane* vulgò *parler renaud*. Absumuntur omnia vocis formandæ organa, exsicantur asperæ arteriæ musculi, os bronchij durescit, larinx & epiglottis tabescunt, nec ab alio quàm à narium cuticula vox reuerberatur.

Fœtor anhelitus, totiùsque corporis malefapida aura est quintum signū. In Elephantico enim putredinis summa sunt omnia, articuli suis excidunt acetabulis, partes à compagine semotæ fideratæ decidunt. Sunt quibus alioqui probè constitutis & corpore valentibus fœtidus sudor emanat, vul-

De ijs qui vulgò dicuntur capots, ladres blancs gò dicuntur *capots, ladres blancs*. In quibus putrescens & fœtens pituita toto corporis habitu fœtoris seminarium est. Hi etiam suspecti sunt ob fœtorem, nec iniuria; *olet enim benè qui nihil olet, malè olet qui multum olet.*

Conclusum tandem in Leprosos cum aspectu satyrico, horribili, & visui ingrato. Quo signo cum figuræ

depravatione, labrorum crassitie, nasi-
que similitate, iudicarunt antiqui Me-
dici Græci confirmatos leprosos.

His ergo notis explorata fœda & *De lepræ pro-*
contagiosa lepra, totaque illius lustra- *gnosi.*
ta diagnosi & cognitione, sequitur
quando illa curabilis sit, aut non, præ-
dicere. In lepra ergo præiudicari de-
bet dispositio, eamque ab habitu di-
stinguere, ne dispositos tanquam le-
prosos inscieniter abdicemus. Disposi- *De dispositio-*
tio est habitus quidam inchoatus, *nis ab habitu*
nondum tamen in subiecto firmiter *in morbis di-*
hærens, ideoque medicinæ præsidia *stinctione.*
non respuit.

Sunt autem quædam manifesta signa qui-
bus corpus ad lepram dispositum intue-
mur, eaque non ab externis & *ἀπο τῶ*
ἔξωθεν sed etiam *ἀπο τῶ ἐνέοντος*, & à
vitio rerum quæ intus sunt & intus læ-
dunt, expetuntur. Vt à nativo & syn-
geneo hepatis ardore, viscerumque
intemperato fatu. Incipit enim lepra
ab internis, & ut ait Aretheus. *In vis-*
ceribus tanquam in domo Plutonis delites-
cens ignis iam succenditur, internorum-
que victor, rursus in superficie exardescit. *Libr. 2. de*
diut. morb.
cap, 13.

De quatuor le-
præ tempori-
bus.

Hæc igitur lepræ & elephantiasis dispositio habitum inchoat eiúsque primordia ducit. *Principium autem habitus lepræ* (ait cauliacenſis Guido) *eſt quando tale nocumentum incipit tangere membra interiora.* Principium ergo cognitu difficile eſſe, cùm non in cute ſed in internis ſit inueſtigandum, notat idem Aretheus. Augmentum verò eſt cùm iam malum in externis, vt in facie conſpicias habet quasdam notas. *Nonnullis* (ait idem author) *apparet in externa cubiti curuatura, in genu, manu, & articulis pedum.* In ſtatu morbi ſumma ſunt omnia, & vt dicitur, lippis & tonforibus nota. In declinatione verò non ampliùs de morbo & eiùs ſignis, ſed de morte cogitandum. Membro-
rum extrema, putredine & carie ex-
ſa decidunt, omnis perit corporis ni-
tor, prorfùsque humana facies tranſit
in ſatyricam; & de leproſo facilè dicas
quod de Satyro capto ad Apolloniam
Plutarchus refert, qui ἔδεν στυγερόν, lo-
quebatur.

In Sylla.

Lepra in ſola
diſpoſitione
curatur.

Quatuor hæc ergo morbi tempora
ſi conſiderentur, quis non decerneret

medicinam in solo principio morbi vel difficilè locum habere? Primò enim iam caractere morbi impresso, denegata nempè nutrimenti in partem assimilatione & ὁμοίωσι, facta in partibus nobilibus iam intemperie, quid sperandum? Dispositio autem, est ne morbi principium? Recentem curari aut prohiberi posse Holerius ait, & recentem vocat, quæ annum non exuperat, sæpiùsque (ait) Medicus non ut curet, sed ut de morbo iudicet, conuocatur. Recentem ergo curat lepram, quæ videlicet in dispositione est, ut fiat, cum autem est in procinctu, impossibile Medico, naturalibus remedijs dele-
re morbum.

Magnus quidem (ait Aretheus) est potentia morbus, & ad mortem inferendam longè omnium efficacissimus. Moriuntur autem fatifcente incendio, & depulato vitæ genio, calore nempè viuifico: tuncque ingens accedit partibus frigiditas, vel potius congelatio, seu quædam sæua hyems, cum aqua in niuem, aut grandinem, aut glaciem conuertitur. Tandem ferina illa quæ

hîc dominatur melancholia, proritationem & edacitatem summam in totum corpus exercet. Cuius sunt tres qualitates feroces, τὸ σπικρὸν, τὸ δ' ἄγ-
Acre, aci- *dum, errodes.* Ἐρπονκόν, τὸ ὀξύδης, quæ non sunt in nigro humore vel succo melancholico, sed in exusto eo, aut bilioso humore affato, ex quibus atra bilis generatur. Ut de secundo principio constituente à nobis Enarrat. 5. 2. partis dictum est.

6. Aph. 38.

Cancros ergo ne tangeas occultos, ait Hippocrates, curati enim citius pereunt, non curati longius vitam protrahunt.

Ovid.

Concaua littoreo si demas brachia cancro

*Cetera supponas terræ, de parte sepulta
 Scorpium exhibet, caudæque minabitur
 unca.*

De cura.

De cura ergo incurabilis morbi dicere esset inutile, si spes quædam curationis in dispositione mali, aut eius principio non affulgeret. Dispositioni ergo graduque primo detur curatio cæteris autem gradibus augmento, statui, & declinationi non denegetur leniens, quam vulgus palliativam cu-

ram vocat, quæ non affectus curationi, sed vitæ conseruandæ & prorogandæ studet. Eadem autem est hîc præcautio quæ curatio, ijsdémque ferè auertimus, quibus euertimus morbum.

Ad instar ergo câncrî particularis, vniuersalis câncrî curatio multis comoda visa est. Illius autem hæ sunt indicationes. Procatarctîcis omnibus causis & externis excisis, antecedentes quæ in humorum constitutione positæ sunt, expurgandæ sunt & præparandæ, corroborandæ partes internæ, ac tandem topicis & externis remedijs, humorem partibus impactum & causam continentem morbi discutere cõuenit. Has ergo curandi leges cancro vniuersali licebit accommodare, si addatur illa quæ posita est à Fracastorio: vt scilicet morbi præsentis venenata & contagiosa lues suis extinguatur antidotis. Hanc enim qui non tollunt ac præuident, morbum nec auertunt, nec curant.

Sed ardua proponitur quæstio. An *Quæstio.*
in eo qui non dispositus ad lepram,

contagione tamen ab alio fuerit confurcatus, vbi eius curam suscipimus, statim ab initio fit mittendus sanguis, & imperanda purgatio, cæteraque factitanda remedia quæ prima suadet indicatio. Respondet Fracastorius.

Solutio.

Quoniam in ea elephantiasi quæ contagione contracta est sanus aliqui existit homo, & melancholia non exuperat, quid per deos oro facies, si per initia materiam digerat, eamque euacuet? Sufficit ergo Fracastorio in hoc casu alexipharmaca propinare, quod quomodo fieri possit non satis apertè video: nec quomodo alexipharmaca illa, quæ summæ sunt actionis, propinanda veniant sine perturbatione totius corporis, & aucti morbi suspitione: plethora nempe corporis præsentē, aut vrgente cacochymia & humorum impuritate. Neque enim in peste morborum omnium hercule, theriacam exhibere tutum est, nisi prius plethora sectione venæ, & cacochymia purgatione fuerit inanita. Si ergo sequendum sit Fracastorij iudicium, id cum præmeditatione faciendum censeo.

Lepre autem alexipharmaca quæ *Lepre alexi-*
 magnam videlicet vim morbo infe- *pharmaca.*
 runt, iudicio etiam Fracastorij, hæc
 sunt. Nitrum, sulphur, helleborus, ce-
 dria, thus, iris, argentum viuum, & vi-
 num viperinum maximè, quod est
 Galeno cæterisque Medicis commen-
 datum: vt spagiricis hydrargirosis, &
 aurum potabile, quo si dijs placet le-
 profos mundant. Sed facetè Riolanus
 ait, remedium illud esse grauius mor-
 bo, cum peiorem inducat affectio-
 nem, nempè paupertatem. Cuius sen-
 tentiæ sunt qui pluris faciunt diuitias
 cum paucò lepræ seminario, quàm
 paupertatem cum sanitatis affluentia.

*In mare cetiferum ne te premat aspera
 egestas*

Desidi, & à celsis corrue Cyrne iugis.

Imminentis aut iam incepti morbi
 curam ergo sic auspicamur, vt humo-
 rum multitudinem & eorum corru-
 ptelam auerruncemus, mitioribus præ-
 fidijs non vehementioribus, ne ma-
 lum exasperent, aut vehementi calidi-
 tate vique maligna ad augeant. Vin-
 dicemus ergo corpus à multitudine &

*Generalia
 morbi reme-
 dia.*

plethora sanguinis, venæ sectione, & à cacochymia purgatione: Ne quid deinceps possit fouere morbum, aut quo minùs propria adhibeantur remedia alexiteria impedimento esse. Factis ita generalibus remedijs de morbo cogitandum.

*Propria morbi
remedia.*

Diæta.

Consistit morbus in partium intemperie, causæ continentis corruptela, & contagio: quibus opponendum est in primis remedium alterans, secundò euacuans, tertio alexiterion seu alexicacon. Hæc autem præstamus trium instrumentorum ope, Diæta nempe, Chirurgia, & Pharmacia. Diæta seu victus ratio morbo contraria eligi debet, pro ratione humoris morbifici, ubique virium robore æstimato. Sic de aëre, cibo & potu, cæterisque rebus externis pensitandum: quæ tamen iudicio præsentis Medici sunt relinquenda. In diætæ enim ratione & victu, quæ vnius palato sapiunt, alteri sunt ingrata & iniucunda.

Tres mihi cõiunæ prope dissentire videtur.

C hirurgia.

Ad chirurgiam, docet nos præceptor venas inferiores in melan-

cholice esse aperiendas cū ait. *Me-* Aph. 11. 6.

lancholia & nephritide laborantibus hæ-
morrhoides superuenientes, bonum. Quæ
euacuatio morbo est admodum con-
ueniens, cū non euacuationis ratio-
ne solum morbum curet, sed quod
qualitati & causæ morbi oppituletur,
vt Galen. ait in com. Commodè enim
sanguis crassus, qualis est in vino fex,
per venas inferiores detrahitur. Præ-
cipiunt eadem ratione venas aut ex-
træmæ manus, aut malleoli aperire: &
Auicenna, si suffocatio imminet, ve-
nas etiam capitis, imò & iugulares
tundit.

De pharmaceuticis remedijs, nem- *Pharmacia.*
pè vt humores præparentur ad eua-
cuationem, consulenda est altera Hip-
pocratis sententia vbi ait. *Melancholi-*
cos plenius per inferiora, ἀδρoτίρ & τὰς
κάτω. Vbi Galen. ait. propria & confe-
rentia loca expurgationi humorum,
esse per inferiora. Vt enim bilis supe-
riora affectat: & τὰς ἱχινὲς maximè bi-
liosus ἀνω φαρμακoύειν, superius pur-
gare cōuenit, sic τὰς μελανχολικὰς ἀδρo-
τίρ & τὰς κάτω, scilicet φαρμακoύειν, ple-

niùs per inferiora purgari debent. Mouendi ergo per inferiora Elephantici, hi enim maximè melancholici sunt, & à melancholico humore laborant. Agendum autem moderatis remedijs, neglectis ijs quæ ab usu recesserunt. Familiaria sunt ac tuta ætati omni rhabarbarum, senna, polipodium, carthamus, cassia, manna, tamarindi, sirupus rosarum, catholicõ, diasenna, confectio hamech, & huiusmodi, quæ vel in pharmacopolio asseruantur, aut possunt præscribi nutu, & decreto Medici dictantis.

Quæ autem per habitum corporis humores eliciunt, vt balnea naturalia, & diæta sudorifica, cùm locus non sit conferens, & præcepto Hippoc. ἀκτὴν ἢ πέτρας ducendum quâ vergunt, hinc admittenda non sunt. Alterantia autem quæ refrigerant & humectant, aut in calore tepent, sunt huic morbo conuenientiora. Vt balneum tepentis aquæ, lac muliebre epotum, aut eius defectu asinæ, capræ, iuscula, hordeata & similia, quæ pro virium, ætatis, loci, victus assueti, & tempestatis ratione

passim à Medicis tali in affectu decernuntur.

SVMMA MORBI LEPRÆ,
& inquisitionis laborantium
ab illa.

ENARRATIO II.

NON potest summa elephantici morbi seu lepræ, melius breuiusque colligi, quàm ex allata à nobis illius definitione, quæ omnem morbi naturam exprimit. Cùm sic est, Lepra est omnis morbus totius corporis, sed maximè cutis & externarum partium, ex humoris melancholici non affatione solùm & exustione, sed contagiosa lue infecti. In qua definitione primò apparet morbi species, & vt ferè omnes morbi contagiosi sunt omnis generis, sic & in lepra omnis morbus cernitur, & intemperies, & deprauata figura, & vnitatis diuertium atque solutio.

Lepræ definitio.

Morbi species.

Pars affecta.

Eius pars affecta, est totum corpus, sed maximè cutis & musculosum genus, hæ enim extimæ partes infectæ magis à morbo se dant oculis in aper-

Cause.

tum. Eius causæ externæ, ab aëre, & cibo peti solent, quæ melancholicum sanguinem gignunt, hepatis incendium concitant, & antecedentes causas à melancholico sanguine fouent, & augent. Est autem melancholia seu atra bilis, huius sæuissimi morbi continens causa.

Signa.

Eius signa plura sunt: sexdecim numerantur communia & æquiuoca, quæ non certò morbum ostendunt, sex tamen sunt vniuoca, & vera, quæ ubique morbum indigitant. Illa sunt 1. durities & carniū tuberculosa affectio 2. tenebrosus color & morpheæ similis 3. pilorum decidentia 4. musculorum pollicis tabes 5. stupor & abolitus partium sensus 6. scabies & impetigines 7. grandines sub lingua, 8. ardor & cutis punctura 9. crispa cutis velut anserum 10. vnctuosa cutis 11. infebriçitatio 12. astutia & dolus 13. insomnia 14. pulsus paruus 15. sanguis niger

& fœculentus 16. vrina cruda. Vniuoca sunt 1. oculorum & aurium rotunditas 2. depilatio & superciliorum durities 3. dilatatio & nasi tortura 4. sonora vox & clangosa 5. fœtor anhelitus. Postremum omnium aspectus satyricus.

Hæc in vniuersum signa sunt, quæ *Qua arte de-*
in examine leproforum meditari de- *regendi agro-*
bemus. Inquiruntur autē hodie lepro- *ti.*

si à Medicis & Chirurgis, ferè Guido-
nis Cauliaci arte, quam & nos sequi-
mur. Quædam tamen notanda cense-
mus, quæ ipse non exactè persequitur.

In primis etenim diligenter cauendū est, ne in similibus affectibus, & cum lepra magnam affinitatem habentibus decipiamur. Sunt enim ele-

phantiasī affectus similes 1. Lepra seu *Qui affectus*
scabies antiquis descripta sub nomine *sint lepræ si-*
miles.

lepræ, quæ simplex est vitiliginis species, non lepra hæc contagiosa, de qua sermo noster institutus est 2. Est etiam elephantiasī similis malus corporis habitus seu cachexia, quæ vitio hepatis & nutritiarum partium contingit 3. scrophulæ vniuersales & apparentes,

in quibus, cum idem sit assimilatricis facultatis ferè vitium, facilis esset deceptio. Postremo simillima illi est, lues venerea antiqua, & iam in habitū versa: imò luem veneream in lepram versam nobis aliquando videre contigit.

His ita distinctis, hæc omnia signa *Quibus signis in inquisitione ægrotorū à lepra inue-*
de lepra certò stiganda quidem & ordine, sed in vni-
decernimus. uoca & propriissima figendi oculi, dirigendūque in illa animus. Certissima sunt, in pertinaci carniū tumore, duritie, & tuberositate, vt loquuntur vulgò, in insigni mutatione partium faciei, in fœtore anhelitus, in lapsu casūque partium à putredine. Atque, vt doctè animaduertit Valeriola, *Nullis in facie apparentibus notis minimè possumus elephanticos iudicare.* Et Gordonius, in elephantico cuius articuli pedum manūumque ferè exciderant, cū nulla apparerent in facie signa, non est ausus elephantiasim pronunciare. Contrà, Valeriola in casu partium, & multa signorum equiuocorum syndrome toto corpore reperta, cum paucis vniuocis in facie, ausus est de elephantico decernere.

Para-

DE PARALYSI.

ENARRATIO III.

T eodem ordine, quo in præcedentium ægrotantium historia vfi sumus, succedat morborum enarratio, à morbis cerebri incipimus, nempè à Paralyfi breuiter tamen omnes morbi capitis ita prænumerentur. In hominis cerebro tres maximas partes superiùs in anatome vidimus. 1. Membranas duas cerebrum inuoluentes. 2. Substantiam ipsam seu medullam cerebri. 3. cerebri ventriculos seu ductus. Singulis hisce partibus sui respondent morbi, & diuersa symptomata, quæ nos in quatuor genera diuidimus. Aliud enim insurgit in cerebro symptoma cephalalgicon & dolorificum; aliud paraphoricon & vigilans: aliud cataphoricon & veternosum: aliud tandem quod est catarrhoicon & à defluxu. Dolores capitis cephalalgia, cephalea, & hemi-

De morbis cerebri.

crania, membranas cerebri obsident. Vigilantia & somnolentia symptomata & paraphorica in cerebri substantia generantur, phrenitis, delirium, melancholia, mania, quæ deprauatæ functionis animalis nomina sunt; vt abolitæ, stultitia, amentia, extincta memoria. Cataphorica autem sunt & soporosa, veternus, catoche, lethargus. Catarrhoicon genus intus in cerebri ventriculis cuniculos agit, cuius sunt vierræ funestæ, Apoplexia, epilepsia, vertigo, conuulsio, catalepsis, paralyxis stupor, tremor.

*Dicendorum
methodus.*

Iam igitur inter morbos substantiæ cerebri agredimur paralyxim, fuerunt enim in superioribus consilijs post elephanticos paralytici: Eadem ergo methodo, paralyseos cognitionem in diagnosim, prognosim, & therapiam dirimimus. Atque diagnosim ex affectus specie, parte affecta, & causis integramus. Quæ omnia cum vna definitione comprehendi possint, ab ea sic exordior.

Paralyxis definitio ex Capinaçio.

Paralyxis est *motus ablati muscoli, dependens à frustratione facultatis motri-*

cis. Hæc est Capiuaccij, quæ mihi non arridet, cum essentiam paralysis non absoluat. Scimus quidem Galenum.

3. de loc. c. vlti. neruorū resolutionem potissimum dicere vbi motus deperditus est. *Qui tamen eius verba,* (ait Antonius Abaltomar. locupletissimus rei medicæ scriptor) *rite perpenderit, eum sensisse reperiet exquisitam seu veram resolutionem, cum tum sensus tum motus vim, partes amiserint.* Verum autem esse, quod ait Antonius ex 1. de sympt. caus. comperies, vbi Galen. Apoplexiam, quæ motus omnis, & sensus priuatio est, vocat totius corporis paralyfim: & torporem etiam dicit esse leuem quandam paralyfim. Vt igitur res fiat apertior, Apoplexiam, paralyfim, paraplegiam, hemiplegiam, meroplegiam, & stuporem, affectus admodum affines distinguamus, vnde definitio paralysis ad manum veniet quàm facillimè.

Apoplexiam benè definiebat Fer- *Apoplexia.*
nel. cum Aëtio, repentinam motus &
sensus, omnisque animalis functionis
priuationem. Nascitur enim Apople-

xia intus in cerebro, & intus nocet per catarrhum, quo cerebrum ipsum valde oppletum fatiscit & vim animalitatis nullam edit, cum amissione sensus & motus in vniuerso corpore. Fit autem Apoplexia repente, & cum difficultate respirationis, cum qua à sopore & comate Arabibus Medicis Subet dicto, distinguitur: atque si in Apoplexia summa sit difficultas respirationis, & cum stertore, desperandum omnino: hanc enim vocat Hipp. *ἰσχυρὴν* fortem, & Galen. *μεγίστην καὶ ὀξυτάτην* maximam, & acutissimam, quam curare sit *ἀδύνατον*.

In alijs autem affectionibus, catarrhi materia à cerebro foras transmittitur in cerebri ipsius *πεφυκότα* & propagines, vt in paralyfi, in qua non totum corpus, sicut in apoplexia, sensum & motum amittit, sed partes quædam infra caput: in illa, inquam, catarrhi materia fluit in spinalem medullam & nervos, quæ si succedit debili apoplexiæ & partes infra caput resoluuntur omnes, dicitur paraplegia: si pars dimidia corporis hemiplegia: si quædam sola pars, vt

1. Epid. sec.

2.

Paraplegia,
hemiplegia,

brachium in enarrato Euangelij Cæ-^{meroplegia,}
mentario, qui aridam habebat ma-^{stupor.}

num, dicitur meroplegia: stupor au-
tem motus & sensus difficultas est
non omnimoda priuatio, cum stupo-
re enim in motu vel in sensu partes
corporis hebescent. Ita stupor & pa-
ralyfis genere conueniunt, differunt
κατ' ἕτερον καὶ μάλλον. De consensu om-
nium stupor via est ad paralyfim. Quid
ergo delirant cum Aureliano, qui scri-
bunt paralyfim fieri, modò cum sen-
sus, modò cum motus amissione?

Galen. 1. de
caus. symp.

2. de loc. af-
fect.

Lib. 2. Chr.
initio.

Sed missis diuersarum opinionum
fluctibus nos in tranquillum portum
recipiamus, & sic paralyfis naturam
aperiamus. Paralyfis est *motus & sensus*
priuatio partium corporis infra caput à
crasso & frigido humore musculosum ge-
nus & neruos imbuente, & obstruente.
Huius definitionis partes sigillatim
excutiamus.

Definitio pa-
ralyfis exa-
ctior.

Quis in primis affectus est paraly-
fis, morbus ne, an symptoma? Nomen
λύσις symptoma sonat, & inditum est à
symptomate, vt Galen. ait. Cùm autem
tria sint genera symptomatum, actio

Quis affectus
paralyfis.

2. Method

*Pereda in pas-
chasmus.*

*Qua pars af-
fecta in para-
lysi.*

læsa, excrementorum vitium, & simplex corporis affectus, paralyfis est symptoma primi generis, quod in actione læsa sensibili & motrice consistit. Læditur enim in illa sensus partium, & earundem motus. Quoniam autem omne symptoma ex morbo nascitur, placet omnibus cum Galeno paralyfim sequi morbos conformationis & cum morbum, qui dicitur in via, seu morbum obstructionis: neruorum enim poruli obstruuntur, ut mox dicitur apertius. Somniant quidam paralyfim sequi morbos in numero addito, qualis morbus est sextus digitus in manu: sed morbi in via & obstructiones sunt in proposito morbo ut aperiendæ sic & apertiores & frequentiores quàm sit aliquod adnatum parti.

Pars autem affecta & subiectum paralyfis, nunquam est totum cerebrum, aut eius substantia, sic enim esset Apoplexia, sed sunt partes infra cerebrum: est enim paralyfis non in cerebro, sed à cerebro. Partes autem ferè omnes inferiores infra cerebrum obsidentur in paraplegia, quæ succedit apoplexiæ,

aut partes particulares in hæmiplegia & meroplegia. Et in paralyfi illa vniuersali spinalis medullæ caput obstruitur, in alijs vt hæmiplegia, dextra vel sinistra pars spinæ. Diuisit enim natura corpus totum in duas partes, cuius limites facit media spinæ pars, ac si per lineam esset illa in longitudinem diuisa. Sic & neruorum propagines à dextra parte spinæ in dextram corporis partem, à sinistra in sinistram propagantur. Cum autem pars quædam corporis, sensum aut motum, aut vtrumque amittit & fit verè paralytica, vt digiti manus, aut pedis, pars læsa non transit partem spinæ, ex qua ad illam neruus fruticatur. Sic cum digiti manus afficiuntur, vt in Pausania Syro sophista, ad dorsi initium nec infra vertebrae colli, aut cum crura non supra lumbos sed infra, causa quærenda venit.

Causæ autem euidentes & procætarcticæ huius affectus sunt, quæ exterius neruos contundere aut emollire vel comprimere possunt, casus, ictus, contusio, somnus in frigidissimo loco,

*Quæ sint eius
cause procætarcticæ*

mansio in domo recenter polita, Lunę radij, somnus intempestiuus, victus ratio frigidior, quęque humores crassos & pituitosos exaggerat. In vniuersum causę omnes externę, appulsu violento rerum extrinsecus incidentium cōparantur. A quibus deinde mouentur interne causę, quę intus sunt, maximaque ex parte in humorū crassorū, viscidorum & lentorum cacochymia cōsistunt, quanquam non rarò sit plethora comes, vt cū iuuenes & benè carnosī in paralysem incidunt. Has omnes antecedentes causas appellitant.

Coniuncta.

Sequitur coniuncta, de qua sic philosophatur Holerius. *Cū subito & confertim paralytis hominem corripit, dubitandum non est substantiam neruorum humore per defluxionem imbui, vnde molliores redditī extenduntur & relaxantur, sicuti & tendones. Quo fit vt ob plenitudinē & obstructionem, spiritu non transeunte, vel quia leuissima contractione est opus neruo ad mouendam partem, membrum concidat & immobile permaneat.* Ita de causa coniuncta Holerius. Ego sic. Omnis musculi & nerui motus, est à

spiritu, spiritus enim à cerebro quasi manu ducit facultatem mouendi ad nervos & musculos: facultas enim in cerebro imperat, nervus imperium deferat ad musculum, musculus obsequitur. Cùm ergo non mouetur musculus, vitium est, vel in cerebro, aut nervo, aut musculo ipso. In cerebro facultas aut spiritus deficere possunt ab intemperie, aut imbecillitate quadam. In nervo vel est obstructio, vel adstrictio, compressio, aut refrigeratio, quæ transitum animalis spiritus per ipsum nervum intercipiunt. Musculi tandem per tumores aut vulnera spiritum non recipiunt, vnde certè ἀκίνησία & motus impedimentum.

Hinc ergo patet omnis causa coniuncta paralysis. Sed quis est humor qui influit? Respondet Holerius non esse humorem melancholicum, qui potius exsiccat, nec etiam bilem cùm tenuis humor sit. Quod in Fernelium dictum puta, qui in tertianarum febrium crisi propulsam aliquando in nervos materiam contendit, vnde fit paralysis consequuta. Non negarem

Humor in paralyti peccans

Fernelius vindicatur ab Holerio.

ego Fernelij experimentum, sed tunc à turgente bile flaua in febre tertiana, crudos & pituitosos humores in cerebro stagnantes, in spinam dorsi & nervosum genus impulsos dicerem, vnde fuit paralyfis. Sic & pituita in arthritide commouetur à bile in articulos. Sic à vapore ventriculi sæpè impelluntur humores crassi è substantia cerebri in illius ventriculos vnde fit epilepsia, practicis Medicis per consensum dicta, vt fiet apertius Enar. 7.

*Signa qua demon-
strant pa-
ralysim.*

Signa paralyfis conspicua sunt oculis, pars enim resoluta frigescit & ob-
rigit, ea quoque grauis est, cùmque at-
tollitur mox sua mole recidit relabi-
túrque, laxa & mollis, tum sensus, tum
motus omninò expers. Cùm enim vel
motus, vel sensus obscurè remanet, in
stupore pars est, nec verè paralyfis dici
potest, quanquam stupor illam certò
prænuntiet. Fit enim paralyfis, vt do-
ctè Fernel. ait, alias ex debili apople-
xia, alias ex stupore sensim aucto, qui
paralyfis est nuntius.

Prognosis.

Est autem paralyfis, vt de prognosi
me absoluiam, vel primaria ab ipso ce-

cerebro, vel conſectaria & à morbo præcedenti. Illa vitio & imbecillitate cerebri & neruorum contrahitur, ferèq; hæreditaria eſt: Iſta paraplegia eſt & apoplexiæ ſuccedit, vtraque cõtumax & inſanabilis, quæ tandem in apoplexiam recurrit, vt in paralyticis Euan-gelij antea viſum eſt. Reſolutio (ait Celfus) quæ non per omnia membra ſed in partibus fit, nunquam acutus ſæpè longus ferè ſanabilis morbus eſt: in ſenibus tamen ſerius (ait Holerius) & in hyeme difficilius, in qua tamen frequentiùs occurrit. A nerui diuiſione & ſolutione Paulo eſt inſanabilis, ſi cum ſpinæ luxatione contingat. Et paralyſis in parte cum atrophia, nescit curationem ait Abaltomarius, quo iure, nos Cæmentarij manum aridam incurabilem antea dicebamus.

Lib. 3. c. 28.

Curatio, vt ait Galen. vbiq; diagnofiſim & prognofiſim ſequitur. Ex præfata ergo paralyſis cognitione, clarum eſt hunc morbum in orgasmo & affluxu materiæ è cerebro in ſpinalem medullam, & illius *περὸς* conſiſtere. Cum igitur materialis morbus ſit & ex

catarrhoïcon genere, euacuatione, reuulsione, & deriuatione curari certissimum. Euacuanda ergo in primis cum præparatione materia, quæ vniuersalis, & in toto corpore, causam morbi coniunctam præcedit, eamque fouet: reuellendus deinde fluxus ad distantes & oppositas partes. Quod postremò in parte obsessa & paralytica contentum est & coniunctum, deriuare oportet, atque per loca parti & morbo conferentia subducere: non interim neglecta partis affectæ cerebri & nervorum corroboratio: hæc est curationis summa.

Collato igitur ad ægrotum morbo, & seruatis legibus artis, possunt remedia multiplicis generis & formæ paralyticis salubriter adhiberi. Clysteres frequentes sint in usu, purgatio cum minorans tum vniuersalis, ex phlegmagogis & melæogogis medicamentis imperanda, phlebotomia initio si coniuncta sit plethora celebranda, præparantes potiones & iulapia ex nerualibus herbis, pillulæ per epicrasim expurgantes cerebrum & nervos,

abellæ & oppiatæ roborantes, ubique præscribendæ, seruata ratione victus calida & sicca. Tum demùm balnea sulphurea, & nitrosa naturalia, vnguenta, emplastra, dropaces & phœnigmi, arte & cum iudicio decernantur. Quæ omnia sapientis & exercitati Medici prudentiæ committimus. Atq; de his omnibus extant vulgares praxes Medicorum, quæ omnium remedium syluam continent: sufficiet nobis generales medendi indicationes demonstrare, quibus ritè perceptis facilis est & obuia Medico singulorum remedium ratio & forma.

DE CONVULSIONE.

ENARRATIO. IV.

MOUIT me catarrhoicon symptomatum consecutio, non vt morborū enarrationes ad Euangelij feriem, sed Euangelium ad morborū similes ideas accommodarem Sequitur in eodem genere partis affectæ, paralysis,

*Dicendorum
ratio.*

humorum enim decubitu è substantia cerebri in ventriculos, & ab ijs in propagines, fiunt paralyfes, fiunt conuulsiones. Non iniuria igitur post paralyfim de conuulsione edifferemus, ad quam se obtulit mulier in Euangelio quæ erat inclinata, nec poterat sursum respicere. Eadem serie lunaticum epilepticum fuisse demonstrauius, sicque post conuulsionem de Epilepsia agemus.

De motu corporis nostri.

Iam ergo præuiæ cuiusdam contemplationis in modum, antequam de conuulsione & iniusso motu dicamus, motum corporis leui penicillo adumbremus. Partes quæ mouentur in corpore sunt muscoli, qui duplici motu mouentur, naturali videlicet, & contra naturam. Naturalis motus est, contractio, & extensio: illa fit, cum muscoli originem versùs retrahuntur, & extensio cum relaxantur. Quòd si pars extensa retinetur diutiùs, (vt fit cum aues in aëre expansis alis longo tempore ferè immobiles perseuerant) dicitur motus tonicus, in quo partes quidem mouentur, sed insensibiliter.

Hi sunt duo præcipui musculi motus secundum naturam, quorum causa efficiens naturalis est, nempe appetitus animalis seu voluntas, quæ appetitum commouetur, cui nerui obseruiunt, & musculi ex neruis & fibrosa carne constantes, obsequuntur. Motus autem musculi contra naturam tripliciter concipitur. Primò, in quo non natura, sed causa præter naturam est author motus, sicque fiunt conuulsio, & palpitatio. In conuulsione quidem ut in motu naturali, fit retractio musculi originem versùs, sed non est propterea motus naturalis, quoniam causa morbifica facit motum. 2. datur motus ubi quidem natura agit, & est author motus, sed à re præter naturam impulsæ & vellicatæ: atq; hic motus non dicitur quidem cõuulsio, sed conuulsiuus motus: Quo in genere sunt sternutatio, tussis, oscitatio, pandiculatio, singultus. 3. datur alius motus ubi videlicet natura & causa morbifica simul operantur, & in quo non simpliciter natura bene valens vellicatur à causa morbifica, sed & ipsa natura infirma-

tur, quo in genere sunt stupor & tremor. In stupore etenim natura segnis est, stupidumque motum præstat, in tremore pugna est inter naturam & morbum: natura membrum attollit, causa morbifica deprimat.

*Definitio
convulsionis.*

His ita de motu naturali & contra naturam explicatis, notior erit & apertior convulsionis definitio à Fernelio proposita, quæ sic est. *Convulsio est nervorum musculorumque suam originem versus, præter voluntatem perpetua contractio.* In qua definitione apparet convulsionem esse symptoma actionis motricis: non enim secundum voluntatem & actionem naturæ fit in convulsione musculorum retractio, sed à morbo, & causa morbifica, ut antea dicebamus. Est ergo verè convulsio κίνησις ἀνωγυρῆτος, ἢ ἀνωγυρῆτικὴ κίνησις, iniustus earum partium motus, quæ non nisi nostro iussu mouentur.

An vero hîc actio motrix sit deprauata, vel abolita in parte musculorum: doctè notat Pereda, hunc morbum, dum fit, esse symptoma actionis deprauatæ, cùm tamen factus est, actio

actio motrix aboletur. Hoc videri potest in exciso neruo, vbi pars contracta æternùm ita remanet nullo nomine redintegrandam. Fit autem conuulsio in accessione ipsa in qua nulla fit interruptio, nec est accessionibus distincta, vt epilepsia, sed firma iam fixaque, vt in tonico motu, & in qua retrahuntur muscoli ab infarcto humore in ipsorum villis aut neruis.

Ad quem autem morbum sequatur hoc symptoma, cùm retractio neruorum duobus modis generetur (vt de causis dicemus) vel oppletis & infarctis neruis, vel exhaustis, negari non potest sequi morbos conformationis, quos vocant, in via, seu cavitare. Potest etiam fieri ab humida intemperie neruos opplente, aut à sicca eos contrahente: in quo paralyfim & conuulsionem differre notamus. Nunquam enim paralyfis fit à siccitate vt conuulsio cuius natura & ὑπερξίς est ἐν τῇ τάσει in tensione, paralyfis verò ἐν τῇ λείψει in solutione.

Ad quẽ morbum sequatur paralyfis.

Pars affecta in conuulsione, musculus est, cuius tamen partes immediate

Eius pars affecta.

afficiuntur, nempe nerui, fibræ musculorum, ligamenta & tendones. Est autem à partium varietate duplex conuulsio, vniuersalis, & particularis. Vniuersalis totum corpus obsidet, quod si antrorsum conuellitur fit *εὐαερόδότης*, si in dorsum seu retrorsum *ὀμείδότης*, quando verò totum corpus ex æquo manet conuulsum & tensum, hæc conuulsionis species dicitur *τέτανη*. Particularis verò conuulsio, partem eam solam tendit, cuius neruus aut musculus in vitio est: sic in oculo fit strabismus, in mandibula tryismus, in ore cinicus spasmus, vulgò oris tortura, seu risus sardonius.

Causæ conuulsionis.

Philosophantur practici vulgares ex Auicenna, de causis immediatis conuulsionis: iam enim Hippoc. duas nouerat causas, vel *ὑπὸ πλεονασμῷ*, ἢ *κενώσεσσι*, à repletionem, vel inanitionem: addunt illi tertiam per consensum, quam spasmus quæ vocant nō proportionatum ad materiam, concitare censent ex Auicenna. Sed hanc agnouit Hippocr. in citato aph. 39. 6. his verbis *ita verò & singultus*, ac si diceret conuulsio

fit ex repletionem vel inanitionem & ab eo quod ventriculum laceſſere poteſt. Agnouit etiam Galen. in Com. & iudicio Galeni ſingultum vocare quidem poſſumus ventriculi conuulſionem ampla verbi ſignificatione, propriè tamē conuulſiuum motum: in quo nempe natura agit & talis motus eſt author, vt antea dicebamus, ſed natura eſt impulſa & vellicata vel ab humoribus, aut maligna qualitate, quam agitatione & motu tentat expellere: idēque de ſternutatione, tuſſi, ſimilibusque motibus dicendum. Hos ego motus, partium erethiſmata, irritationes, & vellicationes aptius fortasſe dicerem, horumque cauſam ad πνεῦμα reducerem.

Reſtat ergo generari conuulſionem, vel cū imbuti aliqua materia nerui in latum & profundum dilatantur, ſicque longitudine decurtantur, & ita retrahuntur: vel cū reſiccati, exhauiſto eorum humido, corrugantur, contrahuntur, & rumpuntur tandem. Vt in Liræ cordis intuemur, & de loris ad ignem admotis oſtendit Galenus Non

Quomodo generetur conuulſio.

Libr. 3. de loc. aff. c. v.

omittimus causas externas, ut cibi ac potus intemperantiam, hæmorrhagias, alui fluxus, & cætera huiusmodi, quæ corpus immodicè vacuant, aut humorum sarcinâ onerant: omitto lubens quas recenset Holerius, cum fit musculorum retractio à vitio articulorum aut ossium, in callo, aut excisis in parte nervis: in his etenim aut pars ægrè mouetur, aut manet immobilis.

Signa conuulsionis.

Multum deinde refert certis signis acutissimi mali causas detegere, easque distinguere. In vniuersum membrum, in quod musculus tendo inseritur, retrahitur in conuulsione, & à naturali sua figura desciscit, grauique dolore torquetur, qui vires ad extremum prostermit. Quo iure paralyticum in Euangelio cum grauius torqueretur, iudicauimus fuisse conuulsam. A repletibus autem fieri causis dat iudicium Gal. cum ait. *Si aliquid sanum contigerit repente conuelli, talem conuulsionem à repletionem fieri necesse est, ab inanitione autem pedetentim accidit, sed est insanabile malum.*

Com. aph.
26.2.

Prognosis.

Si igitur conuulsionem à repletio-

ne cum ea quæ fit ab exhausto & inanitione compares, hæc omnium est pessima & calamitosa: illa autem quæ fit ab infarctu & repletionem, febre superueniente curatur, edicto Hippocratis. *Qui à conuulsione aut distentione nervorum tenentur, febre superueniente liberantur.* Si autem prædictas tres species inter se referas, habes in alia lege Hippocratem pro tribunali decernentem. *Quicumque tetano corripiantur, in quatuor diebus pereunt, si verò hos effugerint, sani sunt.* Ex emprostotono enim & opisthotono compositus tetanus, citò vires dissolvit, *nec potis est (ait Galen.) tensionis laborem longiori tempore tolerare.* Expone enim atrocissimè spinam tetanus, quam in extrema figura detinet, ubi naturaliter media figura spinæ familiaris est & amica. Tandem si conuulsionem veram cum ea, quam vocarunt ad materiam non proportionatam, & Galenus conuulsivum motum, conferas, Troylum cum Myrmillone videbis.

Aph. § 7. 4.

Aph. 6. §.

Com. aph. 6. 5.

Gal. de motu muscul. 2.

Cura sequitur, quæ vulgari metho- De cura.
do pro ratione efficientis causæ susci-

Lib. 4. met. c. 4. pitur, inuulgatum enim est Galeni
 aph. 22. 2. axiom. In omnibus morbis in quibus effectrix causa adhuc manet, ab hac inchoandā curationem esse. Duæ sunt famosæ conuulsionis causæ, repletio & inanitio, ad quarum demolitionem lex est Hippocratis, *Quicumque morbi ἀπὸ πλεονεξίας fiunt, curat κένωσις, & quicumque ἀπὸ κενώσεως, πλεονεξίᾳ.* Etenim ut ait Galen. *causarum facientium abolitio fit ex contrarijs.*

In scholijs
 de conuul-
 sione.

Conuulsio ergo ab inanitione, & siccitate si sperabilis sit, humectatione curatur hoc est renutritione, & exhausti reparatione. Docte Hølerius conuulsionem ab inanitione non curari censet, sed prohibendum esse ne fiat amotione causarum ut febris, phrenitidis, aliorumque morborum, à quibus nimia impendit siccitas.

Iam ergo circa illam quæ fit à repletionem & inflammationem occupemus. Hæc ergo conuulsio has habet indicationes therapeuticas. Morbus est à defluxu materiæ pituitosæ, & crassæ: ratione ergo materiæ desiderat euacuationem, ratione defluxus reuul-

tionem. Postremò partes cùm mit-
tentes tùm recipientes sunt roboran-
dæ, ne morbus earum vitio repullulet.
Reuellunt & euacuant sanguinis mis-
sio, purgatio, cucurbitularum applica-
tio, frictions, ligaturæ, linctus, vn-
guenta, emplastra: & reliqua quæ exer-
citato medico committi debent, vt in
remediorum vsu, quale, quantum,
quando, quomodo, diligenti medita-
tione obseruet. *Nihil temerè committen-*
dum, ait Hippocrates, *nihil etiam negli-*
gendum. Et ait deinde. *Contraria sensim*
adhibenda sunt, atque interquiescendum.
6. epid. sect. 2.

Hæc est ergo nota & vulgaris me-
thodus curandi hunc grauissimum af-
fectum: paulò subtilior est illa Hippo-
cratis, quæ ad imitationem naturæ
comparatur. Hanc legimus multis in
locis, sed expressa sunt verba coacæ,
vbi sic ait. *Conuulsionem sanat febris acu-*
ta, quæ prius non fuit, quod si prius fuerit,
exacerbata. Quinetiam prodest urinam
fluere albumineam, aluum ferri, & somnos
inire. Natura ergo tentat in primis om-
nem materiam morbi absumere fe-
bre: sed quicquid humorem ciet, neq̃
4. aph. § 7. 2
26. 6. epid.
cap. 24.

dissipat, nec exhaurit, oppressionem adfert maiorem: præstaret ergo naturam quiescere, quam aliquid frustra moliri. Febris ergo quæ in conuulsis excitatur, non debet esse lenta, hæc enim liquando cieret humorem, non dissiparet: si magna sit etiam febris & acutissima vires deijcit, & lethaliter hominem habet: oportet ergo febrem inter lentam & vehementem mediocri igne sæuire, qui vires non absumat, sed materiam morbi crassam incidat, tenuet, coquat, & tandem dissoluat in auras.

*An Febris sit
in conuulsis
excitanda.*

Duretus.

Febrem ne igitur naturæ imitatione medicamentis excitabimus? Est quidem Medicus naturæ imitator, sed remedio in quo est plus periculi quam spei, non est fidendum. Atqui in concitanda febre non possumus deliberare de remedij quantitate, occasione, vtendi modo, cæterisque therapeutici conditionibus: ergo tutiùs sequemur doctissimi interpretis Coacæ consilium quod sic est. Vacuatio materiæ conuulsificæ natura, & artificio ad imitationem naturæ comparato susci-

pitur, & absoluitur diarrhæa, & perirrhæa, illa est intestinorum & alui, hæc urinae & vesicæ. Perirrhæa cernitur in urina crassa & alba, quæ plûs habet mucoris, vt ita dicam, quàm liquoris: vt enim talis urina materiam præripit abscessuum in articulis futurorum, sic eosdem sanat abortos. Aluus deinde si feratur tum à cerebro, tum à toto corpore pituitosis excrementis. Tandem & somnos prodest inire, arctiores quidem sed tamen suaues, nec turbulentos, nec stertore importunos oris hiatu, aut stridore dentium insueto. Confert ergo ad convulsioneis therapiam imitatione naturæ, aluum ducere, urinas ciere, & hypnoticorum vsu accersere somnos, non febrem concitare: ne fortè remedium grauius morbo, ægrotum non morbum de medio tollat.

DE GIBBOSITATE.

ENARRATIO V.

VBITABAMVS an mulier inclinata in prima parte proposita, esset vel cōuulsa, vel gibbosa, vt ergo de conuulsione, sic de gibbositate dicamus. Vtroque autem in affectu: & in conuulsis, & in gibbis, spina dorsi contorquetur & variè inflectitur. Hoc vt notum sit, videnda in primis naturalis

Lib. de ossi-
bus.

spinæ figura, ita præcipit Galen. *Vt in omnibus quæ ad medicinam pertinent, perspicuum sit, quod secundum naturam est.*

Est igitur spina dorsi, rachis dicta, tota quadamtenus recta, & vt Græcè dicitur *ἰσιονόλι*, sed eius tres partes, col-
De naturali
figura spinæ
dorsi.

lum, dorsum, & lumbi, inæqualiter se habent. Septem enim primæ vertebræ quæ collum constituunt habent figuram *λερδὺν*, & introrsum inclinatam, duodecim quæ dorsum cōplent figuram *κυφλὴν* extrorsum protuberantem & gibbam, quinque autem lumborum

introrsum inclinant & deprimuntur. Talis est ergo spinæ, & partium eius situs, & positio, ex qua, de vertebrarum semotione, quæ est *ἡ φύσις* iudicandum. Vbi enim luxatæ, aut aliena figura detinentur vertebræ, contrahitur gibbositas, & gibbi fiunt aut ad *λорδῶσιν*, aut *κύφωσιν*. Gibbositatis autem tres species describit Auicenna, gibbositatem anterioris, gibbositatem posterioris, & contorsionem. Quæ doctrina est etiam Hippocratis lib. de artic. 3. quam collegit Liebautius scholij in aph. 46.6.

Gibbositas quadruplex.
Lib. 3. fen. 22. tract. 1. c. 12.

Gibbositas enim anterioris, est Hippocrati lordosis, Latinè repanditas, Gallicè *enfonceure*, cum in partem anteriorem vertebræ luxantur, ita ut in dorso sit cauitas & in pectore tumor. Gibbositas autem posterioris, est chiphosis, quæ gibbositas Gallicè vocatur, *bossé*, ou *bouteure*, cum foras seu in posteriorem spinæ partem vertebræ conuertuntur. Contorsio tertia species, Græcis est *σκολίωσις*, Latinis diuarricatio, Gallicè *entorseure*, cum inclinant vertebræ ad latus. Quartam re-

1.

2.

3.

4.

Gibbositas senum.

Aph. 54. 2.

Refinitur gibbositas.

Morbi species

censet Liebauus, cum vertebræ in loco & articulatione manent, sed earum compago leuiter dimouetur, motio Latinis seu concussio, Græcis σῆσις, Gallicè *esbranlement*. Postrema tandem est curuitas in senibus, iamque decrepitis, quæ tamen nullo spinæ vitio contigit, de qua mirus Hippocrates. *Magnitudo corporis iuuenta quidem neque indecens, neque illiberalis: senectæ verò inutilis, & deterior paruitate.* Corpus enim siccum & summa imbecillitate deiectum, sua mole in anteriora cadit, pronumque terram spectat, in quam mox est reuersurum, quia cinis est, verèque de illo dicas.

Ruit alto è culmine Troia.

His ita intellectis, non erit obscurum duobus verbis gibbositatis definitionem exprimere. Est enim gibbositas *affectus contra naturam, in quo spinæ dorsi, una vel plures, à re quadam præter naturam interna vel externa, loco semouentur, & ab articulatione decidunt.* Genus definitionis perspicuum est cum sit species malæ conformationis, in situ: naturalis enim figura, spinæ dorsi

deprauatur, cum intrò, aut foras, aut ad latus illius partes contorquentur.

Eius pars affecta est spina secundum articulationem spondillorum, quæ duplex est antica, & postica. Antica articulatione fit per *συνφυσιν*, nempe cum sinuosi, validiori enim ligamento anteriùs firmantur vertebrarum corpora: postica fit per ginglymon, hoc est per mutuum ingressum apophyseon obliquarum cuiuslibet vertebræ. Est ergo in gibbositate pars affecta, vertebra secundum anticam, vel posticam aut vtramq; articulationem. Ad quam etiam sequitur deprauatio figuræ ster-
Vertebrarum articulatio.
Pars affecta.
 ni seu ossis pectoris, & costarum, ut oculis patet.

Causas habet gibbositas cum inter-
 nas, rum externas: hæ sunt à casu, & ictu, ut est apud Auicennam: Causæ internæ, doctè à Guidone explicantur, cum ait fieri gibbositatem dorsi, ab
Causa.
Trac. 6.
Lib. de art. 46.
6. aph.
 humiditate cruda, viscosa, lubrificante, aut aliqua ventositate percutiente, aut ab aliquo apostemate impellente, aut à tussi molestante, aut à siccitate contrahente. Dat & com. Hippocrates causam ab aliquo tumo-

re, aut tuberculo frigido, crudo, & duro, circa ligamenta vertebrarum congesto, vnde tandem asthmatici fiunt & anhelii.

Signa.

Cùm autem gibbositas fit à causa externa, qualis, & quanta fuerit narrat ægrotus. Humiditas verò illabens aut à cerebro, aut à toto per rheumata, demonstratur loco ipso humido, à contactu, vel appposito oleo, cùm non facilè exsuccatur, vt ait Auicenna. Patet etiam & à signis quæ toto corpore abundantem humiditatem demonstrant, flatus instabilis est, cum tensione, & sine febre. Tumor cum inflammatione si quæ sit, non caret dolore, febre, & rubore. Tubercula cruda & dura, dum diu persistunt, in asthmata, spirandi difficultates idque sine febre, deducunt. Si fiat à sicco gibbositas, consumptio corporis aut præcessit, aut præsens est.

*Prognosis ubi
supra.*

Incurabilis est omnis spinæ adimpleta & iam confirmata gibbositas, illa maximè, quam refert Hippocrates à frigido tuberculo. *Qui gibbi ex asthmate, aut tussi, ante pubertatem fiunt, sta-*

tim moriuntur. Certum enim est propter cor factos esse pulmones, ad inspirandum, & expirandum: si ergo thoracis cavitatem aut depressam, aut conuexam nimis, angustia pulmones premit, respirationi pro certo incommodat. Quicquid autem respirationem adimit, vitam tollit, & maximè ante pubertatem, cum amplius non possit nutriri thorax, nec costæ incrementum accipiant, unde tabescunt pulmones, & incunte pubertate & adolescentia moriuntur ὅσοι νεῦροι. Ab adolescentia verò thorace confirmato, sed deformi, querulam vitam ducunt, difficulter spirant & sunt anhelatores, ex eorum numero quos ἀδύμνητος vocant, qui rectorum hominum comparatione celerius moriuntur & fati cedunt, Lib. de art. eum rarò, dicente hippocrate, sexagesimum annum attingant.

Curatio.

De cura si spondili demoueri incipiunt, nec factum sit tuberculum, & confirmata gibbositas, agredimur frigidam & humidam causam, calefacientibus, resoluentibus cum quadam stipticitate: & inanito corpore, humidi-

tates cum dieta, si videtur, sudorifica,
aut optima victus imperata ratione
exsiccamus. Flatus si sint in causa dis-
sipentur, tumores cum adsunt resol-
uantur, exsiccantur. Sedetur tussis &
asthma, roboventur vbique partes.

Lib. 23. c. 8.

Describit nobis thoracatas mulieres
cum thorace nempè ferreo perforato
Pareus, vt spinæ dorsi restituatur figu-
ra, aut eius seruetur concinnitas. No-
tandum interim quod ille in matres
animaduertit, filiolarum enim pectora
nimis arctè deuinciunt, quò sint rectio-
res, & maiori cum corporis elegancia
incedant.

*Illa placet gestu, numerosaque brachia
ducit*

Et tenerum molli torquet ab arte latus.

QVO.

QVOMODO DÆMON

externa fiat multorum morbo-
rum causa.

ENARRATIO. VI.

ISA est inclinata mu-
lier in Euangelio, non
naturalibus deuincta
laqueis, sed à tortore
dæmone duris arcuata
funibus. Vidimus lu-

naticum qui singulis plenilunijs cere-
bro humorum impuritate exundante,
etiam à Dæmone agitabatur epilepsia.
Vlulabat lupino ritu Lycantropicus in
Genezareth, & à Dæmone in deserta &
monumenta euehebatur. Alios simi-
les passim in testamento reperies, quos
sacræ scripturæ interpretes energume-
nos appellitant, de quibus nefarium sit
dubitare. Imo contra omnem verita-
tem, fidem, experientiam, & sapientif-
simorum, piorumque virorum autho-
ritatem cernunt, & decertant, qui hos
energumenos & à dæmone obsessos

*Aduersus eos
quidæmonum
vim pernegāt
& melancho-
lia omnia tri-
bunt.*

prehensósque pernegant, infensámque dæmonum vim in mouendis naturalibus causis flocci faciunt, & si quid præter naturæ modum aut violenti, aut stupendi agunt obsessi, id melancholiæ contra naturam in cerebro, aut toto corpore commotæ, attribuant & concedunt.

Hi, vt dici solet, tota aberrant via, faciunt ne intelligendo vt nihil intelligant, qui cùm dæmonum vim exhibulant, veteres omnes scriptores, & omnes Patres Ecclesiæ Christianæ accusant.

*Quorum æmulari exopto negligentiam
Potius quàm istorum obscuram diligentiam.*

De differentia inter maniacos & à dæmone agitato.

Abreptos ergo, & enthusiasmo melancholico impulsos cōferamus, quidque discriminis sit, magna animi meditatione perpendamus. Adhibet duo signa sapientissimus Medicus Massaria, quæ dæmonici characteris notas vult esse certissimas. Quod nempe vel rusticus, vel idiota, si sit obsessus, Græcè vel Latinè loquatur, ac deinde quod prædicet futura. At hæc in me-

lancholicis multoties, & à Leuino Lemnio, & ab alijs obseruata fuisse non est dubitandum. Adfert rationes Riolanus, & exemplum de Philareto Spoletano, qui ex vermibus in nouum mania genus inciderat, ita vt in morbo probè Teutonicè loqueretur. Scribit ingeniosus Hispanus Ioānes Huarte, libellulo de ingeniorum ad scientias examine, mulierem mechanicam phrenitide cum graui febre correptam; quæ Latinè loquebatur, & multa prædicebat quasi vates. Prædixit Chirurgo sibi venam secanti intra mensem moriturum, eiúsque vxorem proximo sequenti matrimonio vicinum fabrum ducturam, quod verè successisse testatur Ioannes Huarte. Hæc autem vi morbi, nullo dæmonum interuentu acta sunt.

*In lib. Ferne.
de ab. ver.
cau.
Historia.*

Sed & eadem ferè narrantur à Psello quæ dæmonum fraude contigisse asseuerāter pronuntiat. Subterraneum quoddam & aqueum dæmonum genus in primis adfert, lucifugum, viscerum penetralibus sese insinuans, & in quoscunque homines inciderit eos

occupans, suffocans, comitialiq; morbo, & phrenesi exagitans. Ait deinde. *Quod si demon irruens ex subterraneorū genere sit, hominem possessum concutit & distorquet, atque per eum loquitur spiritu patientis utens, non secus atque proprio quodam instrumento.* Increpat deinde Medicos (vt aliquando fecit Origenes cui à nobis Enarr. 4. de Lunatico fuit satisfactum,) dum huiusmodi affectus non à dæmonibus procedere dicunt sed ab humoribus, articulis, & spiritibus malè affectis, verbi gratia, pharmacis & diætis. *Nec vero mirum est (ait) quod hæc dicant Medici, qui præter illa quæ sensu percipiuntur nihil norunt, sed solis corporibus attendunt.* Narrat demum similia ijs quæ in superioribus historijs visa sunt, de muliere quadam à puerperio laborante, quæ cum Armeno quodam mago armenio sermone loquebatur, quæ tamen (ait Psellus) *ne in conspectum quidem Armeniorum venisset unquam, quæque præter thalamum & colum sciret nihil.*

Quam ergo graue sit ac difficile melancholicos à possessis distinguere,

unicuique notum esse debet. Nec enim
vllus adhuc, quod sciam, veras notas
& iudicia expressit. Cautè ergo agen-
dum in iudicijs. Multa quidem præ-
standa sunt, sciscitanda, scienda, expe-
ctanda, atque vt ferè dicitur prouer-
bio, *nihil credendo, atque omnia cauendo.*
Videlicet ne quid insidiosè ne quid si-
mulatè, ne quid fallaciter, vt ait Cice-
ro. Bona etiam consilia mora vales-
cant.

Inspicienda ergo vt & in omnibus *Quæ possunt*
morbis, egroti natura, mores, humores *dari a Medi-*
& ingenium. Quid agat præter infuetā *cis signa obse-*
morbi naturam, & symptomatū mor- *sorum.*
bi conditionem: vt ingentiùs vocife-
rari, agitari, & torqueri vehementiùs,
partes sine manifesta conuulsione de-
ducere, contorquere, producere. Nul-
la cum phrenitide delirare, prodigiosa
loqui, & inusitato vti sermone. Ea tan-
dem agere & pati, quæ in morbis ad-
modum insolita sunt.

His ita ergo, quantum in Medico *Quomodo dæ-*
est, detectis, explicandum venit, quo *mon causas*
genio, malum illud & nefarium inge- *morborum ex-*
nium dæmonicum, morborum causa *citet.*

fiat, naturalibus causis se immisceat, morbos implicet, symptomata tanta feritate incitet. Vt sit ne morbus immanis quidam, an dæmon seuerus iure possit dubitari. Ratio in promptu est, Theologorum videlicet & Medicorum vnanimis assertio, dæmones è parte in partem humores in corpore transferre, permiscere, euoluere, conturbare: nec id solum, imo humores proprijs in conceptaculis adaugere, exurere, & omni infensa alteratione pessundare. Sic bilem atram in melancholia morbo commouet, & ab hypochondrijs ad cerebrum defert, cuius fuligines in cerebri cellulas propellit. Eum itidem humorem (cuius turbulentia & nigredine delectatur) admotis causis exurentibus, vel eo detentone expurgetur, adauget. Ea ergo ratione & artificio Epilepsiam, Paralysem, similisque morbos inuehit dæmon, per succi crassioris delationem videlicet, obstructis cerebri ventriculis, & præpeditis neruorum radicibus. Ita etiam cæcitatibus, & surditatibus causa fit: noxia excrementa in oculis, aut

auribus coaceruando, aut illuc deferendo. Similique machinatione naturalium causarum motus sequendo, & obseruando, potest fieri dæmon omnium morborum externa causa.

Mirum cur per Lunæ motus, & quadras, ægritudinū paroxismos experge faciat & excitet. An quia commodius tunc humores per Lunæ motus & influentiam adaucti, agitentur? An ob fallaciam? Nempe vt Luna Dei creatura pulcherrima, cælorum & astrorum princeps & regina, tanquam sæuissimorum morborum author, & effectrix infamaretur, & esset despicatissima?

*Cur per lunæ
qu dras agat
dæmon.*

DE EPILEPSIA.

ENARRATIO VII.

VNATICVM in Euangelio fuisse epilepticum, omnium iudicio confirmauimus, de epilepsia ergo eodem ordine edifferendum. Sequitur

*De nomini-
bus epilepsie.*

Lib. I. c. 21.

*Libro de
morbo sa-
cro.*

etiam epilepsia conuulsionem, tam-
quam species genus suum. Varia ha-
bet nomina morbus hic, & epilepsia in-
primis comprehensioem sonat, quod,
vt ait Alexander Tralianus, sensum at-
que mentem pariter apprehendat. Sa-
cer morbus dicebatur antiquis, & à
Circulatoribus impositum nomen, ait
Hippocrates, qui se pios esse simulabāt
expiamenta afferentes, & à remedijs
abstinere iubentes, licet à re præter na-
turam, non supra naturam quæredam
esse causam, certum sit. Potest quidem
dici sacer quia magnus, vt os sacrum
dicitur, quia magnum & inter ossa
corporis grandius.

Morbus etiam caducus à cadendo.
Et quoniam si quis morbo prehende-
retur in Romanorum comitijs cessa-
rent comitia, comitalis etiam dicitur.
Herculeus à vi & fortitudine. Sonti-
cus à fonte etiam Iureperitis appella-
tur, in Cod. tit. de edilitio edicto. Luna-
ticus cùm Lunæ motum sequatur, aut
quia nati silente luna huic malo sint
opportuni. Mater etiam puerorum di-
citur, quibus nempe ob ingentem ce-

crebri humiditatem familiaris est morbus, & innatus: sed ut bellum non quia bellum sed horridum sit, ita vocatur, sic non quia mater, sed iniusta puero-
rum nouerca sit morbus hic, matrem ironice appellatum existimo.

Definitio epilepsia.

Iam ergo à definitione, calamitosi morbi ducamus exordium, ut instituta methodo affectus species, pars affecta, & causa declaretur. Placet hæc doctissimi Capiuaccij, quæ cumulatè habet morbi diagnosim. Epilepsia est ablata functio principalis totius cerebri, cum amissione sensus & motus partium neruosarum, & conuulsione totius corporis, dependens à causa morbifica cerebrum secundum ventriculos & poros lædente. Elegantior est hæc Fernelij. Epilepsia totius corporis distensio crebra est, seu conuulsio non perpetua, qua homo subito concidit, sensuum omnium atque mentis functionibus interceptis. Prima definitionum verba dicunt affectus speciem, est enim epilepsia symptoma primi generis, nempe actio animalis læsa, cum sit sensus & motus amissio:

notandum tamen vt in conuulsione, sic & in Epilepsia non prorsus motum aboleri sed deprauari, nec ideo actiones animales in Epilepsia deperire prorsus.

*In quibus
epilepsia &
conuulsio dif-
ferant.*

*Libr. 3. de
loc. aff. c. 5.
Quem sequa-
tur morbum
epilepsia.*

Differt autem Epilepsia à conuulsione, quia conuulsio perpetua est in qualibet specie, siue sit emprostotonos, siue opisthotonos, aut tetanos: at Epilepsia est conuulsio non perpetua, sed quæ ex temporum accidit intervallis. Notabis & aliam differentiam, in conuulsione enim pars conuulsa conuulsificam habet in se causam, Epilepsia verò venit à principio, id est à cerebro, nec est in ipsis contractis membris: ita vt τὸ πᾶσι μοῖραι ὡδὲς, sit Epilepsia non πᾶσι μοῖραι. id est, conuulsivus motus non conuulsio. Indéque apud Galen. Epilepsia citò fit, & citò desinit.

Postrema Capiuaccij verba denotant quem morbum sequatur conuulsificum symptoma: Galeni enim sententia est fieri aut sequi obstructionem ventriculorum cerebri, non quidem omnimodam, sic enim esset Apo-

plexia, sed in parte: & ita morbum in
via seu cavitare sequitur Epilepsia, non
in numero addito, vt quidam malè
sentiunt.

Inde etiam colligitur pars affecta *Pars affecta.*
in Epilepsia, nempe cerebrum ipsum,
quod afficitur non vt pars similis,
sed organica: non enim in Epilepsia
cerebri substantia obsidetur, sed ipsius
cerebri ductus seu ventriculi, non an-
teriores sed posteriores: manifestam
autem dum habent cavitatem & ap-
tam vasorum omnium conformatio-
nem ventriculi, sunt partes organicæ.
Inuulgata est autem sententia 6. epid.
Hippocratis, in qua communicatio &
κοινωνία ventriculorum & substantiæ ce-
rebri demonstratur: his enim in parti-
bus facilis est morborum methastasis
& humorū epigenesis, ait autem. *Me-
lancholici magna ex parte morbo comitia-
li affici consueuerunt, & contra morbo co-
mitiali laborantes efficiuntur melancholi-
ci. Horum verò utrumlibet magis euenit
prout vel in hanc, vel in illam partem, in-
firmitas repit: si enim in corpus epileptici,
si verò in mentem melancholici efficiuntur.*

Postrema verba si in corpus ἐς τὸ σῶμα, ventriculos cerebri significant. In mentem ἐπὶ τῇ οὐρανίᾳ, cerebri substantiam non animam ipsam designant. Causam etenim epilepsiae in mentem migrare, nefas Philosopho Christiano affirmare.

Anima etenim nostra est ἀναλλοίωτος, ἀφθαρτος, καὶ ἀνήμετος, quæ ad functiones animales & motrices ritè promouendas, sola vitur cerebri crassi, & eius bene conformata substantia, tum & aptè compositis cerebri ventriculis, in quibus scilicet ad eas functiones fabricantur spiritus animales. Ideoque & substantia & ventriculorum cerebri ductus, animæ nostræ instrumenta sunt. Quod ita in diuini Hippoc. ænigmate videbis, ac si in putei profundum

In fin. lib.
de diæta.

demersam veritatem introspiceres, sic enim ait, *Talium omnium natura meatuum per quos anima meat, causa est. Per qualia enim vasa secedit, & ad qualia allabitur, & qualibus immiscetur, talia sapiunt.*

Tres species
epilepsiae.

Cum autem cerebrum in epilepsia non vbiq̃ue primario peccet, sed subditarum etiam partium vitio & sym-

pathia, fecit Galenus à parte affecta
tres epilepsiæ differentias. Prima est à
capite idiopathicè læso, cum mali cau-
sa intus est in cerebro, & intus lædit.
Aliæ veniunt per sympathiam, vel ab
ore ventriculi elato ad cerebrum va-
pore, vel à partibus remotis, pede aut
manu sublata aura. Sed horum exem-
pla Galen. habet.

Citato de loc.

aff.

Causa.

In disputatione causarum epilepsiæ,
vbique certant practici. Vetus Gale-
ni & Græcorum medicorum doctrina
est, hunc morbum esse materiale ex
catarrhoicon genere, nec à simplici
fieri intemperie, vt à siccitate. Hoc ex
celeri illius generatione & solutione
demonstrabat Galenus: non enim ce-
brum aut eius membranæ ad tan-
tam siccitatem peruenire queunt, vt
corij in modum obrigentes, conuul-
sionem efficiant. Fit ergo dum præ-
properè & confertim humores crassi
irruunt in cerebri ductus, & eorum
propagines. Hinc ferè concludens
Galen. ait. *Ad rectè curandam epilepsiam
satis est nouisse laborantem locum cere-
brum esse, humorem autem crassum & len-*

tum in eius ventriculis fuisse coacervatum.

*Vindicatur
Valesius à Pe-
reda.*

Valesius tanti fecit hanc causam à Galeno relatam, ut inde miretur quomodo fieri possit Epilepsia per cōsensum. Irridet Valesium Pereda. *Non animaduertit (inquit) solam eam epilepsiam, quæ est propria cerebri passio, à dictis humoribus fieri: eam verò quæ per consensum, fieri à crasso vapore, aut alteratione ad cerebrum ascendente, ipsūque irritante ad eius expulsionem.* Sed non meherculè ineptè admiratur Valesius. Credibile enim non est solos vapores, ut vult Pereda, aut solas qualitates venenatas ut Fernelius, ita obstruere cerebri patentes ductus & ventriculos, ut cōuulsiones efficiant. Dicerem ego, quod & antea breuiter notatum est, has cōuulsiones per consensum & sympathicas à vapore aut maligna qualitate fieri, mediante humore crasso in cerebro aut eius ventriculis reperto, quem vapor sublatus in cerebro commouet, & in ventriculos impellit. Ita primaria Epilepsia, quæ à cerebro est, immediatam habet in cerebro causam, quæ aliàs in ventriculos non relicto priore

foco propagatur per epigenesim, aliâs simpliciter relicto cerebro, in ductus transfertur per methatesim. Quæ si fit à vapore simplici, non est vera cōuulsio epileptica, sed quidam conuulsiuus motus, quem potius vel palpitacionem, vel tremorem, aut vertiginem appellarem, vbi leuibus quibusdam contractionibus extundit cerebrum, expellit & cor cum vapores tūm cuiuslibet generis anathimiasēs ē subditis partibus exhalantes, quæ ferè est Pelopis sententia à Galeno explicata. 3. de loc. aff.

Sed quid de venenata causa Epilepsiae, quam ex Fernelio venditant? *An detur causa venenata epilepsiae*
 Venenatos, contagiosos prauaque qualitate affectos in corpore latitare humores, nemo dubitat, & ab ijs Epilepsias aliquando grauissimas concitari: nunquam tamen à simplici quodam veneno, & solitaria qualitate. Rei huius veritas curatione morbi comprobatur, quæ fit vbique aperientibus, incidentibus, & obstructiones in cerebro referantibus: exsiccantibus itidem humores & attenuante victus ratione. Si remedium notum est, ergo & causa.

---*Ignoti nulla est curatio morbi.*

Remedijs à proprietate occulta & amuletis qui fidunt, in Mulis experimenta faciant quos Veterinarij morbo epileptico vexari referunt.

Signa.

Morbum hunc grauissimum sympathicum esse dignosces, nausea, vomitu, cardialgia, aliisque signis quibus detegimus partes inferioris vētris malè habere. Prædicat idiopathicum in cerebro Hippoc. hac coaca. *Quibus cephalalgia & echus varietas sine febre, unaque vertigo tenebricosa incidit, & tarditas vocis, & manuum stupor, hos vel epilepticos, vel apoplecticos, vel etiam letargicos fore expecta.* Præsentē autem epilepsiam hac sua definitione eleganter demonstrat Fernelius. *Epilepsia totius corporis distentio crebra est, seu conuulsio non perpetua, qua homo subito cōcidit, sensuum omnium atque mentis functionibus interceptis, ut nec audiat, nec videat, nec expeditus præteritorum meminerit.* Concussione ex ore spuma mouentur, & solutis musculis, interdum vel urina, vel stercus, vel genitura exit, & obscura vox eliditur.

Præsigna.

Hæ sunt veræ & consummatæ epilepsie

lepsiæ notæ, quæque tandem ad apoplexiam properat, eo quod obstructio in epilepsia incoëpta, addito crasso humore, faciliè perfici potest vt fiat apoplexia. Paralyfim item aliquando succedere epilepsiæ, enarratione de Paralyticis antea dicebamus. Dælius Apollo sic vaticinatur. *Comitiales morbi aut conuulsiones epileptica, quibus ante pubertatem eueniunt, curationem recipiunt: at quibus ea eueniunt vigesimo quinto ætatis anno, τὰ πολλὰ ξυμφοδύνουσι maximam partem commoriuntur.* Est enim familiaris morbus hic in pueritia, quæ calida est humidissimæque ætas, vnde morbum puerorum, ἢ τὴν παιδίαν νόσον vocat Hippoc. Et τὸ ἐπιδικηκὸν epilepsiæ est puerilis ætas, cuius τὸ ἀπαλλακτικὸν est pubertas: vbi finem capere debet per explendentiam caloris natiui, antea in humiditatis barathro sepulti. Sic in mulieribus epilepsiæ finem adfert ἢ τὴν καταμυσίων ῥιζὶς menstruorum purgatio. Sic Thasia mulier liberali exitu menstruorum, graui periculo conuulsionum defuncta est.

Tota igitur spes curationis morbi, in humiditatis exhaustu posita est. Et præter ætatis mutationem, alia adfert Hippocrates quæ morbi typici & periodici catastrophæ promouēt. *Ἀπαλλαγὴ, & finem (ait) epilepsia iuuenibus adfert, ætatis, loci, & victus mutatio.* Si nempe ea omnia conspirent ad calidiorē & ficciorem temperamenti mutationem. Notant Arabes Medici Septentrionales rarò fieri epilepticos, quòd illis insit vis caloris maxima, & siccitas à loco, contra quam sit in australibus. Magna ex parte, ait Galen. victus deprauatus hunc morbum generat. Est ne verum, non curatos post vigesimum quintum annum fore incurabiles? Moriūtur, ait Hippocrates, ferè post 25. annum, Græcè est *τὰ πολλὰ*. Vbi Holerius. *Quantò longius à 25. anno inuaserit, tantò contumacior erit, & solutu difficilior, non tamen insanabilis: & ob id addit Hippoc. τὰ πολλὰ, quia in declinatione ætatis soluitur.*

Curatio.

Multi à Paulo deterriti curationem huius morbi non aggrediuntur, & ego essem cū Paulo, si de epilepticiis à dæ-

mone nobis esset incūda curatio. Hoc enim dæmoniorum genus, non cum remedijs Medicis, sed oratione & ieiunio fugatur. At in Epilepsia quæ naturalibus est concitata causis, non alienum ab arte & Medici prudentia duco, optima victus ratione, remedijs, mutatione loci, non epilepsiam solum, sed & alios desperatos morbos indefinenter laceßere. Habent hoc ex diania præceptoris, Practici, extremis morbis extrema vt aptent remedia, cū præstet anceps experiri remedium quàm nullum. Deploratos Com. aph. tamen, & à natura destitutos tangere 29. 2. vetat Galenus, quid enim posset Medicus naturæ adiutor, non agente & operante natura? *Medicinam esse* (ait Asclepiadæ familiæ princeps) *morbos ab agris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbis victi sunt curationem non aggredi, quum id in confesso sit, quod medicina tales sanare non possit.* Prædiues ergo ubi natura est & valida, non dubitet Medicus, nec pauescat in arena cum morbo.

1. aph. 6.

Com. aph.

29. 2.

Lib. de arte

Obuius Aeneas clypeoque insurgit & hasta.

Tres diuersæ species Epilepsiæ, ob diuersam partium & causarum conditionem, diuersa remedia etiam postulant. In eo tamen conueniunt omnes, quod, vt ait Galenus, victus rationem attenuantem postulent. *Talis enim diæta* (ait) *epilepsias recentes sanat, antiquas non mediocriter iuuat.* Hoc autem pro causæ ratione suscipi debet cum discrimine: qua in parte multos errare video, cùm vbique qualibet in causa & ætate, victum attenuantem & exsiccantem præscribunt. Nam, vt doctè notat Abaltomarius, victus quidem ratio calida & sicca conuenit, si pituitosa sit materia, & humida causa Epilepsiæ: Si vero à melancholia, inclinet ad calidum, sed in passiuis temperetur. Nec ideo si quis naturâ melancholicus, & extra quadragesimum annum hoc symptomate corripitur, statim venit extenuandus, aut improbè ficcandus.

Cæterùm huic grauissimo morbo varia occurrit remediorum sylua, in

Lib. I. artis
Medicæ ca.
18.

euacuantium, reuellentium, deriuantium, & roborantium genere. Causæ enim ratione quæ ab humore dependet eoque crasso, præparantia conueniunt, incidentia, videlicet & attenuantia, deinde expurgantia. Et quia cerebrum & partes neruosæ in vitio sunt, roborandæ illæ, & ab ijs reuellendi humores. Apertiùs sic. Medico curanti epilepticum, quatuor ordine præstanda sunt. Incipiendum ab euacuatione generali totius corporis, & à venæ sectione, vt corpus exinanitum remedijs morbo contrarijs, & causæ foeliciùs & faciliùs cedat. Hæc est Galeni doctrina in arte parua: & expressiùs de hoc morbo in 3. de loc. affectis. Præstanda secundò reuulsio cuiuslibet generis 1. ad distantes partes 2. ad oppositas 3. ad originem: de prima, præcipit Galen. vt sanguis mittatur, in epilepticis è saphena pedis. Secundam ages pyroticis in collo, vel brachio, vel infra genu, ad motis diùque seruatis, habita ratione partis vnde morbus suscitatur. Tertiam reuulsionem, quã vocant ad originem, habes in 5. me-

*Quatuor scopi
curandi hunc
morbum.*

Cap. 75.

*De multiplici
reuulsione.*

*Lib. de ve-
næ sectione.*

thod. apud Galen. vbi catarrhoicis & à cerebro decumbentibus humoribus occurrit, admota ad superiorem capitis partem Thapsia. Nobis sunt in usu caustica bregmati apposita, quamquam in macilentis admodum infensa non semel viderim, inciderunt etenim in conuulsionem maxillæ inferioris, & musculorum laryngis: nec ideo placent, multis pyrotica ijs partibus inusta, Adhibeantur ergo posteriori capitis parti & ad occiput, vbi est crassior capitis pars.

Tertiò iteretur, frequensque sit purgatio capitis in hoc severo morbo, pillulis, oppiatis: aut si cupis vt causa morbi à capite deriuetur, extenuetur amplius materia decoctis sudorificis, balneis naturalibus, & lotionibus capitis, præscribantur errhina quæ per nares, apophlegmatismi qui per os causam morbi deducunt. Corroboretur postremò cerebrum, fumis, vaporibus, & odoribus exterius, & interius, dicatis ad id remedijs de quibus copiosæ sunt praxes vulgares. Sit hîc & vbique præceptum ne fiant

particularia remedia, postpositis aut non præmissis vniuersalibus, ne præpostero ordine indita remedia, corpus perturbent, nec deturbent morbum.

DE DIFFERENTIA

Epilepsiæ ab ecstasi diuina, & ea quæ est à dæmone; à furore, stupore, &c.

ENARRATIO. VIII.

DIFFICILE visum est multis Epilepticos ab ecstatis secernere, pios enim & religiosos homines à Deo abreptos, vel etiam nefarios à demone, facile diceret Epilepticos, tanta est tamque similis vtrorumque ratio, quæ sic breuiter est intelligenda. Ecstasis diuina sacra est mentis abreptio, qua Deus optimus maximus se per condescensum humanæ creaturæ exhibet, nullo mediante morbo, aut aliqua causa præter naturam morbifica. Doctrina enim Theologorum est, Deum menti sese nostræ per raptum

De ecstasi diuina.

insinuare, & ea quæ vult tunc nos videre diuina representatione ostendere.

Ergo reuera Deus est qui hominem ad se per ecstasim rapit, non vlla naturalis causa, aut sola mens sponte sua suscitata. Sicut enim Sol sine Sole non cernitur, sicut oculus sine lumine lumen non videt, ita nec Deus sine Deo cognosci potest. Has autem Dei visiones & ecstases, Theologi vocant per condescensum. Est autem condescensus ex Chrysostomo, cum Deus non ut est se ostendit, sed quoad videre is potest qui aspectum huiusmodi meruit, quatenus firmitati videntis suam representationem metitur ac temperat, sic condescendere illum tantisper dicimus, & eiusmodi rem condescensum nominamus & indulgentiam. Nemo enim potest deum videre in hac vita viuens sicuti est, ait

Epist. 112.

Ioan. 1.

D. Augustinus. Sed ut ait D. Ioan. *cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Quamobrem si Prophetam audis dicentem, ait Chrysostomus, vidi Dominum, noli quasi eius

substantiam viderit suspirari. Talis ergo fuit visio Esaia, Danielis, Michea, Amos, & cæterorum Prophetarum, sanctissimorumque patrum, & religionum: quos si videre contigit in ecstasi abreptos, sæpius diceret attonitos aut epileptico quodam insultu cõuulsos. Apertis enim & intentis in cœlum oculis, subpallida facie, tenso & erecto corpore aut genibus deuoluto manent immobiles, donec visionum cœlestium lumine expleti, & sanctarum cogitationum epulis saturati ad se redierint. Hos autem ab epilepticis facile distinguemus, cum ecstáticos & à dæmone abreptos, epilepticos etiam non esse demonstrabimus.

Verum quidem est, & Christianis Medicis etiam in confesso cum Theologis, ut ante notatum est, dæmones raptus & ecstases in homine concitare, ligando vel soluendo sensus exteriores, idque vel obstruendo meatus cerebri ne spiritus egrediantur, ut fit naturaliter per somnum, vel reuocando spiritus sensitiuos ab externis sensibus ad organa interna, quos ibi reti-

De ecstasi à dæmone.

net. Ita Sagas mulieres ecstáticas red-
dit dæmon, ita & Magos, qui cū vno
in loco maneant soporati, varijs ta-
men in locis se fuisse, & diuersa per-
egisse sæpe decepti arbitrantur.

*In theatro
nat. hum.*

Horum ecstases non fuisse insultus
ab Epilepsia, patet ex eo quod à Bodi-
no relatum est. Abreptos nempe à
dæmone, nec verbera, nec laniatus,
nec membrorum distractiones, nec
faces ardentes, nec ferri candentis
vstiones sentire: imò nec pulsus arte-
riarum, aut cordis motus in illis de-
prehenditur, postea tamen in corpora
redeūtes, dolores acceptorum vulne-
rum grauissimos persentiscunt, & ea
narrant quæ sexcentis procul miliari-
bus gesta sunt. Hæc Bodinus. Quæ in
ecstasi à dæmone vera quidem sunt,
at animam in ecstasi à corpore separa-
ri, vt narrat ille, falsum prorsus. Si
enim hominis anima à corpore per
ecstasim seiungeretur, esset vera mors
non raptus, aut metamorphosis quæ
mutationes corporum promittit. In
raptu etiam anima per aëra volitaret
idearum Platonis more, & iterum in

corpus rediret, vt in fictitia metempsychosi. At vt doctè concludit Tertullianus *nusquam est anima sine carne quandiu in carne est.*

Sed vt ad rem se vertat oratio. Superiorum Ecstaticorum accidētia valde ab Epilepticis differre certum est. Ecstasis quidem & sensus & motus abolitio est, motus ergo aboletur, non deprauatur vt in conuulsione epileptica. Ecstatici enim planè immoti manent, Epileptici violentissimè iactantur, & vt ait Bodinus, Ecstatici à dæmone fœdissimum exhalant spiritum, Epileptici spumant ore, & ijs genitura & excrementa graui muscutorum agitatione descendunt. Deinde mala infinita, quæ patrant dæmonici in raptu, testantur eos conuulsione non fuisse agitados, sed dæmonum placitis nimium dedisse animum mentemque. Ita breuiter de vtraque ecstasi meditamur.

Nec multum de differentia furoris, syncopes, & stuporis narcoticorum medicamentorum ab ecstasi differendum, res enim perspicua est.

*De differētia
inter ecstasim
& furorem.*

Nam vt doctè argumentatur Bodinus, furiosus vbique agitatur nec desinit, sed continuo motu furit: & abreptus in ecstasim manet immobilis, omnium partium sensu & motu destitutus. Apoplecticum diceret potius ecstaticum, & si adesset stertor cum manifesta prophasi & aperta causa, de morbo non esset dubitandum.

*De differētia
à syncope.*

Sic & syncope, quæ est omnium virium præceps lapsus, momentanea quidem, & quæ citissimè historiam aut salutis aut mortis complet, non est ecstasis, quæ diu sine virium dispendio durat & detinet. Non enim ecstasim cum virium dissolutione & frigido sudore, mors sequitur, vt ferè semper syncopem. Nec quadrat ecstasi Hippocratis oraculum. *Qui frequenter ac fortiter absque causa manifesta animo deficiunt, de repente moriuntur.* Nec illud. *Qui suffocantur & à vita deficiunt, nondum tamen mortui sunt, non referuntur in vitam si spuma circa os apparet.* Prima enim sententia lypothimia aut syncope correptis, altera vero epilepticis conuenit.

Aph. 41. 2.

Aph. 43. 2.

Stupor etiam à narcoticis & soporiferis medicamentis inductus, ecstasis non est. Sensum enim utcumque stupor aufert non motum: alioquin abolito motu à narcoticis una cum sensu, mors esset in propinquo. At in sopore ab opio, aut meconio, aut mandragora, quosdam fuisse castratos audio. Non exhibentur autem magna dosi narcotica, sine presenti vitæ periculo.

Aethiopesque lacus, quos si quis faucibus hausit,

Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.

DE MELANCHOLIA morbo.

ENARRATIO IX.

NARRATI sunt & explicati morbi catarrhoici cerebri ventriculos obsidentes.

Hi functiones animæ motrices lædebant, sequuntur ij, quorum sedes est cerebri substantia, paraphorici

& vigiles dicti, qui principibus functionibus imaginationi, & rationi incommodant, sunt autem in scriptis noui testamenti melancholici, maniaci, & lycanthropici, quorum affectiones sumus explicaturi. Dicebamus etenim eos à dæmone quidem diuexari, mediante tamen morbo à naturalibus causis excitato. De his ergo proposita methodo edisserendum.

De nomine
melancholia.

Melancholiæ nomen æquiuiocum est: significat inprimis habitum naturalem, de quo in prima parte dicebamus Galenum statuisse huius habitus homines, sagaces, & prudentes. Quod enim in mente cōstans & firmum est, id à melancholico humore proficiscitur. Et ἀληθείας φιλόσοφος immensæque subtilitatis vir Aristoteles. Sic ait.

Section. 30.
prob. I.

Homines qui ingenio claruerunt vel in studijs Philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse videmus. Et ita Cicero gloriose de se ipso. *Aristoteles omnes ingeniosos melancholicos esse ait, ut ego me tardio rem esse non molestè feram.*

Significat secundò Melancholia humorem atrabilarium & exustum qui præter naturam est, & morbum concitat, sic qui vitij atræ bilis infestantur, melancholia affici reputantur: ut de Hercule idem ait Arist. de Aiace, & Bellerophonte. Significat etiam Melancholia succum in venis frigidum & ficcum, quem Galen. vocat Lib. de atrabile. atrum sanguinem, qui, quoniam con-
crescit, à bile atra quæ non concrevit distinguitur. Sed his posthabitis, nobis Melancholia morbum denotat, qui à causa nomen habet, ut ait Galen. & dicitur Melancholia morbus. 2. Meth.
Quo qui detinentur aberrant mente, & ut ait Fernelius, ea laborantes vel cogitant, vel loquuntur, vel efficiunt absurda, longèque à ratione & consilio abhorrentia, eaque omnia cum metu, & mestitia, quæ sunt duo indubitata melancholici morbi signa, ut mox dicemus. Significat ergo Melancholiæ nomen, & humores & morbum ipsum, quem sic definire solent artis procures.

Melancholia est delirium febris ex-

Definitur melancholia.

Lib. 3. c. 14. pers cum tristitia & metu sine causa manifesta, explicatior est hæc definitio Pauli. Melancholia est mētis quædam alienatio seu delirium sine febre ex melancholico humore nascens qui mentem occupauerit, aliàs cerebro ipso per se ægrotante, aliàs totius corporis consensu immutato. Hanc nos tundamus & incudi demus.

Est ergo Melancholiæ genus delirium, in eo enim melancholia, mania & lycanthropia conueniunt cum phrenitide, sed inter se differunt. Melancholia enim sine febre est, vt & lycanthropia, at phrenitis & mania sunt cū febre, est enim phrenitis inflammatio cerebri, quæ non potest esse sine febre. Deinde melancholia & lycanthropia sunt cum metu & mœstitia, quæ in phrenitide & mania non sunt.

*Quis affectus
sit melancholia.*

Sed quis affectus est Melancholia? Est symptoma primi generis nempe actio læsa: læduntur enim in ea functiones principes imaginatio nempe & intellectus, qui Græcis *ἡγεμόνων* dicitur in quo regnum est animi. Differt tamen Melancholia à fatuitate & amentia

amentia quoniam in Melancholia prædictæ functiones principes depravantur, in fatuitate autem & amentia prorsus corruunt.

Melancholiæ autem diuersæ sunt species, & vt dicitur, *stultorum infinitus est numerus*, quia deprauatæ imaginationis magna est varietas, quæ etenim imaginationi obuersantur rerum species, infinitæ sunt: oportet autem ex Arist. decreto, intelligentem vbique speculari phantasmata, quæ cum in melancholia & falsa & varia obijciantur menti, mirum non est si tã diuersæ ac multiplicis imaginationis reperiantur melancholici. Fingebat alius se audire Tibicines, alius se fragilem testam reputans, timebat ne frangeretur. Alius (quem nos bene sanum sapientemque postea vidimus) dicebat se pullum adhuc in ouo conceptum, moxque proditurum, sicque summis pulsabat digitis, vt fracta oui testa tanquam pullus exiret.

Dependet autem melancholicum *Quem morbum* symptoma à frigida & sicca cerebri *sequatur hoc* intemperie nigro stipata humore, & *symptoma.*

spiritu siluestri comitata, vt loquitur Arculanus.

Verba Pauli, *qui mentem occupauerit*, partem affectam designant: est enim melancholia affectus similis substantiæ cerebri, vt epilepsia & apoplexia morbi sunt organici ventriculorum & ductuum ipsiusmet cerebri. Fiunt enim & generantur hi affectus, *prout in hanc vel illam partem repit infirmitas*, vt dicebat Hippoc. quod à nobis de Epilepsia explicatum est.

Postrema Pauli verba, ex partibus affectis in melancholia, tres illius species denotant, quas & à Galeno habemus, explicatas. Primariam scilicet, hypochondriacam, & à toto. In primaria idiopathicè & immediatè cerebrum ipso humore nigro imbibitur. Hypochondriaca ab hypochondrijs, ventriculo, iecore, liene, mesenterio, suscitatur. Et illa quæ est à toto, cæterarum sæpe comes & fomes, causam habet in venoso genere vbi sanguis melancholicus sæpiusculè stabulatur.

Causa ergo huius symptomatis à morbo petitur, intemperie videlicet

frigida & sicca cerebri, quæ synatristimum facit & congeriem humoris melancholici in partibus ubi generatur. Atque humor hic in cerebro spiritus inficit nigróque colore syluestres facit, qui authores sunt & fautores ægritudinis animi, nēpe mœroris & mœstitiæ, quibus anxie premitur & perturbatur melancholicorum anima. Ita tria hæc, intemperies frigida sicca, humor melancholicus, spiritus tenebrofi & syluestres, se mutuò in hoc affectu consequuntur. Non est autem humor ab exusto, nec ab atra bile, quæ in furores & manias traducit: sed est sanguinis fæx, feréque amurca, ab hepate in lienem, & ab ijs in cerebrum elata, ubi mentem miris figmentis eludit & exercet.

Cumulatur autem humor dictis *Vnde generetur melancholia.* in partibus, cerebro, hypochondrijs & toto à victus ratione, vitæ conditione, loco, & tempore, ut autumno, in quo potissimum humor ille dominatur: frigidus enim sicciusque autumnus, imò inæqualis in calido & frigido, quorsum ab eo similis humor genera-

Aph. 4. 3.

tur. Sic ait Hippocrates. *In temporibus quando eadem die, modò calor, modò frigus fit autumnales morbos expectare oportet.* Cùm videlicet ab ea inæqualitate partium anni, morosiores fiunt humores & melancholici, corporisque robur evanescit & debilitatur.

Cùm modò frigoribus premimur, modò solvimur æstu.

Tempore non certo, corpora languor habet.

Signa melancholia in universum.

A vitæ etiam genere, cibisque, humores melancholicos generari Galenus locupletissimus testis est, libris de locis affectis, passimque. Non omitto supernaturales causas & à Dæmone, quales in relatis ægrotis Euangelij vidimus. Melancholico humore Sybilla & Bacchides agitari notat Massaria. Singulæ verò prædictæ species melancholiæ morbi se produnt signis, potiùs ab animo quàm corpore petitis, cùm insidiosa sit animo melancholia, illique frequenter diem dicat, repetit enim per tempora & Lunæ quadras, manifestoque si non intermittit, remittit. Duo sunt indubitata à prin-

cipe medicorum scripta, φόβος καὶ δυσ-
θυμία metus & mœstitia. In coacis ve-
rò sic. Αἱ μὲν σιγῆς ἀθυμία καὶ ἀπανθρο-
πία ὁπείκως αὐτὰν κατεργασθῆναι μελαγ-
χολίαν συμμίσθουσι. Vertit interpres. *Ab-
iectio animi taciturna & solitudo quasita
ipsa sui per se authores & modica melan-
choliā ostendunt.*

Quæritur unde metus & mœstitia
in melancholicis? Referunt alij in ni-
grorem humoris melancholici, alij in
spiritus nigrore infectos, qui tanquam
tenebræ mentem perterrefaciunt. Alij
vt Auerroës, in humoris melancholici
proprietatē: vt enim sanguis lætitiā
inducit, ita melancholia terrorem. Ve-
rē quidem sunt hæ rationes, sed è lon-
ginquo petitæ. Delirat ergo anima, ti-
met, horrescit, quia mutatum est tem-
peramentū corporis, & humores præ-
ter naturā constituti. Humores exusti
& biliosi maniam & phrenitidem cō-
citant, quia calidissimi, quorū est mo-
tus nostros accelerare: frigidi verò &
ficci incutiunt timorem & metum,
quia segnes, hebetes, tardi, & lenti in
agendo. Nec ideo verum est Galeno

Heracliteæ scholæ pronuntiatur. *Splendor siccus animus sapientissimus*. Ita enim & stellæ siccae natura & senes etiam natura sicci sapientes omnes, at tunc ætatis maximè delirant. Dicendum ergo probam temperiem in calido frig. humido & sicco conferre ad sapientiam: & nunquam animam nostram aberrare, aut timore concuti, nisi species perturbatæ, confusæ, obscuræ, & tenebosæ obijciantur illi. Quæ omnia humorum & corporis intemperamento debentur.

3. de loc. affect.

Iam ubi sit sedes infani humoris suis etiam ex signis coniectandum. Temperamenti & humoris in corpore dominantis ratio habenda est. Sed de singulis speciebus audiamus Galenum iudicem maximum, ita decernentem. *In primis (ait) universi corporis habitum qualis sit consideres velim, meminervisque quod molles & candidi, & obesi nunquam humorem habent melancholicum. Macri vero & nigri, & hirsuti, & quibus latæ sunt venæ, aptissimi sunt ut huiusmodi humor cumuletur in ipsis: fitque interdum ut rufo colore homines, affa-*

sim in melancholicam temperiem incidant. Atque post hos flavi, idque maximè quando & multis vigilijs, & laboribus, & solitudine, & tenui victu fuerint educati. Et cætera quæ ex Diocle notauit Galen. de melancholia in toto corporis habitu, & venoso genere. De hypochondriaca vero sic ait. Sumpto cibo & maximè coctû difficili, sputum humidum fit, ructus deinde acidus, flatus, æstus, fluctuationes, dolores ventriculi, quæ in nonnullis ad dorsum usque extenduntur, concoctis deinde cibis quiescant. Hæc Galen. ex Diocle. Ex quibus si consideres has melancholiæ species, facile idiopathicam, & eam quæ fit à cerebro & in cerebro iudicabis, in qua hoc calamitosum prorsus, quod nulla intercapedine vbique & semper insanit homo: sed iam de prognosi.

Oraculum est diuini Hippocratis. Aph. 53. 6.

Desipientia quæ cum risu fiunt securiores, quæ vero cum studio periculosiores. Vbi doctè Galen. ait. Nulla quidem desipientia secura est, minus vero periculosa sunt quæ cum risu fiunt, sicuti temeraria omnium periculosissima. In medio autem am-

borum sunt, quæ cum studio fiunt.

Quibus verbis, tres melancholiæ desipientiæ ordines agnouit Galen. $\mu\tau\gamma$ γέλωτες cum risu, $\mu\tau\gamma$ ἀσθενῆς cum studio, & quæ γέγρασται cum temeritate dicuntur. Pendet hoc ex humoris morbifici varietate, si enim melancholia morbus, fit à fæce sanguinis & succo melancholico non naturali, mitior est eaque cum risu. Si ab exusto illo non naturali succo, paulò ferocior est, cum studio nempe, ploratu, & doloribus. Extrema est quæ ab exustabile flaua suscitatur, ea enim est cum temeritate in mania & furore grauissimo, de quo postea.

Risus autem in melancholicis, causam referunt omnes in sanguinis prædominium, cuius vapores mitiores sunt, qui oblata re quadam hilari phantasiâ mouente, partes thoracis & musculos oris leuiter feriunt & titillant, modicéque deducunt. Existimabat tamen Valeriola, hunc risum non esse naturalem, sed præter naturam, & à causa morbifica incognita nobis, quæ etiam nolentibus risum

moueat & cachinnos. Et Valeſius cum Fracaſtorio, præter hilaritatem addit, admirationem ad riſus cauſam mouentem. Quærit etiam, cur fatui plus rident hominibus intelligentia prædiſtis, & pueri plus viris? An non quia hi leuioribus de cauſis plus mirantur.

His autem gradibus incedit & aſcendit melancholia deſipientia, antecedit metus & mœſtitia ſine cauſa manifeſta, ſequitur melancholia, quæ tandem in maniam contendit: Maniaci autem Conuulſione, aut Epilepſia, & tandem Apoplexia vitam cum morte mutant. Morbus à melancholia inſidioſus eſt, cuius cauſa neglecta vires acquirit cundo, tandèmq; melancholia in habitum verſa, inſanabilis eſt, vt ait Alexander.

Cùm diuerſis in partibus contumax hæreat humor, modò in cerebro modò in hyppocondrijs, aut in toto diuerſo ſanè artificio fugandus venit. Recreetur inprimis animus qui metu & mœrore languet, qui portentofis cogitationibus oneratur, qui in dira & æſſera præcipitatur, ſint aſtantes pla-

*De curatione
melancholice
morbi.*

cidi, hilares & iucundi minimè pertinaces, nec in melancholicorum errabundam imaginationem, morosi.

Subleuetur in primis humorum farsina quæcunque in corpore abundare conspicitur. Si plethora adest mittatur sanguis, si cacochymia celebretur purgatio. Quibus exactis, ad imitationem naturæ per loca conferentia, & quâ repit humor deriuetur, traducaturque. Naturam autem per infernas partes humores melancholicos deijcere obseruat Hippocrat. in duobus aphorismis. Primus est vbi ait. *Melancholia & nephritide laborantibus hæmorrhoides superuenientes, bonum.* Et alter. *Aph. 21. 6. Insanientibus si varices & hæmorrhoides superueniunt, insania fit solutio.* Quorum experimento Hippocrates certa lege sanciuir: Melancholicos plenius per inferiora esse purgandos, quoniam videlicet humor ille fœculentus, crassus, & cum pondere, vias inferiores affectat. Et hoc naturæ consilium (ait Hurnius) imitari debemus in his morbis, & venas pedum aperire.

Sublata plethora & inanita caco-

chimia frigida & sicca intemperies inusta cerebro & præcordijs suo, contrario est alteranda. Qua de re audiamus Galenum experimentatorem rationalem. Monendi sunt (ait) mihi ^{3. de loc. aff.} amici qui me curantem viderunt frequentibus balneis, victuque humido bonique succi, nullo alio adhibito præsidio me huiusmodi morbos curasse, vbi nondum ob longum tractum nocuus humor multum vacationi restiteret: cum enim diuturnus iam factus est morbus, fortiora prædictis oportet adhibere remedia. Hæc Galenus. Cuius postrema verba non sunt à mente Hippocratis aliena, ait enim in præfato Aphor. τὰς ὃ μελαγχολικὰς ἀσθενείας τὰς κείνας. Melancholicos vero plenius per inferiora. Plenius autem dicit pro fortius, ut ait Galen. ἀσθενείας ἀντὶ τῆς σφοδρώς. Tunc igitur præscribitur mochlicon & vehementer mouens remedium: ad morbos nempe qui humoris morbifici contumacia in vetustatem inciderunt.

Aph. 9. 4.

Commendat & Hippocrates helle-

Com. 6. par.
1. 6. epid

borismum, quandiu ait Galen. diuturna est passio & veluti τὸ μοχλείας δεόμενον, vecte indigens ad subleuandum onus, scio quidem μοχλικὸν & vehemens pharmacum paucis probari, quia vehementiora remedia non sunt tuta. Nec minùs aliquando famæ quàm ægrotantium saluti Medico studendum. Quamobrem attento animo audi præceptorem. *Timiditas impotentiam, audacia verò artis ignorantiam significat.*

Hipp. lib. de
lege.

DE MANIA.

ENARRATIO X.

Quid Mania.
Lib. 1. c. 22.

V M mania seu furor ex Traliano, nihil aliud sit quàm intentio melancholiæ ad maiorem feritatem, & melancholiæ succedat mania, nobis furor vel insania dicta: ideo mania & melancholia non nisi κατ' ἥττον, καὶ μάλλον differunt. In mania etenim melancholicorū summa sunt omnia. Mania affecti, vertit Torinus

ex Alexandro, *quicquid in mentem venit perpetrant, & quicquid in buccam venit effutiunt*. Ea enim, ait Fernelius, iurgijs, clamoribus, horrendo aspectu, maiore denique corporis impetu & mentis perturbatione laborantes exercet, quàm simplex melancholia, quæ nempe solum metu & mœstitia absque vlla prophasi & manifesta causa, animum torquet & excruciat.

Est enim mania, symptoma principum functionum læsarum, imaginationis videlicet & iudicij, quæ Galeni sententia est. Deprauatur autem non aboletur, aut diminuitur actio in mania, vt & in melancholia, quanquam non ledatur apertè ratio & iudicium in melancholia, vt in mania, & in utroque affectu seruetur memoria, vt notat Ætius. Ita præterita multa maniaci referunt, repetunt, multa detegunt, & vt

Quis affectus.

2. de sympt. causis.

Lib. 6.

Arcanum demens detegit ebrietas,

Ita melancholici cantu, voce, & clamoribus nocte diuque se fatigant, temulentorumque ritu aut somnolentorum, quæ attentius audiuerunt

aut quæ occulta fuerunt, inuulgant.

*Fertur & incerto titubans insania
gressu.*

*In quibus
mania & me-
lancholia dif-
ferunt.*

Com. aph.
56.6.

Signa.

Conueniunt ergo melancholia & mania in ratione affectus, & partis affectæ, quæ ab omnibus cerebri substantia accusatur. Est etiam mania morbus similis ut melancholia, & utraque ab intemperie profecta. Sed quæ facit simplicem melancholiam intemperies frigida est & sicca, & mania, referente Galeno, calidam & siccam sequitur intemperiem. Fit enim & generatur mania exustione omnium humorum, si pituitam exceperis, ut concludit Galen. cum ad producendam maniam humore irritante & mordente sit opus, quique acutus sit, feruens, & exurens, quæ qualitates non sunt in melancholico succo, ut in atrabile exusta. Tantum enim inter nigrum humorem seu melancholicum succum & atrabilem interest, quantum inter simplex ferrum & ferrum candens.

Testatur humoris incendium febris, quæ sæpissime in mania adest ra-

rò in melancholia vnde Fernel. ait.
Ater hic humor similiter vt in melan-
cholia aliàs in præcordijs, aliàs in toto cor-
pore, aliàs in cerebro congeritur. Calidus
verò cùm sit immania & horrenda deli-
ramenta incitat: quod si putrescat febrem
accersit, sin dumtaxat vehementiùs inca-
lescat, sine febre maniam solitariam. Sunt
ergo, vt cõcludam diagnosim, in vtra-
que similes affectus, & partes læsæ, sed
causæ admodum dissimiles.

Patent ergo manix signa. Sed cùm *Causæ.*
è diuersa diuersorum humorum exu-
stione fiat & generetur, signa causæ
inuestiganda sunt. Deliriorum (ait
Hollerius) differentiæ sumuntur, vel à
natura corporis, vel à materia in cor-
pore redundante: sicut enim à vino di-
uersè afficimur, vt scribit Aristoteles,
in alijs enim risum & hilaritatem, in
alijs furorem vinum concitat.

Sæpe manus itidem Bacchus ad arma
vocat.

Ita dum sanguis exurit, fiunt ma-
nix diuersæ formæ, ludicræ, iocosæ,
cum risu, cum fletu. In succo melan-
cholico exusto, non est ferina melan-

cholia, in bile exusta efferantur maniaci, & in obuios pugnis, dentibus, petulanter inuadunt. Omnium certè pessima, in qua dum sui characterem altiùs impresserit cerebro, rediuita est sociorum Vlissis transformatio in fues aut sociorum Pici in feras.

Cuius ab attactu variarum monstra ferarum

In iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.

Curatio.

Non multùm mania ab ea cura quæ de melancholia fuit, euariat. Gaudet enim peracta purgatione, victu humectante & balneo. Multi ad mochlica & vehementissima remedia cōfugiunt, helleborismum præcipiunt, Trepano caluariam perforant. Audiamus nos ab Hippocrate quomodo se gerat natura in depulsione mania melancholicæ, Naturámque doctam à nemine edoctam sequamur in curando, tanquam securum præceptorem. De melancholia simplicis curatione duas antè vidimus sancitas leges, totidem veniunt obseruandæ in cura mania.

Prima

Prima sic est. *A mania difficultas in-* Aph. v. 7.
testinorum, aut hydrops, aut ecstasis, bonum.
 Si enim valida vis cerebri lucet in expellendo morbo per transpositionem materiæ, & ut loquitur Galen. τῷ λόγῳ τῆ μεταστάσεως transmutationis ratione: vel difficultatem intestinorum seu dysenteriam excitabit, (non illam quidem quæ fit ab acri humore & ulcere cum torminibus) sed à fœculento melancholico humore, eoque putrido, à cerebro in intestina delapso, ut doctè interpretatur Liebantius. Vel natura hydropem concitat, non quidem à frustratione functionis hepaticæ & ἀπορία, ut malè censet Fuchsius. Sed effuso melancholico humore in abdomen è iecore, nondum tamen alienato, propterea curabilis est hydrops hic, ut ait Heurnius.

In Aph.

Vel tandem natura ab ecstasi quadam, & graui mentis alienatione critica, maniam ipsam mania soluit. Non est autem ecstasis illa diuina aut à dæmone, de quibus antea locuti sumus, sed ea est, quam vocat Hippocrates πολλὰ κῆ μανίαν καὶ σφοδρὰν, continuum

Quaestio.

An verò ecstasim & perturbationem criticam quæ fit in mania, sequatur quædam sensibilis euacuatio humoris qui maniam efficiebat, nullus interpretum notauit, vult tamen ratio

Solutio.

illam subsequi: non minùs quàm in febribus delirium crìsim antecedit, & subsequuntur hæmorrhagiæ, vt in Methone apud Hippocrat. vel sudores vt in Herophonte, vel alui fluxus vt in Clazomenio.

In coacis.

Altera lex est. *Quibus à feбри metus vacuo, ad furorem egressio est, id febres cum sudoribus, & somni arctiores, nec turbulenti exoluunt.* Id est cùm è melancholia mania fit, & delirium cum excessu, ab humore videlicet non solùm feruido, sed & putrescente excitatum, febres quæ superueniunt cū sudoribus, maniam, feritate domita, finiunt & absoluunt. Febres autem illæ & si celeriter, continenter, & vehementer mouentur, sunt tamen sine offensione nobilium partium, alioqui crisis esset fu-

nestior morbo. Addit deinde Hippocrates, *Et somni profundi nec turbulenti.* In quibus nempe ut ait in aph. *Somnus dolorem sedat.* Hi enim somni, magnam vim habent ad *παρασύν*, & ad crisim, idque cum aliàs tum in proposito furore, de quo dictum est. *Vbi somnus delirium sedat, bonum.* Hinc ergo videant Medicinæ studiosi quid ad imitationem naturæ fieri debeat, citra ægri iacturam, viriumque dispendium.

Aph. 2. 2.

DE LYCANTHROPIA SEV
lupina infania, vulgo *loups-
garous.*

ENARRATIO XI.

LYCANTHROPIA nō est genus quoddam morbi à mania diuersum, nisi per imaginationis speciem. Qui enim illaprehenduntur se in lupos conuersos imaginantur, vulgòque dicuntur *loups garous.* Qui Lycanthropia detinentur, ait Paulus, noctu domo egressi lupos in omnibus imitantur, &

*Lycanthropia
descriptio.*

Lib. 3. c. 16.

donec dies illucescat, circa defunctorum monumenta vagantur. Hanc sub melancholia constituit Paulus, quam tamen si penitiùs contemplemur, potiùs sub mania, tanquam speciem sub genere collocabimus: quanquam reuera mania & lycãthropia potiùs sint gradus, quàm species melancholiæ.

Signa.

Lycanthropicorum autem pallescit facies, siccantur oculi, visus hebetatur, arefcit lingua, vrget sitis, ore spumant, canes rabie affectos diceret.

*Vt semper rabiem lupo ore lupinam
Immitis redolet.*

Multi, ait Fernel. solitudines quærunt, & interdum mortuorum sepulcra, aut horridas speluncas errantes sectantur, eoque se recondunt, ac sæpe luporum ritu ululant.

Per noctē resonare lupis ululātibus vrbes.

Cætera quæ de lupina insania dici possunt, non sunt à melancholia & mania distincta: & quæ in historia lycanthropicorum superiùs dicta sunt his sunt attexenda.

*Transformationē in aliam
speciem esse
impossibilem.*

Notandum solùm Anethematis crimen eos subire, qui veram homi-

num in lupos transformationem existimant. Ex can. Episcopi 26. q. 5. Figmentis quidem delusa imaginatio in hæc absurda concitatur, sed reuera lycanthropia est animi error, non corporis sed cogitationis melancholicorum metamorphosis. Notat Mercurialis ex *Historia* Herodoto historiolum de Nephris populis, qui semel quot annis fiebant lupi, & postea redibant homines. Anne hi bacchanalia Orgia celebrabant? ut solent.

Qui curios simulant, & bacchanalia viuunt.

Quis nescit huiusmodi piaculum in hunc nostrum orbem irrepisse? Quis quot annis non videt personatos indutosque lupi pelle quos simulant, & similia multa ridicula representant, idque sub hyemis finem? quod connotatum velim ad id quod ex Massaria notauimus de lycanthropiæ tēpore. Enarr. 5. de lycanthropicis.

Certum sit igitur, realem illam corporum transformationem impossibilem esse, Poëtis quibus audendi est æqua potestas carminibus celebrata

metamorphosis, ficticia est, & ad philosophandum composita, non enim, ut aliquando dicebat Plato, fabulæ sic intelliguntur ut leguntur. Et Poëtarum Apollo Pindarus.

Δεδαίδαλμφοι ψδ'δεσι ποικίλοις

Εξαπατῶντι μῦθοι.

2. *Disquis.*
magic.

Diuersæ variegatæ mendacijs decipiunt fabulæ. Potest quidem Dæmon aliud corpus induere, & ex aëre sibi corpora cōfingere, & aëream circumdare speciem belluæ & membra membris quo ad patitur similitudo coaptare, circumponere: & os ori, ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachijs accomodare, ut de Dolanis quibusdam populis narrat Martinus del Rio. At corpus nostrum in aliud prorsus transformare, omnibus omnium dæmonum ordinibus, id est impossibile. Hoc enim non esset actiua passiuis applicare, quod eos agere posse certum est. Sed esset priuati habitus regressio, quam impossibilem probarunt philosophi. Quod enim conuertitur definit esse, cū transeat in aliud, propriūque esse amittat. Sic vxor Lot, Gene-

seos 19. in statuam falis conuersa, ex- 18. de ciuit.
 tincta est. Vnde D. Augustinus, non dei. c. 18.
 fuisse veras cōuersiones illas, ait, quas
 Ethnici poëtæ prædicant à Magis aut
 Dijs effectas, vt Arcadum in lupos,
 sociorum Diomedis in aues, comitum
 Vlyssis in diuersi generis bestias, Iphi-
 genix in Ceruam. Non enim per eas,
 qui conuerti dicebantur, desinebant
 esse, sed Dæmonum præstigijs huma-
 no aspectui subtrahebantur. Sed de
 his satis.

DE CÆCITATE.

ENARRATIO XII.

ÆCITAS τυφλοῦς dicitur.

Vnde in contextu D. Ma-

thei, ἠκολούθησαν αὐτὰς δύο

τύφλοι κερζόντες, sequuti

sunt eum duo cæci clamantes. In me-
 dicorum praxi vel ἀμβλυωπία, vel
 ἀμαύρωσις dicitur: quæ tamen potiùs
 visus imbecillitatem designant, quàm
 omnimodam & confirmatam cæcita-
 tem, quæ est incurabilis. De ista ta-

De nomine cæ.

9.

men sumus loquuturi ob cēcos in prima parte à nobis enarratos, quos verē cēcos & integra videndi facultate orbatos probauimus.

Definitio.

Definiemus ergo cēcitatem, symptoma abolitæ functionis sensificæ, nempe visionis in cristallino humore, à causa morbifica excitatum. Cū

Quis affectus.

dicimus esse symptoma abolitæ functionis in oculo, excludimus omnes diminutas functiones, quales sunt in myopia, nyctalopia, amblyopia, in quibus solummodo visus obscuratur. Excludimus & deprauatas, vt in glaucomate, in quo humores oculi colorem mutant.

Quos sequatur affectus cecitas.

Palam autem est omne morbi genus, tale symptoma excitare, videlicet & intemperies, grauis obstructio, ruptio, vulnus, & similes affectus, vt dicemus de causis. Cū autem in oculo

Pars affecta.

variæ partes sint, humores, tunicæ, & musculi: sintque humores oculi tres, vitreus, cristallinus, & aqueus: partem affectam in cēcitate cristallinum humorem dicimus: ea enim pars est præcipua in oculo, quæ viden-

di actionem edit, alię autem oculi partes huic subseruiunt, & opitulantur: quę dum afficiuntur & visioni incommodant, crySTALLINUM affici per consensum iudicamus.

Cum igitur partium oculi, alię visionem perficiant, alię conseruent & meliorem reddant, in his omnibus læsę visionis causas reperiri, certo certius. Quę visionem in cristallino perficiunt, quatuor sunt præcipuę, cerebrum, spiritus qui è cerebro, neruus opticus per quem spiritus influit, & crySTALLINUS humor visionis author, eiusq; instrumētum præcipuum. Cum autem horum vitia immediatè visionem lædant, in his positę sunt internę causę: in membranis autem & humoribus sunt externę & mediataę. Dicamus primò de internis.

In cerebro primùm fiunt inter- *Interne causas.*
peries graues, à quibus præpeditur vi- *se.*
dendi facultas. Vt contingit in phre- *In cerebro.*
nitide, cum cerebrum ardet & æstuat,
& ab inflammatione dissipantur spi-
ritus, quibus facultas pro vehiculo
vtitur. Ita non vident phrenitici, aut

si videre videantur, non discernunt visa. Ita nec vident moribundi, debilitata facultate: neque qui in extremo positi senio alterum pedem habent in cymba Charontis.

In spiritu.

In cernendi spiritu contingunt secundo vitia, & internæ causæ dissolutæ visionis. Cùm nempe spiritus facultatum delatores, aut facultatem videndi non deferunt, aut malè deferunt. Non deferunt cùm eorum transitus obstructione intercipitur, aut cùm aliò transferuntur: malè autem deferunt aut perturbati, aut conspurcati: ut in vertigine contingit aut temulentia, in qua gemina omnia diffusis spiritibus apparent.

Vel certè spiritus propria in substantia læduntur, crassiores aut tenuiores facti, aut cum copia excedunt, vel paucitate deficiunt. Quanquam excessus & copia spirituum non videantur visioni officere posse, imò quò plures spiritus & ætherei sunt, eò acutior est clariorque visio. *Spiritus enim ut*

I. de Caus. sympt.

distinctè & acutè cernat, ait Fernel. ex Galeno, debet multus esse & æthereus.

Nam multus si crassus quoque sit, & longinqua & vicina quidem videt, vix tamen discernit. Paucus verò licet æthereus sit, luciosos tamen facit, qui propinqua planè discernunt, distantia haudquaquam vident. Paucus & crassus, hebetes, qui neque distantia vident, neque propinqua discernunt, senum hoc ferè vitium est. Hæc Fernel.

Ex his, problemata hæc facilè dis- *Problema. 1.*

solues. 1. Cur alij cominùs admouent oculo librum distinctè lecturi, alij verò eminùs longiùsque remouent ab oculis? An quia illi habent spiritus subtiliores & tenuiores qui facilè dissipentur, hi autem habent crassiores & densiores, quique aëre indigeant ad extenuationem spirituum, ideo longiùs amouent librum. Cur myopes

magis è propinquo vident quàm longè? An quia spiritus pauci sunt & te- *Problema. 2.*

nues, ideo propinqua vident, & ad obiecta longiora dissipantur. Cur alij nec

propinqua, nec remota vident? An *Problema. 3.*

quia spiritus & pauci, & crassi hebes-
cunt. Cur nyctalopes diuersi sunt, alij

enim interdiu non nocte vident: alij *Problema. 4.*

è contra interdiu non vident sed nocte? An quia illi habent spiritus tenebrosos & crassos, qui à luce extenuantur: hi verò habent spiritus subtiles, qui ab vmbra noctis colliguntur ad visum. Cur feles, noctuæ, & alia quædam animalia per noctes clarè vident? An quia crySTALLINUS humor in eorum oculis plurimus, nec maiori lumine obscuratus, illuminat vicinum aërem, vt cominus non eminus videre possint. Sed de his in perspectiua.

In neruo optico.

Tertiò, in neruo optico multa occurrunt vitia, quæ visioni incommodant, & cæcitatem inferunt: hæc autem sunt obstructio, vel adstrictio, illa ab humore delabente per neruum, hæc à tumore adhærente vitium facit. Ab obstructione integra nerui optici fit cæcitas *ἀμβλῆσις*, quæ Galeno & Paulo est visus obscuritas, & impedimentum sine manifesto oculi vitio. Fit & *ἀμβλυωπία* seu visus hebetudo, *gutta serena* barbaris, vitium à catharacta distinctum: in hac enim videtur macula infra pupillam, in gutta serena nihil apparet.

Reperiuntur demum immediatæ *In crystallino*
causæ cæcitatæ, in ipso crystallino humore. ChrySTALLINUS etenim natura sua constat substantia pura, lucida, liquida, mediocriter viscida, luce actuali prædita, figura spherica, cuius sedes est in medio humorum aquei & vitrei, ut vidimus in anatome: ergo si substantia crystallini euadit crassa, fufior, extenuata, obscura, inæqualis in figura, & extra naturalem situm, cæcitatæ causa erit in promptu.

Et hæc de causis internis, sequuntur externæ, in humorum corporis nostri errore, ætate, aëre, cibo, & similibus positæ. Pituitosi & frigidi cerebro facilè hebescent crassi enim, & debiles sunt eorum spiritus. Frequens ob id etiam senibus vitium, in quibus & membranæ & humores oculi tabescunt. Pueri & iuuenes fiunt nyctalopes ob cerebri abundantem humiditatem & intemperatam rationem vitæ. Aër caliginosus, humidus, austrius, stagnosus locus, inconstantia cæli, & ventorum, herbarum, leguminum, fructuumque vsus, crapula.

Scola salerni.

*Balnea, vina, venus, ventus, piper, allia
fumus.*

*Porri cum capis, faba, lens, fletusque si-
napi*

*Sol, coitusque, ignis, labor, ictus, acumi-
na, pulvis,*

Ista nocent oculis, sed vigilare magis.

Cæterum quidam repente obcæ-
cantur, alij sensim & tempore. Præ-
ceps humorum lapsus in neruum &
oculum, præcipitem facit cæcitatem.
Vidit Fernel. vna die consummatam
cæcitatem, catharactam vulgo vo-
cant. Præceps est etiam vasorum &
tunicarum oculi ruptio à vulnere, ca-
su, & ictu. Sat igitur de causis, iam ad
auguria.

Prognosis.

Cæcitas ab obstructione nerui op-
tici iamdiu contracta, quæque primis
remedijs non cedit, indelebilis est.
Nec magis sperabilis est, quæ ab im-
becillitate cerebri, spirituum visua-
lium paupertate, aut senectute fit.
Rupto neruo optico, effuso aliquo hu-
more, vitiata substantia crystallini, aut
semota, aut consummata. Cornicum
oculos confingeret, aut catulos ante

nonum diem videntes redderet, qui similem restitueret cæcitatem. Hanc ergo curare impossibile.

Curatio.

De cæteris causis non ita desperandū. Si à debilitate cerebri, restituatur roborantibus. Spiritus crassiores & tenebrofi, recta victus ratione incidente, & clarificante visum, restaurentur, reparenturque. Cū incipit obstructio nerui, & catharactæ primordia conspicua sunt, purgatione crebra, reuulsione, deriuatione, dissoluentibus & aperiētibus remedijs debet expugnari causa. Est enim axioma therapeuticum. In morbo cuius causa è toto dependet, vniuersalia remedia præmittenda esse particularibus. Et in curatione morborum oculi, aliud ex Platonis Carmenide. Non posse curari cerebrum corpore intacto, nec oculum impreuiso cerebro. Et hæc de cura internorum affectuum in oculo. Externa autem oculi vitia, catharactæ, vulnera oculi, & vlcera, ope chirurgica curari, vulgo cognitum.

DE SURDITATE.

ENARRATIO XIII.

*Surditatis ho-
monimia.*

VRDITAS quæ *νόσος* dicitur, multifariam in scriptis Hippocratis usurpari notum est. Quædam enim surditas est quæ febribus superuenit, de qua aphor. est. *Quibus biliosa deiectiones sunt, ijs surditate superueniente, desinunt: & quibus surditas adest, ijs deiectionibus biliosis superuenientibus, finitur.* Hæc autem momentanea est, humoris biliosi turgentis, aut typicè fluentis *ἀπὸ τῆς χολῆς*, foboles. Alia est paululum firmior surditas, morbi acuti turbulenti quæ succedanea, *νόσος ἐκ οἷου* vocat Hippocrates in Coacis, cum ait, *surditas morbi acuti turbulenti quæ succedanea, graue est malum.* Enimvero ait Interpres, firmiter fixa in facultate audiendi cum febre acuta, metu nos terret, tanquam fatalis ad

Aph. 28. 5.

In Coacis c.
3.

lis ad interitum. Solet & fieri surditas etiam in acutis, non quæ sit comes morbi, sed crisis prænuntia. Eius est coaca. *Quibus aures obsurduerunt cum grauitate capitis, hypochondrij tensione, & splendoris offensione, sanguis è nare prorumpit.* Datur ergo surditas interpolata cum manifesta remissione vnà cum paroxismo; datur & acuti morbi comes; datur tertio & crisis prænuntia.

An quæ refertur in Heropyto Abderita durasse ad centesimum diem, & quam Duretus vult significari ijs verbis coaccē, *ἐν τοῖσι μακροῖσι* in chronicis, & vocat surditatem diuturni, melius accommodaretur surditati chronicæ, longæ, & perennanti ad extremam vitæ periodum? Hæc enim stabilis est in vitio instrumenti, & febris expers, nihilque terrificum præse fert, miserationem tantum mouet amicis, vt eleganter ait idem Duretus. Ideoque hanc ego iure fortè vocarem *κώφωσιν ἐν τοῖσι μακροῖσι*, surditatem diuturni, de qua nobis hîc sermo: certum enim est Christum D. curasse surdos,

3. epid. p. 3.

In Coacas.

& mutos, non acutè febrientes, sed diuturnos: quorum nempe cura difficilior est, quàm sit, cùm in acutis febribus superuenit surditas, quæ leniter pressa organo, vnà cum febris critica motione subleuatur.

Surditatis definitio.

Est ergo Surditas, symptoma, quo actio sensus Auditus à causa morbifica aboletur. In quo differt à graui auditu seu βαρυνοία, quæ diminutæ functionis est symptoma, & in qua, vt Galen. ait, exiguæ voces penitus non audiuntur, magnæ autem viæ percipiuntur. Vnde tandem temporis progressu augefcente morbo, ἐν βαρυνοίᾳ fit κόφωσις. Differt etiam surditas ab aurium echo, tinnitu, murmure, sibilo, & bombo, sunt enim auditus deprauati symptomata; nascitur autem hoc symptoma ex omni morborum genere, vt mox de causis fiet apertum.

Pars affecta.

Interim partes affectæ primariò sunt, neruorum auditus quinta σελήνια, vel tympanum simul cum neruo, quod multis organum auditus reputatur. In his enim aut cumulantur, aut influunt ea, quæ auditum aut submo-

uent, aut perturbāt. Posset affici etiam
secundariò cerebrum, spiritus, aut in
cauitate auris ossicula tria tympano
adnexa, quæ auditui inferuire non est
dubitandum.

Causæ sunt, intemperies cuiuslibet *Causæ.*
generis, sed frequentius frigida, cum
humorum orgasmo & decubitu. Hu-
mores autem frigidi synatrismum ap-
positè faciunt, facileque congeruntur
in ductibus aurium, crassitie, lentore,
& visciditate: sicque fiunt obstructio-
nes à quibus cerebrum obturatur, de-
negatur omnis spirituum permeandi
facilitas, & ἡ ἀκρότης introductio. Ge-
neratur etiam surditas in acutis ab in-
temperie calida cerebri, cum humo-
rum biliosorum syntimoria. Veniunt
deinde & aliæ causæ præter intempe-
ries, vt graues aurium dolores, quæ
systrophicas inflammationes accer-
sunt: vulnera deinde, vlcera, cicatri-
ces, tubercula, sordes;

In horum signis non est multum *Signa.*
laborandum, cum materias in aurem
fluentes, aut congestas, intelligamus;
si calidæ sint, ex dolore, febre, siti, vi-

gilijs; si frigida, extorpore, somno, absentia febris, & doloris. Addes conditiones omnes à victu, vitæ genere, tempore, desumptas.

Prognosis.

In prognosi distinguendum, an surditas sit cum febre, an chronica & diuturna. In febre enim etiam si contumax dolor sit, metu non terret coacta, ubi sic, Εἰς ὅξει πυρετῷ ὦτα κωφῶδες, μανικόν, in acuta febre aures obsurdescere, furiosum. Transit videlicet in phrenitidem, exusta ab ardore febrili flava bile in cerebro. De surditate chronica & diuturna, quæ inflammationi successerit, non est multum sperandum, remanent enim purulentæ aures, aut cicatrices indelebiles. Secretum multis in anatome est, ut submissa voce loquentes intelligant surdastri, os ori eorum è regione admoveere, quomodo faciliè & sine labore omnia intelligunt, quod multoties in furdis sumus experti: & ratio facilis est, patent enim internæ partes ad tympanum externis prorsus obstructis.

Secretum.

Curatio.

Cùm ergo curabilis videtur surdi-

tas, imitanda natura est, cuius molimen habes in coaca. *Surditatem è febribus natam soluit profluvium sanguinis è naribus, aluique commotio.* Notat & Hippocrat. aliquando hunc morbum in dolorem coxarum transigere, ischiaticumque mouere. Affectat ergo natura partes inferiores ad expulsionem causæ surditatis. Rem autem factum comprobat Hipp. in præfata Heropyti historia, qui videlicet centesimo febris die, prorupta liberaliter aluo biliosis excrementis, à surditate & febre liberatus est. Naturæ ergo imitatione purgandum corpus, excitanda hæmorrhagia, corroborandum cerebrum, vbiq; vniuersalia præmittendo singularibus.

DE MUTITATE.

ENARRATIO XIV.

*Surdi naturā
muti sunt.*

VRDITATEM & mutita-
tem indissolubili nexu
cohærere, testantur mul-
tæ curationes à Domino
factæ in hominibus sur-
dis mutisque simul; testatur & natura-
lis affectuum consequutio, ob partium
auditus & loquelæ affinitatem, & so-
cietatem. De naturali & innato vitio
id intelligendum, & ita quærit Iou-
bertus. Quid dicet ille qui nihil vn-
quam audiuit? Surdum ita natura mu-
tum concludit. In surditate tamen,
quæ ab externo vitio accidit, non ita
frequens est vtriusque affectus impli-
catio. Cùm ergo de mutitate quæ
etiam solitaria esse potest, sumus lo-
quuturi, & ea sit loquelæ abolitio &
defectus; de instrumentis, & natura
loquelæ, pauca sunt nobis præmit-
tenda.

In tomo 1.
errorum po-
pularium.

Tria ad locutionem concurrere *De ijs quæ ad loquelam cō-*
certum est, sonum nempe, vocem, & *currunt. Sono,*
sermonem. Sonus autem cūm ex mo- *voci, sermone.*
tu corporum inter se collidentium re-
sultat, est qualitas patibilis auditum
afficiens. Vox autem est ictus aëris res-
piratione attracti, quæ ab anima seu
spiritu in pulmonibus existente ad la-
ryngem impulsio, cum quadam imagi-
natione efficitur. Sermo verò est pro-
pria cogitationis interpres, homini
peculiaris, cuius voces significatiuæ
signa sunt, vt enim loquitur Aristot.
Ἐστὶ μὲν ἔν τα ἐν τῇ φωνῇ ἢ ἐν τῇ ψυ-
χῇ παθημάτων σύμβολα. Ea quæ in vo-
ce consistunt, signa sunt affectuum qui
in anima sunt.

Sonus autem etiam inanimatis cor-
poribus conuenit, vox solis animalibus,
cūm non fiat nisi proprijs instru-
mentis animali ad id munus concessis
vnà cum spiritu qui vocem edit, vt ait
Hippocrates. Sermo autem solis ho-
minibus datur, quibus est proprium
dearticulare voces, & vocabula ad
placitum confingere, extra etiam na-
turalem rei significationem. Ita qui

1. ad Cor.
14.

voces ex placito impositas, & earum significationes non intelligit, barbarus nobis est. *Si nesciero virtutem vocis,* ait D. Paul. *ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus.*

Instrumenta autem ad simplicem vocem edendam sunt Pulmo, musculi thoracis, aspera arteria, larinx, gurgulio seu columela. Articulatam autem in homine efficiunt, lingua, palatum, dentes, & labia. Nam, ut ait Arist.

4. de histor. *Locutio non nisi vocis per linguam expla-*
anim. c. 3. *natio est.* Vocales enim literæ à voce
Galen. 2. de & gutture, consonantes lingua & la-
plac. & de bijs proferuntur. His ita expeditis iam
voc. instit. de mutitate, quæ horum vitio instru-
dissect. mentorum contingere potest, edisse-
ramus.

Surditatis ho-
monimia.

In Euangelio mutus, κωφός dicitur. D. Marcus mutum vocat etiam μου-
λάλον, quæ dictio non absolutam mu-
tatem, sed potius impotentiam lo-
quendi significat. Hippocrati voces
consuetæ sunt ἀναστροφή, ἀφασία: sic Ga-
lenus in historias epidemicas, scribit
veram hominis vocem seu sermonem,
Græcos ἀνδρῶν nominare. Et Hippo-

crates Pythonem dicit fuisse ἀναυδον, καὶ ἄφωνον, sermone, & voce captum. Has igitur voces quas habemus in atticismo ἄφωνος, ἀλαλτος, ἀναυδος, κωφός, tam defectus quosdam vocis, quàm mutitatem significare certum est. Et ita existimo in Euangelio mutos absolutè esse intelligendos, priuatos videlicet voce & sermone.

Est ergo mutitas, fandi seu loquendi impotentia, seu symptoma in quo actionis animalis voluntariæ, nempe locutionis amissio fit. Dico autem esse symptoma actionis animalis voluntariæ, quia solus homo loquitur qui voluntarias habet actiones, & vnà cum ratione, quod alijs animantibus denegauit natura. Nec enim animalia ad loquelam edocta verè significantes voces edunt, nec cum rationis instituto, vt est inter aues, admirabilis verèque dux volucrum Psitacus.

Quid mutitas

*Non fuit in terris vocum simulantior
ales,*

Reddebat blefo tam benè verba sono.

Nec etiam animalia, quæ pulmonum defectu, inspiratione & expira-

tione carent, ut insecta, muscæ & apes, vocem edunt: sed attritum quendam interni spiritus, qui potius murmur & sibilus, quàm vox, iudicari debet.

*Quos sequatur
affectus muti-
tas.*

Hoc autem symptoma abolitæ vocis & loquelæ sequitur morbos cuiuslibet generis, sed maximè morbos conformationis, & solutę vnitatis, non simplices intemperies.

Pars affecta.

Pars autem quæ in mutitate afficitur, lingua est: est enim primarium loquendi instrumentum. *Si lingua*, ait Hippoc. *non articulet non posset homo clarè edifferere, sed singula à natura unam vocem haberent, muti etiam ex natiuitate differere non possunt.* Et cætera apud Hippocratem. Cæterùm aliæ partes in ore, gutture, & pectore, linguæ deseruiunt.

ὡς ἀρχόν.

Causa.

Huius ergo admirabilis & elegantis in homine functionis causas sedulò peruestigemus. Precipuas legimus in lingua, alias in partibus subseruientibus linguæ ad loquelam. Excedit aliquando lingua, & toto ore intumescit, idque vel ab humorum defluxu qui potest curari, vel à natiua eaque

vitiosa conformatione, quæ curari non potest. In ea etiam oris parte molli & laxa quæ sub lingua est, & cui ea incubat, atque quasi vinculo alligatur, tumor colligitur batrachus appellatus, qui interdum phlegmones, sæpius œdematis mollis & laxi speciem exhibet, è quo aperto mucus profilit oui candido persimilis: verba sunt Fernelij, fit etiam & vinculum sub lingua vitium pueris familiare, de quo sic Paulus. *Ligatio linguæ quæ ancyloglosson appellatur Græcis, aliàs naturaliter accidit, membranis durioribus magisque à prima origine minutis linguam continentibus, aliàs ex acquisito ob cicatricem quampiam duriolem sub ipsa ex ulcere contractam. Qui igitur à natura hoc vitij habent, eò quòd tardè sermonem explicare incipiunt, & vinculum sub lingua iustò magis appareat, exulceratione non præcedente, cognoscuntur. Qui verò ex acquisito, cicatricem manifestò conspicuam habent. Hæc Paulus.*

De batracho.

*De vinculo
sub lingua.
Lib. 6. c. 29.*

Inter partes autem quæ voci opitulantur & sermoni, sensibus patet gurgulio in palati extremo propen-

dens, vucca seu columella dicitur, si gurgulio igitur deficit, leditur admodum locutio. Excedere etiam potest: Quod vitium animaduertimus in filiola nepte amici nostri Domini Ioannis Arroy pharmacopei Insulani exercitatissimi. In qua videlicet naturalis mutitatis nulla apparuit vnquam causa, præter duplicatum gurgulionem à nobis animaduersum.

Potest deinde mutitas fieri à mala conformatione harum omnium partium oris, vel etiam laryngis. Potest & ab earum paralyfi. In confirmata enim paralyfi obmutescere omnes animaduertit Fernelius. Ab ortu quoque nonnulli muti permanent, idque naturæ conformantis vitio. *Visus est etiam, ait ille, qui leuiore ex causa biduum triduūque loquela adimeretur, mōxque repente & inordinate redderetur. Et qui sæpius ex interuallis modò mutesceret, modò loqueretur integrè sano corpore.*

Historia.

Dicerem ergo hos fuisse melancholicos: vt duos præstantes & doctos iuuenes, quos nos vidimus à multis diebus factos mutos, nec velle loqui, etiam si diuersorum Medico-

rum præscripto, frictionibus asperis, dolorificis ligaturis, scarificationibus profundissimis circa scapulas vrgerentur. Quos simulata ab eorū horoscopo à nobis ante eos depicto prædictione mortis, & dato ac propinato remedio, quod vt occultum prædicabamus, magno adstantium applausu ex templo fecimus loquentes. Vnus eorum erat Lumberijs, in charissima patria mea, alter florentissima in vrbe Cadurcorum.

Et hæc de causis mutitatis sufficiant. Sed cur surdi naturâ muti etiam sunt, & muti surdesunt? An si cerebrum vel aurium ductus & tympanum malè conformantur, aut alio vitio natiuo laborant, consocialis est partibus oris palati & gutturis affectio? An si non audit non potest loqui, quæ enim posset esse in muto obauditio? Quæ potest esse specierum obiecti communicatio?

*Cur naturâ
surdi muti
sunt.*

Inuentâ causâ de remedijs cogitandum. Natiuam illam surditatem velle curare, vafri & vani esset pollicitatoris. Quæ per accidens contingit, a-

Curatio.

motione causæ fluentis, aut impedi-
menti excisione, vt cùm adest ancylo-
glossis, artificiosè curatur. De his con-
sulendi Medici & Chirurgi in arte
exercitatissimi.

DE FEBRIBVS.

ENARRATIO XV.

INSITVS noster calor, qui
in soliditate partium corpo-
ris stabulatur & residet, in-
fluente & ab alimentis acqui-
sito conseruatur. Vtriusque autem
primaria sedes in corde est, & vtrius-
que affectio vna quæ febris dicitur: &
quæ nihil aliud est, quàm calor præter
naturam accensus in corde, & per ar-
terias toti corpori cōmunicatus. Qua
definitione constat febris essentia, &
inprimis quis sit affectus.

*Definitio fe-
bris.*

*Definitionis
explicatio.*

Est enim intemperies calida, cùm
nempe cordis calor tam insitus quàm
influens, è naturali in igneum præter
naturam conuertitur. Quæ quidem

calida & æstuan*s* intemperies comi-
tem sibi accersit siccitatem: Ideoque
Galen. calorem febrilem siccum ap-
pellabat, & febrem passionem cali-
dam & siccam. Non enim illorum
sententiam sequor, qui dicunt febrem
esse intemperiem siccam per acci-
dens, quia nempe immoderata calidi-
tas ex accidenti consumendo humi-
dum, eam sibi asciscit: nec morbosa est
aiunt illi, non minù*s* quàm siccitas in
bilioso homine: vtrumque certè fal-
sum est. Primum videlicet, quoniam
ignis non est sine siccitate, nec effe-
ctus febris, sitis, vigiliæ, æstus, vni de-
bentur calori, sed etiam & siccitati.
Nec est enigma Hippocratis edictum,
Victus humidus febricitantibus om-
nibus confert. Alterum etiam defle-
ctit à vero: non quidem in bilioso ho-
mine siccitas morbosa est, quia illi na-
turalis est: sed si siccitas non est mor-
bosa in febre, nec etiam caliditas, quia
vtriusque qualitatis febris est excessus:
aut febris esse posset affectus partim
secundum naturam, & partim contra
naturam, quod à Medicis cogitatum

1. Aph.

non est aut literis mandatum.

Sed persequamur dictum est in definitione, *Calor præter naturam accensus in corde*: in parte videlicet ubi est fons caloris. In corde autem sunt spiritus, humores, & substantia solida, quæ solidam partium substantiam complent ut in 2. parte explicatum est. In spiritibus autem diaria fit, quæ Græcis *Ephemera* dicitur, in humoribus fiunt febres putridæ, in solidis partibus hæticæ. Nec sequitur, ut arguunt superiores Medici, si febris sit intemperies sicca, omnem febrem esse marasimum: Quoniam solus marasmus & hæticæ postremus hic gradus, in partibus solidis consistit, non in spiritibus, aut humoribus, quorum humiditates extremæ siccitati obsistunt: quanquam & in illis febrilis adsit siccitas, quæ & siccos producit effectus, non minùs quàm aqua marina potestate sicca deficcat. Addit deinde definitio. *Et per arterias toti corpori communicatus*. Ex Galeno enim & Avicenna, non potest esse an dici febris, nisi primùm accendatur calor in corde, unde toti corpori fiat

ri fiat communis: de primarijs febribus loquor, symptomaticę etenim alijs in partibus originem nanciscuntur, ut mox dicemus. Hęc igitur sit febris essentia.

Febrium differentias, tam essentiales quàm accidentales, primus omnium persecutus est Hippocrates. Cuius dianiam Galenus aperuit, atque essentiales distinctiones ex accidentis natura philosophicè à subiecto venatur. In spiritibus sunt diarię febres, quę ob facilè dissipabilem & euandam spirituum substantiam, vna tantum die durāt, ideo eas diarias Latini, & ephemerās Gręci vocant. In humoribus secundo fiunt humorales febres, quę vel continuę sunt, vel intermittentes. Continuę sunt quę materiam habent in maioribus venis cordi proximis: intermittentes verò quę in minoribus longè à corde semotis, ut in ventriculo, mesenterio, cauo iecoris, & lienis.

Differentia febrium.

Diaria.

Putrida.

Continua.

Intermittentes.

Rursum tam continuę quàm intermittentes, pro humoris idea & specie diuiduntur. Si enim bilis in maio-

ribus vasis accenditur, continua tertiana dicitur. Si eadem sit bilis sed extra vasa maiora, & in minoribus venis recondatur, ibique putrescat, fit tertiana quidem sed interpolata, quæque singulis tribus diebus redit. Si pituita intra venas maiores putrescat, cotidianam continuam excitat; extra vasa verò intermittentem, quæ singulis diebus repetit. Idem de melancholia, quæ intra venas maiores, agit continuam quartanam; extra venas & in præcordijs, intermittentem.

Sinochos.

Diximus de febribus ex idea vnius, vel alterius humoris, tam in venis, quàm extra venas nempe maiores. Iam sciendum est totam massam sanguinis, nulla distinctione humorum facta, inflammari posse, vel simplici inflammatione sine putredine, vel cum putredine. Si tota massa sine putredine flagrat febre, dicitur sinochos febris non putris: si verò tota massa putredine contaminatur, accenditur febris sinochus putris. Vtriusque tam putridæ, quàm non putridæ, eadem sunt differentia. Alia enim est epac-

mastica, quæ perpetuò increfcit; alia paragmatica, quæ vbique decrefcit: tertia homotonos, quæ æquali tenore incedit.

Huic febrì finocho cum putredine, fi bilis ardens adiungatur, fit febris ardens seu Καὶνὸν: cuius funt duo affidua figna, fitis inexhaufa, & linguæ nigredo. Accedunt vigilie, deliria, phrenitides, & inflammationes partium nobilium, quæ tandem malignam febrem & cum cacoëtia demonftrant. Hanc iuvenes bene natos, fanguineos, & quadratos incurrere videmus fæpiufcule. Ita anno decimoquarto fupra millefimum cum effer popularis Tolofæ febris hæc, fuftulit multos probè conftitutos.

*Febris ardēs.
Causos.*

Hæ igitur funt earum febrium differentie, quas primarias Medici vocant, cùm focum putredinis habeant primo in corde. Aliæ enim dantur febres & continuæ & intermittentes putridæ, quæ primò non accenduntur in corde, fed fufcitantur ab inflammatione alicuius partis, quæ communicatur cordi: has fymptomaticas vo-

*Febres fym-
ptomatice.*

cant, cum succedant fistrophicæ inflammationi alicuius partis extra cor. Sic febris est symptomatica typhodes ab alicuius partis interno erysiplate, ut ab inflammatione aut iecoris, aut pulmonis. Ita etiam dantur quædam febres quarum non est à primarijs essentialis differentia, sed à quibusdam accidentibus nomen capiunt, tales sunt lypiria, elodes, epiala, syncopalis, Tales fortè sunt & illæ quas depingit Hippoc. in 6. epid. Cùm ait. *Febrium hæ quidem manu sunt mordaces, illæ verò mites: quædam non mordaces sunt, increcentes tamen, &c.*

*Febres nothæ,
& implicite.*

Dantur & aliæ quædam species, ex supernarum implicatione & miscella. Cùm videlicet aut causæ diuersæ febrium miscentur, aut febrium typi. Illas confusas nothas & spurias vocant, has verò implicitas & connexas. Cōfusæ seu nothæ febres sunt, in quibus humores, bilis vtraque, sanguis, pituita, confusim & promiscuè miscentur: ut tertiana febris notha, quæ ex bile & pituita mixtim confusis nascitur. Implicitę autem illę dicuntur,

quæ ex multis diuersisq̃ue febrium speciebus constant, vt tertiana duplex, quartana duplex & triplex. Sic & Hæmitriteos seu semitertiana, quæ ex quotidiana continua & tertiana, intermittente constare dicitur.

Hæc itaque breuiter dicta sint de *Febres pestilē-*
 febribus humoralibus, supersunt pe-^{tes.}
 stilentes & epidemicæ, quæ à superioribus non differunt, nisi sola qualitate occulta, eaque contagiosa, quæ nihil aliud est, quàm excessus quidam & summus gradus putredinis, communis factus vel à diuersis temporum mutationibus, & aëris corruptela, aut ab influxu maleficorum siderum. Hoc
 est quod ait Hippocrates esse diuinum ^{i. Prog.}
 in morbis. Transit autem in humores & spiritus qualitas ea perniciosa, quibus contagium imprimit. Fieri que potest diaria febris pestilens, impressa nempe lue in spiritibus: fiunt & humores cuiuslibet speciei & typi pestilentes, si fomes transit in humores: vt & hæctica pestilens, si altius in partium corporis primigenium clades contendit. De his omnibus Hucherius præ-

ceptor noster Monspeliensis clarè & doctè edisseruit.

Hectica febres.

De febribus hecticis simplicibus, quarum subiectum est pars solida corporis, nunc breuiter edisserendum. Hanc autem in tres gradus vulgo diuidunt. Primus est, in quo carnosæ partium substantia absumitur. Secundus cum ea absumpta est, & prorsus carne partes destituuntur, à calore nempe amplius procedente, & vsque ad humidum radicale partibus insitum, in quo tertius gradus consistit, est enim tunc febris hectica cum marcore, quam Græci vocant marasimum. Tunc ea quæ constituebant substantiam partis, videlicet spirituosæ, humida, & solida exhausta sunt, vniuersæque corporis moles corrui & depulatur. Quam qui in eo postremo gradu curaret, alter Prometheus hominem de nouo conderet.

Causæ.

1. de diff.
feb. c. 5.

Febrium autem causæ vt cæterorum morborum, vel externæ vel internæ sunt. Externæ in rerum nonnaturalium errore positæ sunt: ad quinque modos has reduxit Galen. motum, pu-

trefactionem, calidi occursum, suppressionem calidi effluxus, & calidæ essentia permixtionem. Internæ aliæ sunt antecedentes, in humorum vel plenitudine vel cacochymia positæ: aliæ sunt coniunctæ quæ immediatè febrem efficiunt.

In primis ergo Diarię omnes ab externis causis accenduntur, ut à solis *Diaria febris causa.*

ęstu, ambientis frigore, lassitudine, labore, vigilijs, inedia, studio, ira & similibus. Quę omnes etiam cum vehementissimę sunt, hecticam mouent, *Et hectica.*

quam Diaria præcedit. Sic & ab iisdem causis è diaria facilis est lapsus in continuam: contrahuntur tamen continuę febres ab incauta victus ratione, ut à nimia cibi copia & helluarione, & vitioforum alimentorum usu.

Frequentior causa continuarum & putridarum omnium febrium, est prohibita transpiratio, à pororum cutis valida obstructione; quę fit dupliciter vel à frigido constipante, vel ab interna humorum plenitudine cum eorum lentore & glutinositate: quę tenues venarum & pororum ductus infer-

Et Putrida.

ciunt, & humorum transpirationem prohibent. Vnde febris putrida his ferè gradibus generatur: ab humorum multitudine, glutinositate & crassitie fit obstructio, ab obstructione prohibetur transpiratio, à prohibita transpiratione fit putredo, à putredine febris.

Signa.

Ephamera.

Cum igitur febris in vniuersum alia sit ephamera, putrida alia, & hectica, signa earum sunt in vniuersum proponenda. Ephemeræ in primis dignoscuntur calore, pulsu, & vrina, quæ non multum à naturali constitutione euariant: est enim calor mitis, suavis, nec cum acrimonia tactum feriens. Frequens quidem & velox pulsus est, sed æqualis, neque magna cum sistole & depressione. Vrina concocta apparet, nec colore, substantia, aut contentis immutata. Inuadit repente, sine horrore aut rigore ephamera, nisi corpus cacochymum inuaserit.

Putrida signa.

Putridas febres dignosces, primò à calore acri & mordaci feriente manum, à pulsu celeri magno & inæquali, cum velociori sistole: ab vrinæ cru-

ditate, confusione, rubedine, & obscura concoctione. Putridas deinde febres antecedit inæqualitas, & neutra corporis dispositio: & antequam febrisprehendat, vel inapetentia, vel dolor capitis, vel aliud quid præcessit.

Spontanea lassitudines, ait Hippoc. *mor-* Aph. 5. 2.
bos prænuntiant. Continuas autem febres ab intermittentibus, temporis duratione distinguimus, si extra 24. horas, sæuierint: & in continuis non est infebriticatio & ἀμυξία, remissio quidem esse potest nunquam pura intermissio.

Hæcticas cognosces in contumaci *Hæcticarum*
duratione, nulla notata inuasionem, *signa.*
augmento, statu, & manifesta declinatione, & cum ægrotus se febricitare non putat, neque dolet quæ iam equalis sit, & in toto habitu contracta intemperies. Calor prima manus admotione mitis est, sed breui acris, mordax, & squalidus percipitur. Cum autem tres sint hæcticæ gradus, hos apertè leges in marcore, & corporis manifesta extenuatione & squalore. Incendium autem solidarium par-

tium manifestè detegit duabus horis ab ingesto cibo auctus calor, acriorque factus.

Pregnoſis.

Ad præſagitionem in febribus maximè in continuis quatuor illa quæ in Enar. 17. 2. partis diximus ſunt meditando Idea, magnitudo, motus, & mos: Idea febris ex ſpecie innotefcit. Præuidendum diligenter quæ in temporis conſtitutione & victu præceſſerint, vt de malignis febribus conſulamus. Huius prædictionis artem habemus integram, in Hipp. libris epidemion. & 3, Aphoriſmorum. Sic ex illius libri Aph. 1 1. & ex 2. ſtatu 1. epid. ſinochon febrem cum pernecie in iuuenibus futurã præuideramus Toloſæ, anno 1614. paulò antequam graſſaretur: præceſſerunt etenim ferè omnia, quæ in 2. ſtatu ad temporum conſtitutionem narrat diuinus Hippocr. ſubſecuta ergo fuit magna cum ratione febris calamitofa iuuenibus, quos magno numero ſuſtulit de medio.

Prædictio febris anno 14.

Motus febris in quatuor temporibus ſpectatur, in principio debiliora ſunt omnia, in ſtatu vehementiora,

vbi perturbatio critica negotium fa-
cescit. Difficile in multis, vt in Apo-
plexia, conuulsione, & febre sinocho
epacmastica quæ perpetuè increfcit,
paragmastica quæ femper decrefcit, &
homotono quatuor diftinguere tem-
pora: in quibus tamen ex vrinæ & ex-
crementorum coctione, aut crudita-
te, de ftatu difcernendum. Quandiu
enim incoctus eft humor morbus di-
citur efle in principio, vbi incipit co-
qui eft augmentum, & coctio fit & ap-
paret in ftatu, in quo natura coctum
humorem fecernit, fecretum expellit,
magna quadam & copiofa euacuatio-
ne, quæ crisis dicitur. Hoc autem fa-
lubriter agit in fperabili morbo mini-
mèque fatali, aliàs in defperato, in
augmento augefcunt quidem acci-
dentia fed natura decrefcit, profterni-
tur, & paulatim oneri fuccumbit, om-
nisque falutis fpes retro collapfa re-
fertur.

De curatione vniuerfali febrium
fequitur In febribus ergo vt in cæte-
ris affectibus amouenda primùm cau-
fa eft, deinde curandus affectus, & quæ

reſtant ſymptomata delenda ſunt. Febris eſt intemperies calida & ſicca, ſi ergo affectus hic ſolitarius ſit, nec ſit cauſæ coniunctus, contrariorum lege extinguendus eſt contrarijs. Ita diarias & hecticas frigidis & humidis proſtigamus. Si verò febris comitem habet cauſam, ea primò electiuo medicamento, & ſanguinis miſſione funganda, deinde contrarijs relictæ intemperies delenda: vt in febre continua putrida, vbi cauſa præſens eſt, & in maioribus venis contenta, ita procedendum, vt affectus omnes qui ſunt in febre ordine ſubmoueantur. Sunt autem febris, putredo, prohibita tranſpiratio, obſtructio, humorum plenitudo, & craſſities. A poſtremo exordienda cura nempe ſoluenda eſt humorum plenitudo ſectione venæ, cacochymia purgatione, reſeranda deinde obſtructio, aperientibus, incidentibus, detergentibus: ſoluta obſtructione euaneſcet prohibita tranſpiratio, quæ nihil habet facti. Putredinem in criſi natura euacuat, illius enim hoc opus eſt: eius eſt enim excernere &

euacuare, cuius est cōcoquere, quāquā non rarò natura ope medici indigeat. Postremò his sublatis affectibus & causis, remanet febris quæ frigidis & humidis venit extingueda, cū remedijs, tum victus ratione conuenienti.

Sed in febrium cæterorūque morborum curatione, nos exercitatorum Medicorum prudētiæ committamus, qui particulares omnes omnium indicationes & curandi methodos, multis experimentis probè norunt. Mulierculis & rerum medicarum imperitis ne fidamus, temerarios ciniffones, agirtas, & empiricos fallaces exhibemus. Vt enim sapienter demonstrat Galen. *Experimentum periculosum materia subiecta ratione. Neque enim lateres, lutum, ligna, lapides, tegula, & coria artis medicæ sicut aliarum materia sunt, in quibus multis modis impune licet experiri. Ligna enim & corium si malè tractādo destruxeris, nullum exinde periculum: in corpore autem humano illa experiri quæ non sunt experientia comprobata, non est citra periculum, cum mala experientia ad totius animalis interitum terminetur.*

Com. i. aph

DE HYDROPE.

ENARRATIO XVI.

Hydropis nomenclatura.

Lib. 3. Chronion c. 8.

YDROPS, Aqua intercus, aquosus humor, aquosus langor, nomina sunt, ab aqua quæ in hoc morbo maximè generatur. Cælius Aurelianus παρέκχυσις appellat, sensibilem & manifestam liquoris superfusionem, quæ fit inter peritonei membranam & intestina. Hyderon autem dispersum siue infusum per viarum raritatem, atque carnis spiramenta liquorem. Inde vulgo definitur Hydrops tumor corporis aquosus, vel collectio humoris præter naturam inter peritoneum & intestina.

Definitio hydropis.

Nobis placet Capiuaccij definitio. Hydrops est tumor ventris, vel totius corporis, productus ab intemperie frigida hepatis. In primis ergo Hydrops tumor est, non tumor in carnosa par-

tium substantia ut phlegmone, aut œdema, systrophicè congestum in partibus, & cuius materia vel dissipatur, vel suppuratur. Sed tumor hic symptoma est tertij generis, in tactu & visu: quod sequitur aliud symptoma, nempe actionem læsam hepatis coctricem, quod præ debilitate & paupertate caloris generat aquam.

Certum enim est & à Galeno confirmatum in omni hydrope lædi hepar, ubi sanguinis & humorum officina est, ubi naturales & nutritiæ facultates lucent, dum viuendum est illi τὸ ἐμψυκτον θερμὸν: cuius infractio & debilitas Medicis pro frigido habetur. Statutum enim est actu frigidum in corpore non reperiri. *Pars affecta.*

Infringitur autem robur illud hepatis, & intemperies frigida inuritur illi, multis de causis, quas concipit hepar ex se, aut ab alio. Vulgares practici dicunt per se, aut per consensum, *Causa.* *Hydrops per se.* fit autem hydrops per se, proprio scilicet & syngeneo hepatis vitio: ut cum cæcus ignis torret hepar, in quo præ ardore bullas excitat, quæ Græcis ὕδα-

πιδες dicuntur, quibúsque disruptis aquosa sanies in ventrem descendit.

Intemperies autem retorrída hæc, multis natiua est primigenia & ἀρρεπάρκεια, quæ cum ætate simul accreuit; estque συνζωον διατæ vitio, carni-um edacitate, & generosi vini potatione, falsorum esu contracta: In ijs maximè qui μεγάλα πλάγχθοι, magnis constant & voracibus visceribus, otioseque viuunt atque cum genio. Quibus etiam suppressis hæmorrhoidibus vis nutritia in hepate suffocatur, & fit tandem ἀβία, accersiturque frigida intemperies, quæ est causa immediata morbi. Atque vt doctè loquuti sunt Gordonius & Guido Cauliacensis fit hydrops à frigido per se & vniuocè, à calido verò per accidens & æquiuocè: quoniam videlicet calor is natiuū hepatis genium exhaurit, & frigiditatem inducit. Sic erat eorum *Ænigma* in hydropè calidum & frigidum eodem residere in loco, & eadem hepatis parte. Hoc autem cum manifestò præceptis philosophorum contradiccat, vt silenum alterum Alchibiadis sic ape-

c. de hydro-
pe.

Ænigma Gor-
donij.

sic aperiunt. Est frigidum & calidum in eadem parte hepatis, unum tanquam formatum & coniunctum, reliquū tanquam formans & antecedens, unum naturale reliquū præter naturam, unum materiale reliquum formale, unum apparens reliquum occultum. Ita certè ab hepatis ardore & marasmo *ἢ ὀφρυνς*, immedicabilis succedit frigiditas, proprio nempe hepatis vitio.

Hydrops per consensum.

Fît deinde per consensum hydrops, errore partium hepati consociarum, & quarum officio hepar carere nequit, ideo mutuò ab ijs etiā afficitur. Quādo frigescit ventriculus immoderato potu aquæ aut simili lapsu, cūm grauis & longus contingit alui fluxus, si lienis pertinax tumor non cedit, cūm obstructio hepatis indelebilem icteritiam facit, cūm foedi colores delicatulas virginum facies diu deturpant, cūm febris ardens genium hepatis deuastauit, aut omnem criticam materiam in abdomen transtulit, tunc certè præ foribus est hydrops, & in propinquo aquæ cumulus & syna-trismus cum hepatis atonia.

Ee

Tres species
hydropis.

Cum autem pro causarum varietate inæqualiter debilitetur hepar, tres hydropis species constitutæ sunt. Exigua & momentanea hepatis frigiditas flatus gignit, quæ tamen aucta, magnos flatus cumulat, & ventrem tympani in modum distendit, indeque tympanites dicitur: quæ species multos habet flatus, humoris & aquæ parum. Maior est intemperies in ascite, cum ut in vitæ aqua in ventre fluctuat, non tamen sine flatu, eoque minore quàm in tympanite. Tertia species est anasarca seu leucophlegmatia, cum aquosus admodum sanguis per uniuersum corpus diffunditur, quo madidæ partes intumescunt cum pallore, hanc enim speciem præcedit cachexia, quæ malus est corporis habitus.

Signa.

Causarum & specierum hydropis signa aspectui dum se offerunt & apparent, longa commentatione non egent. An per se & alienatione virtutis sanguificæ *ἀπὸ τῆς αἱματώσεως ἐργα*, quæ penes est ipsum hepar: an verò functionis hepaticæ

impedimento, seu per aliarum partium sympathiam fit hydrops, diligenter est inuestigandum: inde enim & prognosis, & curatio dependent.

Speciem autem hydropis sic breuiter explora. Si fluctuatio cum murmure adsit & borborigmo, & ab vno latere ad aliud aqua deferatur, Ascites est. Percussi autem tympani in modum respondet sonus ad manus impulsus in Tympanite. In Anasarca totum corpus tumet, & præmentis digiti caro impressum seruat, pars est mollis, laxa, pallida, & cachectica. Antecedit verò omnem hydropem pedum tumor laxus, & œdematosus: partes enim à fonte caloris remotissimæ citiùs proprio defraudantur genio, intumescunt & contabescunt.

Præuidemus autem hydropem animaduersione causarum, vt tympanitem ex sententia Hippocratis, quæ sic est: *Quibus tormina adsunt, & circa umbilicum cruciatus, & lumborum dolor, qui neque medicamentis, neque alijs præsidijs cesserint, in hydropem siccum terminantur.* Aph. 11. 4.

Hydropis autem fanabilis aurea est

descriptio hæc, ex 2. porrhet. Oportet eum, qui dominatu hydropis tenetur & tamen superstes futurus est, eoque salubriter defuncturus, primùm quidem visceribus bene moratis prædictum esse, vt virtus naturæ luceat in concoquendo ex facili: tum facilè spiritum ducat, doloris expers, totumque adeo corpus æqualiter, suauiterque caleat, nec extimæ partes liquentur & contabescant. Dein nulla tussis adsit, nec sitis, nec linguæ asperitas, sit aluus morigera, ducatur mollibus & figuratis excrementis. In his enim signis cum spe salutis prædiuite initur therapia: contrarijs verò apparentibus, nec facilis, nec certa curatio, vt cùm adsunt quæ coaca dicit. *In hepatico mala est colliquatio cum raucitate & tussi.* Græcè est ἐφ' ἡπατικῇ τῆξίς καὶ αὐα βεγάχῃ, κακόν. Mutuò enim conspirant phthisis & hepatitis. In Aphor. *Hydropicis si tussis superueniat, malum.* Translatione videlicet humoris, & propagatione aquarum in pulmones: aut compressione pectoris à tumore hepatis manifestò qui tactui se offert. *Hydropes*

35. 6.

In coac.

etiam illi ait Hipp. permolesti sunt qui veniunt à morbis acutis, ut à febre. Tandem. Quibus iecur aqua plenū eruperit in Aph. 57. 7. omentum, ijs venter expletur aqua, & moriuntur. Fluctuat autem aqua diuersis in locis, sed frequentius vel inter omentum & intestina, vel inter omentum & peritoneum: quo loco dum semel aqua cumulata est, non potest illūc extrudi, ut doctè notat Holerius.

Sed iam ad curationem nos accingamus. Hydropes per consensum ijs in locis præuertuntur vnde scaturiunt. Curetur ventriculi frigida intemperies, si illa in vitio sit. Sistatur diarrhæa, curentur tumores viscerum cum adsunt; referentur obstructions sine mora, ne verus hydrops primarius tandem contingat. Si simplex sit humorum synatrismus ex abscessu febris, quæ crisis materiam deposuerit in abdomen, haud cunctanter per hydragoga sollicitetur, sic etiam cum ab liberali aquæ potione venter distenditur: quæ certè triscuria est Paracelsi, qui ex hydrope isto curabili, omnium sanationem pollicetur. Curatio. Paracelsi error.

Non enim hydrops verus & primarius cum corruptela substantiæ viscerum, quam *μεγάλην κήκωσιν* vocant, curabilis est ex facili. Dubitatur in primis, An conuocatus Medicus, curamq; morbi aggressurus, possit cum securitate generalia remedia phlebotomiæ & purgationis aggredi. Distingunt, si morbus sit cum sanguine, vt in suppressis hæmorrhoidibus, aut mulierum cataminijs, mittunt sanguinem: hoc etiam indubitatum est in Anasarca, vbi cacochymia venas intrat, in quo etiam purgandum est. At in cæteris speciebus non ita de venæ sectione statutum, neque certè tam tutum nisi restitet sanguis in venis magna copia, idque in morbi principio, in procinctu enim, fractis viribus, quid prodesset? quis auderet? Aquæ & crudorum copia adest, sanguis frigescit, corpus contabescit, calamitosa ergo venæ sectio.

An igitur præparandi humores, & denuò expurgandi? Quid proderit præparatio in aquarum confluxu restagnante! An coquendæ aquæ ad

vnam crifim, vt humores in febribus putridis? Exhaustiatur ergo cumulus hic, fi vires ferant accomodato hydragogo, aut Parachēthefi aperto ventre per vmbilicum aut antiquo more idq; initio morbi. Etenim edictū est, ὁσπρωμιῶν τὰς ἀντιγὰς τὰς αὐτῶν hydropicos statim fecare, dum nempe vires valent, nec aquarum inundatio aut naturæ cāpos submergit, aut vicinos eluit limites. Roberetur interim hepar ne fatifcat.

Decet in cæteris speciebus Tympanite & Anafarca humores pituitofos parare, & expurgare. Concocta enim medicanda sunt non cruda. Adfunt in hepate, mēferæo, & liene obftrictiones, quæ sunt referandæ: vt facilior & fcilicior fuccedat purgatio. In tympanite maxime, ratio flatuum habenda eft, qui diffipandi funt & extenuandi. Sed quàm difficile fit fimul intra peritoneum & intestina inclusos excludere flatus, dici non potest. Locus conferens Hippocrati in afcite, & cæteris speciebus eft per feceffum, illa lege. Si leucophlegmatia detento, fortis diarrhæa fuperuenerit, foluit morbum. Sed de his fatis.

DE MULIERI profluio.

ENARRATIO XVII.

*Cur sanguine
mulieres ab-
bundent.*

A est mulierum constitutio, ut plurimo abundant sanguine, cum & foetus in utero conceptum fouere, & natum enutrire debeant. Eo ergo genio mulierum corpus natura composuit *δυσδιάφορον* & vix perspirabile, ut detentus sanguis per venarum *αυσιων* in uterum conflueret, futura foetus alimonia: quo edito ad mammas reflueret eisdem in usus: essetque summo naturae beneficio nutrix illa, quae mater fuit, ne aduena & alienigena nutrix, dulcissimum matris nomen sibi arrogare posset.

*De menstrua
purgatione.*

Vbi ergo mulier nec habet in utero, nec editi foetus nutritioni incumbit, venoso in genere turgescit, sanguineque abundat, & statis Lunae periodis singulisque mensibus per uteri venas delabatur sanguis, magnoque salu-

ris commodo semel in mense expellitur. Qui si immoderatus profunditur, & extra constitutos naturæ limites tertium diem in viraginibus & robustioribus, quintum in mollioribus excedat, in fluxum inordinatum facessit & morbus tandem oritur, isque chronicus.

Hunc Medici vocant fluxum inordinatum, in quo non tantum quantitatis, quantum qualitatis habenda est ratio. Accedit enim corruptela sanguinis, & omnis corporis impuritas quæ eò definit. Varius admodum in substantia & colore succedit sanguinis, modoque ῥῆν λευκόν, modò ῥῆν ῥυδρον, profluuium album, profluuium rubrum appellitant, de quo nobis hîc est sermo. Definitur ergo fluxus muliebri- *Definitio muliebri efflu-*
 per uterum excretio, vitio aut facultatis, aut sanguinis, aut uteri ipsius contingens. Symptoma est secundi generis, quod est in excretorum ἀναιμία, *Quis affectus.*
 quodque aliud symptoma sequitur, actionem videlicet uteri læsam, ab intemperie quadam calida, frigida, humida, aut sicca, aut alio morbo.

Pars affecta.

Pars affecta in fluxu muliebri, vterus est: & si enim supernarum partium vt cerebri, ventriculi, hepatis, aut lienis vitio sæpe contingat, non potest tamen non lædi vterus, cum à vitiosis & impuris tangatur humoribus.

Causæ.

Causæ autem immoderati & vitiosi defluxus, vel in facultate, vel in sanguine, vel in ipso continetur utero. Facultas læditur, cum vel expultrix ab humoribus acribus, & à sanguine bilioso laceffitur: vel retentrix à morbo quodam, aut evidenti quadam causa debilitatur. Labascit & aliquando concoctrix, in paupertate caloris nativæ, in ventriculo ab aliqua causa infracti. Vitium etiam in sanguine esse potest, quia copia turget, vel qualitate, vt acrimonia & tenuitate peccatum peccat. Vteri etiam ipsius venæ si extra naturam dehiscant, aut rumpantur, vel exedantur. Possunt dari externæ causæ importuni istius symptomatis, quas existimo positas vel in aëre feruidiori, aut humidiori, in deside vita, molli, & inerte, tum & in humidorum immoderato usu.

Signa caufarum in afflictæ mulieris *Signa.*

temperamento, habitu, colore & moribus reperiēs, & in excreti colore qualitatem cauſæ iudicabis. Purus enim excernitur ſanguis in ſolo immoderato profluuiο: ſed ubi fit ῥῆς ὁ ὕς ἑρᾶς impurus ſuccedit, & conſpurcatus ſanguis, flauus in bilioſis, pallidus in pituitōſis, & in melancholicis nigricans. Loci deinde referente Paulo in iſto deſluxu continuo madent, cibi adeſt faſtidium, reſpiratio læditur, imminet cachexia, pedūmque tumor ſæpe hydropem accerſit. *Lib. 3. c. 48.*

Verè dictum eſt ab Hippocrate: *Prognōſis.*
Si menſtrua plura ſiant, eueniunt morbi, & Aph. 58. 5.
ſi non ſiant vel ſiſtantur, ex utero morbi eueniunt. Vbi Galen. notat morbos in utero ipſo tantū fieri in ſuppreſſis, nam menſtruis immoderatè & plena manu fluentibus, ferè alibi quàm ipſo in utero morbi fiunt: vnde ait, ῥῶ γυναικείῳ adiungi πᾶσιν vel λεπτοθυμίαν. Licuit tamen mihi per experientiam, etiam in immoderato fluxu tam benè quàm in ſuppreſſis, grāuiſſimos morbos ipſo in utero contractos, ſuc-

cedanea carcinomata, & putrida vlcera cum ingenti fœtore puris notare, eaque prorsus insanabilia.

Curatio.

*Lib. de pra-
cog. ad post-
humum.*

De curatione muliebris defluxus, non est edifferendū multis, cū felici methodo eius indicatio proposita sit à Galeno, in curatione vxoris Boëthi nobilissimi Romani. In primis medica mēto cōueniēti purgata est omnis humorū impuritas: per vrinas deinde humorum ad vterum defluentium facta reuulsio: & reliquæ humorum tandem per cutem expulsæ sunt. Ita intra quindecim dies curata fuit Boëthi vxor. Sed audi Galenum de hac cura gestientem. *Cum itaque mense transacto, & bene colorata mulier adeo foret, vt ad naturalem habitum nihil prorsus desiderari posset, nec amplius fluxus indicium aliquod superesset, τετρακοσίαις μὲν ἐπαιμύε μοι χρυσῆς* quadringentos aureos ad me Boëthus misit, & nobiliū Medicorum inuidiam auxit, nam me apud eos laudibus extollebat. Tunc certè Galenus dabat opes, quia dabatur: nunc Galenus non est, quia Boëthus extinctus est, οἱ οὖν βροτοὶ εἰσιν! Vt nunc sunt homines!

P E R O R A T I O.

*Sed iam iam-----diuersa per aquora
vectos*

*Fortè sua Lybicus tempestas appulit
oris.*

Christe Deus, Christe admirabilis,
quanta audiuius & cognoui-
mus ea, & patres nostri narrauerunt
nobis : non sunt occulta à filiis eorum
in generatione altera, narrantes lau-
des domini, & mirabilia eius quæ fe-
cit.

Virgo mater, *παρθένη ἀδύνη*, quæ
Dominum Deum tuum intacta & in-
uiolata peperisti, quæ nobis salutem
reperisti.

*Sis fœlix, nostrumque leues quæcumque
laborem.*

*Multa tibi ante aras nostra cadet hostia
dextra.*

LAUS TIBI CHRISTE
Medice cœlestis.

GVILLELMI ADER
Medici.

ORATIO.

HABITA TOLOSÆ ANNO
1617. antequam præfatas Enarra-
tiones publicè diceret.

Christum Dominum morborum om-
nium verum esse Medicum. Ad-
uersus eos, qui remedijs ab arte pe-
titis inscienter, aut Dæmonum
fraude inuentis, morbos omnes cu-
rare pollicentur.

VANTA humano ge-
neri inuſta fuerit iniu-
ria, quanta à Protoplaſti
lapſu clades in poſteros,
illis omnibus notum,
quibus & apertum eſt,
non omnes eſſe in vna miſerias, ſed mul-
tas in multis, & omnes in omnibus reperi-
ri. Natura miraculum, $\delta\omicron\lambda\upsilon\eta\epsilon\gamma\omicron\tau\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ &

φύσεως ἀγάλα, θαῦμα θαυμάσιον, superiorum ac inferiorum corporum nexus ac vinculum, animal prouidum, Dei similitudo ac charagma homo.

Delitias tenuit quas Paradifus habet.

Ἀνθρώπος ἀναθεῶν ἀ' ὅπως, placidissimè contemplans quæ vidit, nullaque mortis tunc lege reuinctus. Ah errore delusus, & in perpetuas peccati latebras deuolutus, obrutus densa caligine, ignarus modo errat mente, morbis obteritur, doloribus & anxietate confossus vitam miserè ducit & sustentat. Nascitur illi quotidie malorum ilias, in perpetuo cruciatu senescit ὅλη ἡ ἀνθρώπος ἐν χυέτης νῆσος ὄν, totus à natiuitate morbus est: nunquam indormiscit Aquila illa Promethei sed fontem ubique persequitur, & occultis ictibus interpellat. Tandem homo miserculus malo victus fatiscit, ad remedia nitatur, allucinatur, errat. Audite (si placet) Viri Percelebres, Auditores Christiani & humanissimi quàm ceca & temeraria in morbis curandis fuerit eorum Medicina, quibus veri Dei cognitio primis temporibus sub Idolorum mancipio denegatur:

Et quanta eorum proteruitas, qui in luce Christi Domini, Sole meridiano clariore, cacutiunt, dum à Demone morborum subsidia quarunt: Vt inde nobis vera credentibus, & veritati fidentibus, vera morborum medela affulgeat, sitque omnibus promptum & obuiam, absolutissimam medicinam à summo natura humanae restauratore, vero nempe Medico Christo esse petendam.

*En ergo Auditores grauissimi terra dum se afflicto homini ad medendum exhibet, remediorum ille incognita sylua obruitur. Cognitio quæ habetur ex intuitu fortuita est, nullo humano consilio, casu, sorteque contingens. Ictus à serpente ab herbula prasente remedium petit: decidit cui occipitium dolitabat, casu vena frontis rupta dolorem sedat. Alijs & casus, & natura, præsento sunt. Febrienti sanguis plena manu certa die erupit, inde sanatio. Leproso sitienti viperina aqua propinatur, casu desperato morbo mirè ille defungitur. Sicque casus, & natura, & necessitas, primam erigunt Medicinam, quam ab obseruatione Empiricam dicunt. Hanc autem cacutientes Idolis impertiunt: Et medicinam
vel*

vel Deorum filijs, vel eorum propinquis, quibus dij primum communicarint, inuentam esse, ut fama percrebruit, sibi falso suadent. Inde Dianam Arthemida dictam audimus ὅπο' τὴ ἀρθεμιῆς ποιεῖν, quod sanos homines efficiat: Apollinem autem ὅπο λύοντα liberantem nos à morbis, ἀπαλάυνοντα morbos abigentem.

Extant & historiae percelebres ex tabulis, sacrissae donarijs Aesculapij templo dicatis: Et prae ceteris ex tabula marmorea Romae, in Insula Tiberina inuenta & adhuc apud Maphæos conseruata, ubi hæc insculpta sunt. Lucio lateris dolore affecto & desperato à cunctis hominibus oraculum reddidit Deus, veniret & ex ara tolleretur sanguinem, faceret cum vino emplastrum, quo conualuit & publicè gratias egit, & populus congratulatus est ei. Sic de Iuliano hæmorrhoidico & sanguinem eructanti, cui nuclei pini cum melle ab Oraculo præscripti sunt. Sic de Valerio. Apro milite ceco, cui sanguis Gallinacei albi, Oraculo dictante, præsidio fuit.

Crassos hos tamen errores & omni iudicij lumine destitutos, solo naturæ instinctu,

cuius erat verè genius Hippocrates, placido mordet & subsannat cachinno, dum ait. Postquam autem resipuit homo mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas vestes Dianæ consecrant, à vatribus id iubentibus deceptæ.

Estote ergo cum Hippocrate, viri clarissimi ex aquo & bono honorarij arbitri atque iudices, An non istos miserande sortis homines quibus Christiana fides non illuxit, æquius feretis, quam iniquissimæ conditionis nefarios Paracelsistas, qui ab splendida & flagranti fidei Christianæ lampade auersi, in tenebris cum hoste naturæ cacutiunt: Medicæque artis professorem Dæmonem & præceptorem nanciscuntur suum.

Audite putidissimum doctorem impudentissimo suo in libro, de origine morborum inuisibilium. Discendæ sunt nobis omnes artes (ait blatterator) omnia tentanda, minor discat à maiore, Diabolus est nobis doctior: si illius artem callemus Deum non offendimus. Nemini curæ sit vnde nobis bona adueniant, siue à bonis siue à malis spiritibus procedant. Et cætera quæ narrare

piaculum esset. Potuit ne dici aut excogitari quicquam insulsius, aut monstrosius. Tale facinus nonne ferro & flammis expiandum? iurat, prestigiator, extra omnem naturæ aleam, extra hominis genium & ingenium, paralyticos, leprosos, imo & omnes etiam fatales ad interitum morbos si dijs placet extinguit, ito animosè, impostor, in quibus Hippocratea familia despondet & dicit olethryon omni ex parte desperatum, iurat audacter impostor sanabile & sotyryon.

-----O cui debere salutem

Confiteor coniux.

Dicebat Iason ad Medeam. O homo tu quis es qui respondeas Deo, ait D. Paulus Gigantes pro honore certarunt cum Ioue,

Tantus amor laudis, tantæ est victoria cura Gigantomachiam planè hic exercet medicam & Hippocrati summo artis Dictatori nefariè reluctatur sed ut Gigantes.

Ter sunt, conati imponere Pelion
ossâ

Ter pater extructos disiecit fulmine montes.

Insanit certè homo hic, irruit in se ipse,
& segetem incidit suæ famæ, dum obsessos

à Demone restituere, Leprosos mundare si non exuere pelle, si dijs placet pollicetur. Paracelse celsè nimis, caue ne omen in nomine sit ominosum.

Non laborant Energumeni & Demoniaci comitiali morbo, & Ecstatici lipothimia, furore, aut stupore, quos tu possis persanare Magisterio elementorum, Arcano specifico, Clyffo, Elixire, fucatis certè re ipsa, ut & nomine, demoniacis remedijs. Ecstaticos in Gracia frequentes viderat Aristoteles, & Ecstasim appellat comitiale morbum, ὑεγὰν νόσον καὶ θεῖον τι. Sed iure Galenus ἀπὸ τοῦ ὑεγᾶς ἐκστάσεως diuisit fonticum morbum, quem ipse ὀλιγοχρόνιον μανίαν breuem insaniam appellat: quique diligentius rerum naturæ operam nauant ἐκστάσιν omnino ab epilepsia secludunt: In eo tamen decepti cùm ecstaticos omnes demoniacos existimant quos appellarunt ἐνδαιμῶντας, ἐκτεασικὰς, καὶ θεομανεῖς quales fuere Pythiacæ sacerdotes, quæ à malis demonibus obsidebantur: quæ quod buca conclusa ab orificio pudoris responsa redderent ἐγγραπίουδοι, & ἐγγραπίμῶντες ventri loqui, ventriuates, atque etiam σεπρομῶντες, quod in ipso pectore loquerentur, appellata fuerunt.

Abreptus ita non semel Harmotimus Clazomenius. Ita & Fuccius Cardanus qui referente Hyeronimo eius filio δαίμονα πᾶσι δῶκεν demonem habuit sibi assidentem, cum quo dum vellet in ecstasim raperetur gravissimam. Hi quidem saepiuscule, ut Epileptici conuelluntur, iactantur membris, spumant ore, dentibus strident & arescunt. Alias Ecstatici immoti manēt, laniatus, verbera, membrorum distractiones minimè sentientes: sed restituti & redeūtes dolores inflictorum vulnerū gravissimos persentiscunt, prateritorum recordantur & eorum, dictu mirum, quæ non viderant.

Alia tamen vera & verè coelestis ecstasis est minimè morbosa aut contra naturam, sed prorsus diuina, in ijs qui studio discendi sunt apud se, quique sanctarum cogitationum epulis taciti recreantur & saturantur: quemadmodum de Vlysse narrat Homerus. Imò quam habemus Danielis, Zachariae, Ezechielis, ac Pauli ipsius, de se ipsis testatam. Hæc est vera animi meditatio & Philosophia, mortis contemplatio, anagoge diuina, osculum mortis: Prætiōsa in cōspectu Dei mors sanctorum eius.

Non ergo Ecstatici hi Dæmoniāci sunt,

aut aliquo morbi genere correpti, qui manu Medica subleuari aut debeant, aut possint. Nec ita separata in ecstasi agitur exul anima, quin & sponteque ad diuersorium & corporis ergastulum redire potis sit. Solus autem restituit obsessos persanâtque, qui solus sanat langores Deus. Oblatus est Christo Redemptori Demonium habens cæcus & mutus, & curauit eum, ita ut loqueretur & videret. Obtulerunt ei multos Dæmonia habentes, & eijciebat spiritus verbo. Ita ne posses Paracelse tu, vel arte demonum Trophonica Dæmones impellere, expellere & fugare. Disce insane si vis, si vis inquã ut alter iocundus tanta patrare, disce hoc non à magisterio quodam Ergalico, non ab arte à Damone docta, sed à ieiunio & oratione cum vite sanctimonia, & puritate, et in nomine Christi saluatoris Dæmones eijcias, infirmos desperatos spe redintegres, leprosos mundes, mortuos suscites. In nomine meo, ait Christus D. discipulis, Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis serpentes tolerant. Et si mortiferum quid biberint non eis nocebit: super ægros manus imponent & bene habebunt.

*Ne deinceps ergo ciniflo Paracelse mentem mentiri facias, animum membris so-
cia, iunge cor ori, hos mores mori coge tuos,
his artibus finem pone, nec amplius nobis
imponere. Valeant tuæ mendacissimæ scolæ
auditores & alumni, mendicent æternum
ergalici, tui enchirysi, chymistæ, agirtæ, am-
bubaiarum collegia, balatrones, paternæque
bona abligurientes, qui plebeculam miserè
ludificant & muliercularum loculos ex-
hauriunt! O Dæmonum infida proles! Non
est Belzebuth, non Lucifer ambitiosus cæ-
lorum desertor, sed altissimus, de terra qui
creavit medicinam. Non fertilis Aegyptus,
quæ rerum medicamina mixta, optima
multa profert, sed altissimus de terra qui
creavit Medicinam. Non ô Aesculapi tu
potens artis traducere vitas nosti, sed altis-
simus qui de terra creavit Medicinam.
Ille ille is est qui edicto sancinit, honoran-
dum medicum quem pro necessitate se
creasse testatur. Medicum inquam qualem
prædicat Asclepiadæ familie princeps Hip-
pocrates, virum nempe Philosophum, saga-
cem & prudentem, operum naturæ imita-
torem, naturæ nostræ instructorē non destru-
ctorem, cum ratione & experientia medētē
morbis, sine fraude, sine dolo & impostura.*

Nec omnes mehercule medicina curat, Huius enim est, ait Hippocrates, non morbos omnes ab ægris in totum tollere, sed eorum vehementes impetus obtundere, & ijs qui à morbis victi sunt manum non admouere, cùm in confesso sit hos medicinam sanare non posse. Si Clyffo aut Elixire quis posset renouare artus, aut calorem nativum vitæ thesaurum eternum sustinere, humidum radicale ubique producere, quid à cælis expeteret aut expectaret homo? Quis Deo optimo maximo laudes diceret? quæ posset esse eius flagella? Aut quis ea pertimesceret? Morbos certè omnes ut explodat, impotens homo est, quomodo ergo morti ipsi mortem, diemque dicet? Quomodo (ait Auicenna) curabitur lepra cum sit cancer vniuersalis, si cancer particularis curari nequit. En cælestem medicum qui citò tutò & iucundè cæcros vniuersos & vniuersum curat. Ecce Leprosus veniens adorabat Iesum, dicens, Domine si vis, potes me mundare: & extendens manum Iesus tetigit eum dicens, volo, mundare, & confestim mandata est lepra eius. Quis medicorū nescit de Paralysi conclamatum ma-

ximè si Apoplexia sit consecutaria, aut sit chronica. Accessit Centurio ad Dominum rogans eum. Domine puer meus iacet in domo paralyticus malè torquetur. Ego veniam & curabo eum, ait illi Iesus. Alij item in lecto iacenti, ait Christus. Tolle lectum tuum & vade in domum tuam. Alij itidem in probatica piscina. Surge, tolle grauatum tuum & ambula.

Exempla, Auditores Christianissimi, infinita suppeterent, sed illa plusquam diem peterent, cum nec dies, nec annus, nec ævum, ad ea quæ Deus potest, quæ Christus fecit supra naturam & artem Medicam, sufficerent. Vera interim Medicina patet, Rationalis illa in naturæ humanæ subsidium mortalibus à Deo concessa: spuria illa Paracelsi à Demone innotescit in hominum perniciem. Sed certior illa securiorque vere celestis quæ à Christo est, quam propria manu contulit in infinitos, de quibus copiosa est noui Testamēti mirabilis historia.

Accedat iam ut sæpè solet non vocatus, sed introductus ad ægrum impostor Paracelsista, deploratum etiam in qualibet sorte se curaturum, elato iactat supercilio: cuius tamē ars malefica, demonica & ini-

mica natura nostræ, vel sperabiles morbos raro vincat, aut non sine noxa. Mendacissima ædepol ars, incerta & infida, quæque non possit, quidquid promittat, occasionis momenta ut artes cæteras, effugere. Si quid leue curat, gæstit vanus pollicitator, blandiuntur ignari: si enecat, grande malum excusat, nullus acusat.

Accedit rationalis Medicus vocatus in lethali morbo, aut in extremis: Deploratos ait, non oportet aggredi curare sed relinquere & morbi finem certissimum pronuntiare. Deploratos vocat à natura destitutos, aut victos à morbo per se incurabili. Nec infamanda præsidia censet quæ multis fuere saluti. Accedit demum Christus Dominus præcibus & corde inuocatus, cælestis accersitur medicus, res est in tuto, in portu nauigatio, tuncque dicendum. Deploratos oportet aggredi curare, non relinquere, & morbi finem tutissimum prænuntiare. Quoties enim Dei mazus deploratum tetigerit, exploratissimam fidem, tutam, certam, & sine recidiua habemus salutem.

LAVS TIBI CHRISTE
Medice cœlestis.

INDEX EORVM

quæ toto opere conti-
nentur.

A.

Equinoctialis partes non
esse temperatas aduersus
Iunctinum. pag. 205
Accidentis cognitio unde.
p. 241

Africani cur Epilepsiæ obnoxij.	p. 27
Ancylion vel ancylo glosson quid.	p. 82
Animam edicis notam, non tamen ad artis vsum.	p. 97
Animam non esse temperamentum.	p. 28
Animæ definitio.	p. 105
Animam posse vocari temperamentum. p. 107	
Animæ pathemata.	p. 190
Animalis facultas.	p. 179
Apoplexia quid.	p. 307
Aquarum è montibus vires.	p. 28
Artus corporis.	p. 165
Atræ bilis causæ & signa.	p. 125
Atrophia quid.	p. 73
Auatrix facultas.	p. 177

I N D E X.

Auditus obiectum medium & instrumentum. p. 181

Auris compositio. p. 164

B.

B Arthimæus cæcus curatur à Domino. p. 42

Bilis flauæ causæ & signa. p. 121

Brocardus monachus descripsit terram sanctam, quam ipse peragrauit. p. 3

C.

C Alidum naturale non esse cœleste. p. 106

Capharnaum vrbis temperies. p. 6

Campi Sabæ situs & temperies. p. 7

Causæ continentis explicatio. p. 225

Cœci in Euangelio curati à Domino. p. 41

Cœcitatæ causæ & signa. p. 392

Cœmentarius qui habet manū aridā. p. 70

Concoctiones tres. p. 175

Conuulsionis causæ, signa & cura. p. 322

D.

D Aemonæ se immiscent humoribus corporis nostri. p. 24

Dæmones muti & surdi qui sint. p. 51

Dæmones morborum causa, p. 341

Dæmoniacorum & Melancholicorum differentia. p. 338

Decapolis quid. p. 49

E.

E Cstasis diuina. p. 359

Ecstasis à dæmone. p. 361

Ecstasis ab Epilepsia differentia. p. 363

INDEX.

Epilepsiæ definitio & nomina. p.344

Epilepsiæ causæ & cura. p.349

Epilepticus lunaticus furcus & mutus. p.30

Excreta & retenta. p.189

Exercitationes vt fiant. p.188

F.

Facultates corporis nostri. p.173

Febrientes in Euangelio. p.53

Febris definitio & differentia. p.414

Febrium signa. p.424

Febrium curatio. p.427

G.

Galileæ descriptio. p.211

Galileæ temperies. p.27

Galilæi sunt atrabilarij & pugnaces. p.27

Geraseni Lycanthropici p.32

Genezareth descriptio. p.33

Gibbosi quomodo afficiantur. p.20

Gibbositatis descriptio & eius cura. p.330

H.

Hæmorrhœia quænam erat. p.77

Hæmorrhagia quando incurabilis. p.82

Homo manum aridam habens. p.70

Hominis conformatio in utero. p.94

Hominis temperatissimi descriptio. p.186

Homini adnexa ad salutem. p.111

Humores & eorum differentia. p.118

Hydropicus Euangelij. p.64

Hydropicus an à Christo vel pharisæis vo-

INDEX.

catus. p. 65
Hydropis cognitio & cura. p. 430

I.

In igationes omnes curandi. p. 256
Insulæ Cositus & temperies. p. 205
Iobi sententia de generatione hominis
p. 93

Iudeæ regionis temperies. p. 7

L

Legio quid. p. 39

Leprosi in Euangelio. p. 2

Lepræ varia nomina. p. 267

Lepræ causæ & signa. p. 272

Lepræ differentia a Lepra antiquorum, Lichene, Mentagra & quos vulgo vocant *lards blancs capots*. p. 277

Leprosorum iudicium. p. 303

Lunaticus in Euangelio curatus p. 23

Lycanthropici fiunt circa februarium
menssem. p. 37

Lycanthropiæ descriptio. p. 387

M

Maniacorum & obfæssorum differentia. p. 338

Manus arida. p. 701

Maniæ descriptio & cura. p. 380

Maris mortui descriptio. p. 46

Medici vindicantur a calumnia. p. 79

Medici boni quales. p. 80

Medicinæ S. partes. p. 87

Melancholiæ cognitio & cura p. 367

Melancholicorum risus unde. p. 373

INDEX.

Melancholicorum metus unde.	p. 373
Morbi definitio & differentia.	p. 216
Morbi hereditarij.	p. 90
Morborum causa.	p. 223
Morbus causa & symptoma quo curentur ordine.	p. 254
Motus corporis diuersitas.	p. 318
Mulier inclinata.	p. 18
Muliebris effluxus descriptio & cura.	p. 440

N

Natura ægroti quomodo dignoscenda.	p. 230
Nutrix facultas.	p. 175

O

Oculi compositio.	p. 962
Oculorum morbi.	44
Odoratus vt fiat.	p. 182
Origenes aduersus Medicos.	p. 24
Obsessorum a dæmone signa.	p. 341

P

Palestinæ longitudo & latitudo.	p. 194
Paralyfis descriptio & cura.	p. 306
Paralytici in nouo testamento.	p. 10
Partis affectæ signa.	p. 242
Partium corporis temperies.	p. 113
Pituitæ dominantis signa.	p. 120
Procreatrix facultas.	p. 174
Pselus aduersus medicos.	p. 340

R

R eguli filius febre laborans.	p. 59
R eguli filius non est centurionis seruus.	p. 60

INDEX.

Sanguinis dominantis signa.	p. 119
Semen & sanguis menstruus.	p. 90
Senum febres periculosa.	p. 58
Socrus Petri febre laborans.	p. 54
Spinæ dorsi figura.	p. 331
Surditatis descriptio.	p. 400
Surdi & muti in Euangelio.	p. 49
Symptomatum differentia.	p. 227
Syriæ diuifio.	p. 192

T

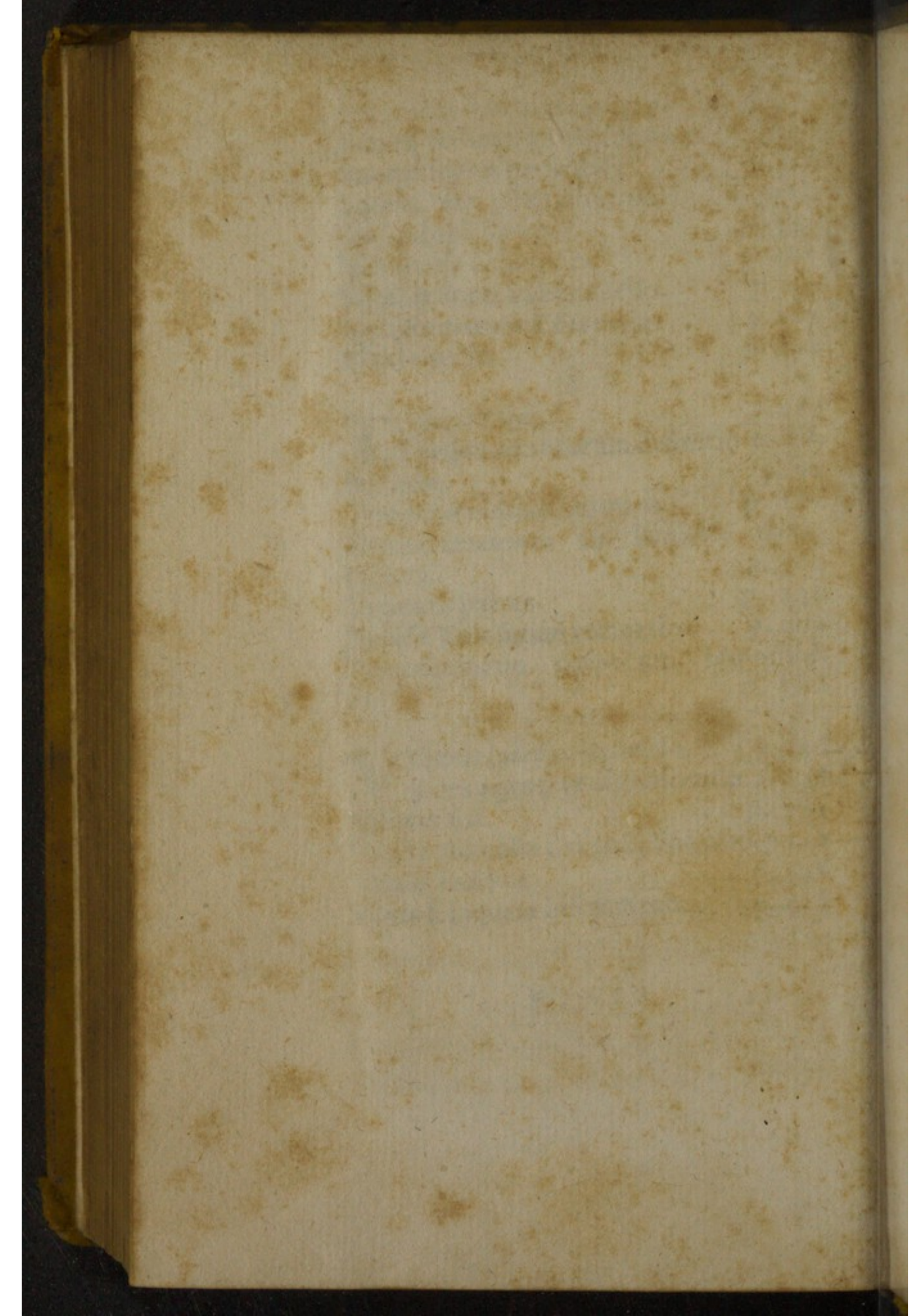
T Actus vt fiat.	p. 183
Temperamentorum definitio & differentia.	p. 94
Temperamentum innatum.	p. 101
Temperamentum ab humore denominari.	p. 103
Thoracis partes.	p. 140
Tolosa Tolosatum temperies.	p. 209
Transformatio corporum impossibilis.	p. 388

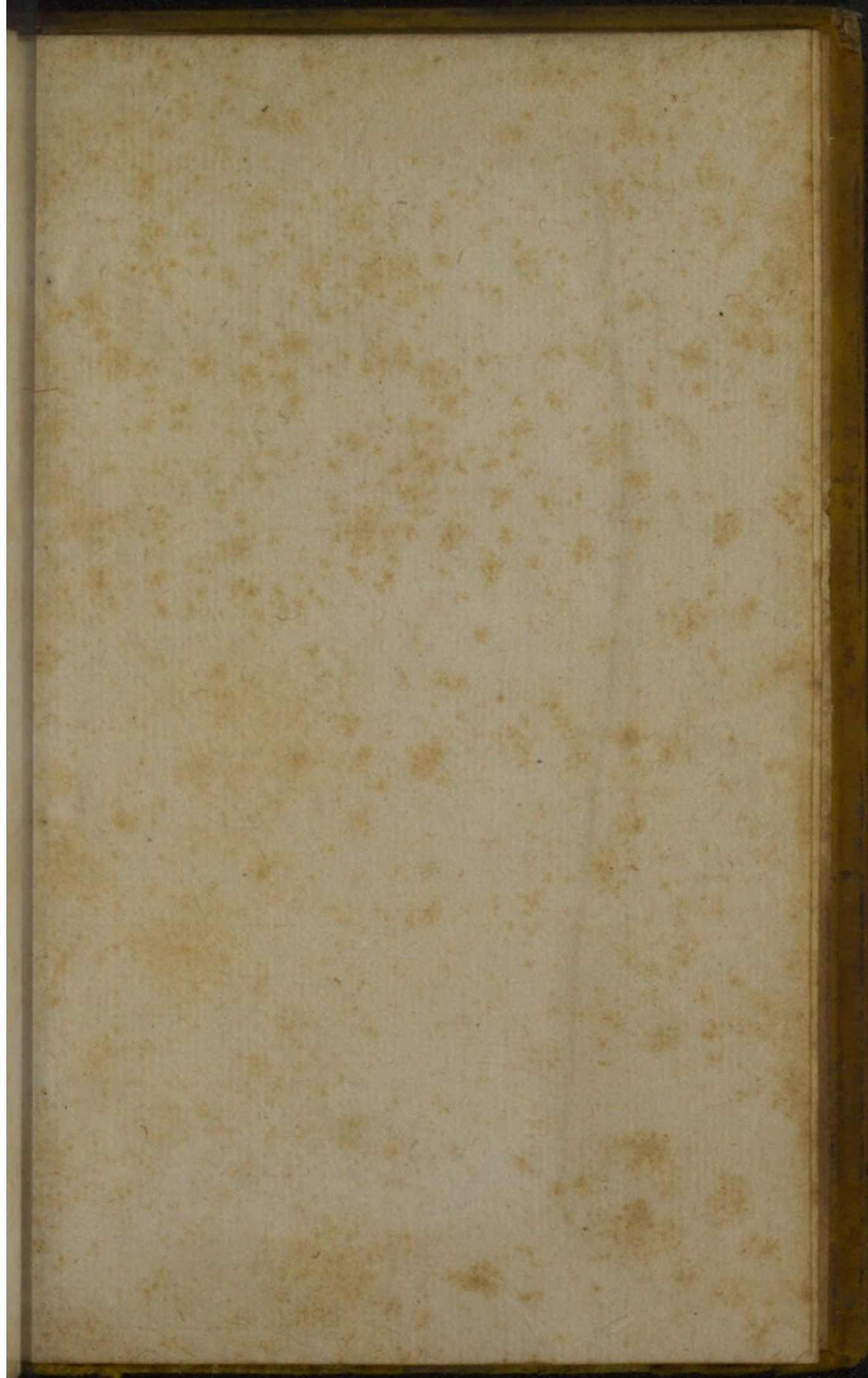
V

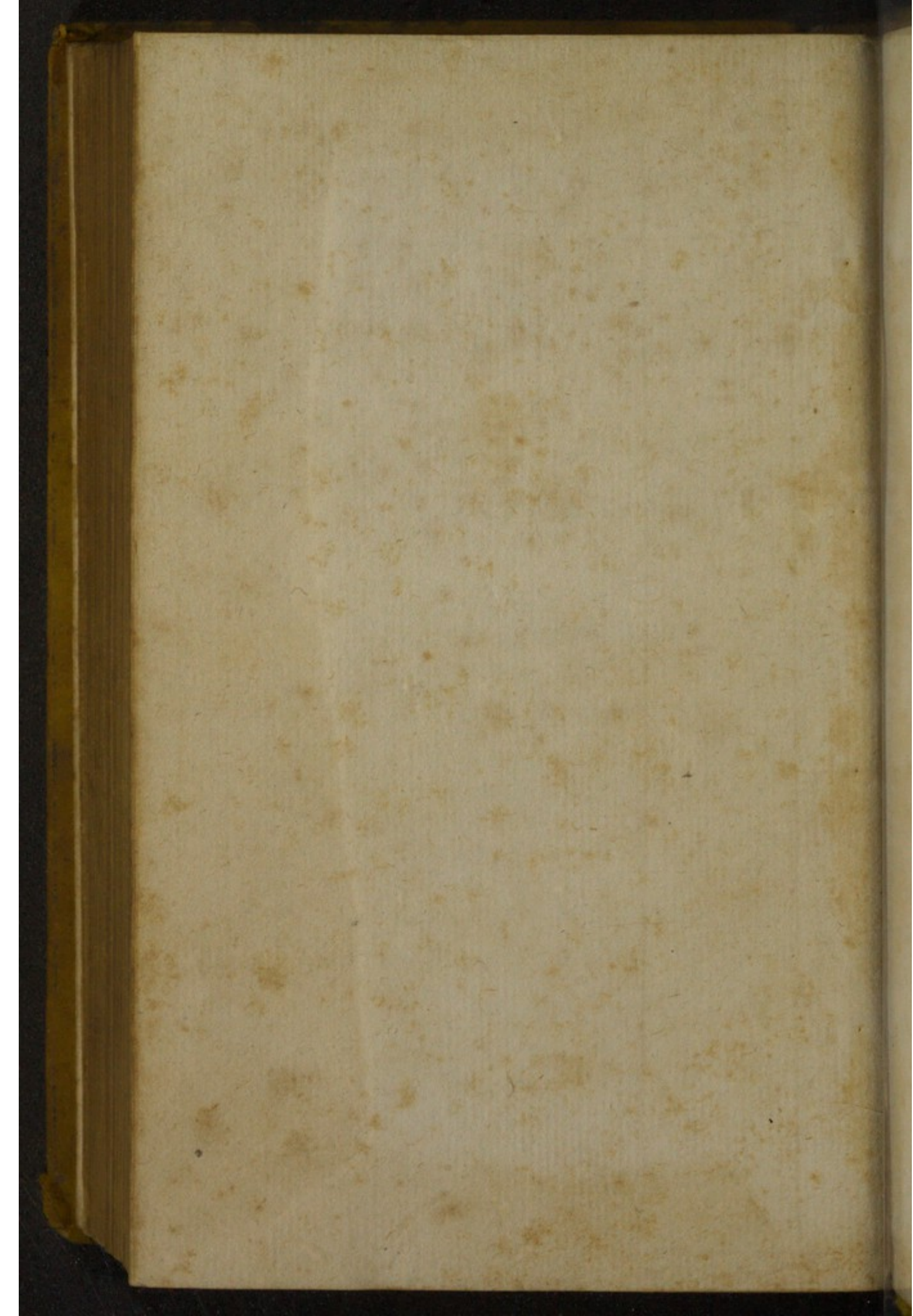
V Entris inferioris diuifio.	p. 128
Vires ægroti vt dignoscenda.	p. 236
Vifus vt fiat.	p. 181
Viuerè animalia diu poffe fine cibo.	p. 116
Vitalis facultas.	p. 178
Vocis & loquelæ instrumenta.	p. 408

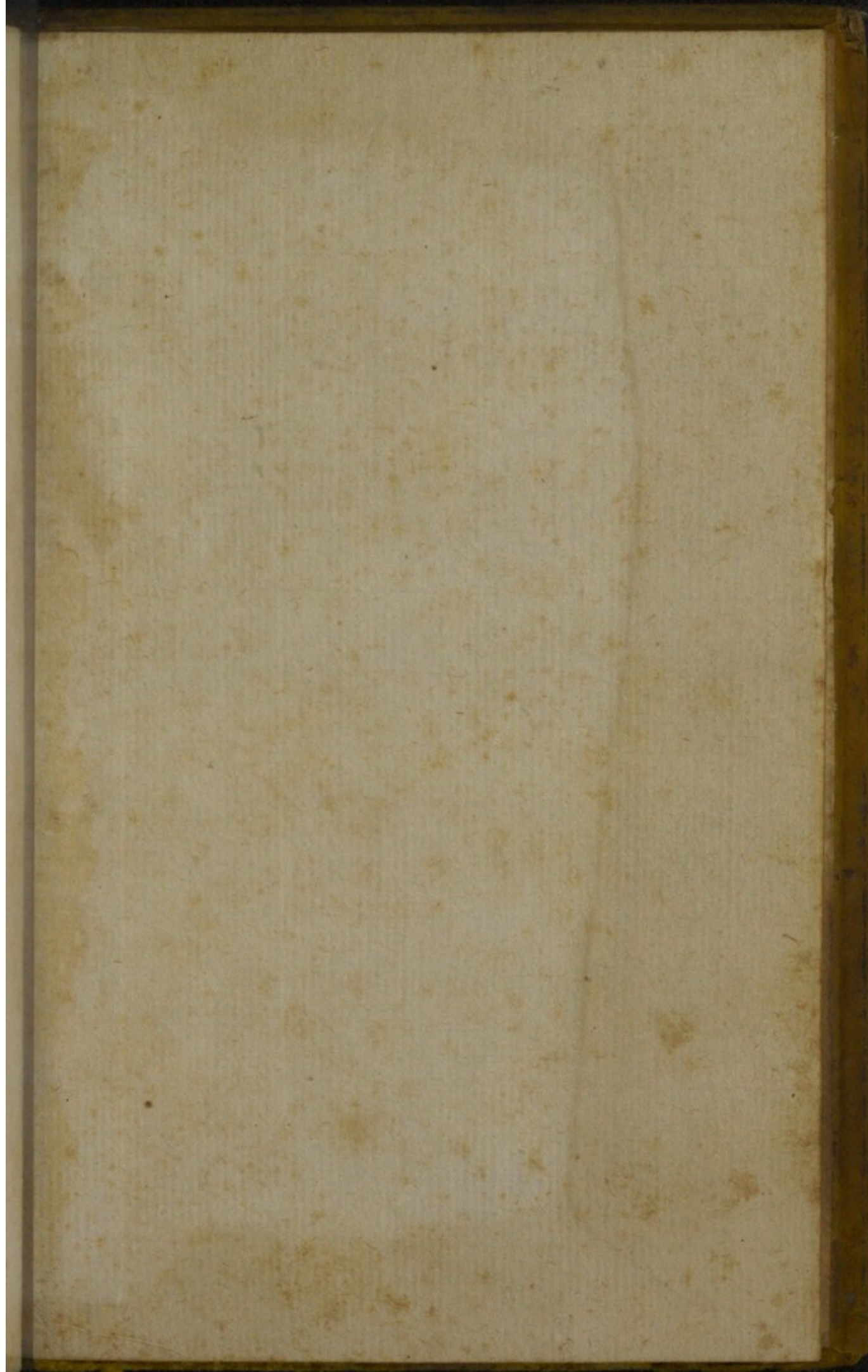
FINIS.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

* *enlib Gdy E. S.*

10

